

1100 a
S. CLEMENTIS

Epistolæ Duæ

A D

CORINTHIOS,

Interpretibus PATRICIO JUNIO,
GOTTIFREDO VENDELINO,
& JOH. BAPT. COTELERIO.

Recensuit & Notarum Spicilegium adjecit
PAULUS COLOMESIUS, Bibliotheca
Lambertiana Curator.

ACCEDIT

THOMÆ BRUNONIS Canonici Windesori-
ensis Dissertatio de *Theophrasti* Philonis.

His subnexæ sunt

EPISTOLÆ

Aliquot Singulares, vel nunc primum editæ, vel
non ita facile obviæ.

Editio Iterata & Emendata.

LONDINI:

Impensis Jacobi Adamson, ad insigne Angeli & Co-
ronæ in Cœmeterio D. Pauli. MDCXCIV.

-/m 21 4

1700
S. CLEMENTIS

Epistolæ Duæ

A D

CORINTHIOS,

Interpretibus PATRICIO JUNIO,
GOTTIFREDO VENDELINO,
& JOH. BAPT. COTELERIO.

Recensuit & Notarum Spicilegium adjecit
PAULUS COLOMESIUS, Bibliothecæ
Lambethianæ Curator.

ACCEDIT

THOMÆ BRUNONIS Canonici Windesori-
ensis Dissertatio de Therapeutis Philonis.

His subnexæ sunt

EPISTOLÆ

Aliquot Singulares, vel nunc primùm editæ, vel
non ita facilè obviæ.

Editio Iterata & Emendata.

L O N D I N I :

Impensis Jacobi Adamson, ad insigne Angeli & Co-
ronæ in Cœmeterio D. Pauli. MDCXCIV.

-/m 21 4

20111102

International Maritime
Organization
Secretariat
London

Responsible for the
management of the
organization

3. Dec 1911

Viro sæculo majori

WILHELMO,

Divinâ Providentiâ,

Cruariensium ARCHIEPISCOPO,

TOTIUS

ANGLIÆ

Præmuniti ac Metropolitano,

Augustissimo Monarchæ

JACOBO II.

et Consiliis Sanctioribus,

Primæ hæc Antiquitatis Christianæ Monu-
menta Humillimè dicat consecratque Ob-
servantissimus in Christo filius ac devotis-
sime Cliens,

PAULUS COLOMÆSIUS.

A 2

LE

Vino Aguardiente

MAILED 11

Division of Investigation

ОПЕЧАТКА

2 H 1 T 0 T

APR 1 1974

CHAMBERLAIN

SECRET - CONFIDENTIAL

II. 14

CONFIDENTIAL

From the *Journal of the American Medical Association*, Vol. 10, No. 1, p. 1, 1917.

1901

2100

1944

LECTORI.

EN tibi, LECTOR BENIGNE,
novam S. Clementis Episto-
larum Editionem. Has pri-
mus in lucem protulit vir inter li-
teratos clarissimus Patricius Juni-
us. Anno dein 1647. Anglicè
vertit & notis uberioribus illustra-
vit W. Burtonus. Helmeſtadii po-
ſtea Anno 1654. Græcè & Latine
cum Junianis notis & inſigni Præfa-
tione recudi curavit Joachimus Jo-
hannes Maderus. Denique eaſdem
Epiſtolas cum notis ſuis ediderunt
viri doctiſſimi & in Eccleſiaſtica anti-
quitate verſatiſſimi Joh. Fell, nuper
eheu! Oxoniensium Antiſtes, & Joh.
Bapt. Cotelarius, Pariſienſis Theolo-
gus. Audio virum illuſtrem ac eru-
ditorum delictum Ezechielem Span-
hemium (quem & alloqui & mirari
nobis

nobis contigit in ædibus Lambethan-
 nis) primam S. Clementis Epistolam
 in Gallicum sermonem olim transtu-
 lisse; quam reipublicæ literariæ, spe-
 ro, non invidabit vir doctissimus.
 Post tot viros eximios, quid in hac
 nova editione præstiterimus, tu, pro
 captu tuo, LECTOR, cognosces.
 Bene vale, & notulas nostras, si mo-
 dò inter eruditos es, severè cense;
 blandiens enim medicina venenum
 est.

D E

ve
ru
P
ip
li
na
co
li
ap

DE
CLEMENTIS
 ET EJUS
Epistolarum
 TEMPORE,
VENDELINI
 DIVINATIO.

 Lemens Romanus Faustini filius, (quem Apostolus Paulus ad Philippenses scribens suum vocat co-operatorem inter ceteros quorum nomina scripta sunt in libro vite,) Petri Apostoli successor, Apostolus item ipse vocatur à Clemente Alexandrino lib. 4. Stromatum; quomodo & Barnabas, alique magnorum Apostolorum comites ac discipuli, pari nomine Apoli (minores tamen) habiti fuerunt & appellati. Clemens hic post Petrum

Romanam rexit Ecclesiam; vixitque ad Tempora Trajani: cujus anno tertio, qui fuit epochæ nostræ centesimus, Joannis quoque Evangelistæ morte nobilis, Chersona in Ponto post exilii sui quinquennium occiditur. Is erat annus post Christi Ascensionem sexagesimus & octavus, prout habemus traditum. Quot vero tunc annos habuerit Clemens, etsi non legimus proditum: constat tamen, non multo minorem fuisse centenario, valde senem utique fuisse oportet; si (quod habent Recognitionum libri non in totum dramatici) ad primam famam Christi jam in cælum recepti, vivente adhuc Tiberio, juvenis fuit florentis ætatis, judicii limati, doctrinarumque sublimiorum avidi; plane ut annos facile 25 excesserit, & vel ad 30 propius accesserit: natusque videatur. per initia circiter nostræ epochæ, Joanni Evangelistæ quasi coætaneus, ac plane coævus.

Intra hoc ergo primum seculum Pontificatum Romanum gessit Episcopus
Clemens

Clemens annis. (ut inter omnes, quamvis diversissima tradentes consentitur) novem cum mensibus & diebus aliquot. Intra idem saeculum Episcopi Romani recensentur, Linus, Cletus & Anacletus: quanquam Graci ferme ex Cleto & Anacleto unum eundemque videantur intelligere, nimis oscitanter propter affinitatem nominum socordes.

Quis vero vel ante hos, vel inter hos, vel post hos Clementi locus, quod tempus debeat, scriptores certant, jam ab antiquo proximoque illis saeculo. Itaque & in Brevariis nostris priorum editionum à posterioribus discordia est: & dogma suam in omnibus usque ad annum 179 profitetur Baronius identidem, donec ita fidem suam liberat. Si quis certiolem de annis invenerit chronographiam, qua tamen non rejiciatur è numero pontificum Romanorum Cletus, nec martyrum Lugdunensium sincerum testimonium condemnetur, haud inviti assentiemur. Ego itaque multa curiosaeque

*saque indagine, postquam rationes omnes
variorum Scriptorum diligenter excussi,
videor mihi veri fidem deprehendisse
hanc certissimam.*

*Anno epochæ nostræ 41 die 23 Ja-
nuarii occiso Caio, successit in imperium
Claudius, qui Herodem Agrippam sta-
tim demisit in suum Regnum: isque
magna celeritate reversus est in Ju-
deam per mensem (scilicet) Februarium
totum vel initia Martii: exceptus à
suis popularibus honorificè: quibus de-
merendis (ut se popularem ac gratio-
sum præberet) odiosam illis Christia-
norum nimis invalescentium multitudi-
nem opprimere, hominesque istos novos,
seditiosos, nefariæ impietatis in Deum,
legesque Mosaicæ infimulatos ad suppli-
cia rapere aggressus est, à præcipuis eo-
rum capitibus Apostolis grassandi factò
initio. Itaque occidit Jacobum fra-
trem Johannis gladio.*

*Hanc mortem habemus adnotatam
Kalendis Aprilis: quæ hoc anno 41.
inciderunt in sabbatum: ut videatur
Jacobus de occasione ipsius sabbati quasi
factò*

facto dictove aliquo violati tumultuose correptus à furentibus, statimque (ut sit in delictis flagrantibus) plexus capite, saltem post occasum Solis; quo momento Judaicum sabbatum diesque Kalendis Aprilis desinebat; inibatque prima sabbati; eadem Aprilis mensis illic numerabatur secunda. Atque hoc est, quod Hieronymus in Ezech. cap. 43. traditum à majoribus non satis intellexit; dum scribit immolatum Jacobum die secunda paschatis: quod constare haud posse Baronius quoque pervidit. Et certe pascha Judaicum isto anno incidit in diem demum 4 Aprilis ad vesperam. Non ergo die secunda paschatis occisus est Jacobus, sed secunda mensis, in quem pascha illo anno incidit.

Post occisum ergo, seu ipsis adhuc Kalendis Aprilis seu postridie mane; Jacobum: videns Herodes hoc placuisse Judæis, apposuit apprehendere & Petrum: non quidem eodem (credo) die, sed uno saltem alterove interposito, quibus populi adplausum explorare ac persentiscere potuit, & Petrus inveniri:
qui

qui proin raptus fuerit in carcerem, ipso die azymorum, sanctissimo securitatis asilo, & propter publicam letitiam ad tam tristia inopinabili. Sed Herodem nec sabbatum in Jacobo, nec azyma in Petro remorata sunt, quo minus saltem comprehenderentur, dilato interim supplicio: quod Petro meditabatur post pascha diesque azymorum omnes transactos. Is ergo custodiebatur in carcere: ex quo per angelum liberatus est pridie destinati supplicii, nocte scilicet inter 12 & 13 Aprilis.

Liberatus tanto miraculo Petrus, relicta Judea contulit se in alia loca, peragratisque regionibus variis, ecclesiisque confirmatis, pervenit tandem Romam, captante anno Claudii 2. ipse 7. & Largo consulibus, qui fuit annus ex nostre 42. Pixique illic sedem pontificiam, cujus cathedra natalis celebratur 18 Januarii. A qua die ad ejus mortem numerantur anni 25. menses 5. dies 12. si numeros a die 15. Kal. Febr. ad 3. Kal. Julias anni

anni nostri 67. quo crucifixus animum
Deo reddidit.

Medio isto tempore, cum Claudius
imperator edicto Iudeos Roma expu-
lisset, ipse quoque Petrus cedere co-
actus est; reversusque in Iudaeam con-
cilium habuit illud primum Apostolo-
rum; anno nostro 50. Claudio dein
sublato ad diem 3. idus Octob. anno
nostro 54. successit Nero; primo im-
perii sui quinquennio clementissimus
princeps. Sub quo Petrus reversus
Romam, non illic sedentariam vitam
transgessit, sed gnaviter atque impigre
alias quoque orbis Romani provincias
circumivit; ac denique in Britannias
penetravit. Dum vero abest, de Ro-
ma sine capite interim ageret, Linum
* illi constituit Episcopum; consulatu
Neronis & Votens, anno nostro 55.
Is vero sedit annos 12. (inchoato in-
terpretator) h. e. undecim exactos cum
mensibus 4. diebus 12. quotidem in

* Cletum addit Damasus in Gestis Pontificum
MSS. Hoc enim in editis non comparet. Sic eti-
am Marianus Scotus.

ses ac dies habent membrana Bucheriana. Desit ergo vivere anno nostro 66. omnino, vivente adhuc Petro: quod luculenter confirmat anonymus scriptor de certaminibus, peregrinationibus, vita & morte Petri & Pauli: quem Arundelia Comitissæ Sacellanus (Petræus) è Græcia secum advexit in Angliam, ex quo Patricius Junius illustrem hunc locum citat Græcè quidem, sed quem ego sic Latine represento: Moratus Petrus in Britannia dies aliquot, cum multos illuminasset verbo gratiæ, ecclesiasque constituisset, postquam Episcopos quoque & Presbyteros ac Diaconos ordinasset impositis manibus, duodecimo Neronis anno (is fuit noster 66 jam indicatus) iterum Romam rediit; ubi Linum jam mortuum inveniens, Clementem loco illius ordinavit, invitum, dignitatemque istam recusantem. Quem idoneis * rationibus persuasum, ac confidere admonitum in

* Quæ Clementi dixerit B. Petrus, cum ipsum consecravit, ex Anastasio MS. apud Salmasium leges, in Eucharistico Jacobo Sirmondo p. 664. Hæc enim ab Anastasii editoribus expuncta sunt.

cathedram divinatorum eloquiorum
 (quam ille obtinuerat) sublimavit.
*Profectionem Petri hanc in Britanniam
 aliunde vidit etiam Baronius: & est
 luculenter adstructa non ita pridem.
 Sed pergit post pauca idem anonymus:*
 Igitur confestim milites comprehen-
 sis omnibus qui Christo nomen de-
 derant, in condemnatorum eos de-
 duxerunt locum. Et Clementi qui-
 dem, utpote de cognatione Caesaris,
 pepercerunt: Herodionem verò &
 Olympam (*de quibus Rom. I. 6. II. 15.*)
 cum reliqua multitudine gladio per-
 cusserunt. Petrum autem magnum
 illum Domini Apostolum situ * in-
 verso suspenderunt in cruce: in qua
 vulnerum dolores instar Christi ac
 Dei nostri perpeffus, puram suam at-
 que incontaminatam animam in Dei
 manus obtulit. Clemens verò disci-
 pulus ejus & episcopus pretiosum
 ejus corpus magnificè in loco illustri
 rumulavit.

* Theodoretum vide *apud adams.*

Ecce,

Ecce, ut vivente adhuc Petro Linus sederit episcopus, quem propterea chorepiscopum Marianus aliqui scripserunt; inter quos Leo 2. successor Agathonis: Petrus, inquit, adjutores sibi accivit Linum & Cletum; non tamen pontifici potestatem eis tradidit, sed Clementi. Tam certum semper fuit una cum Petro Linum praefuisse fidelibus Romanis; & ab eodem Petro traditum pontificium Clementi. Sic ergo liquidior incipit fluere hac chronologia in hunc modum.

Anno nostro 66. Linus postremum vivens, mortuus die 23. Septembris, anno 12. Neronis, quo Petrus ex Britannia reversus Romam Linum invenit jam mortuum. Ipse mox cum Paulo conjectus est in carcerem Mamertinum, in quo detenti fuerunt menses octo usque ad finem Junii sequentis.

Anno nostro 67. Petrus in carcere constitutus persuasit Clementi ut episcopatum vellet suscipere & Lino succedere. Is ergo ex hujus anni circiter

ter paschate sedit annos 9. menses II. dies 12. ut habet indiculus; juxta quem occisi Petri pretiosum corpus magnifice sepelivit insigni in loco; ut vidimus.

Anno ergo 77. cum Roma inter fideles orta esset (qualis postea Corinthi) magna dissentio super honore pontificatus; ne quasi ex testamento Petri successisse videretur Clemens; ac ne posteris hac principatus ambitio perniciosi exempli haberetur: ultro se pontificatu abdicavit, usus istis verbis, quae in altera epistola Corinthiis proponit imitanda: Si, propter me, seditio, contentio, & schismata orta sunt, emigrabo, abibo, quocunque volueritis. Epiphanius in haeresi Carpocratianorum, hanc Clementis abdicationem hoc epiphonemate innuit conclusam: Secedo, abeo, bene stabiliatur populus Dei; addens se id in commentariis quibusdam sic invenisse. Abdicaverit ergo die 12. Februarii quae tunc fuit feria quarta cinerum; ita post 4. dies Cletus, & re & nomine

mine electus sedere cæpit ex die 16. Februarii dominica ipsa quadragesima, tenuitque pontificatum vivo Clemente annis sex, mensibus duobus, diebus decem: quos indiculus representat exerte, à consulatu, inquit. Vespasiani 8. & Domitiani 5. qui est annus mihi jam indicatus 77. planissime.

Anno igitur nostro 83. Domitiano 9. & Rufo consulibus obierit Cletus die 26. Aprilis, ut est in hemerologio, intervallum illud à creatione illius, ad unguem confirmante. Vacasse traditur sedes diebus 15. Ergo ex die undecimo Maii (quæ tunc fuit Pentecoste) rursus electus Anacletus sedit annos 12. menses 2. (non 10.) dies 3. usque ad annum nostrum 95. diemque hemerologio agnitum 13. Julii, Domitiano 17. & Flavio Clemente consulibus: quos etiam agnoscit indiculus, mira in his constantia, & veri fide.

Erat hic annus Domitiani tyranni decimus quartus, quo persecutionem suscitavit in Christianos, cujus causam
Clemens

Clemens in Epistola illa luculenta (quam ex persona, non sua, sed Ecclesie Romana scripsit ad Corinthios adversus Episcopum suum seditiosos) refert in dissidia ista Christianorum adversus se invicem consurgentium: quale quid etiam Romae factum innuit: suum ipsius certamen ante annos 18. tacite innuens.

Interim autem, sive occiso jam Anacleto, sive coniecto in vincula; Evaristus successor designatus est: cui membrana tribuunt annos 13. menses 7. dies 2. usque ad Gallum & Braduam consules anni nostri 108. ut omnino cœperit ex anno illo jam dicto 95. Quia verò Clemens jam decrepitus obiit anno (sicut diximus) nostro 100. die 23. Novembris: neque mors ejus ex Ponto Romam perferri potuit nisi post dies saltem 30. hinc factum est, ut abinde numerato altero velut initio Evaristus sedisse scribatur annos 7. menses 10. dies 2. usque ad diem 26. Octobris anni 108. Utque in Gracis legam, post octennium Evaristi Pontificis

ficis successisse Alexandrum anno 12. Trajani.

Alexander ergo sedere cæpit ex anno 108. jam dicto : seditque annos 10. menses 5. dies 21. Coniectus in carcerem anno nostro 116. octavo sui pontificatus : Æliano & vetere consulibus, vivente adhuc Trajano, ut habent acta : in quo carcere duos annos egit usque ad tertium Hadriani, nostrum 119. Hadriano 3. & Rustico consulibus, quando ad diem 3. Maii occisus est, & vacavit sedes dies 25. usque ad 29. Maii dominicam ; qua successit Xystus : Post quem anno 128. Telesphorus : 138. Hyginus : 142. Pius, sub quo Marcion hæreticus exortus est, annis 115. post duos geminos consules, h. e. anno nostro 143. docente hoc Tertulliano, & seriem istam adstruente.

Sic ergo specimine saltem præbito restituenda, quod pollicebar, chronologia pontificia, intellectoque tempore quo episcopatum gessit Clemens, quoque post abdicatum pontificatum tandem

dem occisus est: videamus nunc & de vero Epistolarum illius tempore; istius * maximè quam nunc damus. Nam illa præclara, omnibusque antiquis patribus laudata, & in ecclesiis instar Apostolicarum recitari solita, quæ data est sub persona non abdicati Clementis, sed potius Romanæ Ecclesiæ (post Anacletum sine Episcopo degentis scilicet) ad Ecclesiam Corinthiam, satis jam suam occasionem annumque indicavit nostrum 95. fervente persecutione Domitiani quam maxime perscripta: eodem admodum stylo, quo idem Romanus Clerus ad Cyprianum utitur. At character nostræ hujus, homilia similior quàm epistola, & ab altero diversissimus, privatum scriptorem arguit. Tempus quoque insinuat pacatissimum, nullis in Ecclesiam procellis turbidum; tantoque magis ad charitatem mutuam fovendamque pacem hortatoriam. Ad

* Eam intellige, quæ secunda vulgò habetur, à Vendelino Latine versam.

quam obtinendam non oporteat inveniri * hominem, qui eam largiatur, sed Deum scilicet. Quibus verbis, vel ego fallor, vel innuitur Vespasianus imperator: qui anno nostro 75. sexto suo consulatu templum pacis aeterna omnium toto orbe pulcherrimum dedicavit: semet existimans illum principem pacis, patrem futuri seculi, prænuntiati apud Isaiam, cujus imperii non foret finis. Non hunc ergo mortalem hominem, sed Deum inveniri debere monet Clemens, qui aeternam pacem suis largiturus sit: Tanto ergo epistola hac est prior illa, qua post 20. demum annos missa fuit Corinthiam. Idque subindicat apud Eusebium lib. 4. cap. 23. Dionysius Corinthiorum Episcopus, in Epistola dicata Soteri Papæ circa annum nostrum 167. in qua Romanos alloquitur his verbis: Hodie dominicam sacram diem peregrimus, in qua legimus vestrum † Epistolam,

* Hæc legas Sect. 11.

† Quæ Clementi Alex. Strom. lib. 5. pag. 586. ἡ περὶς Κορινθίους Ἐπιστολήν ἐπιστολήν.

quam semper ad nostram instructionem legemus. Sic & priorem nobis à Clemente scriptam. *De quibus verbis quod volui conficio: Clementis ipsius esse hanc Epistolam; illam verò alteram, non tam decrepiti Clementis, quàm etiam Romani Cleri.*

B 4

K A H

THESE THINGS BEING
THE FIRST OF THE
SIXTH OF THE
SEVENTH OF THE
EIGHTH OF THE
NINTH OF THE
TENTH OF THE
ELEVENTH OF THE
TWELFTH OF THE

I

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ

ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ α.

CLEMENTIS

AD

CORINTHIOS

EPISTOLA I.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ

ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Η Ἐκκλησία τῷ Θεῷ ἡ πῦροικῶσα
 [Ῥώμῃ,] τῇ ἐκκλησίᾳ τῷ
 Θεῷ πα[ρ]ικέ[σ]η Κόρινθον,
 κλητοῖς ἡγ[ασμ]ῶν ἐν δειλήματι Θεῷ,
 Ἀλλὰ τῷ [Κυρίῳ ἡ] μὲν Ἰησοῦ Χριστῷ.
 [Χάρις ὑ]μῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ πατρὸς [κράτο]-
 ρος Θεοῦ Ἀλλὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ πληρωθείη,
 '[ἐφ' ὑ]μῖν ἰδίως, ἐπ' ἀλλήλους:

[Διὰ ἡμῶν] ἡμῖν Συμφορὰς ἐ
 [ᾧ] ὡς, ἀδελφοί, * βεβαίον [νομ]-
 ἰζομεν ὁπσοφύω πεποιθ[έν]αι ᾧ τῷ
 ὁπξῆς μὲν [πα]ρ' ὑμῖν πραγμάτων,
 ἰσ. ξένος. ἀγαπητοί, τῆς τε ἀλλοτείας ἐ * ξένοις
 τοῖς ἐκλεκτοῖς τῷ Θεῷ, μαρὰς ἐ δμοσίῃς

' Δι' αἰφνιδίως καὶ ἐπ' ἀλλήλους ἡμῖν
 Συμφορὰς καὶ παρεμπόσεις. Codex Alexandrinus.
 Rectius. Ita legendum vidit Angliæ decus Joh.
 Pearson.

ἑαυτοῦ

CLEMENTIS

A D

CORINTHIOS EPISTOLA.

Ecclēsia Dei quæ *incolit Romam Ecclesiæ Dei quæ Corinthum *incolit, vocatis sanctificatis voluntate divina, per Dominum nostrum Jesum Christum. Gratia vobis & pax ab omnipotente Deo per Jesum Christum in vobis singulis, & mutuo erga vos invicem, multiplicetur.

I. Propter calamitates & casus adversos qui nobis acciderunt, Fratres, tardius nos animum adjecisse videmur ad eas res, quæ à vobis, Dilecti, quæsitæ sunt; & ad seditionem impiam ac detestandam, Dei electis peregrinam &

* Vertendum utrobique, *peregrinatur Romæ, & Corinthi peregrinatur*, ut variis exemplis ostendit vir magnus Henricus Valeſius, in limine Notarum ad Historiam Ecclesiasticam Eusebii.

alienam,

εἰσεως· ὡς οὐκ ὀλίγα πρὸς ὧπα πρὸς πετῆ
 & ἀνδράδην ὑπάρχοντα, εἰς τοσούτοις ἀπο-
 νοίας ἐξέκαυσεν, ὥστε τὸ σεμνὸν & ᾠρι-
 σόητον, & πᾶσιν ἀνθρώποις ἀξιαγάπητον
 ὄνομα ὑμῶν, μεγάλως βλασφημηθῆναι.
 Τίς γὰρ ᾤρεται δημῶσας πρὸς ὑμᾶς, πλὴν πα-
 τάρετον & βεβαίον ὑμῶν πίσιν ὅτι ἐδο-
 κίμασεν; πλὴν τε σώφρονα & ὁπαικῆ ἐν
 Χριστῷ εὐσέβειον ὅτι ἐθαύμασεν; &
 τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς φιλοξενίας ὑμῶν
 ἡθῶς ὅτι ἐκήρυξεν; & πλὴν τελεῶν &
 ἀσφαλῆ γνώσιν ὅτι ἐμακάρισεν; ἀπορ-
 σιπολήπῳ γὰρ πάντα ἐποιεῖτε, & τοῖς
 νόμοις τοῦ Θεοῦ ἐπορεύεσθε, ὑποτασσόμενοι
 τοῖς ἡγεμῶσι ὑμῶν, & πρὸς τὴν ἡγε-
 κυσίαν ἀπονέμουντες τοῖς ἄλλοις ὑμῶν πρεσβυ-
 τέροις νότοις τε μέτρια & σεμνὰ νοεῖν ἐπε-
 τρέπετε· γυναιξὶν τε ἐν ἀμώμῳ & σεμνῇ καὶ
 ἀγνῇ· Συμειδῶς πάντα ὅτι τελεῖν ἄρρη-
 γάλλετε, σεργέσας ἡγετησέντως τὰς ἀνδράς
 ἑαυτῶν· ἐν τε τῷ κληρόνι τῆς ὑποταγῆς
 ὑπαρχούσας,

Clem. Alex. ἐν τοῖς νομίμοις. Quæ genuina
 lectio, ut ex sectione 3. & 40. liquet. Apud eun-
 dem Clementem Strom. lib. 1. Nymphodorus ἐν
 τείτῳ νομίμων Ἀσίας laudatur, & ἐν νομίμοις Βαρ-
 σαρκίῳ alibi. Quò nomine volumen scripserat
 Arrioteles, Varroni lib. 6. de Legibus, &
 Apol-

alienam, quam pauci homines insolentes & audaces in tantum vecordiae inflammaverunt, ut venerabile & illustre & ab omnibus amari dignum nomen vestrum magnopere blasphemetur.

¹ Quis enim apud vos diversatus, omni virtute plenam, firmamque ac stabilem fidem vestram non probaverit? sobriam & moderatam in Christo pietatem non est admiratus? magnificentiam hospitalitatis vestrae non praedicavit? perfectam, stabilemque cognitionem vestram non judicavit beatam? Omnia enim sine personarum acceptione à vobis fiebant, & in Dei legibus ambula- batis, praepositis vestris subditi, & seniores inter vos debito honore prosequentes: Juvenibus, ut moderata & honesta sectarentur, mandabatis; mulieribus, ut in inculpabili, sancta & casta conscientia, omnia peragerent, diligendo maritos, prout officium postulat, denunciabatis; utque in obedientiae ca-

Apollonio in historiis Mirabilibus laudatum.

² Sic Sect. 7. τῆς κλήσεως καλῶνα. Sect. 41. τῆς λειψργίας καλῶνα.

Citatur à Clemente Alex. Strom. 4 p. 516.

none

ὑπαρχέσας, τὰ κατὰ τὸν οἶκον Σεμνῶς
οἰκουργεῖν ἐδιδάσκετε, πόρῳ σωφρονέσας.

Γάρ τις πῖ ἐξαπειτοφρονεῖτε, μηδὲν
ἀλαζονόμοιοι, ὑποτασσάμενοι μᾶλλον
ἢ ὑποτάσσοντες, μᾶλλον διδόντες ἢ λαμ-
βάνοντες· τοῖς ἐφοδίοις τῷ Θεῷ ἀρχέ-
μενοι, ἔκ τῶν προσέχοντες τὰς λόγους αὐτοῦ
ἐπιμελῶς, ἐνεργισμοῖοι ἥτις τοῖς σωτῆ-
ργοῖς, ἔκ τῶν παθήματα αὐτοῦ ὡς πρὸς
οφθαλμοῖς ὑμῶν. Οὕτως εἰρήνη βαθεῖα
ἔκ τῶν ἐδεδότο πάντων, ἔκ τῶν ἀκρόεσθαι πό-
θῳ εἰς ἀγαθοποιῶν, ἔκ τῶν πλήρης πνέου-
ματι ἀγνὸς ἐκχυσις ὅτι πόρῳ ἐγένετο
μεσοὶ πῖ εἰσὶν βελῆς ἐν ἀγαθῇ πρε-
σβυτέρῳ μετ' ἐνσεβῆς πεποιθήσεως ὅξε-
τείνετε τὰς χεῖρας ὑμῶν πρὸς τὸν πόρῳ-
τοκράτορα Θεόν· ἰκετεύοντες αὐτὸν

ἱ. ἱλεων.

* ἱλεως ἡμέρας, εἰς ἀκρόεσθαι ἡμέρας τε
ἡμέρας ὡς ὑμῶν ἡμέρας τε ἔκ τῶν νυκτῶν ὑπὸ
πάσις τῆς ἀδελφότητι, εἰς τὸ σώζειν
μετ' ἐλέους ἔκ τῶν σωειθήσεως τὸν ἀεὶ ζῶν

Ad hac Clementis verba alludere videtur Con-
stitutionum Apostolicarum Confarcinator in Proce-
mio Operis, cum ait, ἐνεργισμοῖοι τὸν φόβον αὐτοῦ,
ut monuit Rev. Pearlon in Vindiciis pro Ignatii
Epistolis, p. 63.

none se continendo, res domesticas cum omni temperantia administrarent, docebatis.

II. Omnes humili animo eratis, nullatenus superbientes, magis subjecti quam subjicientes, dantes potius quam accipientes : Dei ^{1 Pet. 5. 3.} viatico contenti, & verbo ejus diligenter attendentes, dilatati eratis in visceribus, ejusque passionnes vobis præ oculis erant. Sic alta & beata pax omnibus dabatur, inexplebile benefaciendi desiderium omnes tenebat, plena etiam super omnes spiritus sancti effusio facta est; sanctaque voluntate pleni, bona animi promptitudine, cum pia confidentia, manus vestras ad Deum omnipotentem ex- ^{Heb 8 12.} tendistis, supplicantes illi ut propi- ^{Mach. 7.} tius esset, si quid inviti peccassetis. ^{37.} Vobis per diem ac noctem sollicitudo erat pro universa fraternitate, ut numerus electorum Dei cum commiseratione & conscientia salvaretur. Sinceri inter vos invi-

τῶν ἐκλεκτῶν αὐτῶν· εὐλικρινεῖς ἔ ἀκρί-
 ιστοὶ ἀμνηστῆ-
 ραῖοι ἦτε, ἔ * δὲ ἀμνηστῆ-
 ραῖοι. λήλυσ· πᾶσι σαῖσις, ἔ πρὸν χάρισμα
 βδελυκτὸν ὑμῶν· ἐπὶ τοῖς ὡδραπώμα-
 ιστοῖς. ἦν, vel
 πλησίον. σι † τοῖς πλησίον ἐπενθεῖτε· τὰ ὑπερή-
 ματα αὐτῶν ἰδοὺ ἐκρίνετε· ἀμείταμέ-
 λητοι ἦτε ἐπὶ πάσῃ ἀγαθοποιίᾳ, ἔ-
 ποιμγι εἰς πρὸν ἔργον ἀγαθόν· τῇ πρμα-
 ρέτῳ ἔ Σεβασμῷ πολίτεια κεκοσμη-
 μένῳι πόρτα ἐν τῷ φόβῳ αὐτῶν ἐπε-
 τελεῖτε· τὰ ὡδραπώματα τῶ Κυρίου
 ἐπὶ τὰ πλάτη τῆς καρδίας ὑμῶν ἐγέ-
 γραπτο.

Πᾶσα δοῦσα ἔ πλατυσμοὺς ἐδόθη ὑμῶν
 ἔ ἐπεπλέθη τὸ γεγραμμένον, Ἐφραῖμ
 καὶ ἔπεν, ἔ ἐπλάτυνθη ἔ ἐπαχύνθη,
 ιστοὶ ἀπιδά-
 κμσιν. * ἔ ἀπεγαλγίσεν ὁ ἡγαπημένῳ· Ἐκ
 τέτυξ ἔηλθ, ἔ ἔρις, ἔ σαῖσις, διωγ-
 μὸς ἔ ἀγασασία, πόλεμος ἔ ἀχ-
 μαλωσία· ἔτως ἐπηγέρθησαν οἱ ἄκρι
 ἐπὶ τὰς ἐντίμους, οἱ ἄδοξοι ἐπὶ τὰς ἐν-
 δοξους, οἱ ἄφρονες ἐπὶ τὰς φρονίμους,
 οἱ νέοι ἐπὶ τὰς ὡφεισβυτίμους. Δια-
 τῶτο πύρρῳ ἄπεσιν ἡ διακοσμία ἔ εἰ-
 ρηνή, ἐν τῷ ἀπολείπειν ἔχαστον τὸν φόβον
 τῶ

invicem, innoxii, & omnis injuriæ immemores eratis. Seditio omnis & scissura vobis abominationi erat; proximorum delicta lugebatis; illorum defectus, vestros censebatis: benefacti nullius pœnitebat vos; ad omne bonum opus prompti & alacres eratis. Ornati veneranda & omnibus numeris absoluta conversatione, omnia in timore ejus peragebatis: mandata & præcepta Domini in tabulis cordis vestri altius insculpebantur.

III. Omnis honor & latitudo vobis data est, & scriptum illud impletum est, *Edit, bibit, & dilatatus, ac* Deut. 32. *incrassatus est, & recalcitravit dilectus.* Hinc æmulatio, invidia, contentio, seditio, persecutio, commotio, bellum & captivitas manarunt. Isa. 3. 5. Sic viles & inglorii contra honoratos & gloriosos, sic insipientes contra sapientes, & juvenes contra seniores, insurrexerunt. Hanc ob causam, procul absunt justitia & pax, dum unusquisque Dei timorem de-

C

ferit,

τῷ Θεῷ, καὶ ὃν τῇ πίσει αὐτῷ ἀμβλυω-
πῆσαι, μηδὲ ὃν τοῖς νομίμοις τῷ πω-
σαγμάτων αὐτῷ πορόεας, μηδὲ πολι-
τόεσσι κατὰ τὸ κατὰ τὸν Χριστῷ,
ἀλλὰ ἐκείνον βαδίζον κατὰ τὰς ἐπι-
θυμίας αὐτῷ τὰς πονηρίας, ζῆλον ἀδίκον
καὶ ἀσεβῆ δυνειληφόρας, δι' ἃ καὶ δάνατον
εἰσηλθεν εἰς τὸν κόσμον.

Γέγραπται γὰρ ἔπος, Καὶ ἐγένετο μὴ
ἡμέρας, ἦνεγεν Κάιν ἀπὸ τῷ καρπῷ
τῆς γῆς θυσιὰν τῷ Θεῷ, καὶ Ἀβελ ἦνεγ-
γεν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῷ πρωτόγονῳ τῶν
παιδῶν, καὶ ἀπὸ τῶν σέστων αὐτῷ.
καὶ ἐπαύειν ὁ Θεὸς ἐπὶ τῷ Ἀβελ καὶ ἐπὶ τοῖς
θύσiais αὐτῷ ἐπὶ τῷ Κάιν καὶ ἐπὶ τῷ θυ-
σίαις αὐτῷ ἐπὶ πρῶτον καὶ ἐλυπήθη Κάιν
ἄγαν. καὶ ὤρετο τὸν πρῶτον αὐτῷ.
καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς Κάιν, ἵνα τί
ὤρετο ἡ ψυχή σου; καὶ ἵνα τί ὤρετο
τὸ πρῶτον σου; ὅτι εἰ ὁρθῶς πρῶ-
τονέγκης, ὁρθῶς καὶ μὴ διέλῃς, ἡμαρτία;
ἡσύχασον· πρὸς σε ἡ ἀποστολή αὐτῷ, καὶ
σὺ ἀρξῇς αὐτῷ. καὶ εἶπεν Κάιν πρὸς
Ἀβελ τὸν ἀδελφόν αὐτῷ, διέλθωμεν εἰς
τὸ πεδίον· καὶ ἐγένετο ὃν τῷ εἶναι αὐτὸς ὃν
τῷ

serit, & in fide ejus circutit, neque in institutis præceptorum ejus ambulat, aut vitam Christo dignam degit : sed secundum pravas ipsius concupiscentias incedit, iniquam & impiam invidiam fovendo & amplectendo, per quam mors in mundum in- Sap. 2. 24. travit.

IV. Sic enim scriptum est, *Et Gen. 4. 3. factum est post dies, obtulit Cain ex fructibus terræ, sacrificium Domino, Abel autem obtulit & ipse de primogenitis ovium suarum, & adipibus earum. Et respexit Deus super Abel & super munera ejus : super Cain autem, & super sacrificia ejus non advertit. Et contristatus est Cain valde, & concidit vultu suo. Et dixit Dominus Deus ad Cain, quare tristis factus es ? & quare concidit vultus tuus ? Nonne si recte offeras, non autem recte divides, peccasti ? Quiesce, ad te conversio ejus, & tu principatum habebis ipsius. Et dixit Cain ad Abel fratrem suum, transeamus in campum. Et factum est dum essent in*
C 2 *campo,*

τῷ πεδίῳ, ὁρέσῃ Κάϊν ὅτι Ἄβελ τὸν
 ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἔαπέκτεινεν αὐτόν. Ὁ-
 ρᾶτε, ἀδελφοί, ζῆλον ἔφθύνθη ἀδελ-
 φοκτονίαν κατεργάσατο. Διὰ ζῆλον ὁ
 πατήρ ἡμῶν Ἰακώβ ἀπέδρα ἀπὸ πορ-
 σώπε Ἡσαὺ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. Ζῆλον
 ἐποίησεν Ἰωσήφ μέγχι θοράτε διωχτῶν
 ἔμεχε δουλίας εἰσελθεῖν. Ζῆλον
 φύλαξ ἠνάγκασε Μωϋσῆν ἀπὸ πορσώπε
 Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου ὃν τῷ ἀ-
 κῆσαι αὐτόν ἀπὸ τῆς ὀργῆς, τίς σε
 κατέσχευε κριτῶν ἢ δικαστῶν ἐφ' ἡμῶν;
 μὴ ὀρελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν ἔσπον ὁρε-
 λες ἥτις τὸν Αἰγύπτιον; Ἐξὰ ζῆλον Ααρὼν
 ἔμαρτάνη ἐξω τῆς κῆρυβδος ἡνελίση-
 σθαι. Ζῆλον Δαδὰν ἔμαρτάνη ζῶν-
 τας κατῆγαλιν εἰς ἁδῶν, Ἐξὰ τὸ ἑσασ-
 σαι αὐτὸς πορὸς τὸν νεράποντα τῷ Θεῷ
 Μωϋσῆν. Διὰ ζῆλον Δαβὶδ φθόνον
 ἔσχεν ἐ μόνον ὑπὸ πῶν ἄλλοφυλων,
 Ἄλλὰ ἔσχεν ὑπὸ Σαὺλ βασιλέως Ἰσραὴλ
 ἐδιώχθη.

⁶ Exponit Hesychius ἀπέφυγε.

⁷ Hesychius ἑσάζει, θορυβὸν καὶ, ἀτακτεῖ.
 Vide Sectionem 50.

campo surrexit Cain super Abel fratrem suum & occidit eum. Videtis, Fratres, propter æmulationem & invidiam fratricidium commissum. Propter æmulationem pater noster Jacob Exod. 27. *à facie fratris sui Esau aufugit. Æmulatio effecit, ut Josephus usque ad* Gen. 37. *mortem exagitaretur, & usque ad servitutem accederet. Æmulatio Mo-*
sem à conspectu Pharaonis regis Ægypti fugere compulit, cum popula-
rem suum dicentem audiret, quis te Ex. 2. 14. *constituit principem & judicem super nos? numquid tu vis me occidere, quemadmodum occidisti heri Ægyptium? Propter æmulationem Aaron &* Num. 12. *Miriam, à reliquo populo segregati, extra castra manere coacti sunt. Æmulatio Dathan & Abiron vivos ad in-* Num. 16. *feros demisit, quod cum Moyse Dei famulo seditiosè contenderent. Propter æmulationem David non tan-* 1 Reg. *tum alienigenarum invidiam sustinuit, sed etiam à Saule rege Israelis fuit vexatus.*

Ἀλλ' ἵνα τῶν ἀρχαίων ὑποδείγμα-
 των παυσώμεθα, ἑλθωμεν ἐπὶ τὰς ἐγ-
 γισα γυμνάσιους ἀθληταίς· λαβώμεν τῆς
 γυμνασίας ἡμῶν τὰ γυμναῖα ὑποδείγματα.
 Διὰ ζῆλον & φθόνον, [ὀκνησίας πι-
 στοὶ & διαγνόματα συλ[λοι ἐδω]θησιν &
 ἕως θανάτου [υ δεινῶ.] λαβώμεν παρ' ὁφ-
 ἴσ. αἰνέσ. θαλμῶν [ἡμῶν] τὰς * ἀγαθὰς ἀποστολὰς.
 Πέτρ[ος] & Παύλ[ου] ζῆλον ἀδικοῦν ἐχ[ῆ] [ἐνα ἐ]-
 δὲ δύο, ἀλλὰ πλείονας ὑπο[έμεινεν] πό-
 νης, & ἕτω ⁸ μαρτυρήσας ἐπορεύθη εἰς
 τὸν ὀφειλ[όμενον] τόπον τῆς δόξης. Διὰ
 ζῆλον [ὁ] Παῦλ[ος] ὑπομονῆς βραβεῖον
 [ἀπέχ]εν, ἐπ' αἰκίς δεσμά φορέσας,
 ἴσ. παβ. [† πα]δουθεῖς, λιθαρεῖς, κῆρυξ
 [γυ]όμενος ἐν πετῇ δυνάτολῃ &
 ὡς [τῇ] δύσιν, τὸ γυμναῖον τῆς πίστεως
 αὐτῷ κλέει ἐλάβεν, διαγγοσύνῳ δι-
 δάξας ὅλον τὸν κόσμον, κα[ὶ] ὅτι τὸ
 πῆμα τῆς δύσεως ἐλθόν, & μαρτυρήσας
 ἐπὶ τῶν ἡγεμόνων, ἕτως ἀπηλλάγη τῷ
 κόσμῳ,

⁸ De Petri & Pauli Passionis tempore non liquet.
 Synodus Romana sub Gelasio PP. Hæreticos gar-
 rere ait Petrum & Paulum diverso tempore mar-
 tyrio fuisse coronatos. Et tamen sic sentiebant
 Justinus M. & Irenæus, qui, Anonymo Græco
 Manuscripto teste, in Libello de Certaminibus Pe-
 tri

V. Sed ut vetera exempla relinquamus, veniamus ad nuperos athletas, & seculi nostri generosa exempla proponamus. Propter æmulationem & invidiam, qui fideles & iustissimæ Ecclesiæ columnæ erant, ad mortem usq; acerbam, persecutionem passi sunt. Ponamus nobis ante oculos sanctos Apostolos. Propter æmulationem inquam Petrus, non unum aut alterum, sed plures labores sustulit, atque ita martyrium passus in debitum gloriæ locum discessit. Paulus propter æmulationem in vincula septies conjectus, verberibus cæsus, lapidatus, patientiæ præmium reportavit, & in oriente ac occidente verbi præco factus, illustrem fidei suæ famam sortitus est, in iustitia mundum universum instruens, & ad occidentis terminos veniens, & sub Imperatoribus martyrium subiens, sic è mundo

tri & Pauli, Paulum quinque annis post Petrum martyrio sublatum esse tradiderunt. Sic Philastrius inter Hæreticos reponit, qui hebdomadis dies septem à Planetis nominabant, cùm tamen B. Ignatium & Justinum M. ita loqui solitos constet.

κρόμῳ, ἔεις τὸν ἅγιον ῥυπον ἐπορεύ-

* Exponit
Hesychius
τύπῳ, μί-

ση, ὑπομονῆς ἡρώμεν. μέγας. * ὑπο-
γραμμός.

ριμα.

† ὁσίως,
ut §. 21.

Τέτοις τοῖς δυνάσιν † θεῶς πολυ-

τούσαμύοις Κυνηθερίῳ πολὺ πλῆθος

ἰσ. πολλάς
αἰκίας καὶ
βασιλεῖς.

ἐκλεκτῶν, οἴκνες * πολλαῖς αἰκίαις ἔ-

βασύοις ἀγὰ ζῆλον παθόντες, ὑποδύμεν

καλλίσον ἐχθρόντο ἐν ἡμῖν. Διὰ ζῆλον

ἰσ. Δαυὶδ
τε καὶ Δίε-
κη. Ita Cl.
Coteleri-
us. Cui
lubens af-
sentior.

διωχθεῖσαι γυναικες [† Δαυιδάδες ἔ Δίρη]

αἰκίσματα δεινά ἔ δυνόσια παθεῖσαι;

ὅτι τὸν τῆς πίστεως βέβαιον δρόμον κα-

τήντησ[ον], ἔ ἔλαβον γέρας ἡνᾶρον

αἱ ἀδελφεῖς τῷ σώματι. Ζῆλ. ἀπειλ-

λοτείωσεν γαμεταῖς δυνάσιν, ἔ ἡλλοίω-

σεν τὸ ῥῆδεν ὑπὸ τῷ πατρὶς ἡμῶν Ἀδάμ,

Τῷ[το] νυν ὅς ἐν ἐκ τῶν ὁσέων μῦ, καὶ

σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς μου. Ζῆλ. ἔ ἔειπε

πόλεις μεγάλας κατέσρεψεν, ἔ ἔδνη με-

γάλα ἐξερρίζωσεν.

Ταῦτα, ἀγαπητοί, ἐ μόνον ὑμεῖς νε-

δετῦντες ὁπσελλομένῳ, ἀλλὰ ἔ ἑαυτεῖς

ὑπομνησκον[τες] ἐν ᾧ τῷ αὐτῷ ἑσμεν

σκάμμ[ακ], ἔ ὁ αὐτὸς ἡμῖν ἀγὼν ὁπί-

κει[ται] Διὸ ἀπολείπωμεν πάς κενὰς

[κα]

migravit, & in locum sanctum abiit, patientiæ summum exemplar factus.

VI. Viris istis sanctè vitam instituentibus, magna electorum multitudo aggregata est, qui supplicia multa & tormenta propter æmulationem passi, exemplar optimum inter nos extiterunt. Propter æmulationem mulieres persecutionem passæ (*Danaïdes & Dirce*) postquam gravia & nefanda supplicia sustinuissem, constantem fidei cursum consummarunt, & debiles corpore nobile tolerantiae præmium acceperunt. Æmulatio uxorum animos à maritis abalienavit, & dictum patris nostri *Adami* mutavit, Gen. 2.23 *Hoc jam os ex ossibus meis, & caro ex carne mea.* Æmulatio & contentio urbes magnas evertit, & gentes numerosas funditus delevit.

VII. Hæc, charissimi, non tantum ut vos officii vestri admoneamus, scribimus; sed etiam ut nos ipsos commonefaciamus; in eadem enim arenâ versamur, & certamen idem nos incumbit. Quare inanes
&

[ἐ] ματαίας φροντίδας, ἐ ἔλθω[μεν]
 ὅπῃ τὸν κύκλῃ ἐ σμυλὸν [τῆς ἀγίας κλή]-
 σεως ἡμῶν κηρύττει. [Βλέπω]μεν ἐ κα-
 λὸν ἐ ἐ περὶ τὸν [ἐ πορ]σδεκτὸν ἐνώ-
 πιον τῷ ποι[ήσασθαι] ἡμῶν. [Ἀπε-
 νίσ]ωμεν εἰς τὸ αἶμα τῷ Χριστῷ, [ἐ
 ἴδω]μεν ὡς ἔστιν πίμῃον τῷ Θεῷ [αἶμα]
 αὐτοῦ, ὃ, ἐ ἔχῃ τὴν ἡμετέραν [σωτ]ηρίαν
 ἐκχυθῆναι, πᾶσι τῷ ἡ[συχίᾳ] μετῴοιαι
 χάριν ὑποτίθεται. [Ἀπενίσ]ωμεν εἰς
 ταῖς ἡμέρας πάσας, [ἐ κα]ταμάσθωμεν
 ὅπῃ ἐν ἡμέρᾳ [ἐ] ἡμέρᾳ μετῴοιαι πό-
 πον ἔδω[κεν] ὁ δεσπότης τοῖς βυλομέ-
 νοις ὅπως φιλῶν ἐπ' αὐτὸν. Νῶε
 ἐκήρυξεν μετῴοιαν, ἐ ὑπακούοντες
 ἐσώθησαν Ἰωάνης Νινυίταις καὶ ἑσπε-
 ρῶν ἐκήρυξεν· οἱ .ἡ μετῴοιαι
 ὅπῃ τοῖς ἀμάρτυρα αὐτῶν ἐξελ-
 σμῶν τὸν Θεὸν ἱκετεύοντες, ἐ ἔλα-
 βον σωτηρίαν, καὶ ὡς ἄλλοι τῷ Θεῷ
 ὄντες.

Οἱ λειτουργοὶ τῆς χάριτος τῷ Θεῷ ἔχῃ
 πνέματι ἀγίᾳ ὡς μετῴοιαι ἐλάλη-
 σάν. ἐ αὐτὸς ἡ ὁ δεσπότης τῷ ἀποστόλων
 ὡς μετῴοιαι ἐλάλησεν μετὰ ὅρκου· Ζῶ
 γῶ

& vanas curas relinquamus, & ad gloriosam & venerandam sanctæ vocati-
onis nostræ regulam veniamus. Quid
pulchrum, quid jucundum, & acce-
ptum coram opifice nostro sit, videamus. Sanguinem Christi intentis oculis intueamur, & quam pretiosus Deo sit ejus sanguis, consideremus, qui propter nostram salutem effusus, toti mundo pœnitentiæ gratiam obtulit. Circumspiciamus diligenter omnes mundi ætates, & discamus quod in omni generatione, volentibus ad ipsum converti, Dominus pœnitentiæ locum concesserit. *Noe* pœnitentiæ Gen. 7. præco fuit; & qui ei obtemperarunt, salvati sunt. *Jonas* Ninevitis excidium Jon. 3. prædicavit, illi autem peccatorum pœnitentiam agentes, precibus Deum placarunt, & licet à Deo alieni, salutis participes facti sunt.

VIII. Divinæ gratiæ ministri per Spiritum Sanctum de pœnitentia loquuti sunt. Ipse etiam rerum omnium Dominus cum juramento de pœnitentia loquutus est, *Vivo, inquit*

γδ' ἐγὼ λέγῃ κύριε, ἐ βέλομαι τὸν θά-
 νατον τῷ ἀμαρτωλῷ, ὡς τὴν μετοίμοιδον
 πορσεθεὶς καὶ γνώμῳ ἀγαθῷ, Μετα-
 νοήσατε οἱ κ. Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς δρομίας
 ὑμῶν. εἶπον τοῖς υἱοῖς τῷ λαῷ μ,
 εἰδὼ ὥσιν αἱ ἀμαρτίαι ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς
 εἰως τῷ ἔραν, καὶ εἰδὼ ὥσιν πυρρότερα
 οὐκ κ, καὶ μελδύττει σακκ, καὶ ὅπι-
 στραφῆτε πρὸς με ὅξ ὅλης τῆς καρδίας,
 καὶ εἶπητε, Πάτερ, ἐπακέτομαι ὑμῶν
 ὡς ὁ λαὸς ἁγίος. Καὶ ἐν ἐτέρῳ τόπῳ
 λέγῃ ἕτως, Λέξατε καὶ καρδιοὶ γυμνάτε,
 ἀφελείατε τὰς πονηρίας ἐπὶ τῇ ψυχῇ
 ὑμῶν, ἀπένδωπ τῇ ὀφθαλμῶν μ. πάλ-
 ξατε ἀπὸ τῇ πονηρίων ὑμῶν, μάθετε
 χαλὸν ποιεῖν, ἐκζητήσατε κρείσσιν, ῥύσατε
 ἀδικέμενον, κρίνατε ὀρφανῷ καὶ δικηγώ-
 σατε χήρᾳ, καὶ δεύτε καὶ ἀγαλεῖσθωμεν,
 λέγῃ

ὁ ἴσ. λαὸς ἁγίος. Sic Cl. Al. Pædag. l. i. c. 10. Ubi
 ultima ista sub Ezechielis nomine laudat, cujus eti-
 am videntur esse superiora. Hinc itaque firmatur
 Cl. Cotelerii conjectura. Porro locus ille Ezechielis,
 vel deest in libris nostris, vel desumptus est ex
 altero Ezechielis volumine, quod is, Josepho te-
 ste, scripserat, quodque inter apocrypha recenset
 Synopsis Athanasiana, vel potius Eusebiana. Sic
 Esdræ locum laudat Justinus M. in Dialogo cum
 Tryphone,

quit Dominus, nolo mortem peccatoris, sicut pœnitentiam; addens insuper dictum egregium, *Respiscite domus Israel ab iniquitate vestra;*

Dic filiis populi mei, si peccata vestra à terra ad cælum usque pertingant, si cocco rubriora & cilicio nigriora fuerint, & ad me ex toto corde conversi fueritis, & dixeritis,

Pater, tanquam populo sancto aurem vobis præbebo. Et in alio loco sic

dicat, Lavamini, mundi estote, auferite mala ex animabus vestris ab oculis meis, quiescite à malitiis vestris; Discite facere bonum, quaerite judicium, liberate oppressum, judicate pupillo, & justifycate viduam: & venite, colloquamur, dicit

Tryphone, apud Lactantium latinè versum lib. 4. cap. 18. quem in Codicibus nostris incassum quæras. Alium citat ex Sophonia Clemens Alex. Strom. lib. 5. qui in ejus vaticinio non comparet. Hunc desumptum esse suspicor ex Sophoniæ Prophetia, vel Apocalypsi, inter Libros Apocryphos memorata, in Canone Scripturarum Nicephoro Patriarchæ CP. tributo, & in MS. Bibliothecæ Baroccianæ.

dominus

λέγει ὁ κύριος· Ἐὰν ὥσιν αἱ ἀμύ-
 πται ὑμῶν ὡς φοινικῆν, ὡς χόνα λου-
 κήν· ἔαν ᾗ ὥσιν ὡς κήκινον, ὡς ἔριον
 λουκήν· Ἐὰν δὲ ληθεύετε καὶ εἰσπαύετε
 με, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· Ἐὰν δὲ
 μὴ ληθεύετε, μηδὲ εἰσπαύετε με, με-
 γαλὰ ὑμῶν κατείδεται· τὸ γὰρ σῶμα κυρίου
 ἐλάβησε ζῆλον. Πάντας οὖν τὰς ἀγα-
 πητὰς αὐτοῦ βεβλήμεναι μετὰ τοιαύτης μετὰ-
 χεῖν, ἐσήραξεν τῷ πρῶτοκρατορικῷ βε-
 λήματι αὐτοῦ.

Διὸ ἐπακέσωμεν τῇ μεγαλοφροσύνῃ
 καὶ ἐνδόξῳ βεβλήσει αὐτοῦ, καὶ ἰκέται ἡμῶ-
 νται τῷ ἐλέει καὶ τῆς χρηστότητι αὐτοῦ,
 φροσώμεναι καὶ ἐπιστρέφμεν ἐπὶ τὰς
 οἰκέρμεν αὐτοῦ. ἀπολιπόντες πλὴν μα-
 τιοπονίδου, πλὴν τε ἔριον, καὶ τὸ εἰς
 δάνατον ἄγρον ζῆλον. Ἀπερίσμεναι εἰς
 τὰς τελείας λειτουργήσαντες τῇ μεγαλο-
 φροσύνῃ δόξῃ αὐτοῦ. Λάβωμεν Ἐνώχ,
 ὅς ἐν ὑπακοῇ δίκαιος εὐρεθεὶς μετε-
 τέθη, καὶ ἔχεν εὐμέδην αὐτοῦ δάνατον.
 Νῶε πιστὸς εὐρεθεὶς ὑπὸ τῆς λειτουργίας
 αὐτοῦ παλιγγενεσίᾳ κόσμου ἐκήρυξεν,
 καὶ διέσωσεν δι' αὐτοῦ ὁ δεσπότης τὰ
 εἰσελ-

ἴσ. τὸν.
 ἴσ. ἄγρον
 ζῆλον.

dominus; & si fuerint peccata vestra quasi phaniciū, sicut nivem dealbabo, & si fuerint ut coccinum, sicut lanam dealbabo. Et si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis; si autem nolueritis, neq; exaudiveritis me, gladius devorabit vos: os enim Domini locutum est hac. Volens igitur omnes dilectos suos pœnitentiæ participes fieri, omnipotente sua voluntate stabilivit.

IX. Quare magnificæ ejus & gloriosæ voluntati obsequamur, & suppliciter misericordiam & benignitatem ejus implorantes, relictis vanis operibus, contentione, & æmulatione quæ ad mortem ducit, ad miserationes ejus advolvamur & convertamur.

Fixis oculis intueamur eos, qui magnificæ ejus gloriæ perfecte inservierunt. Sumamus *Enochum*, qui in obedientia justus repertus, translatus fuit, neque mors ejus deprehensa est.

Noe fidelis inventus per ministerium suum novam mundo generationem prædicavit, & per eum animalia quæ

Gen. 5.

Heb. 12.

Gen. 7.

Eccl. 44.

Es. 41. 8.

Jac. 2. 23.

‡ Citat. Clem. Alex. Strom. 4.

in

εἰσελθόντα ἐν ἐργοίᾳ ζῶα εἰς τὴν κί-
βωτον.

Ἀβραάμ, ὁ φίλος παραγορεύ-
σεις, πρὸς εὐρέθη, ἐν τῷ αὐτὸν ὑπὲρ
κρον γλυῖται τοῖς ῥήμασι τῆς Θεῆς. ἔτι
δὲ ὑπακοῆς ἐξήλθεν ἐκ τῆς γῆς αὐτῆς,
ἐκ τῆς Συγγαμίας αὐτῆς, ἐκ τῆς
οἴκου τῆς πατρὸς αὐτῆς, ὅπως γλυῖ ολίγην,
ἐκ Συγγαμίδου ἀδελφῆς, ἐκ οἴκου μικρὸν
καταλιπὼν, κληρονομίᾳ τὰς ἐπαγ-
γελίας τῆς Θεῆς. λέγει γὰρ αὐτῷ, Ἀπελθε
ἐκ τῆς γῆς σου, ἐκ τῆς Συγγαμίας σου,
ἐκ τῆς οἴκου τῆς πατρὸς σου, εἰς τὴν γῆν
ἐν ᾗ σοι δείξω, ἐκ ποιήσω σε εἰς ἔθνος
μέγα. ἐκ ἐυλογήσω σε, ἐκ μεγαλιυνῶ
τὸ ὄνομά σου, ἐκ ἔσῃ ἐυλογημένη.
ἐκ ἐυλογῶ τὰς ἐυλογούντας σε, ἐκ
καταράσσῃ τὰς καταραζόμενες σε, ἐκ
ἐυλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα αἱ φυλαὶ τῆς
γῆς. Καὶ πάλιν ἐν τῷ ἀναχωρεῖν αὐτὸν
αὐτὸν ἀπὸ Λὼτ, εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός,
Ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ἴδε ἀπὸ
τῆς πόλεως ἐν ᾗ σὺ εἶ πρὸς βορρᾶν, ἐκ
λίβα, ἐκ ἀνατολῆς καὶ θαλάσσης,
ὅτι πάντα τὴν γῆν ἐν ᾗ σὺ ὄρας, σοὶ δώσω
αὐτήν, καὶ τὴν σάρατά σου, ἕως αἰῶνος.
ἐκ

in concordia arcam sunt ingressa, servavit Dominus.

X. *Abrahamus*, amicus vocatus, If. 41. 8. Judith. 8. 22. apud Lat. Interp. Jac. 2. 23.
 fidelis inventus est, eo quod verbis Dei obtemperarit. Hic per obedientiam è terra sua, è cognatione sua, & domo patris sui egressus est, ut exigua terra, cognatione debili, & domo parva derelicta, promissiones Dei possideret. Dicit enim ei, *Exi* Gen. 12. 1.
de terra tua, de cognatione tua, & de domo patris tui, & vade in terram quam tibi demonstravero: & faciam te in gentem magnam, & benedicam te, & magnificabo nomen tuum, & eris benedictus; & benedicam benedicentes te, & maledicam maledicentes te, & benedicentur in te omnes tribus terræ. Et rursus cum Gen. 13.
à Loto secederet, dixit ei Deus, Re- 14.
spice oculis tuis, & vide à locò in quo nunc tu es, ad aquilonem & africanum & orientem & mare: quia omnem terram quam tu vides tibi dabo e-
am, & semini tuo usque in seculum.

καὶ ποιήσω ἃ σπέρμα σε ὡς τὴν ἄμμον
 τῆς γῆς· εἰ διώταί τις ἔξαριθμησάτω τὴν
 ἄμμον τῆς γῆς, ἢ τὸ σπέρμα σε ἔξα-
 ριθμηθήσεται. Καὶ πάλιν λέγει, Ἐξή-
 γαγεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραάμ, ἢ εἶπεν
 αὐτῷ· Ἀνάβλεψον εἰς τὸν ἔρανον, ἢ
 ἀριθμηθὼν τὰς ἀστέρας, εἰ διωθήσῃ ἔξα-
 ριθμήσῃ αὐτὴς, ὥπως ἔστι τὸ σπέρμα
 σε· ἐπίστυσε ὃ Ἀβραάμ τῷ Θεῷ,
 ἢ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. Διὰ
 πίστιν ἢ φιλοξενίᾳ ἐδόθη αὐτῷ υἱὸς
 ὢν γήρας, ἢ δι' ὑπακοῆς προσκύνεγκαν
 αὐτὸν θυσίαν τῷ Θεῷ πρὸς ἐν τῇ ὁρέῳ
 ὧν ἐδόξεν αὐτῷ.

Διὰ φιλοξενίᾳ καὶ εὐσέβειαν Λὼτ
 ἐσώθη ἐκ Σοδὼμων, τῆς πειχέως πάσης
 κριθείσης Ἀφ' πυρὸς ἢ θείας· πρὸς
 λον ποιήσας ὁ δεσπότης ὅτι τὰς ἐλπί-
 ζοντάς ἐπ' αὐτὸν ὅτι ἐγκαταλείψει, τὰς
 ὃ ἐπερχομένης ὑπάρχοντάς εἰς κόλασιν
 ἢ αἰκισμόν ἔδωκεν· Συμμετέλθεις * πρὸς
 αὐτῷ τῆς γυναικὸς ἐπεργνώμονος ὑπαφ-
 χέσεως ἢ ὅτι ὢν ὁμοιοῖα· εἰς τὸ ση-
 μεῖον ἐτέθη, ὥστε γινώσκαι αὐτὰ ὃ σήλιν

ἰσ. γδ.

* De hac falis columna fusè egimus in Observa-
 tionibus Sacris p. 110.

Et faciam semen tuum sicut arenam terra; si poterit aliquis dinumerare arenam terra, & semen tuum dinumerabitur. Et rursus dicit, Eduxit Deus Abrahamum foras, & dixit ei, respice Gen. 13. 5. *in caelum & numera stellas, si potes dinumerare eas, sic erit semen tuum. Et credidit Abrahamus Deo, & deputatum est ei ad justitiam. Propter fidem & hospitalitatem datus est ei filius* Gen. 22. *in senectute, & per obedientiam obtulit eum in sacrificium Deo in uno montium quem ei ostenderat.*

XI. Propter hospitalitatem & pietatem *Lotus è Sodomis* salvus e- Gen. 19. *vasit, cum regio tota circumjacens igne & sulphure damnata es-* 2 Pet. 2. 6. *set. Deus palam fecit quod non derelinquit in illum sperantes; contra vero qui à mandatis ejus declinant, suppliciis & tormentis puni-* *nit. Uxor enim ejus quæ una cum eo egressa est, cum diversa sentiret, nec in concordia persisteret, in signum propterea posita est, &*

³ Clemens Alex. Strom. 4.

αὐτὸς ἕως τῆς ἡμέρας τῆς αὐτῆς εἰς τὸ γνω-
στὸν εἶναι πάντων, ἵνα οἱ διψῶντες καὶ οἱ δι-
σάζοντες πρὸς τῆς τοῦ Θεοῦ διωγμῶς, εἰς
κρίμα καὶ εἰς σημείωσιν πάσαις ταῖς γυνεαῖς
γίνονται.

Διὰ τίςιν καὶ φιλοξενίῳ ἐσώθη Παῦλος
ἡ πόρνη. ὁ κτεμφοδέντων γὰρ ὑπὸ Ἰησοῦ
τοῦ Ναυῆ κατασκόπων εἰς τὴν Ἱερουσάλημ,
ἔγνω ὁ βασιλεὺς τῆς γῆς ὅτι ἤκασι κα-
τασκοπεῦσαι τὴν χώραν αὐτῆς, καὶ ἐξέ-
πεμψεν ἄνδρας τῆς συλληφομένης αὐτῆς,
ὅπως συλληφέντες θανατωθῶσιν. Ἡ
οὖν φιλοξενία Παῦλος εἰσδεξαμένη αὐτῆς,
ἐκρυψεν εἰς τὸ ὑπόγειον ὑπὸ τῆς λινοχαλμά-
μου· ὁπταδέντων δὲ τῶν πρὸς τὴν βα-
σιλέως, καὶ λεγόντων, [ἄνδρες πρὸς σὺν
ἡμῶν οἱ κατασκοπεῖς τῆς [γῆς ἡμῶν],
ἐξάγαγε αὐτῆς, ὅ, γὰρ βασιλεὺς ἐ]τως
κελεύει. Ἡ δὲ ἀπεκρίθη, εἰσῆλθον [οἱ
δύο ἄν]δρες ἕς ἑκάστη πρὸς με, [ἀλλὰ
ἰσ. αὐτῆς. ταχέως ἀπῆλθον, καὶ πορεύονται* αὐτῶν, ὁδὸν]
ὑποδύκοντα αὐτῆς [† ἐν δρόμῳ]. ¹ Καὶ
εἶπεν πρὸς τῆς ἄνδρας, [γινώ]σκου-
σιν ἔγω, ὅτι [κρύβεται ὁ Θεὸς] ὑ-

¹ ἰσ. δεῖν. Ita edendum curavit Cl. Cotelierius.

salis statua in hodiernum diem facta est, ut omnibus innotesceret, quòd animo dubii, & de potentia divina hæsitantes, in iudicium & signum omnibus generationibus proponantur.

XII. ' Propter fidem & hospitalitatem, *Rahaba* meretrix incolumis Heb. 11. servata est. Missis enim à *Josua* filio 31. *Nava* ad urbem *Ferichuntem* speculatoribus, rescivit terræ Rex quod regionem ejus exploraturi venerant, & viros emisit, qui eos, ut morti traderentur, apprehenderent. *Rahaba* autem hospitalis suscipiens eos, in solario domus sub lini stipula occultavit eos. Cum autem nuntii Regis ex improvviso supervenissent, & dixissent, Viri ad te ingressi sunt, regionis nostræ exploratores, edue eos, sic enim imperat Rex. Illa autem respondit, ingressi sunt duo viri ad me quos quæritis, sed confestim abierunt & vadunt; ⁶ viam ostendens eis contrariam. Et dixit ad viros, sciens scio, quod Dominus Deus ve-

Idem ibidem. ⁶ Non ostendens eis illos.

μὴ δὲ ᾤσασθαι δίδωσιν ὑμῖν [πλὴν πό]λιν ταύ-
 την, ὃ γὰρ φόβος. Ἐ [ἐξ] μὲν ὑμῶν ἐπέ-
 πεσεν τοῖς κα[τοι]κῆσιν αὐτῆς· ὥς εἰάν
 οὖν γέ[νηται] λαβεῖν αὐτὴν ὑμεῖς, ὁλο-
 σώσατέ με, ἔτι τὸν οἶκον τῆ πατρὸς μου.
 Καὶ εἶπεν αὐτῇ, ἔσται ὅπως ὡς ἐλάλη-
 σαις ἡμῖν· ὥς ἐδὲ οὖν γὰρ ᾤσασθαι ἀναγο-
 μῆναι ἡμῶς, βιωάξεις πῶς τὰς σὰς
 ἐκ τὸ σέ[ν] σου, ἔτι ὁλοκαυτῶνται ὅσοι
 γὰρ ἐδὲ εὐρεθῶσιν ἐξω τῆς οἰκίας. ἀπολύν-
 ται. Καὶ προσέειπεν αὐτῇ δὲ ναὶ ση-
 μείον, ὅπως κρεμάσῃ ἐκ τῆ οἴκου αὐτῆς
 ὑψικρινον, ὡρόδηλον ποιεῖντες, ὅτι ἄρα
 τῆ ἁμαρτίας τῆ κυρίας λύτρωσις ἔσται πᾶ-
 σι τοῖς περὶ αὐτὴν ἔτι ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸν
 Θεόν. Ὁρᾶτε ἀγαπῆται, ἔτι μόνον πίστες
 ἀλλὰ προσφῆται ἐν τῇ γυναικὶ γέγονεν.
 Ταπεινοφροσύνησιν οὖν, ἀδελφοί, ἀ-
 ποδύμενοι πάσας ἀλαζονείας, ἔτι τύπον,
 ἔτι ἀφροσύνην, ἔτι ὀργάς· ἔτι ποιήσμεν τὸ
 ἄγιον, Μὴ καυχᾶσθαι ὃ ἴσμεν ἐν τῇ σο-

7 Post B. Clementem. eodem trahere linteum istud
 observo Iustinum M Irenaeum, Origenem & alios,
 quorum nomina legere est in Observat. Sacris p. 97.
 Hoc ante nos vidit Cl. Cotelerius.

ster urbem hanc vobis tradit, timor enim & pavor vestri incessit incolas ejus; quare cum capere illam vobis contigerit, incolumem me servate & domum patris mei. Et dixerunt ei, sic erit ut loquuta es nobis. Quare cum nos appropinquantes cognoveris, omnes tuos sub tecto tuo congregabis, & servabuntur; quotquot vero extra domum tuam invenientur peribunt. Et ut signum daret addiderunt, ut funiculum scilicet coccineum de domus pariete demitteret, notum facientes, quod omnibus, qui credunt & sperant in Deum, per sanguinem domini redemptio futura sit. Videte, dilecti, non solum fides, sed prophetia etiam in muliere fuit.

XIII. Humiles ergo mente sumus, Fratres, fastum omnem, superbiam, amentiam & iras deponentes, & quod scriptum est, faciamus. Dicit enim Spiritus Sanctus, *Non gloriatur sapiens in sapientia*

φία αὐτῷ, μηδὲ ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἰσχύι
 αὐτῷ, μηδὲ ὁ πλεῖστος ἐν τῷ πλείω
 αὐτῷ. ἀλλ' ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ
 καυχάδω, τῷ ἐκζητεῖν αὐτὸν, & ποι-
 εῖν κέρμα & διακροσῶ[λυ]. μάλιστα
 μεμνημένοι τῷ λόγων τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ,
 ὅς ἐλάβησε διδασ[κων] ὑπείκειν &
 μακροθυμῶν. [εἴ]τως γὰρ εἶπεν, Ἐλεῖτε
 ἵνα ἐλεη[θῇ]τε, ἀφίετε ἵνα ἀφεθῇ ὑμῖν,
 [ὡς] ποιεῖτε, ὅτι ποιηθήσεται ὑμῖν
 ὡς δίδετε ὅτι δοθήσεται ὑμῖν, ὡς κεί-
 νετε ὅτι κειθήσεται ὑμῖν, ὡς χρη-
 σάμεθε ὅτι χρη[σθήσ]εται [ὑμῖν],
 ὡς μέτρω με[τρεῖτε] ἐν αὐτῷ μαθηθῇ-
 σεται ὑμῖν. [Ταύτη τ]ῇ ἐντολῇ & τοῖς
 ὡς ἀγγέλ[μοι] σπερίξωμεν ἑαυ[τὸς] πρὸς
 πορθείας ὑποκρίσεις [αἰ] τοῖς ἀγιοπαρε-
 πέσι λόγοις αὐ[τῶ] † ταπεινοφρονεῖντες.
 [φησὶ] γὰρ ὁ ἅγιος λόγος, Ἐπὶ πῖνα
 [ὅτι] ἐλέψω ἀλλ' ἢ ὅτι τὸν πρᾶν &
 [ἡσύ]χον & πρέποντά με τὰ λόγια;

[Δί]καμον οὖν καὶ ὅσιον, ἄνδρες ἀδελ-
 φοί, ὑποκρίσεις ἡμᾶς μᾶλλον γλυτάται τῷ
 Θεῷ, ἢ τοῖς ἐν ἀλαζονείᾳ καὶ ἀκατα-

τέτοις Co-
dex Alex.

ἰσ. ταπει-
νοφρονεῖν-
τας.

Ita quidem D. Paulus 1 Cor. 1. 31. & 2. 10, 17.
 Verum aliter Jer. 9. 23, 24. Clem. Alex. Cypr. alii.

στασία

pientia sua, & non gloriatur fortis in Jer. 9. 23.
 fortitudine sua, & non gloriatur dives 1 Cor. 1. 31.
 in divitiis suis; sed qui gloriatur in
 Domino gloriatur, quarendo illum, &
 judicium & justitiam faciendo: me-
 moria præcipuè recolentes sermones
 Domini Jesu, quos, æquitatem &
 longanimitatem docens, loquutus est:
 sic enim dixit, *Miseremini ut miseri-* Luc. 6. 36.
cordiam consequamini, dimittite ut vo-
bis dimittatur, prout facitis ita vobis
fiet, sicut datis ita vobis retribuetur,
sicut judicatis, ita judicabimini, sicut
benigni estis, ita benignitatem experie-
mini, qua mensura metimini, eadem
vobis mensurabitur. Hoc præcepto &
 his mandatis stabiliamus nos ipsos, ut
 in obedientia sanctorum eloquiorum
 ejus, cum omni humilitate, semper
 ambulemus. Dicit enim verbum san-
 ctum, *Super quem respiciam, nisi su-* Ec. 66. 2.
per humilem & quietum, & trementem
sermones meos?

XIV. Justum igitur & pium est,
 Viri fratres, Deo potius obedientes
 nos esse, quam in superbia & sedi-
 tione

ἴσ. ἀλλή-
λοῖς.

σαπία ὁ μυσταρεὺς ζήλῳ ἀρχηγροῖς ὁξακρολ-
θεῖν. βλάβῳ γὰρ ἐτυχῆσθαι, μᾶλλον ὃ
κίνδυνον ὑποίστομαι μέγῳ, ἐὰν ῥιψοκιν-
δύως ἐπιδῶμι ἐαυτὸς τοῖς ἀελημάσι
τῷ δυνάμει, οἵκτες ὁξακρολίζουσιν
εἰς ἔριν ἔσας, εἰς τὸ ἀπαλλοτριῶσαι
ἡμῶς τὴν καλῶς ἐργάζου. Χρηστέω-
μῖα * αὐτοῖς κατὰ τὴν ὑπολαγχνίδην
ἔγλυκύτητά τῃ ποιήσονται ἡμῶς ὅ-
ραται γὰρ, Χρηστοὶ ἔσονται οἰκνότεροι
γῆς, ἀκαχοὶ ὃ ὑπολειφθήσονται ἐπ' αὐ-
τῆς ὅι ὃ πρῶτομεντες ὁξολοθροδύ-
ονται ἀπ' αὐτῆς ἔτι πάλιν λέγει, Εἶδον
ἀσεβῆ ὑπερφύεμενον, ἔτι ἀερόμενον ὡς
ταῖς κέδραις τῇ λιθῶν, ἔτι πρῆλτον,
ἔτι ἰδὲ ἔσθ' ἡμῶν, ἔτι ὁξεζήτησα τὸν τόπον
αὐτῆς, ἔτι ἔχ' εὖρον ὅραται ἀκακίδην,
ἔτι ἰδὲ ὑδύπτητα, ὅτι ἔστιν ἐγκατάλει-
μα δυνάμει εἰρηνικῇ.

Τοίνυν πολλοὶ δῶμι τοῖς μετ' αὐ-
σεβείας εἰρηνόουσιν, ἔτι μὴ τοῖς μετ'
ὑποκρί-

ὁ Helychius, μυσταρεὺς, ῥυπαρεὺς, ἀκακίδην. Vide
Sect. 30.

ἢ Per ἐγκατάλειμμα, memoriam intelligit Euthy-
mius; quæ duplici modo conservatur, vel per
prolem,

tionem detestandæ æmulationis duces
& authores sequi. Si præcipitanter
voluntatibus hominum nos tradideri-
mus, qui ad contentionem & seditio-
nes collimant, ut ab eo quod rectum
& bonum est abalienent, non leve
damnum, immo potius grave pericu-
lum subibimus. Benigni erga nos
invicem simus, secundum misericor-
diam, & dulcedinem illius qui fecit
nos: scriptum enim est, *Benigni erunt*
habitatores terræ, innocentes relinquen-
tur in ea; impii vero & legum viola-
tores disperibunt ab ea. Et rursus di-
cit, *Vidi impium superexaltatum &*
elevatum sicut cedros Libani: & tran-
sivi, & ecce non erat, & quasi vi eum,
& non est inventus locus ejus. Custodi
innocentiam, & vide aquitatem, quo-
niam sunt reliquie homini pacifico.

Psal. 37. 9.
& Prov. 2.
20.

Psal. 37.
36.

XV. Adhæreamus itaque amoris
glutino eis qui cum pietate tran-

prolem, vel per bona opera. Ingeniosissimus ve-
rò Ferrandus locum hunc ita *παρρησιασθέντες* *Erit*
tempus quo infanti homini merces congruens re-
pendetur. Uterque ad Hymnographi mentem.

quille

ὑποκρίσιν βελουμένοις ἐρλώσω. λέγει
 γάρ πε, ἔτι οὗτος λαὸς τοῖς χείλεσί μου
 ἔμελλεν, ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ πύρρῳ ἄπε-
 σιν ἅπ' ἐμῷ. Ἐπάλιν, Τῷ σόματι
 αὐτοῦ ἐνλόγουν, τῇ δὲ καρδίᾳ καταθεῖν-
 το. Ἐπάλιν λέγει, Ἠγάπησθαι αὐτὸν τῷ
 σόματι αὐτοῦ, Ἐ τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ ἐ-
 ψεύσθαι αὐτὸν, ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ ὅτι
 ἐνθεῖα μετ' αὐτοῦ, ὅτι ὁπισθόκησθαι ἐν τῇ

ἴσ. ἄλλα. ὁραδὴκη αὐτῷ. * Ἀλλὰ ῥηθῆτω ταῖς
 ἴσ. καὶ ἐξο- χεῖλη ταὶ δόλια † γλώσσῃ μεγαλοῦρη-
 λοῦνται μῆνα, τὴς εἰπόντες, τὴν γλώσσῃ ἡμῶν
 κύνειτο μεγαλιώωμεν, ταὶ χεῖλη ἡμῶν ὅτι ἡ-
 πάντα ταὶ μῖν ἔστιν, ἵς ἡμῶν κύριός ἐστιν; ἀπὸ τῆς
 χεῖλη ταὶ δόλια, καὶ παλαιπωρίας τοῦ πτωχῶν Ἐ ἀπὸ τῆς σε-
 ναγμῆ τοῦ πενήτων νυν ἀναστήσομαι, λέ-
 γει κύριε, δῆτομαι ὅτι σωτηρία, παρ-
 ρησιάζομαι ἐν αὐτοῖς.

Ταπεινοφρονέντων γὰρ ἔστιν ὁ χεῖρ, ὅτι
 ἐπαγορεύων ὅτι τὸ ποιμνιον αὐ-
 τοῦ. τὸ σκῆπτρον δὲ μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ,
 ὁ κύριος ἡμῶν χεῖρ Ἰησοῦς, ἐκ τῆς

* Verba hæc & quæ sequuntur adversus omnium
 Traditorum sententiam ad Vatem, non ad De-
 um, refert præstantissimus Ferrandus. Subtilius,
 opinor, quam solidius.

quille vivunt, non autem eis qui ficta
 simulatione pacem colunt. Dicit enim
 alicubi, *Populus hic labiis me honorat*, Ef. 29. 13.
cor autem eorum longe abest à me. Et
 rursus, *Ore suo benedicebant, & corde* Psal. 62. 4.
suo maledicebant. Et rursus dicit, *Di-* Ps. 78. 37.
lexerunt eum in ore suo, & lingua sua
mentiti sunt ei. Cor autem eorum non
rectum cum eo, nec fideles habiti sunt
in testamento ejus. Labia fraudulenta Ps. 29. 19.
obmutescant, & disperdat Dominus uni- Psal. 12. 3.
versa labia dolosa, & linguam nostram
magnificabimus, labia nostra à nobis
sunt, quis noster Dominus est? Propter
miseriam inopum, & gemitum paupe-
rum, nunc exurgam, dicit Dominus:
ponam in salutari, fiducialiter agam in
eo.

XVI. Christus enim eorum est, qui
 humiliter se gerunt, non qui cum fa-
 stu & arrogantia supra ejus gregem
 efferunt se. ³ Sceptrum majestatis
 Dei, Dominus noster Jesus Christus,

³ Hieron. ad Il. 52. 14. Heb. 2. 1.

δεν ἐν ἡμέτῳ ἀλαζονείας, ὅθεν ὑπερη-
 φανίας, μάλιστα διωαίμεθα. ἀλλὰ ταπει-
 νοφρονῶν, ἡδυνῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
 ὡς αὐτὸ ἐλάλησεν· φησὶ γὰρ, Κύριε, τίς
 ὁπίσθουσε τῇ ἀκροῇ ἡμῶν; ἔ οὐ βραχίον
 κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; ⁴ ἀνηγείλαμεν
 ἐνδρυτίον αὐτῷ ὡς παῖδιον, ὡς ῥίζα ἐν
 γῇ διψώσῃ· ὅτε ὅτε ἔστιν εἶδος αὐτοῦ,
 ὅθεν ὁδὸς· ἔ εἶδομεν αὐτὸν, ἔ ὅτε εἶ-
 χεν εἶδος, ὅθεν ἡγάλαμεν, ἀλλὰ τὸ εἶδος
 αὐτῷ ἀπῆκον, ἐκλείπον ὡς τὰς ὑψί-
 τῃς ἀνιδρώπων ἀνιδρώμεθα ἐν πληγῇ
 ὡν ἔ πόνω. ἔ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν ὅτε
 ἀπῆκον τὸ πρῶτον αὐτῷ, ἡλε-
 μέσθη ἔ ὅτε ἐλογίσθη. Οὕτω τὰς ἀ-
 μαρτίας ἡμῶν φέρει, ἔ ὡς ἡμῶν ὁδωα-
 ται, ἔ ἡμεῖς ἐλογισαίμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν
 πόνω ἔ ἐν πληγῇ ἔ ἐν ἡλικίᾳ· αὐ-
 τὸς ὅς ἐκταυμασίσθη ἄλλὰ τὰς ἀμαρτίας
 ἡμῶν, καὶ μεμεγάλυνται ἄλλὰ τὰς ἀνο-
 μίας ἡμῶν. Παίδεια ἐρλήμης ἡμῶν ἐπὶ
 αὐτὸν, τῷ μῶλωπι αὐτῷ ἡμεῖς ἰάσθημεν.

⁴ ἀνείλαμεν, exorti sumus. Ita clarissimus H. Vossius. Sic El. 42 9. pro ἀναγγεῖλαι, legen-
 dum ἀναίεσαι. Sic enim codex Alex. & anti-
 quissimus Esaiæ liber quem Procopio suo præ-
 fixit Johannes Curterius, vir insigniter literatus.

non venit in iactantia superbiæ & arrogantia, quamvis potuerit; sed in humilitate, prout Spiritus Sanctus de eo loquutus est: dicit enim, *Domine quis credidit auditui nostro? Et brachium Domini cui revelatum est? Annunciavimus quasi parvulum in conspectu ejus; sicut radix in terra sitienti: non enim est species ei neque gloria, & vidimus eum, & non habebat speciem, neque decorem; sed species ejus erat inhonorata, & deficiens præ filiis hominum. Homo in plaga positus, & labore, & sciens ferre injurias; quia invisus erat ejus facies, ideo despectus fuit & reputatus tanquam nullus. Iste peccata nostra portat, & pro nobis dolet; & nos reputavimus eum esse in labore, & in plaga, & in afflictione. Ipse autem vulneratus est propter peccata nostra, & adflictus propter iniquitates nostras. Disciplina^s pacis nostræ super eum, & vibicibus ejus nos sanati sumus.*

^sH. e. Punitionem & castigationem quæ nobis debebatur, ut pace frueremur, ipse in se recepit.

Omnes

πομπῆς ὡς περὶ βασιλῆα ἐπιδρυμένην· ἀν-
 δρωπῶ τῇ ὁδῷ αὐτῇ ἐπιδρυμένη, ἔ-
 κύριον κεραιδωκεν αὐτὸν ὑπὸ τῆς ἀ-
 μέρκων ἡμῶν. Καὶ αὐτὸς ἄλλο τὸ κα-
 χακῶδες ἐκ δυνόειχ' τὸ σῶμα· ὡς περὶ
 βασιλῆα ἐπὶ σφαγῇ ἤρθη, ἔ ὡς αἰνός
 ἐνδρυτίον τῷ κείραντι ἀφώνον, ἔτις
 ἐκ δυνόειχ' τὸ σῶμα αὐτῷ. ⁶ Ἐν τῇ
 ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτῇ ἤρθη. τὴν γλυκερὴν
 αὐτῇ τίς διηγῆσεται; ὅτε ἀρεταὶ ἀπὸ τῆς
 γῆς ἡ ζωὴ αὐτῇ, ἀπὸ τῶν δυνόειχ' τῷ λαῷ
 μὲν ἡκεῖ εἰς θάνατον. ἔ δώτω τὴς πονηρῆς
 αὐτῇ τῆς ταφῆς αὐτῇ, ἔ τὴς πλεσίους αὐτῇ
 τῷ θανάτῳ αὐτῇ· ὅτε δυνόειχ' ἐκ ἐποί-
 ησεν, ὅτε εὐρέθη δόλῳ ἐν τῷ σῶματι αὐ-
 τῷ· ἔ κύριον βέλεται χαθαρίσαι αὐ-
 τὸν * ταῖς πληγαῖς· ἐὰν † δώτε περὶ ἀμάρ-
 τίας, ἡ ψυχὴ ὑμῶν ὄψεται σπέρμα μα-
 κρόειον· ἔ κύριον βέλεται ἀφελεῖν ἀπὸ
 τῷ πόνῳ τῆς ψυχῆς αὐτῇ, δειξάμεν αὐτῇ φῶς,
 ἔ πλάσαι τῇ σωσέσθαι, διχαλῶσαι δίκαιον εὖ
 διελθόντα πολλοῖς· ἔ ταῖς ἀμαρτίαις αὐ-
 τῶν αὐτὸς δυνόειχ'· ἄλλο τῷ αὐτὸς κλη-
 ρονομήσθαι πολλὰς, ἔ τ' ἰχυρῶν μεριεῖ σκῶ-
 λα· ἀλλ' ὡς κεραιδωκεν εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ
⁶ De hoc loco videndæ Observationes nostræ p. 125.
 αὐτῇ,

ἰσ. τ' πλη-
 γῆς.
 ἰσ. δῶτω.

Omnes quasi oves erravimus, homo
in via sua erravit; & Dominus
tradidit eum propter iniquitates no-
stras, & ipse adflictus licet, non a-
perit os. Sicut ovis ad victimam
ductus est, & sicut agnus coram ton-
dente mutus, sic non aperit os su-
um. In humilitate iudicium ejus
elatum est; generationem ejus quis
enarrabit? Quia tollitur de terra
vita ejus, ab iniquitatibus populi
mei ductus est ad mortem. Et da-
bo impios pro sepultura ejus, &
divites pro morte illius: quia ini-
quitate non fecit; neque dolum in
ore suo; & Dominus vult mun-
dare eum à plaga. Si detur pro
peccato, anima vestra videbit se-
men longævum. Et vult Dominus
auferre de dolore animam ejus, o-
stendere ei lucem, & formare in-
telligentiam, justificare justum bene
servientem multis: & peccata eo-
rum ipse portabit. Propterea ipse
possidebit multos, & fortium dividet
spolia, pro eo quod tradita est ad
E mortem

αὐτῷ, ἔ ποῖς δρόμοις ἐλογίσθη· ἔ αὐ-
 τὸς ἀμαρτίας πολλὰν ἀνύεγκε. ἔ ἀφ'
 τὰς ἀμαρτίας αὐτῷ κέρεδύθη· Καὶ πάλιν αὐτὸς φησιν, Ἐγὼ δὲ εἰμι σκώληξ,
 ἔ ὅτε ἀνδρωπῶ· ὄνειδῶ δρόντων,
 ἔ ὄξευθιμα λαῶ· πᾶσι οἱ θεωρῶν-
 τες με, ὄξευκτῆροσόν με. ἐλάλησόν ὃν
 χείλεσιν, ἐκίνησόν κεφαλῶ· ἤλπισεν ἐπὶ
 κύριον, ῥυθίω αὐτὸν, σωσάτω αὐτὸν,
 ὅτι θέλει αὐτόν· Ὁρᾷ, δρόδες ἀγα-
 πητοὶ, ἵς ὃ ὑπογράμμος ὃ δεδομῶ.
 ἡμῖν εἰ γὰρ ὃ κύριος ὑπὸς ὅταπεινο-
 φρόνησε, τί ποιήσῃς ἡμεῖς οἱ ὑπὸ τὸν
 ἱσ. ἐλδόν-
 τες.

Μιμηταὶ γυνώμεθα καὶ κείνων, οἵκε-
 νες ὃν δέσμασιν αἰγείοις, ἔ μηλωτῶν
 ὡς ἐπάποσόν, κηρύσσοντες τὴν ἐλδὸν
 τῷ Χριστῷ· λέγουσιν ὅτι Ἡλίου ἔ Ἐλισσῶ-
 νος, ἔκ ὅτι ἔ Ἰεζεκιήλ ὅτι τὸς περὶ τῆς
 φρὸς τέτοις ἔ τὸς μεμρτυρημένους. Ἐ-
 μαρτυρήθη μέγας Ἀβραάμ, ἔ φι-
 λῶς περὶ τῆς Θεῷ, ἔ λέγει
 ἀπινίζων εἰς τὴν δόξαν τῷ Θεῷ ταπεινο-

⁷ Καὶ τειχῶν καταλείων πλέγμασιν addit Clement
 Alex. Strom. 4.

⁸ Καὶ Ἰωάννη addit Idem.

mortem animæ ejus, & in iniquis reputatus est: & ipse peccata multorum tulit, & propter iniquitates eorum traditus est. Ex rursus idem dicit, Ego autem sum vermis & non homo, Psal. 22. 6.
 opprobrium hominum, & abjectio plebis. Omnes videntes me, deriserunt me, loquuti sunt labiis, moverant caput. Speravit in Domino, eripiat eum, saluum faciat eum, quoniam vult eum. 118. 22.
 Videtis, Viri dilecti, quale nobis exemplar sit propositum; Si enim Dominus ita se humiliavit, quid faciemus nos, qui sub jugum ejus gratiæ venimus?

XVII. Imitatores sumus eorum qui in caprinis & ovinis pellibus adventum Christi prædicantes circumferunt, *Eliam* dicimus, & *Elizæum*, Heb. 11. 37.
 & *Ezechielem* prophetas, & cum If. 41. 8.
 his, eos qui in scripturis laudem Judith 8.
 consequuti sunt. *Abrahamus* elo- 22. apud
 gio insigni ornatus fuit, & amicus Lat. Int.
 Dei vocatus fuit, qui gloriam Dei Jac. 2. 23.

* Variat in nonnullis Clemens Alex. Strom. 4.

φρονῶν, Ἐγὼ δὲ εἰμι γῆ καὶ σποδός. Ἐπὶ
 δὲ καὶ τῷ Ἰωβ ἔγωγε γέγραπται, Ἰωβ ὡς
 ὄνυχας, καὶ ἀμμοπῆς, ἀληθινός, ὁμο-
 σέβης, ἀπεχόμενος ἀπὸ πονηρῶς κακῆς.
 Ἄλλ' αὐτὸς αὐτῷ κατηγγόρευεν λέγων, ἔ-
 ἰσ. ἰαν. καὶ δεῖς καρδιαρὸς ἀπὸ κυρίου ὅτι * εἰμὶ καὶ
 ἡμέρας ἢ ζωὴ αὐτοῦ. Μωϋσῆς πρὸς
 ὃν ὅλος [τῆς οἰκῆς] αὐτοῦ ἐκλήθη, καὶ
 ἔσθ' ἡσυχίας [†] πορευομένης αὐτοῦ ἐκρινεν ὁ
 ἰσ. ὡσπ. θεὸς [ῥύσας τὸν Ἰσραὴλ] ἀπὸ τῶν κα-
 ριστῶν καὶ τῶν [ἀν]ισχυμάτων αὐτοῦ. Ἀλλὰ
 καὶ [εἰς] δαδαῖς μεγάλως ὅτι ἐμο-
 [γα]λῶν ῥημῶν, Ἄλλ' εἶπεν ἐκ τῆς
 βάτης χρηματισμοῦ αὐτοῦ διδομένης, Τίς
 εἰμὶ ἐγώ, ὅτι με πέμψ[εις;] ἐγὼ δὲ
 εἰμι ἰχθυόφωνος καὶ β[ρα]δύγλωσσος.
 καὶ πάλιν λέγει, Ἐγὼ δὲ εἰμι ἀτμὶς ἀπὸ
 χύμας.

Τί οὖν εἰπωμένον ὅτι τῆς μαρτυρημένης
 Δαβὶδ; πρὸς ὃν εἶπεν ὁ Θεός, Εὖρον
 ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, Δαβὶδ
 ἰσ. ἀγ. τὸν τῷ Ἰεσσαί, ὃν ἐλάκω * αἰωνίως ἐχρησα-
 αὐτὸν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς λέγει πρὸς τὸν

* Θεράπων addit Clementis Alex. Strom. 4.

* Κύμας Codex Alex. Ionicè scilicet pro χύμας, ut κιδών pro χυτών. De quo videtis Eustathium.

defixis oculis aspiciens in humilitate dixit, *Ego autem sum terra & cinis.* Gen. 18. 27. Præterea & de Jobo sic scriptum est, *Jobus erat justus, sine crimine, verax, colens Deum, abstinens ab omni mala re:* sed ille seipsum accusans dicit, *Nemo mundus à sorte,* Job. 14. 4. *et si vita ejus unius diei fuerit.* Moses fidelis in toto ejus domo vocatus est, & per ejus præfecturam voluit dominus à plagis & suppliciis liberare populum *Israeliticum:* verum ille honore magno affectus, non est grandia loquutus, sed cum ex rubo oraculum divinum ei datum fuisset, *Quis sum ego,* dixit, *ut me mittas?* Gracili voce, & tarda lingua ego sum. Et rursus dicit, *Ego sum olla vapor.*

XVIII. Quid autem de Davide, qui egregium testimonium obtinuit, dicemus? de quo loquutus est Deus, *Inveni hominem secundum cor meum,* Ps. 89. 21. *Davidem Jessei filium, in oleo sem-* Act. 13. 22. *piterno unxi eum.* Ipse vero dicit ad Psal. 51.

Sanct. Clemens Alex.

E 3

Deum,

Θεόν, Ἐλέησάν με ὁ Θεός κατὰ τὸ μέγα
 ἔλεός σου, ἔ κατὰ τὴν πληθύνειν οἰκτε-
 ρίαν σου ἔξάλειψον τὸ δυνάμει μου. ὅτι
 πλεόντων πληθύνει με ἀπὸ τῆς δυνάμεως μου, ἔ
 διὰ τῆς ἀμαρτίας μου, καρτερήσων με· ὅτι
 τὰς δυνάμεις μου ἐγὼ γινώσκω, ἔ ἡ ἀμαρτία
 μου ἐνώπιόν μου ὅτιν Δέξαι πόρτος. ὅτι μέγα
 ἡμαρτίαν, ἔ τὸ ποιητὴν ἐνώπιόν σου ἐποι-
 ησά· ὅπως δὲ διασωθῇς ὅν τοις λόγοις σου,
 ἔ νικήσῃς ὅν τὰ κρίνεσθαι σε. ἰδὲ γὰρ ὅν
 αἰομίας ευελέησάν με, ἔ ὅν ἀμαρτίας
 ἐλίσσῃς με ἡ μήτηρ μου. ἰδὲ γὰρ ἀλή-
 θειαν ἐγκαταστήσας, πᾶς ἀδελφὲ ἔ πᾶς κρί-
 νειας τῆς σοφίας σου ἐδήλωσας μοι. ῥῥοκίς
 με ἰοσάπῃ, ἔ καρτερήσῃς με· ὅτι καὶ
 με, ἔ καὶ γὰρ χάριτα λαμβάνω· ὅτι καὶ
 καὶ καὶ με ἀγαλλίασιν καὶ ἐυφροσύνην
 ἀγαλλιάσονται ὅτις πεταπενωμένα. Ἀ-
 πίστευον τὸ πρὸς σου[πὸν] σε διὰ τῆς
 ἀμαρτίας μου, ἔ πᾶσαι τὰς αἰομίας
 μου ἔξάλειψον· καρδίαν καρτερὴν κτί-
 σον ἐν ἐμοί· ὁ Θεός, ἔ πνεῦμα εὐδο-
 ῖαν ἐγκαταστήσῃς ὅν τοις ἐγκρίτοις μου. Μὴ
 ἀποστήσῃς με διὰ πρὸς σου σε, [ἔ ὅ
 πνεῦμα τὸ ἅγιόν σου μὴ ἀποστήσῃς
 ἀπ' ἐμοῦ. ἀπόδος μοι πᾶς ἀγαλλίασιν τῇ
 ὁποίῃ

Deum, *Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum coram me est semper. Tibi soli peccavi, & malum coram te feci; ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas¹ cum judicaris. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Ecce enim veritatem dilexisti; incerta & occulta sapientie tua manifestasti mihi. Asperges me hyssopo, & mundabor; lavabis me, & super nivem dealbabor. Auditui meo dabis gaudium & letitiam; exultabunt ossa humiliata. Averte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. Cor mundum crea in me, Deus; & spiritum rectum innova in visceribus meis. Ne projicias me à facie tua, & spiritum tuum sanctum ne auferas à me. Redde*

¹ Verte, cum judicio disceptas.

E 4

mih

ὦπρὲς σὺ, καὶ πνεύματι [ἡ γὰρ] νικῶ
 ῥηξόν με. Διδά[ξω] αὐ[τὸν] μὲς τοῖς ὁ-
 δαῖς σου, καὶ ἀ[σθεῖς] ὁπρὸς ἑαυτὸν ὅτι σε.
 [ῥύσαι] μὲ ἐξ αἰματῶν ὁ Θεός, ὁ Θεός
 τῆς [σώτ]ηρας μου· [ἀγαλλι]άσεται ἡ
 γλῶσσά μου τὴν [δικαι]οσύνην σου· Κύ-
 ρε, τὸ σῶμα μου [ἀν]οίξεις, καὶ πα-
 χείλη μου ἀναγ[α]γῇ τὴν ἀνεσίμωσιν·
 ὅτι εἰ ἡ[δὲ] ἐλθῇς θυμῷ ἐδόξα· ἀν-
 ὀλοκαυτώματα ἐκ οὐδοκήσεις· θυμία-
 τας Θεῷ πνεύματι Συνοπτεμμένον· καρ-
 δίδον συνοπτεμμένον καὶ πταπεινωμένον
 ὁ Θεός ἐκ ἐξουθενώσει·

Τῶν πονηρῶν οὖν καὶ πονηρῶν ὅπως
 μεμψυρημένων τὸ ταπεινόν· καὶ τὸ
 ὑποδεδεῖς ἀπὸ τῆς ὑπακοῆς, ἐ μόνον ἡμῶς,
 ἀλλὰ καὶ πᾶς πρὸς ἡμῶς ἡγεῖας, βελτίους
 ἐποίησεν, τὰς περὶ κατὰ δεξιὰς καὶ ἀρι-
 στα αὐτῶν ἐν φόβῳ καὶ ἀληθείᾳ. Πολ-
 λῶν οὖν καὶ μεγάλων καὶ ἐνδοξῶν μετέ-
 ληφότες* ὡρᾶξεν, ἐπὶ μαδράμωρ ὅτι
 τὸν ἐξ ἀρχῆς ὡρᾶ δεδωμένον ἡμῶν τῆς ἐι-
 ρηνῆς σῶσιν καὶ ἀντίσωμιν εἰς τὸν πα-
 τέρα καὶ κτίσιν τῶ Συμπληρώματος, καὶ

ἰσ. παρὰ
 δεξιὰς
 των.

H. e. E. m. nte perturbationibus imperante cor-
 roborata me.

τῶν

mihī letitiā salutaris tui, & spiritū principali confirma me. Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur. Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ; exultabit lingua mea iustitiā tuā. Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudē tuā. Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique; holocaustis non delectaris. Sacrificium Deo spiritus contribulatus; cor contritum & humiliatum Deus non despiciet.

XIX. Talium igitur & tantorum, qui tam clarum elogium consequuti sunt, humilitas & per obedientiam subiectio, non tantum nos, sed & ante nos generationes meliores reddidit, qui in timore & veritate ejus eloquia susceperunt. Quare multorum magnorumque & illustrium exemplarium participes facti, ad pacis scopum nobis ab initio traditurum feramur; ac totius mundi parentem & creatorem diligenter intueamur, pacisque ejus magnificis & exsu-

ταῖς μεγαλοφρεπέσι & ὑπερβαλλέουσιν αὐτῷ
 δωρεαῖς τῆς εἰρήνης, ἐνεργεσίαις τε καὶ
 ληψῶν. ἰδοὺ αὐτὸν κατὰ δόξαιον,
 & ἐμβλέψων τοῖς ὄμμασι τῆς ψυχῆς εἰς
 τὸ μακρόθυμον αὐτῷ βέλημα· νοήσων
 πῶς ἀόρητος ὑπάρχει πρὸς πᾶσιν πλὴν
 κτίσιν αὐτῷ.

ἰσ. μὴ.

Οἱ ἕραιοι τῇ διοικήσει αὐτῷ * σαλευ-
 ὄμενοι ἐν εἰρήνῃ ὑποτάσσονται αὐτῷ.
 ἡμέρα τε & νύξ τὸν πτα[γ]μὸν ὑπὸ
 αὐτῷ δρόμον ὄξανουσιν, μηδὲν ἀλλή-

ἰσ. ἀλλή-
 λαις ἐμπο-
 δίζονται.

λοῖς † ἐμποδίζονται. Ἡλῖος τε & σε-
 λήνη, ἀστέρων τε χοροὶ, κατὰ πλὴν ὄρα-
 γῶν [αὐ]τῷ, ἐν ὁμοιοῖα, δίχα πάσης
 [πα]ρεκβάσεως, ὑπελίσσαντο [τὰς] ὁπ-
 τεταγμένους αὐτοῖς ὁδοὺς. Γῆ κυο-
 φορεῖται, κατὰ τὸ δέλημα αὐτῷ τοῖς ἰδίῃς
 χαροῖς τὴν παμπλήδη ἀνδρώπῃς τε &
 θήρῃς, & πᾶσι τοῖς ὄντι ἐν αὐτῇ ζώοις
 ἀνατίλλει τροφήν, μὴ διχρατέεσα μηδὲ
 ἀλλοιῦσθαι π τῶν δεδογματομένων ὑπὸ
 αὐτῷ. Ἀβύσσων τε ὁρμηγίασα, &

ἰσ. κύμα-
 τα.

νερτέων ἀνεκδήγηται * κρίματα τοῖς
 αὐτοῖς συνέχεται πρὸς αἰῶνα. τὸ κύ-

* Hefychius διανδῆσαι, τελεωθῆναι.

exsuperantibus donis & benefactis firmiter adhaereamus. Cogitatione contemplemur eum, & mentis oculis longanimam ejus voluntatem intruemur, & quemadmodum clementem se præbeat erga omnem creaturam suam, consideremus.

XX. Cœli per ejus gubernationem commoti, in pace illi subjiuntur; dies etiam & nox, nullo sibi invicem impedimento, constitutum ab eo cursum absolvunt. Sol & luna, & siderum chori, secundum ejus mandatum, sine ullo errore, in concordia statutos sibi terminos explicant & evolvunt. Terra grvida suo tempore, secundum ejus voluntatem, hominibus, feris, & omnibus quæ in ea sunt animantibus, alimentum in abundantia profert non hæsitans, neque mutans quicquam eorum, quæ ab eo decreta sunt. Abyssorum investigabiles, & profundi inenarrabiles fluctus, eisdem mandatis continentur.

Gen. i. 9,
10.

⁸ Moles

τῷ τῆς ἀπειρῆ θαλάσσης κατὰ τὴν
 δημιουργίαν αὐτῷ συσταθῆν εἰς τὰς Κυω-
 γωγὰς, ὃ καὶ κτείνει τὰ ἀπειθεύμενα
 αὐτῇ κλεῖθεα, ἀλλὰ καὶ διέταξεν
 αὐτῇ, ὅπως ποιεῖ. εἶπεν γάρ, Ὁ ἕως ὧδε
 ἤξει, ὃ καὶ αὐμμεταί σου ἐν σοὶ Κυωτε-
 ρήσεται. Ὡκεανὸς ἀνδρώποισ ἀπέραν-
 τος, ὃ οἱ μετ' αὐτὸν ἡσμοὶ τὰς αὐ-
 τῆς παραγῆς τῷ δεσπότη διδιδυμόνται.
 Καὶ ἐρῖνοι, ὃ δερῖνοι, ὃ μετο-
 πῖνοι, ὃ χέμερῖνοι ἐν εἰρήνῃ μετα-
 τρεχέουσιν ἀλλήλοις. Ἀνέμων σαθ-
 ροὶ κατὰ τὸν ἴδιον καὶ τὴν τὴν λειτεργίαν
 αὐτῶν ἀποροσώπῃς ὁπτιλῶσιν. Ἀέννα-
 οὶ τε πηγάς πρὸς ἀπόλαυσιν ὃ ἐγείδῃ
 δημιουργηθεῖσαι, δίχα ἐλλείψεως καὶ
 λήθης τῆς πρὸς ζωὴν ἀνδρώποισ μα-
 ζῆς. Τὰ τε ἐλάχιστα καὶ ζώων τὰς
 Κυωελόους αὐτῶν ἐν ὁμνοίᾳ ὃ εἰρήνῃ
 ποιεῖνται. Ταῦτα πᾶσι ὃ μέγας δη-
 μιουργὸς ὃ δεσπότης καὶ ἀπορύτων ἐν εἰ-
 ρήνῃ ὃ ὁμνοίᾳ ἀποροσώπῃς εἶναι, ἐν-
 εργητῶν τὰ πᾶσι. Ὡς καὶ ὁπτιλῶσιν ὃ
 ἡμῶς τῆς ἀποροσώπῃς τοῖς οἰκῆρμῶσι

ἰσ. ὁπτι-
 γῶν, ἢ
 διαταγῶν.
 Nihil mu-
 tandum.
 Hefychius
 παραγῶν, ἀρ-
 χῶν, ἢ
 μονίαις.

Ὁ Hefychius, καὶ τῷ, σῶμα, ὁ γὰρ. Sic Psal 64. 8.
 Respicit hic B. Clemens Genesios locum I. 9.

αὐτῷ,

* Moles immensi maris in ipsa sui creatione in congregationes suas collecta, repagula sibi circumposita non transgreditur, sed prout ei præcepit, ita facit. Dixit enim; *Huc usque venies, & in te ipso comminuentur fluctus tui.* Oceanus hominibus impermeabilis, & qui trans ipsum sunt mundi, eisdem domini mandatis gubernantur. Vernæ, æstivæ, autumnales & hyemales tempestates, in pace aliæ aliis succedunt. Ventorum libramina peculiari suo tempore munus suum sine offendiculo obeunt. Fontes etiam perennes, ad usum & sanitatem facti, ubera sine defectu, ad vitam hominum sustentandam, præbent; & animalia minima in pace & concordia cœtus suos faciunt. Hæc omnia magnus opifex, & omnium Dominus, in pace & concordia fieri iussit, benefaciens omnibus; nobis vero su-

* Ita vertendum cum Reverendissimo Pearsono, in Apologia doctissima pro 70 Interpretibus contra Hieronymum.

* Clem. Alex. Str. 5. 186. Orig. *de* 'Aex. Hieron. ad Eph. 2. 2. Phot. cod. 126.

perabun-

αὐτῷ, Ἀλλὰ τὸ Κυρίον ἡμεῖς Ἰησοῦ Χριστῷ,
ὃ ἡ δόξα ἐ μεγαλωσμένη εἰς τὰς αἰῶνας
τῶν αἰώνων ἀμήν.

Ὡρατε ἀγαπητοί, μὴ αἱ ἐνεργεῖαι
αὐτῷ αἰ πολλὰ γίνονται εἰς κέρμα πᾶσι
ἡμῖν, εἰ μὴ ἀξίαι αὐτῷ παλιδούμηναι
τὰ καλά ἐ εὐαρεσά ὀνόματι αὐτῷ
ποιεῖν μετ' ὁμολογίας. λέγει γάρ περ,
Πνεῦμα κυρίου λύχοι. ἐδόντων τὰ πα-
μῦα τῆς γαστροῦ. Ἰδοὺντες πᾶς ἐγγὺς
ἔστιν, ἐ οὐκ ὁρᾷ λέληθεν αὐτὸν τῶν
ὀντοῶν ἡμεῖς, ὁρᾷ τῶν ἀγαλλογισμῶν ὡς
ποιούμεθα. δῖχμον οὖν ἔστι μὴ λειπο-
ταχτεῖν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ δελημάτου. αὐτῷ
μᾶλλον ἀνδράποισ ἀφροσι ἐ ἀνοήτοις,
ἐ ἱπαρυμνοῖς ἐ ἐγκυαυμνοῖς οἱ
ἐλαζονεῖα τῷ λόγῳ αὐτῶν, * πορσὺς
ψαμῶν, ἢ τῷ Θεῷ τὸν Κύριον Ἰησοῦ
Χριστῶν, ἢ τὸ αἶμα ἡμεῖς ἡμεῖς ἔδωκε
ἐντραπῶν τὴς πορσὺς ἡμεῖς
ἀνδράποισ, τὴς πορσὺς ἡμεῖς ἐμῶν
σωμῶν, τὴς νέας παρδύσωμῶν τὴν παρδύσαν
τῷ φόβῳ τῷ Θεῷ τὰς γυνῶνας ἡμῶν

ἰσ. πορσ-
κρύσωμῶν.

* Ἡμεῖς Clementis Alex.

perabundanter, qui per dominum Jesum Christum, ad miserationes ejus confugimus; cui gloria omnis & magnificentia, in secula seculorum. Amen.

XXI. Videte, dilecti, ne beneficia ejus, quæ numero sunt multa, nobis omnibus in condemnationem cedant, nisi dignam eo vitam instituentes, bona & accepta in conspectu ejus cum concordia fecerimus. Dicit enim alicubi, *Spiritus Domini lucerna scrutans secreta ventris.* Consideremus quam prope nobis sit Dominus, & quod cogitationum nostrarum & colloquiorum quæ habemus, nihil ipsum lateat. Æquum est igitur ut non simus transfugæ à voluntate ejus. Homines stultos & insipientes, & in sermonis sui jactantia elatos ac gloriosos, potius quam Deum, offendamus. Dominum Jesum Christum, cujus sanguis pro nobis datus est, veneremur. Præpositos nostros revereamus; seniores nostros honoremur: juvenes in disciplina timoris Dei erudiamus. U-

Prov. 20.
27.
Philip. 4. 5.

Citat Clem. Alex. Strom. p. 517.

xores

Cl. Al.
ἀγῆς. Re-
cius.

Cl. Al.
ἡμῶν.

Cl. Al.
ἐξομῶν.

ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν διοριζομένη· τὸ ἀξι-
αγάπητων τῆς ἀγνείας ἢ θ' ὁ ὀρθόλογος,
τὸ ἀκέραιον τῆς προαυτῆς· αὐτῶν βέλ-
μα ἀποδιδάσκουσιν, τὸ ὅπαικός τῆς γλώ-
σσης αὐτῶν ὅλα τῆς * φωνῆς φανερόν ποι-
ησάτωσιν, τὴν ἀγάπην αὐτῶν μὴ ἡγῶν
προκαλίσεις, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς φοβου-
μένοις τὸν Θεὸν ὁσίως, ἴστω κηρύσσουσιν.
Τὰ τέκνα † ὑμῶν τῆς ἐν Χριστῷ πα-
δείας μετὰ λαμβάνουσιν· μενέτωσιν
πρὸς τὴν πενοφροσύνην πρὸς Θεῷ ἰσχύει, ἡ
ἀγάπη ἀγνή πρὸς Θεῷ διώκεται·
πῶς ὁ φόβος αὐτῶν καλὸς ἐ μέγας, ἐ
σώζων πόμψας τὰς ἐν αὐτῷ ὁσίως ὁρᾶσθε-
φομύνας ἐν καρδίᾳ * ὁλοκαύστα. Ἐρ-
νητὴς γὰρ ἔστιν ἐννοιῶν ἐ ἐνθυμήσεων·
ἢ ἡ προη αὐτῶν ἐν ἡμῖν ἔστιν, ἐ ὅπου
δέλῃ ὁρᾶλοι αὐτῶν.

Ταῦτα ὅτι πόμψα βεβαγοῖ ἢ ἐν Χρι-
στῷ πίσις ἐ ἡ αὐτὸς ὅλα τῶν πνύμα-
των τῶν ἀγίων ἔως προκαλεῖται ἡμᾶς,
Δεῦτε τέκνα, ἀκούσατέ μου, φόβος κυρίου
διδάξω ὑμᾶς· Τίς ἔστιν ἁγῶς πρὸς ὁ
δέλων ζῶν, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν
ἀγαθούς; παύσον τὴν γλώσσον σου ἀπὸ

* Exponit Hesychius κατὰ χάριν. Vide 1 Tim. 5. 21.

καὶ καὶ

ores nostras ad id quod bonum est emendemus; amabiles castitatis mores ostendant, puram & sinceram mansuetudinis suæ voluntatem demonstrent, linguæ suæ moderationem silentio manifestam faciant, charitatem suam, sine personarum acceptione, omnibus Deum sanctè timentibus, æqualem exhibeant. Liberi nostri disciplinæ Christi participes sint; discant quantum humilitas apud Deum valeat, quid casta charitas apud Deum possit, quo modo timor ejus bonus est & magnus, servans omnes qui in pura mente in ipso sanctè versantur. Est enim cogitationum & consiliorum mentis scrutator, cujus spiritus est in nobis, & cum vult auferit eum.

XXII. Hæc autem omnia, fides quæ est in Christo, confirmat: sic enim ille per Spiritum sanctum nos compellat, *Adeste filii, audite me; Pl. 34. 11. timorem Domini docebo vos. Quis est homo qui vult vitam, diligens dies videre bonos? Prohibe linguam tuam à*
F
malo,

ἴσ. σκ. κακῶ, ἐ χεῖλη * τῷ μὴ λαλήσαι δόλον·
 ἐκκλινον ἀπὸ κακῶ, ἐ ποιήσον ἀγαθόν·
 ζήτισον εἰρήνην, ἐ δώξον αὐτῷ· ὁφ-
 θαλμοὶ κυρίῃ ἐπὶ διαμάχαις, ἐ ὦτα αὐ-
 τῷ πρὸς δέησιν αὐτῶν· παρ[όσωπον ᾧ]
 κυρίῃ ἐπὶ ποιῶντας κακὰ, [τῷ ὀξολο]-
 θρεῦσαι ἐκ γῆς τὸ μνημ[όσιμον] αὐτῶν·
 ἐκέκραξεν ὁ δ[ίκαμος], ἐ ὁ κύριος ἐ-
 σήκωσεν αὐ[τῶν, ἐ ἐκ] πυσῶν τῶν ὁλί-
 ψων [ἐρρύ]σατο αὐτόν. πολλάί αἱ μά[στιγες]
 τῷ ἀμαρτωλῷ, τὲς ᾧ ἐ[λπίζον]τας ἐπὶ
 κύριον ἐλεῶ κυκλώσ[ει].

Ο οἰκτίρμων κατὰ πόρντα κ[αὶ] ἐνερ-
 γηκὲς πατήρ ἐχ[εῖ] σωλῆγνα ἐ[πὶ] φο-
 βημάτων αὐτόν, ἡπίως [τε] ἐ περισπ-
 νῶς τὰς χάριτας αὐ[τῶν] ἀποδιδοῖ τοῖς
 περισπρχμῶ[ις] αὐτῶν ἀπλῆ ὁλινοία.
 ἴσ. ἐνδοξά- Διὸ μὴ διψυχῶμεν, μηδὲ † ἰνδαλλέωμεν
 ἴσ. δω. ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐπὶ ταῖς ἐσθλαλλέσαις ἐ
 ἐνδοξοῖς δωρεαῖς αὐτῶν. πῖρρῳ γλυέωμεν
 ἴσ. λέγε- ἀφ' ἡμῶν ἡ γραφὴ αὐτῇ, ὅπε * λέγει,
 ται. Ταλαίπωροί εἰσιν οἱ δίψυχοι, οἱ διψα-
 ζοντες πλὴν ψυχῶν, οἱ λήγοντες, Ταῦτα
 ἡκέ[α]μεν καὶ ἀπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν, ἐ
 ἰδὲ γενητέαμεν, ἐ εἶπεν ἡμῖν τέτων

⁴ Ἐπὶ Codex Alex. Sic Clemens noster in Ep. 2.
 συμβέ-

malo, & labia tua ne loquantur dolum. Diverte à malo, & fac bonum, inquire pacem, & persequere eam. Oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum: vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum. Clamavit justus, & Dominus exaudivit eum, & ex omnibus tribulationibus ejus liberavit eum. Multa flagella peccatoris, Psal. 32. sperantem autem in Domino misericordia circundabit. 10.

XXIII. Misericors in omnibus, & benignus Pater, viscera erga timentes eum habet, & venientibus ad ipsum cogitatione pura & simplici, gratias suas benigne & suaviter largitur. Quare animo duplici ne simus, neque super eximiis & honorificis donis ejus efferatur anima nostra. Longe à nobis absit scriptura illa, ubi dicitur, *Miseri & infelices sunt, qui animo duplici sunt & inconstanti, dicentes, Hec à parentibus nostris audivimus, & ecce conse-* Jac. 1. 2.
nuimus, nihil tamen horum nobis ac- 2 Pet. 3. 4.
cidit. Il. 5. 19.

συμβέβηκεν. Ὡς δὲ ὁρῶντοί, συμβάλλε-
 τε ἑαυτοὺς ξύλω, χάριτε ἄμπελον ὡρῶ-
 τον μὴ φύλλορροεῖ, εἴτα βλαστὸς γίνεται,
 εἴτε φύλλον, εἴτε ἀνθή, ἔπειτα μετὰ ταῦτα
 ὁμφαξ, εἴτα σαφυλὴ κήρησκη. ὁρᾷ
 ὅτι ἐν καρπῷ ὀλίγω εἰς πέπειρον ἡ-
 πομῖα ὁ καρπὸς τῆς ξύλου. ἐπεὶ ἀληθεί-
 ας ταχὺ ἔξαιφνης τελειωθήσεται τὸ
 βέλημα αὐτῆς, Συνεπιμάρτυρέας ἔσσι
 γραφῆς, ὅτι ταχὺ ἦξει ὁ κύριος εἰς τὸν
 ναὸν αὐτῆς, ἔτι ὁ ἅγιος ὃν ὑμεῖς προσ-
 δοχεῖτε.

Καπομοήσωμιν, ἀγαπητοί, πῶς ὁ θε-
 οῦς ὅπως εἰκνυται ὁ λυκεῶς ἡμῖν τὴν
 μέλλουσαν ἀνάστασιν ἐσεῖναι, ἥτις τὴν ἀπο-
 χλὴν ἐποίησατο τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν,
 ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν. Ἰδὼμιν, ἀγαπητοί,
 τὴν κατὰ καρ[ιαν] γινομένην ἀνάστασιν. ἡ-
 μέ[ρα] ἔτι νῦν ἀνάστασιν ἡμῖν δηλοῖσ[ιν]
 καρμῶν ἡ νῦν, ἀνίσταται ἡ [μέρα], ἡ ἡμέρα
 ἡ ἡμέρα. ἄπεισιν, νῦν [* ἐπέρχεται. Ἰδὼμ] ἐν τῇ
 καρπὸς ὁ σπόρος [πάντες δὲ ἅλόν] ἵνα
 ἔσονται

s Verba hæc, & sequentia Clementis non sunt, ut
 ex secunda Epistola patet, sed ejusdem auctoris,
 cujus superiora. Hoc dudum monuerunt Rev.
 Pearson, & sagacissimus Gottifredus Wendelinus.
 c Hely.

cidit. O fatui, comparate vos arbori, vitem sumite; primum quidem frondescit, germen postea pullulat, folium deinde & flos, posthac uva acerba, tandem demum uva matura: videtis quod in exiguo tempore fructus arboris ad maturitatem perducitur. In veritate, brevi & subito voluntas ejus perficietur; Scriptura etiam testimonium perhibente, quod Mal. 3. 1. *statim venturus sit Dominus in templum ejus, & sanctus quem vos expectatis.*

XXIV. Consideremus, dilecti, quemadmodum Dominus futuram resurrectionem nobis perpetuo ostendat, cujus primitias Dominum Jesum Christum fecit, cum à mortuis suscitans. Intueamur, dilecti, resurrectionem quæ omni tempore fit. Dies & nox resurrectionem nobis ostendunt; nox cubat, exurgit dies; abit dies, nox ingruit & insequitur. Intueamur fruges; seminis quomodo fiat omnibus obvium

⁶ Hefychius, *πέπλον, θέμιον, ἀκμάιον.*

ἔσπον γίνεται. Ἐξῆλ[θεν ὁ σω]είων &
 ἔβαλεν εἰς τὴν γλῶ[τ] [ὅ] βληθεῖ]ντων σπερ-
 μάτων, ἅκνα πέ[πρωκεν εἰς τὴν γλῶ] ξη-
 ρα & γυμνά, δι[αλύει χερόν]· εἴτ'
 ἐκ τῆς δ'αλύσεως ἡ μεγά[λη διόαμ[ις τῆς
 προνοίας τῆς δεσπότης [δούρας] ησιν αὐτὰ &
 ἐκ τῆς ἐνός πλεί[ονα αὐ]ξει, & ἐκφέρει
 καρπὸν.

[Ἰδω]μεν τὸ παλαιόδοξον σημεῖον, τὸ
 [γιν]όμενον ἐν τοῖς ἀνατολικαῖς [τό]-
 ποις, τετέστιν τοῖς παρὰ τὴν Ἀραβίαν.
 ὄρνεον γάρ ἐστιν ὃ προσηγορεύεται Φοῖνιξ,
 τῆτο μονογυῖς ὑπάρχον ζῷ ἐτη πεντα-
 ῥησια· γινόμενον τε ἤδη πρὸς ἀπόλυσιν τῆς
 ἀποθρεῖν αὐτὸ, σημεῖον ἑαυτῷ ποιεῖ ἐκ λι-
 βόρου & σμύρνης, & τῶν λοιπῶν ἀρωμα-
 τῶν, εἰς ὃν πληρωθέντι τῆς χερόν εἰσέρ-
 χεται, & πελούσῃ. σηπομένης δὲ τῆς (αρ-
 χῆς σκώληξ τις γινάσκειται, ὅς ἐκ τῆς ἐκμά-
 δει τῆς πελούτηκός τῆς ζώας ἀνατρεφόμε-
 νος.

De Phoenice nullum antiquius testimonium habemus eo quod extat in Historia Sinica viri fide dignissimi Martinii, sub Xaohauvo 4. Imperator. Sic etiam Phoenix describitur: Sub initium imperii Solis avis apparuit, cujus adventu felicitatem regno portendi vulgo existimant. Est forma, qua avem hanc pingunt, aquilam credere;

est, Egressus est feminator, & semen in terram jecit, & jactis seminibus, quæ nuda & arida in terram ceciderunt, tempore dissolvuntur, & post dissolutionem magna divinæ providentiæ virtus resuscitat ea, ac ex uno plura fiunt, & fructum producunt.

XXV. Contemplemur signum mirabile quod in partibus orientis, scilicet, in *Arabia* fit. Avis est quæ Phœnix⁸ vocatur; hæc sui generis sola & unigena existens annos quingentos vivit, & cum morte dissolvenda est, è thure, myrrha, & reliquis aromatibus loculum sibi struit, quem completo annorum spatio ingreditur, & vitam deponit: ex carne vero ejus putrefacta vermis quidam nascitur, qui animalis defuncti

nisi plumarum mira & discolor varietas obstaret. Phœnicem ut esse suspicer, ejus raritas persuadet. Eadem legas in Ezechielis Tragici versibus apud Eusebium Præp. Evang. lib. 9. & Eustathium in Hexaemeron.

⁸ Hunc locum citat Cyrillus Hieros. Catech. 18. meminitque Photius.

μῦθος, πῆροφύει. εἶτα γῆραια γῆρο-
 μῦθος αἶρει τὸν σπῆρον ἐκείνον, ὅπως τὰ
 ὅσα τῷ περιγυρομένῳ ὄσιν, ἐ τῶν
 βασιλέων, ὁ δὲ ἀνδρὶ ἀπὸ τῆς Ἀραβικῆς
 χώρας εἰς τῆς Αἰγυπτίας, εἰς τὴν λεγομένην
 Ἡλιόπολιν. ἐ ἡμέρας βλέπόντων πόρ-
 των ὁππῶς, ἐπὶ τὸν τῷ ἡλίῳ βωμὸν πύ-
 θησιν αὐτὰ, ἐ ἔτις εἰς τὴν πίσω ἀφορ-
 μά. Οἱ οὖν ἱερεῖς ὁππῶς ἐπὶ τὰς ἀ-
 ναρχαφὰς τῶν χρόνων, ἐ εὐρίσκουσιν αὐ-
 τὸν πεντακισσοῦς ἔτις πεπληρωμένους ἐλ-
 λυθέναι.

Μέγα ἐ θαυμάσιον οὖν νομίζομεν
 εἶναι, εἰ ὁ δημιουργὸς τῶν πάντων ἀνάστα-
 σιν ποιήσῃ, τῶν ὁσίων αὐτῷ δεδουμένων
 τῶν ὅν πεποιθήσει πίστεως ἀγαθῆς, ὅ-
 πως ἐ δι' ὁρνέες δείκνυσιν ἡμῖν τὸ μα-
 γαλεῖον τῆς ἐπαγγελίας αὐτῆς; [λ]έγῃ
 γάρ τις, Καὶ ἐξομασθήσεις με, [κ]αὶ
 ἐξομολογήσομαι σοι. [κ]αὶ, ἐκοιμήθην
 ἐ ὑπνῶσα· ἐξη[γέ]ραθ' ὅτι σὺ μετ'
 ἐμῷ εἶ. [Καὶ] πάλιν ἰάθ' λέγῃ. Καὶ

¹ Hesychius, διαφέρει, πῆρε, (lege σφέρε) κα-
 κῆν.

humore nutritus plumescit, & auctis postea viribus loculum tollit, in quo ossa parentis recondita sunt, quæ humeris gestans ex *Arabica* regione in *Ægyptum*, & urbem quæ *Heliopolis* dicitur pervolat, ac spectantibus omnibus diurno tempore advolans super altare Solis illa collocat, atque ita unde venerat, regreditur. Sacerdotes annorum rationem in libris descriptam diligenter computant, & impleto anno quingentesimo, rediisse illam comperiunt.

XXVI. An magnum igitur & admirandum arbitrabimur, si rerum omnium opifex, resurgere eos faciat, qui in bonæ fidei confidentia, religiose illi inservierunt, cum per volucrem, promissionis suæ magnificentiam abunde nobis patefaciat? Dicit enim alicubi, *Suscitabis me, & confitebor tibi.* Et, *Psal. 27. 7.*
Dormivi & soporatus sum; surrexi *Psal. 3. 5.*
quia tu mecum es. Et rursus Job dicit,

¹ *Contendit Solis ad urbem,* inquit Theodulfus, in Carmine de Phœnice. Pro *urbem*, vulgò legitur *ortus*: Sed malè; ut monuit Cl. II. Vossius ad Melam, p. 296.

Et

² αἰασιότης [τίω] ἄρχα με ζώτιω, τίω
ἀνδρὶ λήσασθω ζῶτα πόρτα.

Ταύτη οὖν τῇ ἐλπίδι προσδεδέωσθω
αἱ ψυχὰς ἡμῶν τῷ πιστῷ ἐν ταῖς ἐπαγγελ-
λίαις, ἔ τῷ δικαίῳ ἐν τοῖς κρίμασιν· ὁ
κωδὲς γέλας μὴ φόβουδα, πολλῷ μᾶλ-
λον αὐτὸς ἐ φόβεται. ὅθεν γὰρ ἀδιώ-
τον κωδὲς τῷ Θεῷ, εἰ μὴ τὸ φόβουδα.
Ἀναζωπυρησάτω οὖν ἡ πῖσις αὐτῷ ἐν
ἡμῖν, ἔ νοήσωμεν ὅτι πόρτα εἰς γὰρ αὐτῷ
ἔστιν· ἐν λόγῳ τῆς μεγαλωσύνης αὐτῷ
συμεσῆσθαι τὰ πόρτα, ἔ ἐν λόγῳ διώσεται
αὐτὰ κατὰ σρέψα. Τίς ἐρεῖ αὐτῷ, τί ἐ-
ποίησας; ἡ ἐς αἰκλήσεται τῷ κράτει τῆς
ἐξουσίας αὐτῷ; ὅτε δέλει, ἔ ὡς δέλει,
ἐποίησεν πόρτα, ἔ ὅθεν μὴ κέρεσθω
τῶν δεδομῶντισμῶν ὑπὸ αὐτῷ. Πάντα
ἐνώπιον αὐτῷ εἰσι, ἔ ὅθεν λέληθεν τίω
βελίω αὐτῷ. Εἰ οἱ ἔρανοὶ διηγῶνται
δοξᾶν Θεῷ, ποιήσιν ὅ χερῶν αὐτῷ ἀνὰ
γέλλει τὸ σερῶμα· † ἡ ἡμέρα τῇ ἡμέ-
ρα ἐρύεται ῥῆμα, ἔ νύξ τυκτὶ ἀνὰ
γέλλει

ἰσ. παρῆλ-
δε.

ἰσ. ἐ

² Hunc Jobi locum ad resurrectionem primus tra-
xit B. Clemens; quem alii postea sunt secuti. Sed
quis à primis illis Christianis, sæculo maioribus,
omnium Scripturæ locorum germanam explanatio-
nem

Et carnem hanc meam resuscitabis, quæ Job 19 25. omnia hæc passa est.

XXVII. Hac igitur spe mentes nostræ & cogitationes fixæ, firmiter adhæreant ei, qui fidelis est in promissionibus, & justus in judiciis. Qui mentiri vetuit, multo minus ipse mentietur: nihil enim Deo impossibile præterquam mentiri. Exsuscitetur in nobis fides ejus, & quod omnia ipsi propinqua sint consideremus. In verbo magnificentiæ suæ constituit omnia, & in verbo potest omnia funditus evertere. *Quis dicet ei, quid* Sap. 11. 22. & 12. 12. *fecisti? vel, quis fortitudinis ejus robori resistet?* Quando & quemadmodum voluit, omnia ab ipso sunt facta, neq; quicquam ab eo semel decretum, infectum præterit. Omnia coram ipso sunt, nihilq; consilium ejus latuit. *Si cæli enarrant gloriam Dei, opera autem* Psal. 19. 2. *manuum ejus annuntiat firmamentum. Si Dies diei eructat verbum, & nox*

nem expostulet? Quis in multis illos non æquè hallucinatos existimet, atque eorum nepotes?

nocti

γάλλει γνώσιν· ἔσθ' εἰς λόγῳι, ἔσθ' ἁλίστα, ὧν ἐχ' ἀκρόνται αἱ φωναὶ αὐ-
τῶν.

Πρώτων οὖν βλεπομένων ἔ' ἀκο-
μύων, φοβηδῶν αὐτὸν, ἔ' ἀπολείπω-
μῶν φαύλων ἔργων μαρὰς ὁπθυμίας, ἵνα
ἴσ. σκεπα- τῶ ἑλέει αὐτῶ * σκεπαῖσθαι ἀπὸ τῶν
δῶμῶν. μελλόντων κριμάτων. † Πῦ γάρ τις ἡμῶν
ἴσ. Ποῖ. διύαζ' φόβῳ ἀπὸ τῆς κραταῆς χειρὸς
αὐτῶ; πῶθ' ὃ κῶσθαι δεξιά κ' να
τῶν * αὐτομολέντων ἀπ' αὐτῶ; Λέγῃ
ἴσ. ἀφίξο- γάρ πε τὸ ¹ γραφεῖον, Πῦ * ἀφῆξω, ἔ'
μα. πῦ κρυθήσομαι ἀπὸ τῶ πρῶτον σε;
ἐὰν ἀνάβῃ εἰς τὸν ἕρανόν, σὺ εἰ ὀκεί·
ἐδὼ ἀπέλθω εἰς τὰ ἔχεται τῆς γῆς, ὀκεί
ἢ δεξιά σε· ἐδὼ κατασπῶμαι εἰς τὰς ἀ-
βύσσους, ὀκεί τὸ πνεῦμά σε. Ποῖ οὖν
τις

³ Hesychius, αὐτόμολθ, ὁ πρὸς τὸ πολέμους ἀ-
πελθὼν, πρῶτος. In hac voce interpretanda pec-
cavit magnus Casaubonus, Polyb. lib. 4. pag. 322.
ubi ὁ ὃ αὐτόμολθ, *Automolum* vertit, quasi no-
men esset proprium. At Polybius Ætolum quen-
dam transfugam intelligit, cujus ante meminerat,
ut monuit Casaubono par, si non in quibusdam su-
perior, Henricus Valesius, Præfatione in Excerpta
ex Collectaneis Constantini Porphyrogenetæ.

⁴ Hinc patet Cl. II. Vossium, in Responsione ad
iteratas

*nocti indicat scientiam: & non sunt lo-
quela, neque sermones, quorum non au-
diantur voces eorum.*

XXVIII. Cum omnia igitur vi-
deantur & audiantur, metuamus
eum, & impuras concupiscentias
pravorum operum deferamus, ut à
futuro iudicio, ejus misericordia, te-
gamur. Quo enim quis nostrum à
potente ejus manu fugere potest?
Quis mundus ab eo desciscientem
& transfugam recipiet? Dicit enim
alicubi scriptura, *Quo fugiam, & Ps. 139.6.*
*ubi à facie tua occultabor? Si ascen-
dero in cælum tu illic es; si ad ter-
re extrema abiero, dextra tua illic;
si stratum posuero in abyssso, illic est
spiritus tuus. Quò igitur abibit*

iteratas P. Simonii Objectiones immeritò existi-
mare vocem *ἡραφίων* ab Aquila fuisse confectam.
Hinc etiam firmatur Epiphanii locus, hæresi 29.
sect. 7. ubi, de Nazarenis agens, ait, libros hagi-
ographos à Judæis etiam *ἡραφία* appellari. Post
Epiphanium idem tradit Damascenus.

*H. e. Et non sunt sermones obscuri & verba
submissa, quæ non intelligantur.* Ita post Eusebi-
um eximius Paraphrastes Lud. Ferrand.

quis-

ἡς ἀπέλθῃ, ἢ πῶς ἀποδράσῃ ἀπὸ τῆς πα-
πῆντας ἐμπεριέχοντος ;

Περσέλωμην οὖν αὐτῷ ἐν οὐσίᾳ
ψυχῆς, ἀγναίς ἔαμιδύτες χεῖρας ἀ-
ροντες πρὸς αὐτὸν, ἀγαπῶντες τὸν ὁπι-
ισ. ἡμῶς. κῆ ἔευσταλχρον πατέρα ἡμῶν, ὅς τ' ἐκ-
λογῆς μέρος ἐποίησεν ἑαυτῷ. Οὕτω γὰρ
γέγραπται, "Οτε διεμέρισεν ὁ ὕψιστος ἔθνη,
ισ. δι' αὐτῶν ὡς * ὅ ἔσπερην ἡς Ἀδάμ, ἔστησεν ὅρα
ἐν. ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων †. ἐγλή-
ισ. Θεῷ. δη μερὶς κυρίου λαὸς αὐτοῦ Ἰακώβ, χοί-
νισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραήλ. Καὶ
ἐν ἑτέρῳ τόπῳ λέγει, Ἰδοὺ κύριος λαμ-
βάνει ἑαυτῷ ἐθνῶν ἐκ μέσων ἐθνῶν, ὥστε
λαμβάνει ἐν ἑθνοπότην ἀπὸ ἑθνῶν αὐτοῦ
τῆς ἁλῶ, ἔξελόβετα ἐκ τῶ ἐθνῶς
ἐκείνου, ἁγία ἁγίων.

ισ. ἀνα-
γνους. Lege
λάγνους, ex
Reverendi
parentis
conjectu-
ra. Hesy-
chius, λά-
γνους, ὁ αἰ-
δός ; ὡς
πορνείαν ἐ-
πισημαίνοντος

Ἀγίος οὖν μερὶς ὑπάρχοντες, ποιή-
σωμεν τὰ τῆς ἀγιασμοῦ πόρτα, φύγον-
τες καταλαλίας, μαλαί τε ἔαμιδύτες
συμπλοκαίς, μέδαις τε ἔαμιδύτες
βδελυκτίας ὁπιθυμίας, μύσασαν μοιχεί-
δου, βδελυκτὴν ὑποφάνιδου. Θεὸς γάρ,
φησιν, ὑποφάνιδος ἀντιπάλαιεται, ταπει-
νῶν

quispiam, vel quò aufugiet, ab eo qui omnia complectitur ?

XXIX. Quare castas & puras manus elevantes, & benignum & misericordem patrem nostrum diligentes, in sanctitate cordis accedamus ad ipsum, qui nos sibi ipsi electionis sortem fecit. Sic enim scriptum est, *Quando dividebat altissimus gentes, Deut. 32. quando disseminavit filios Adæ, constituit terminos gentium, secundum numerum Angelorum Dei. Et factus est pars domini Jacob, funiculus hereditatis ejus Israel. Et in alio loco dicit, Ecce Dominus tollit sibi gentem è medio gentium, prout homo primitias areæ sue accipit, & ex gente illa Sancta Sanctorum egredientur.* Deut. 4. 34. Num. 18. 27.

XXX. Cum igitur portiones sancti simus, faciamus omnia quæ ad sanctitatem pertinent, obrectationes devitantes, scelestos & incestos complexus, ebrietates, insolentias, concupiscentias abominandas, detestandum adulterium, execrabilem superbiam, *Deus enim, inquit, superbis resistit,* Prov. 3. 34.

ισ. και

νοις ὃ δίδωσι χάριν. Κολληθῶμεν οὖν
 ἐκείνοις, οἷς ἡ χάρις ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δέδο-
 ται. Ἐνδυσώμεθα τῷ ὁμόνοϊαν παπει-
 νοφρονῶντες, * ἐκκραϊδόμενοι, ὑπὸ πη-
 τὸς ψιδυρισμῷ ἐ καταθλαστὰς πόρρω ἑαυ-
 τὰς ποιῶντες, ἔργοις διχαμέμενοι, ἐ μὴ
 λόγοις. Λέγει γὰρ, Ὁ τὰ πολλὰ λέγων,
 καὶ ἀνταχέσει, ἡ ὁ εὐλαγὸς οἶε· εἶ-
 ναι δὲ καὶ; ἐλογημήμεθα. γρηγορὸς γυ-
 ναικὸς ὀλιγόβητο. Μὴ πολὺς ἐν ῥήμα-
 σι γίνε. Ὁ ἐπαινέ. ἡμῶν ἔσω ἐν Θεῷ,
 ἐ μὴ ἐξ αὐτῶν. αὐτεπαυνετὲς γὰρ μισοῖ
 Θεός. Ἡ μῆτρεια τῆς ἀγαθῆς παρὰ ξε-
 ως ἡμῶν διδόντω ὑπὸ ἄλλων, κατὰ ἐ-
 δόκη τοῖς πατράσιν ἡμῶν τοῖς διχα-
 οῖς. Θεάσθω ἐ ἀνιδάδεια ἐ τὸ λ-
 μα, τοῖς κατρεαμμένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.
 ἐπείκεια καὶ παπεινοφροσύνη, καὶ
 παρὰ τῆς κατὰ τοῖς ἐλογημήμοις ὑπὸ τοῦ
 Θεοῦ.

Κολληθῶμεν οὖν τῇ ἐλογίᾳ αὐ-
 τοῦ, ἐ ἰδόμεν πίνες αἱ ὁδοὶ τῆς ἐ-
 λογίας. Ἀνακυλίξωμεν τὰ ἀπ' ἀρ-
 χῆς γρόμμενα. Τίνε χάριν ἐλογη-
 μεν ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ; ἐχὲ δι-
 καροσύνη

fistit, humilibus autem dat gratiam.

Adglutinemur igitur eis quibus gratia à Deo concessa est, concordiam cum animi modestia induamus, continentiae dono instructi, susurrationem omnem & obtrectationem procul devitemus, operibus non autem verbis justificemur. Dicit enim, *Qui multa dicit, & vicissim audiet, aut etiam eloquens putat se esse justum? Benedictus natus mulieris, brevis vita: ne multus sis in verbis.* Sit laus nostra à Deo, & non à nobis ipsis, Deus enim suarum laudum præcones odio habet; testimonium bonarum nostrarum actionum ab aliis nobis exhibetur, sicut patribus nostris qui justi erant exhibitum est. Temeritas, arrogantia, & audacia, maledictis à Deo; moderatio vero, humilitas, & mansuetudo. illis qui à Deo benedicti sunt.

XXXI Ejus igitur benedictioni firmiter adhæreamus, & quænam sint benedictionis viæ, videamus; revolvam⁹ diligenter quæ ab initio facta sunt. Cujus gratia *Abrahamus* pater noster be-

Job. 11. 2.
3. & 14. 1
Eccl. 5. 2.
2 Cor. 10.
17.
Rom. 2.
29.

Jac. 2. 21.

G

nedictus

κακοσυύλω & ἀλήθειαν ἀφ' ἧς πίστεως
πολήσεις ; Ἰσαὰκ μετὰ πεποινδῆσ[εως γι-
νώσκων τὸ μέλλον, ἡδὲ[ως ἐγγύε]το
θυσία. Ἰακὰβ μετὰ ταπεινοφροσύ-
νης] ὀξυχώρησεν τῆς γῆς αὐ[τῷ] φύλων
ἀδελ[φόν], & ἐπορεύθη πρὸς [Λα-
βὰν,] & ἐδέξασεν· & ἐδύ[θη αὐ-
τῷ] τὸ δωδεκάσκιπτον τῷ [Ἰσρα-
ήλ.]

[Εἴ] τις κατ' ἐν ἔχαστον εἰλικρι[νῶς]
κατανοήσῃ, ὅτι γνωσέται [τὰ με]γαλεῖα
τῷ ἑαυτοῦ δεδω[μῶν] δωρεῶν. Ἐξ
αὐτῷ γὰρ ἱερεῖ[ς] & λαοί[ται], πόλυτες οἱ
λειτεργ[ῶν]τες τῷ θυσιαστηρίῳ τῷ Θεῷ.
Ὁ αὐτῷ ὁ κύριος Ἰησοῦς τὸ κατὰ σάρκα.
Ὁ αὐτῷ βασιλεῖς, & ἄρχοντες, & ἡγε-
μόνοι, κατὰ τὸν Ἰεσοῦ τὰ ἅλα σκῆ-
πτρα αὐτῷ ὅτι ἐν μικρῷ ὁδοῦ ὑπάρ-
χουσιν, ὡς ἐπαγγέλλεται τῷ Θεῷ. ὁκ
Ἔστι τὸ σπέρμα σου ὡς οἱ ἀστέρες τοῦ οὐ-
ρανοῦ. Πάντες οὖν ἐδοξάσθησαν & ἐμε-
γαλυνήσθησαν, ὅτι δι' αὐτοῦ, ἢ τῷ ἔργον
αὐτοῦ, ἢ τῆς διακονοῦσας ἧς κατεργ-
γασθῆναι, ἀλλὰ ἀφ' οὗ ἀνελήμα[ται] αὐ-
τῷ. Καὶ ἡμεῖς οὖν ἀφ' οὗ ἀνελήμα[ται] αὐ-
τῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ κληθέντες, ὅτι
ἑαυτοῦ

nedictus fuit? nonne quia iustitiam
& veritatem per fidem operatus est.
Isaacus cum confidentia futurum dig-
noscens, placidè factus est sacrificium.
Jacobus in humilitate à fratre fugiens,
terram suam deseruit, & profectus est
ad *Labanem* illique inservivit, & datæ ^{2Reg. 11.}
sunt ei duodecim tribus *Israelis*.

XXXII. Si quis particulatim sin-
gula verè & accuratè consideraverit,
donorum quæ per eum concessa sunt,
magnificentiam intelliget. Ab illo
enim sacerdotes omnes & Levitæ, qui
altari Domini inserviunt, ab illo Do-
minus Jesus secundum carnem, ab
illo Reges, Principes, & gubernato-
res ex familia & sanguine Judæ, ori-
ginem traxerunt. Nec reliquæ ejus
tribus in parvo honore sunt, promit-
tente scilicet Domino; *Erit semen tu-* ^{Gen. 27.}
um tanquam stellæ cæli. Omnes igi- ^{17.}
tur glorificati & magnificati sunt, non
per seipsos, aut eorum opera, aut ju-
stas actiones quas patrarunt, sed per
voluntatem ejus. Sic & nos ex volun-
tate ejus in Christo Jesu vocati, non
G 2 per

ἑαυτῶν διακατέμνητα, ὅθεν ἄλλο τῆς ἡμετέρας
σοφίας, ἢ σωέσεως, ἢ εὐσεβείας, ἢ ἔργων
ἢ κατεργασάμεθα ἐν ὁσιότητι καρδίας.
Ἀλλὰ ἄλλο τῆς πίσεως, δι' ἧς πόρως τὸς
ἀπ' αἰώνων ὁ πόρτοκράτωρ Θεὸς ἐδι-
κώωσεν· ὃν ἔσω δόξα εἰς τὰς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

ἰσ. ποιήσο-
μεν.

ἰσ. ἀργή-
σομεν.

ἰσ. ἐξέτα-
λείφομεν.

Τὶ οὖν * ποιήσωμεν, ἀδελφοί; † ἀρ-
γάθωμεν ἀπὸ τῆς ἀγαθοποιίας, ἐ * ἐγκυ-
παλείπωμεν τὴν ἀγάπην; μηδαμῶς τῷ
το εἶσαι ὁ δεσπότης] ἐφ' ἡμῖν γεγε-
νηδυνῶν· ἀλλὰ ἀπόσωμεν μετὰ ἐκτενεί-
ας ἐ πρῶτον, πρὶν ἔργον ἀγα[θόν]
ἐπιτελεῖν. Αὐτὸς γὰρ ὁ δημιουργὸς, ἐ
δ[εσπότης] τῶν ἀποστόλων, ἐπὶ τοῖς ἔρ-
[γους] αὐτῷ ἀγαλλιάται. Τῷ γὰρ παμ-
μεγαλειότατῳ αὐ[τῷ] κρατεῖ ἕρπης
ἐσθ[ε]ν[ος], ἐ τῇ ἀκαταλήπτῳ αὐτῷ
σοφία ἐκόσμησεν αὐτὸς γὰρ τε [δι-
εμέ]ρισεν ἀπὸ τῷ πεινῶν[τος αὐ]τῷ
ὕδατος, ἐ ἠδράσεν [ὡς πύργον] ἀσ-
φαλῇ, τῷ ἰδίῳ βε[λήμα]τι † θεμέ-
λιον. πᾶς τε ἐν αὐ[τῇ] ζῶ[σα] φοιτῶ-
ντα, τῇ ἑαυτῷ [πρῶτον] ἐκείλδον
εἶναι. διὰ τῆς [σοφίας] τε ἐ πᾶς ἐν αὐτῇ
ζῶσα πρῶτον [εργήσ]ας, ἐνέκλεισεν τῇ
ἑαυτῷ

ἰσ. θεμε-
λίω.

per nos ipsos justificamur, neque per sapientiam nostram, intelligentiam, pietatem, vel opera, quæ in puritate cordis & sanctimonia operati sumus; sed per fidem, per quam omnipotens Deus, omnes ab initio justificavit. Cui sit gloria in secula seculorum. Amen.

XXXIII. Quid igitur faciemus Fratres, cessabimus à bonis operibus, & charitatem derelinquemus? Neutiquam hoc à nobis fieri permittat Dominus, sed cum diligentia & animalacritate, omne opus bonum peragere festinemus. Ipse enim opifex & Dominus omnium, in operibus suis exultat. Cælos enim suprema sua & maxima potentia stabilivit, illosq; incomprehensibili sua sapientia ornavit; terram etiam, ab aqua quæ illam ambit, separavit, & tanquam stabilem turrim propriæ voluntatis fundamento firmavit; & animalia quæ in illa versantur jussu suo præcepit esse. Mare etiam, & quæ in illo animalia cum prius creasset, potentia sua

ἑαυτῷ [δυ]νάμει. ὅτι πᾶσι τὸ ἐξοχώτα-
τον, [ἐ]πιμμεγαλὺς κατὰ διδρυοῖδιν,
[δύδρι]ωπον, τῆς ἱεραῖς ἐ ἀμύμοις χρ-
σιν ἐπλασεν, τῆς ἑαυτῷ εἰκόντι. χαρ-
τήρα. ἔγω γάρ φησιν ὁ Θεός, Ποιή-
σω μιν ἀνδρωπον κατ' εἰκόντα ἐ κατ'
ὁμοίωσιν ἡμετέραν. ἐ ἐποίησεν ὁ Θεός τὸν
δύδριωπον, ἄρσεν καὶ θήλυ ἐποίησεν αὐ-
τῆς. Ταῦτα οὖν πρῶτα τελειώσας,
ἐπαῖνεσεν αὐτὰ, ἐ ὠλόγησεν ἐ εἶπεν,
ἴσ. εἰδωμῶν **Αὐξάεισθε ἐ πληθύνεισθε**. * **Ἰδωμῶν**
ἴσ. τοῖς. ὅτι τὸ ἐν † ἔργοις ἀγαθοῖς πρῶτες ἐκοσ-
μῶνσθε οἱ διγαῖοι. ἐ αὐτὸς οὖν ὁ κύρι-
ος ἔργοις ἑαυτὸν κοσμήσας, ἐχαρή. **Ε-**
χρητες οὖν πρῶτον τὸν ὑπογραμμόν, ἀόκ-
τως περσέλωμιν τῷ θελήματι αὐτοῦ,
ἐξ ὅλης ἰσχύος ἡμῶν ἐργασώμεθα ἔργον
δικαιοσύνης.

Ὁ ἀγαθὸς ἐργάτης μετὰ παρρησίας
λαμβάνει τὸν ἄρτον τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὁ
κωδὸς ἐ πρῆμιν, ὅτι ἀνποφθαλ-
μοῖ τῷ ἐργαστήριτι αὐτοῦ. Δέον οὖν
ἔσθιν περσώμεν ἡμᾶς εἰνα εἰς ἀγαθοποι-
αν. ἐξ αὐτοῦ γάρ ἐστι τὰ πρῶτα. Πε-
λῆγῃ γὰρ ἡμῶν, Ἰδ' ὁ κύριος, ἐ ὁ μι-
κρός αὐτοῦ περὶ περσώμεν αὐτοῦ, ἀποδύ-

sua inclusit. Præ omnibus animal excellentissimum, & intellectus dignitate celsissimum, hominem, imaginis suæ characterem, sacris & inculpatis manibus formavit. Sic enim dicit Deus, *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & creavit Deus hominem, masculum & feminam creavit eos.* Hæc omnia cum perfecisset, laudavit ea, & benedixit, dixitque, *Crescite & multiplicamini.* Videmus justos omnes bonis operibus ornatos fuisse: ipse etiam Dominus operibus seipsum ornans, gavisus est. Habentes itaque hoc exemplar, ad voluntatem ejus impigrè accedamus, & omnibus nostris viribus opus justitiæ operemur.

XXIV. Bonus operarius cum fiducia panem operis sui accipit; segnis vero & remissus, operum distributorem non audet intueri. Ad benefaciendum igitur alacres & promptos nos esse oportet, ex hoc enim omnia constant. Prædicat enim nobis, *Ecce Dominus & merces ejus coram ipso, ut red-*

Gen. 1.26.

Gen. 1.28.

Ecl. 40. 10.

& 62. 11.

ναι ἐχάσω κατὰ τὸ ἔργον αὐτῷ. Πε-
 ρεπέταται οὖν ἡμεῖς ἐξ ὅλης τῆς καρδίας
 ἵσ. αὐτῷ. * αὐτῷ, μὴ ἀργῆς μήτε κρημενύεις
 εἶναι ὅτι ποῦ ἔργον ἀγαθόν. Τὸ καύχη-
 μα ἡμῶν ἐ ἡ παρρησία ἔστω ἐν αὐτῷ.
 ὑποτασσώμεθα τῷ θελήματι αὐτῷ κα-
 τὰ τὸ ποῦ πλῆθος τῶν ἀγγέ-
 λων αὐτῷ, πῶς τῷ θελήματι αὐτῷ λει-
 τυργῶσιν κρημενύεις. Λέγει γὰρ ἡ γραφή,
 Μύρια μυριάδες κρημενύουσιν αὐτῷ, ἐ
 χίλιαι χιλιάδες ἐλείτεργον αὐτῷ ἐ
 ἐκέκραγον. ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος, Κύ-
 ριου σαβαώθ, πλήρης πάντα κτίσις τῆς
 δόξης αὐτῷ. Καὶ ἡμεῖς οὖν ἐν ὁμολογίᾳ
 ὅτι τὸ αὐτὸ Κυριαρχεῖς, τῇ Κυριαρχίᾳ,
 ὡς ἐξ ἐνὸς σώματι βοήσωμεν πρὸς αὐ-
 τὸν ἐκτενῶς, εἰς τὸ μετόχους ἡμεῖς γινέ-
 σθαι τῶν μεγάλων ἐ ἐνδοξων ἐπαγγελιών
 αὐτῷ. λέγει γὰρ, Ὁφθαλμοὶ οὐκ εἶδον,
 ἐ οὐκ ἤκουσεν, ἐ ὅτι καρδίαν ἀν-
 θρώπου οὐκ ἐνόησεν, ὅσα ἐποίησεν τοῖς
 ὑπομνήμασιν αὐτόν.

Ὡς μαχέρια ἐ θυμῶν καὶ δῶρα
 τῷ Θεῷ. ἀγαπητοί! ζῶν ἐν ἀθάνα-
 τία, λαμπρότης ἐν διακροσύνῃ, ἀλή-
 θεια ἐν παρρησίᾳ, πίσις ἐν πεποιθήσει,
 ἐκρε-

dat unicuique secundum opus suum. Itaque nos hortatur ex toto corde, ne segnes & desidēs simus ad omne opus bonum; Gloriatio nostra & fiducia in eo sit; voluntati ejus subjiciamur, & multitudinem universam Angelorum ejus diligenter consideremus, quemadmodum adstantes voluntatem ejus exequantur. Dicit enim scriptura, *Mille millia adstabant ei, & dena millia denum millium ministrabant ei. Et clamabant, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Sabaoth, plena est omnis creatura gloria ejus.* Ergo & nos in concordia & conscientia in unum congregati, ut magnarum & gloriosarum promissionum ejus participes fiamus, tanquam uno ore impense & ardentē ad eum clamemus. Dicit enim, *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae preparavit expectantibus eum.*

Dan. 7. 10.

Esa. 6. 3.

1 Cor. 2. 9.

De hoc loco haud

praeclare

sensit He-

gesippus,

si Stephe-

no Gobaro

fides apud

Photium

Cod. 233.

XXXV. Quam beata, dilecti, & mirabilia sunt dona Dei! vita in immortalitate, splendor in justitia, veritas in libertate, fides in fiducia, tem-

ἐκράτεια ἐν ἀγιασμῷ, ἔτι καὶ ὑπέπι-
πεν πάντα ὑπὸ τῷ Ἀχάνοϊδῃ ἡμῶν. Τίνα
οὖν ἄρα ἔστιν τὰ ἐπιμαζώματα τοῖς ὑπο-
μύουσιν; ὁ δὴ κληρὸς ἔστι πατὴρ τῆς αἰώνων
ὁ πομπάγῃ, αὐτὸς γινώσκει τὴν ποσότη-
τα ἔτι καὶ καλλοιῶν αὐτῆς. ἡμεῖς ἐν ἀ-
γωνισμῷ εἰρεθίσαι ἐν τῷ ἀριθμῷ τῆς
ὑπομύουσιν αὐτὸν, ὅπως μεταλάβωμεν
τῆς ἐπιγαλμῶν δωρεῶν. πῶς ὅτι ἐσσι τῶ-
πο ἀγαπῆτοί; ἐδὲ ἐξηργημένη ἡ Ἀχάνοια
ἡμῶν * πίσεως πρὸς τὸν Θεόν, ἐδὲ ἐκζη-
τῶμεν τὰ οὐάρετα ἔτι ἐν πρὸς δεκτα αὐτῆς,
ἐδὲ ἀποτελήσωμεν τὰ αἰήγοντα τῇ ἀμώ-
μῃ βελήσῃ αὐτῆς, ἔτι ἀκροβυθίστων τῇ
ὁδῷ τῆς ἀληθείας, ἀπορρίψοντες ἀφ' ἑαυ-
τῆς πᾶσιν ἀδικίαν ἔτι ἀνομίαν, πλεονε-
ξίαν, ἔρις, κακοηθείας τε ἔτι δόλους, ψε-
δουρίους τε ἔτι καταλαλίας. Δεοσυγίαν ἔτι
πρὸς φαρμάκῃ τε ἔτι ἐλαζονείαν κενοδοξίαν
τε ἔτι φιλοξενίαν. Ταῦτα γὰρ οἱ πρὸς αἰ-
συντες συνητοὶ τῷ Θεῷ ὑπαρχουσιν ἔτι
μόνον ὅτι οἱ πρὸς αἰσυντες αὐτὰ, ἀλλὰ ἔτι
οἱ συκοφαντοῦντες αὐτοῖς λέγει γὰρ ἡ γρα-
φή. Τῷ ὅτι ἀμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός, ἵνα ἔτι
ἔτι Hinc restituitur Romanorum locus 1. 32. quem
hic tacito auctore laudat B. Clemens. Plura dixi-
mus in Observationibus S. p. 136.

ἴσ. διὰ.

ἴσ. φιλοπ-
μίαν, ἢ φι-
λοκρίαν,
ἢ ἀφιλοξε-
νίαν.

Quam ul-
timam le-
ctionem
germa-
nam puto.

Hinc restituitur Romanorum locus 1. 32. quem
hic tacito auctore laudat B. Clemens. Plura dixi-
mus in Observationibus S. p. 136.

ter
nia
qu
tib
pif
ten
nos
rur
exp
con
fiet
tion
ta i
rim
lun
am
cien
iniqu
nes,
obtr
bian
amb
unt
lun
confe
Pecca

temperantia in sanctitate, & hæc omnia sub intellectum nostrum cadunt: quænam igitur sunt quæ præstolantibus eum præparantur? sanctus opifex & seculorum pater, quantitatem & pulchritudinem eorum novit: nos igitur, ut promissorum donorum participes fiamus, in numero expectantium eum reperiri, serio contendamus. Quomodo autem hoc fiet, dilecti? Si fide in Deum cogitationes nostræ stabilitæ fuerint, si grata illi & accepta diligenter quæsi-verimus, si quæ ad inculpatam ejus voluntatem spectant, fecerimus, & viam veritatis sequuti fuerimus; abjicientes à nobis omnem injustitiam, iniquitatem, cupiditatem, contentiones, malitias, fraudes, susurrationses, obrectationes, odium Dei, superbiam, fastum, vanam gloriam, & ambitionem: qui enim hæc faciunt Deo odio sunt, *neque illi solum qui hæc faciunt, sed qui eis consentiunt*: dicit enim Scriptura, *Peccatori autem dixit Deus, quare* Rom. 1. 32. Psal. 59. 16.

οὐ διηγῇ τὰ διχαγώματα μὲν, & δὴ α-
 λαμβάνεις τὴν δ' αὖτε κίλιν μὲν ὅτι σῶμα-
 τος σὺ; οὐ γὰρ ἐμίσσησας παγδεῖαν, &
 ὁξέβαλες τὰς λόγους μὲν εἰς τὰ ὀπίσσω.
 εἰ ἐθεώρεις κλέπτειν Σωκράτην, & μετὰ
 μοιχῶν τὴν μερίδα σὺ ἐτίθης. τὸ σῶμα σὺ
 ἐπλεόνασε κακίαν, & ἡ γλῶσσαι σὺ πλε-
 ῖον ἐπλεκεν ὁδολιότητος. καὶ δὴ μὲν οὖν κατὰ τὴν
 ἀδελφὴν σὺ κατελάλεις, & κατὰ τὴν υἱὴν
 τῆς μητρὸς σὺ ἐτίθης σκιδρόδαλον. ταῦτα ἐ-
 ποίησας & εἰσηγησάμενος, ὑπέλαβες ὅτι ἀνομή-
 δον, ὅτι ἐσομένη σοι ὁμοιοῦς ἐλέγξω σε,
 & ὡς εἴπω σε κατὰ πρὸς τὸν σὺν. σὺ-
 νετε δὴ ταῦτα οἱ ὅτι λαμβανόμενοι τῇ
 Θεῷ, μήποτε ἀρπάσῃ ὡς λέων, & μὴ ἡ ὁ
 ῥυόμενος. θυσιᾶ ἀνέσεως ὁδοῦσά με, καὶ
 ἐκεῖ ὁδὸς ἡ δὲ εἴξω αὐτῇ τὸ σωτήριον τῇ
 Θεῷ.

ἴσ. εὐεί-
 σκομεν.

Αὕτη ἡ ὁδὸς, ἀγαπητοί, ἐν ἣ * εὐ-
 ερεῖται τὸ σωτήριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν,
 τὸν ἀρχιερέα τῆς προσφορῶν ἡμῶν, τὸν
 προστάτην & βοηθὸν τῆς ἀδυναμίας ἡμῶν.

ἴσ. ἀπενί-
 ζομεν καὶ ἐ-
 νοητοῦσθε.
 μεδν.

Διὰ τούτου ἡ ἀπενίστασις εἰς τὰ ὑψηλὰ τῆς
 * ἀνομε, ex Clemente Alex. Strom. lib. 4. h. c.
 inique, ut transtulit vetus interpres.

ἑρμηνεύων

tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum. Tu vero odisti disciplinam, & projecisti sermones meos retrorsum. Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium matris tue ponebas scandalum: hæc fecisti & tacui, existimasti iniquitatem, quod ero tui similis, arguam te, & statuum te contra faciem tuam. Intelligite jam hæc qui obliviscimini Deum, ne quando rapiat tanquam leo, & non sit qui eripiat. Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo ostendam illi salutem Dei.

XXXVI. Hæc est via, dilecti, in qua salutare nostrum ⁸ Jesum Christum, oblationum nostrarum summum sacerdotem infirmitatis nostræ patronum & defensorem invenimus: per hunc in cælum sublime aspici-

⁸ Photius c. 126. Biblioth. Clem. Alex. Str. 4. pag. 518. & Clemens noster in fine hujus Epistolæ.

mus,

ἐραυῶν, ἅθ' ἑτέρο ἐνοπλεωσάμεθα πλὴν
 αὐτοῦ καὶ ὑποβλάπτω ὅψιν αὐτῷ. ἅθ' ἑτέτε
 ἡνεώχθησθαι ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς
 καρδίας. ἅθ' ἑτέτε ἡ ἀσυνείθετος ἐσκο-
 πησάμεθα ἡμεῖς ἡμεῖς ἀναδιδάλλει εἰς τὸ
 θαυμαστὸν αὐτῷ φῶς. ἅθ' ἑτέτε ἡ δέλη-
 σεν ὁ δεσπότης τῆς ἀθανάτου γνώσεως ἡ-
 μῶν γούσωνται ὅς ὢν * ἀπαύγασμα τῆς
 μεγαλωσύνης αὐτῷ, τοσούτων μείζων ὅτιν
 αἰγέλων, ὅσων ἁφροτέρων ὄνομα κα-
 κληρονόμηκεν. γέγραπται γὰρ ἕτως, Ὁ
 ποιῶν τὰς αἰγέλας αὐτῷ πνύμεθα, καὶ
 τὰς λειτεργὰς αὐτῷ πυρὸς φλόγα. ἐπὶ
 τῷ τῷ ἡμῶν αὐτῷ, ἕτως εἶπεν ὁ δεσπότης,
 Ὑιὸς μου εἰ σὺ, ἐγὼ σήμερον γὰρ
 γέννησά σε· αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω
 σοι ἔδνη πλὴν κληρονομίαν σου, καὶ πλὴν
 κατὰ]ρεσιν τὰ πέρατα τῆς γῆς. καὶ
 πάλιν λέγει πρὸς αὐτὸν, Κάθε] ἐκ
 δεξιῶν μου ἕως ἀν[ιδῶ τὰς] ἐξῆρας σου
 ὑποπόδιο[ν τῶν πο]δῶν σου· τίνες οὖν οἱ
 [ἐξῆρας αὐτῷ:] οἱ φαῦλοι καὶ ἀν[ήτοι]αυ[τό]-
 μμοι τῷ Θεῷ τῷ δέληματι τὸ δέλημα
 [ἰδίον.]

Sap. 7. 26.

Heb. 1. 3.

Στρεα.

mus, per hunc vultum ejus immaculatum, & excelsum tanquam in speculo intuebimur, per hunc oculi cordis nostri aperti sunt, per hunc intellectus noster insipiens & obtenebratus in admirabilem ejus lucem reflorescit, per hunc voluit nos Dominus immortalem cognitionem gustare, qui magnificentiae ejus splendor & radius existens, tanto major est Angelis, quanto praestantius ^{Heb. 1. 3.} nomen sortitus est: scriptum enim est, ^{4.} *Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignis flammam.* De filio autem suo, sic dixit Dominus, ^{Psal. 104.} *Filius meus es tu, ego hodie genui* ^{4.} *te: postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terra.* Et rursus dicit ad eum, ^{Psal. 2. 7.} *Sede à dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* ^{Psal. 110.} *Quinam autem sunt inimici ejus? Homines perversi, & qui divinae voluntati suam voluntatem opponunt.* ^{1.}

Στρατῶσώμῃα οὖν, ἀφ' ὧν ἀδελ-
φοί, μετὰ πάσης ἐκτενεί[ας ἐν τοῖς] ἀ-
μώμοις περιστάγμασιν [αὐτῷ,] καπομο-
ήωμῳ τὴν στρατ[ω]μῶν τοῖς ἡγεμέ-
νοις ἢ [μὴ], * πῶς ἐνταχῶς, πῶς † ἐν-
εκτ[ικῶς,] πῶς ὑποπεταγμῶς ἐπιπε-
λ[ε]σι τὰ ὀχλασώμῃα· ἐ πόμ[ε]τ[ε]ς εἰ-
σιν ἐκτ[ε]ρῃ, ὅθεν χιλίαρχοι, ὅθεν ἐκταύ-
ταρχοι, ὅθεν πεντηκύνταρχοι, ὅθεν τὸ ἡ-
δεξῆς· ἀλλ' ἐκαστὸν ἐν τῷ ἰδίῳ τάγ-
ματι τὰ ἐπιτασώμῃα ὑπὸ τῷ βασιλέ-
ως, & τῶν ἡγεμῶν, ἐπιτελεῖ. Οἱ
μεγάλοι δὲ ἴχα τῶν μικρῶν ἐ διώκονται εἶ-
ναι, ὅθεν οἱ μικροὶ δὲ ἴχα τῶν μεγάλων·
Ὑψικρατοῖς τις ἔστιν ἐν πᾶσι, & ἐν
τέτοις χρῆσις. Λάβωμῃ τὸ σῶμα ἡ-
μῶν, ἢ κεφαλὴ δὲ ἴχα τῶν ποδῶν ὅθεν
ἔστιν, ὥπως ὅθεν οἱ πόδες δὲ ἴχα τῆς κε-
φαλῆς· τὰ & ἐλάχιστα μέλη τῷ σώ-
ματι ἡμῶν, ἀναγκαῖα & εὐχρηστὰ εἶ-
σιν ὅλῳ τῷ σώματι· ἀλλὰ πόμ[ε]τα Συμ-
πνῆ, & ὑπο[τα]γῇ μᾶλλον χρῆται εἰς τὸ
σώζεσθαι ὅλον.

Σωζέσθω οὖν ἡμῶν ἕλκον τὸ σῶμα
ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, & ὑποτασσέσθω[ν]
ἐκαστὸν τῷ πλησίον αὐτῷ, κα[θὼς] &
ἐπὶ

ἴσ. αὐτῷ.
ἴσ. ἐνέκ-
τως.

XXXVII. Militemus igitur, viri fratres, cum omni assiduitate in inculpatis ejus præceptis, consideremus milites qui ducibus nostris in bello parent, quemadmodum ordinate, prompte, & cum omni subjectione imperata exequantur; non omnes sunt Prætores neque chiliarchæ, neque centuriones, neque quinquaginta militum præfecti, & sic deinceps; unusquisque vero in suo ordine & statione quæ à Rege & Tribunis imperantur, peragit: magni sine parvis, & parvi sine magnis consistere nequeunt, mixtura quædam est in omnibus, & in his usus. Exemplo nobis sit corpus nostrum, caput sine pedibus nihil est, prout neque pedes sine capite; 1 Cor. 12. minima autem corporis nostri membra universo corpori necessaria & utilia sunt, & cuncta ad conservationem totius conspirant, & una eademque subjectione utuntur.

XXXVIII. Servetur itaque corpus nostrum in Christo Jesu, & unusquisque proximo suo subjiciatur juxta ordi- 1 Pet. 3. 5.

H

nem

ἐπεὶ δὲ ὅν τῷ ῥαείσματι αὐτῷ. ὁ ἰχυ-
 ρὸς μὴ * τιμμελείτω τὸν ἀδελφόν, ὁ δὲ
 ἀδελφὸς ἐντρεπέτω τὸν ἰχυρὸν. ὁ πλε-
 σιῶ. ὁ πλεονάζει τῷ πτωχῷ, ὁ δὲ
 πτωχὸς ἐνταρξείτω τῷ πλεονάζοντι, ὅτι ἐδω-
 κεν αὐτῷ δι' ἧς ἀναπληρωθῇ αὐτῷ τὸ
 ὑστέρημα. ὁ σοφὸς ἐνδεικνύει τὴν σο-
 φίδι αὐτῷ, μὴ ἐν λόγοις ἀλλ' ἐν ἔρ-
 ηοις ἀγαθοῖς. ὁ ταπεινοφρονῶν μὴ ἐαυ-
 τῷ μῆρυκεῖται, ἀλλ' ἐάτω τὸ ὑπερ-
 πλεονάζοντα μ[αρ]τυρεῖν. ὁ ἀγνός ἐν
 τῇ θρησκείᾳ * ἐ μὴ ἀλαζονεύεται, γι-
 νώσκων ὅτι ἐστὶν ὁ ἐπὶ πλεονάζων
 [αὐτῷ] τὴν ἐγκράτειαν. Ἀναλογι-
 σάμεθα οὖν ἀδελφοί, ἐκ ποίας [ὑ-
 λης] ἐκτινέμεθα, ποῖοι ἐσμεν [ἐκ
 σπέρματος] εἰς τὸν κόσμον, [ὡς ἐκ τῆς] γῆς
 ἐκ τῆς γῆς. [ὁ ποιῶν] ἡμᾶς ἐκ
 μιμητῶν [ἐσθλῶν] ἡμᾶς εἰς τὸν κόσμον αὐ-
 τῷ, [πορευόμενοι] τὰς ἐργασίας
 [αὐτῶν] ὡς ἡμᾶς ἡμεῖς ἡμεῖς αὐτοὶ. [Ταῦ-
 τ]α οὖν πάντα εἰς αὐτῷ ἔχοντες, [ὁ-
 φείλομεν] κατὰ πόλιν ἐνταρξείν [αὐ-
 τῷ], ὅτι ἡ δόξα εἰς τὰς αἰῶνας τῷ αἰῶνι.
 Ἀμήν.

Dele xj ex
 Clemente
 Alex.

"Αφ' ὧν

nem in quo per gratiam ejus, positus est. Fortis ne negligat imbecillem, imbecillis fortem revereatur,* dives pauperi largiatur, pauper Deum laudet, quod ei alium largitus sit, per quem ejus penuria & indigentia suppleri potest. ⁹ Sapiens non in verbis sed in bonis operibus sapientiam suam manifestet, humilis non sibi testimonium ferat, sed alteri permittat, de eo testimonium præbere. Qui carne castus est, ne insolescat, cum sciat alium esse qui continentix donum ipsi tribuat. Consideremus igitur, Fratres, ex quâ materia facti simus, qui & quales mundum tanquam ex sepulchro & tenebris ingressi simus: qui nos fecit & condidit, præparatis prius benefactis suis antequam nasceremur, in mundum suum introduxit. Hæc igitur omnia cum ab eo habeamus, in omnibus gratias ipsi agere debemus, cui est gloria in secula seculorum, Amen.

* Clem. Alex. ubi sup.

"Αφρονες & ἀσύνετοι, & μωροὶ, & ἀπάρδοτοι χλοιάζουσιν ἡμᾶς & μυκτηρίζουσιν, εἰσὶν βελόμημοι ἐπαύρατος τῆς ἀκατοίας αὐτῶν· ἡ γὰρ διώσται θνητός· ἢ τίς ἰσχύς γηγῆς; γέγεσθαι γὰρ, Οὐκ ἦν μορφὴ πρὸ ὀφθαλμοῦ μου· ἀλλ' ἢ αὖραν & φωνὴν ἤκουον· ἡ γὰρ; μὴ καρτερὸς ἔσται βροτὸς ἐνδρὺς κρεῖν; ἢ ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἀμεμπτὸς ἀνὴρ; εἰ καρτὰ πάντων αὐτοῦ ἐπιγύει, καρτὰ δὲ ἀγγέλων αὐτοῦ σιγῶν τι ἐπετόησεν· ἔρανος δὲ ἢ καρτερὸς ἐνώπιον αὐτοῦ· ἔα δὲ, οἱ καρτοκύντες οἰκίας πηλίνας, ὅς ὦν & αὐτοὶ ἐκ τῶ αὐτοῦ πηλὸν ἔσμεν. ἔπαυσεν αὐτὸς σιγῶν, καὶ ἀπὸ πρῶτον εἰς ἐσπέρας ὅσον ἐκ εἰσίν· ὥστε τὸ μὴ διώσας αὐτὸς ἑαυτοῖς βοηθῆσαι ἀπώλῃ. ἐνεφύσησεν αὐτοῖς & ἐπελούτησεν, ὥστε τὸ μὴ ἔχον αὐτὸς σφιδρὸν ὅπως ἔλαται δὲ εἰς τίς σοι ὑπακύνεται, ἢ εἰς ἡνὰ ἀγίων ἀγγέλων ὁ ψαλμὸς & γὰρ ἀφρονα ἀναιρεῖ ὀργή, πεπλῶμεν μῆλον δὲ θανάτου ζῆλον. ἐγὼ δὲ ἐώρακα ἀφρονας ῥίζας βάλλοντας, ἀλλὰ ἐνδεώς

Hinc egregiè restituitur Jobi locus in Codicibus nostris, qui vulgo habent τὸς δὲ καρτοκύντας, nullo sensu. Clementis nostri lectionem firmat Editio Romana Job. 15. 16. & ex parte MS. Alex.

ἐβλάστη

XXXIX. Homines imprudentes, desipientes, fatui & illiterati, dum cogitationibus suis inflantur, nos ludibrio habent, & naso suspendunt. *Quid enim potest mortalis, aut quale robur ex terra geniti? scriptum enim est, Non erat figura ante oculos meos, Job. 4. 16. sed auram & vocem audiebam: quid enim? nunquid homo coram Domino mundus erit, vel de operibus suis inculpabilis vir? Si contra servos suos non credit, & adversus Angelos suos pravam quid advertit: & cælum non est mundum ante eum: multo minus habitantes domos luteas, ex quibus & ipsi de eodem luto sumus. Percussit illos tanquam tinea, & à mane usque ad vesperam ultra non sunt, eo quod non possunt sibi ipsis subvenire, perierunt: insufflavit eis, & interierunt, quia non habebant sapientiam. Invo-*
ca autem, si quis tibi respondeat, vel si quem sanctorum Angelorum aspicias; etenim stultum perimit ira, errantem autem occidit zelus. Ego autem vidi stultos radicem mittentes, sed

15. 15.

4. 19.

5. 1.

ἐβρωθή αὐτῶν ἢ δίατα· πόρρω γήρουντο
οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἀπὸ σωτηρίας·² καλα-
βρωθεῖσθαι ἐπὶ θύραις ἡσπόντων, ἐ σὺν
ἡσυχίᾳ ὁ ἑξαήμερος· αὐτῶν γὰρ ἐκείνοις ἡττι-
μασται, δίκαιοι ἐδόνται· αὐτοὶ δὲ ἐκ κακῶν
ἐσὺν ἑξαίρετοι ἔχονται.

Προδήλων οὖν ἡμῖν ὄντων τέτων, ἐ
ἐγκακωφότες εἰς τὰ βάθη τῆς θείας γνώσε-
ως, πῶς ταῦτα ποιῶν ὁφείλομεν, ὅτι ὁ
δεσπότης ἐπιτελεῖν ἐκέλευσεν· κατὰ κα-
ρὸς πεταγμένους τὰς τε ποροπορεὰς ἐ λει-
τηργίας ἐπιτελεῖν, ἐ σὺν εἰκῇ ἢ ἀ-
τακτως [ἐκέλευσεν] γίνεσθαι, ἀλλ' ὡρίσ-
μυοις καροῖς ἐ ὡραῖς· πᾶσι τε ἐ ἀφ' ἡ-
νων ἐπιτελεῖσθαι δελεῖ, αὐτοὺς ὡρίσεν τῇ
ὑποστάτῃ αὐτῶν βελήσῃ· ἵν' ὁσίως πᾶσι
γινόμενα ἐν ἐνδοκίᾳ, ἐπὶ σέδεσσι ταῖς
τῶν δελημάτων αὐτῶν. Οἱ οὖν τοῖς πορο-
πορεῖσιν καροῖς ποιῶντες τὰς ποροπο-
ρεὰς αὐτῶν, ἐπὶ σέδεσσι ταῖς τε ἐ μακά-
ριοι· τοῖς γὰρ νομίμοις τῶν δεσπότην ἀ-
καταβῆντες ἐ ἐξαρπάζουσιν· τῶν γὰρ ἀρ-

² H. e. Contemnantur Κόλασθαι, porcellus, quo
apud Judæos nihil contemptius. Olympiadorum
& Suidam vife. Alias καλαβεῖζεν est lascivè sa-
tare, ut ad Athenæum docuit Calaubonus.

statim absumpta est illorum habitatio : longe fiant filii eorum à salute, & con- terantur super januas minorum, & non erit qui eripiat ; quæ enim illi congregaverunt justî comedent, ipsi vero de malis non liberabuntur.

XL. ³ Cum igitur hæc nobis sint manifesta, etiam in profunda divinæ cognitionis introspectantes, debemus omnia rite & ordine facere quæ Dominus peragere nos jussit, præstitutis etiam temporibus oblationes & officia sacra perficere: neque temere vel inordinate voluit ista fieri, sed statutis temporibus & horis, ubi etiam & à quibus peragi vult, ipse excelsissima sua voluntate definivit, ut religiose omnia secundum ejus beneplacitum adimpleta, grata & accepta ipsius voluntati essent. Qui igitur præfinitis temporibus oblationes suas faciunt, accepti & beati sunt: Domini enim mandata sequentes, non aberrant. Summo quippe sa-

³ Clem. Alex. ibid.

χερεῖ ἰδία λειτουργία δεδομένη εἰσὶ ἐ
τοῖς ἱερεῦσιν ἰδίᾳ ὁ πῶς παρὰ τὸν
ἐκ λούιτας ἰδία ἀγαθονίαι ὁρῶνται. ὁ
λαῖνος δὲ παρὰ τοῖς λαῖνοῖς παρὰ τὸν
μασιν δέδεται.

ἴσ' ἐνχα-
εισκειῶν.
ἴσ. πλεμ-
μελίας.

Ἐκαστος ὑμῶν, ἀδελφοί, ἐν τῇ ἰδίᾳ
πάμπαν ἐνταῦθα Θεῷ, ἐν ἀγα-
θῇ συνειδήσει ὑπάρχων, μὴ πρὸς ἐκεί-
νων τὸν ὀφειζόμενον τῆς λειτουργίας αὐτῆς
κλήρονα ἐν σεμνότητι. Οὐ πόρταχες,
ἀδελφοί, προσφέρουσι θυσίας ἐνδελ-
χισμῷ, ἢ * ἐν ᾧ, ἢ παρὰ ἀμαρτίας ἐ
† πλημμελίας. Ἄλλ' ἐν Ἱερουσαλὴμ μό-
νη καὶ ἐν τῇ ὅσῃ ἐν πόλει τῷ πῶς παρὰ τὸν
φέρουσι, Ἄλλ' ἐμπαροῦν τῷ ναῷ παρὰ
τὸ θυσιαστήριον, μωυσοποιήσαντες τὸ παρὰ τὸν
φερόμενον ἀπὸ τῆς ἀρχιερέως ἐκ τῆς
παρὰ τὸν παρὰ τῆς βεβλήσεως αὐτῆς ποι-
εῖν π, ὁρῶντες τὸ ἑνὸς παρὰ τὸν ἐκ τῆς
ὁρῶντες, ἀδελφοί, ὅσῃ πλείονος παρὰ τὸν
ῶν παρὰ τῆς γνώσεως, τοσούτῳ μᾶλλον ὑποκεί-
μενα κινδυνεύου.

* Hesychius, παρὰ τὸν, ζημία.

cerdoti sua munera tributa sunt, sacerdotibus locus proprius assignatus est, & Levitis sua ministeria incumbunt. Laicus præceptis laicis constringitur.

XLI. Unusquisque vestrum, Fratres, in suo ordine & statione manens, Deo in bona conscientia gratias agat, & cum decore intra præscriptum ministerii sui canonem se contineat. Non in omni loco, Fratres, offeruntur sacrificia perpetua & diurna, vel pro gratiarum actione, vel pro peccatis & delictis, sed Hierosolymis tantum; neque illic in quovis loco fit oblatio, sed in atrio templi ad altare, diligenter prius inspecto sacrificio à summo sacerdote, & prædictis ministris. Qui igitur, præter id quod voluntati ejus consentaneum est, aliquid admittunt, mortis supplicio puniuntur. Videtis, Fratres, quo majore cognitione digni sumus habiti, eo graviori periculo obnoxii sumus.

XLII.

Οἱ ἀπόστολοι ἡμῖν ἐνηγγελίσθησαν ἀπὸ
 τῆ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ἰησοῦς ὁ Χρι-
 στός ἀπὸ τῆ Θεοῦ· ἐξεπέμφθη ὁ Χριστός
 οὗτος ἀπὸ τῆ Θεοῦ, ἔ. οἱ ἀπόστολοι ἀπὸ τῆ
 Χριστοῦ· ἐγίνοντο οὗτοι ἀμφοτέρω ἐνταύ-
 χως ἐκ θελήματός το Θεοῦ. Παραγγελίας
 οὗτοι λαβόντες, ἔ. πληροφορηθέντες ἀπὸ
 τῆς ἀρσάσεως τῆ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, ἔ. πιστεύοντες τῷ λόγῳ τῆ
 Θεοῦ, μετὰ πληροφορίας πνύματος ἁγίου
 ἐξηλθόν ἐναγγελιζόμενοι, τὴν βασιλεί-
 αν τοῦ Θεοῦ μέλλειν ἐργεῖται. Κατὰ χώ-
 ρας οὗτοι ἔ. πόλεις κηρύσσοντες, καθι-
 στανον τοὺς ἀνθρώπους αὐτῶν, δοκιμάσθη-
 ναι τῷ πνύματι, εἰς ἐπισκόπους ἔ. ἀνα-
 γόνους τῶν μελλόντων πιστεῖν· ἔ. τῶ το
 ῦ καμίνος, ἐκ τοῦ δὴ πολλῶν ἁγίων ἐ-
 γήρατο οὗτοι ἐπισκόπων ἔ. ἀναγ-
 γων· ὅπως γὰρ πε λέγει ἡ γραφή,
 Καταστήτω τὸς ἐπισκόπους αὐτῶν ἐν
 δικαιοσύνῃ, καὶ τὸς ἀναγόνους αὐτῶν ἐν
 πίσει.

Καὶ

⁊ Locus iste aliter concipitur in Editionibus ho-
 diernis, ut apud Irenæum, lib. 4. cap. 44. Vir
 itaque dubitem quin B. Clemens locum illum, ut
 alios aliquot, paulò immutarit, ut ad propositum
 suum

X
 evan
 Deo
 Deo
 atur
 lunt
 pien
 ni m
 dinc
 ti. c
 egre
 adv
 urbo
 eoru
 & I
 rant
 dem
 enir
 Dia
 cub
 copo
 rym

suum
 nos c
 rudi

XLII. Apostoli nobis à Christo evangelizaverunt, Jesus Christus à Deo. Missus enim est Christus à Deo, & Apostoli à Christo; & factum est utrumque decenter ex voluntate ejus. Mandata quippe accipientes, & per resurrectionem Domini nostri Jesu Christi, plena certitudine imbuti, Deique verbo confirmati. cum certa Spiritus Sancti fiducia egressi sunt, annunciantes regni Dei adventum. Per regiones igitur & urbes verbum prædicantes, primitias eorum, spiritu probantes, Episcopos & Diaconos eorum qui credituri erant, constituerunt. Neque hoc quidem novum institutum fuit, multis enim retro seculis de Episcopis, & Diaconis scriptum est. Sic enim aliqubi dicit scriptura, *Constituam Episcopos eorum in justitia, & diaconos eorum in fide.* Ef. 60.17.

suum aptaret. Nec Hebræus textus secus sentire nos cogit, ut pluribus contendit vir notissimæ eruditionis Henricus Hammondus.

Καὶ τὴν θωμάσαν, εἰ οἱ ἐν Χριστῷ
 ἰσ. πσδ- * πρὸντες ὡς Θεὸς ἔργον ποιῶτο,
 δίντες. κατέστη τὸς περιηγημένους; ὅπως ἐ
 ἰσ. ὅς. τὸ μακάριον πρὸς δειράτων ἐν ὅλῳ
 τῷ οἴκῳ Μωϋσῆς, † τὰ διαπταγμένα
 αὐτῷ πόρτα ἐσημειώσατο ἐν ταῖς ἱεραῖς
 βίβλοις, ὧς ἐπεκηρύχθη οἱ λοιποὶ
 περὶ τῆς, Συνεπιμαρτυροῦντες τοῖς ὑπὸ
 αὐτῷ νεομνησθημένοις. Ἐκείνου γὰρ ζή-
 λῳ ἐμπεσόντι. ὡς τῆς ἱεροσύνης, ἐ
 στασιαζουσὶν τῷ φυλῷ, ὅποια αὐτῷ εἴη
 τῷ ἐνδόξῳ ὀνόματι κεκοσμημένη, ἐκ-
 λούσεν τὸς δώδεκα φυλάρχους προσενεγ-
 κείν αὐτῷ ῥάβδους. ὅτι γεγραμμένα ἐ-
 χέτης φυλῆς κατ' ὄνομα. ἐ ῥάβδων αὐ-
 τῶς ἔδωκεν, καὶ ἐσφράγισεν τοῖς δακτυ-
 λίοις τῶν φυλάρχων, ἐ ἀπέδωκε αὐ-
 τῶς εἰς τὴν σκηνὴν τὴν μαρτυρίαν, ἐπὶ τῷ
 ἡρώπεζαν τῷ Θεῷ. ἐ κλείσας τὴν σκη-
 νὴν ἐσφράγισεν τὰς κλείδας, ὡσαύτως
 ἐ τὰς ῥάβδους. ἐ εἶπεν αὐτοῖς, Ἄν-
 δρες ἀδελφοί, ἧς ἀπὸ φυλῆς ἡ ῥάβδος
 βλαστήση, τῷ τῷ ἐκλέλεκται ὁ Θεός,
 εἰς τὸ ἱερατοῦν ἐ λειτουργεῖν αὐτῷ.
 περὶ αἷας ὅ γνησθῆς, Συνεγάλασεν πόρτα
 τὸν

XLIII. Et quid mirum, si quibus in Christo à Deo hoc munus commissum fuit, prædictos constituerint? quandoquidem beatus Moyses fidelis servus in universa domo, omnia quæ Heb. 3. 5. ipsi mandata erant, in sacris libris notaverit; quem cæteri prophetæ uno consensu sequuti sunt, testimonium eis præbentes, quæ ab ipso legibus sancita sunt. Ille enim, cum æmulatione pro sacerdotio incidisset, & tribus inter se dissentirent, quænam illarum Num. 17. glorioso illo nomine & titulo ornanda esset, jussit duodecim tribuum principes afferre sibi virgas, quæ uniuscujusque tribus nomen inscriptum haberent; quas cum accepisset in fasciculum ligavit, & annulis principum tribuum signavit, & in tabernaculo testimonii ac mensa domini deposuit eas, clausoque tabernaculo, claves similiter & virgas signavit, & dixit eis, Viri fratres, cujus tribus virga germinaverit, hanc elegit Dominus, quæ ipsi sacra faciat & ministret. Ma- Num. 11. ne autem factò congregavit universum 21. popu-

τὸν Ἰσραὴλ, ἧς ἐξακροσία χιλιάδας
 τῶν ἀνδρῶν, [ὃ ἐπε]δείξατο τοῖς φυ-
 λαρχοῖς [ταῖς σφε]ρίδας. ὃ ἠνοίξεν πύ-
 σιν πύλιν τῷ μαρτυρεῖν, ὃ παρο[λύει]κεν
 ῥάβδους· ὃ εὐρέθη ἡ ῥάβ[δος] Ἀαρὼν
 ἐ μόνον βεβλῆ[σκη]ν, ἀλλὰ ὃ καρπὸν
 ἔχουσα. Τί δοκεῖτε, ἀγαπητοὶ; ἐ π[ρο]-
 ἔγω] Μωϋσῆς τῷτο μέλλειν ἐ[σευ]δα[ι];
 μάλιστα ἦδει· ἀλλ' ἵνα μὴ ἀ[ρχα]τα-
 σία γῆρηται ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ὃ
 [τῷ ἐποι]ήσεν εἰς τὸ δοξασθῆναι [τὸ
 ὄνο]μα τῷ ἀληθινῷ ὃ μόνον [Θεῷ],
 ὃ ἡ δόξα εἰς τὰς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Ἀμήν.

ἰσ. ὅπως
 ὁνόησεν.

Καὶ οἱ ἀποστολοὶ ἡμῶν ἐγνωσθῶν δὲ τῷ
 Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, ὃς ἐρεῖ ἐσθλὴν
 ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ἐπισκοπῆς. Ἀλλὰ τῷ
 πῶ ἐν πῶ ἀκέρως παρρησιάζονται εἰληφό-
 ρες τελείως, κατέστησαν τὰς παροικημάτων
 ὃ μεταξὺ ἐπινομίαν δεδώκεσαν, ὅπως
 ἐδὲν χρηματίζωνται, ἀλλὰ ἐξωνται ἐπεριὶ ὑ-
 ὀκνημασμένοι ἀνδρες, πῶ λειτεργίαν
 αὐτῶν. Τὰς ἐν κατὰσθέντας ὑ-
 ἐκείνων, ἡ μεταξὺ ὑφ' ἐτέρων ἐλλογι-
 μῶν ἀνδρῶν, σωδὸδοκησάσης τῆς ἐκ-
 κλησίας πάσης, ὃ λειτεργήσονται ἀ-
 μέμπτως

populum *Israel*, sexcenta millia viro-
rum, & tribuum principibus sigilla
ostendit, tabernaculum testimonii a-
peruit, & virgas protulit; & inventa
est virga *Aaronis* non tantum germi-
nasse, sed & fructum ferens. Quid,
dilecti, vobis videtur, an non hoc
futurum præsciverat *Moyſes*? Ma-
xime noverat: verum ne seditio &
confusio in populo *Israel* oriretur,
ita fieri excogitavit, scilicet ut no-
men veri & solius Dei glorificaretur,
cui sit gloria in secula seculorum,
Amen.

XLIV. Et Apostoli nostri per Je-
sum Christum Dominum nostrum
cognoverunt, contentionem de no-
mine Episcopatus oborituram: atque
ob hanc causam perfecta præscientia
præditi, constituerunt prædictos, ac
deinceps ordinationem dederunt, ut
in defunctorum locum alii viri proba-
ti succedere, & illorum munia exequi
possent. Constitutos itaque ab illis,
vel deinceps ab aliis viris celebribus,
cum consensu universæ ecclesiæ, quique
incul-

μέμπτως τῷ ποιμνίῳ τῷ Χριστῷ μετὰ
 ἡπεινοφροσύνης, ἡσυχῆς & ἀβδρυώσεως,
 μεμαρτυρημένους τε πολλοῖς ᾄονοις ὑπὸ
 πύμτων, τύτεις ἔ δικαίως νομίζομεν
 ἀποβάλλεσθαι τῆς λειτουργίας· ἀμαρτία
 γὰρ ἔ μικρὰ ἡμῖν ἔσται, ἐὰν τὰς ἀ-
 μέμπτως & ἰσίως προσενέγκοντες τὰ δῶ-
 ρα, τῆς ὁποιοῦτης ἀποβάλλωμεν. Μα-
 χάριοι οἱ προσδοκιστοὶ τῶν παρρησι-
 αῶν, οἵ κινεσθαι ἔχοντες & τελείαν ἔχον
 πλὴν δυνάμειν· ἔ γὰρ ὀφείλουσιν μὴ ἡς
 αὐτοὺς μεταστροφή ἀπὸ τῷ ἰδρυμένῳ αὐτοῖς
 τύπῳ. Ὁρῶμεν γὰρ ὅτι ἐνίς ὑμεῖς με-
 τηγάγετε χαλῶς πολυλόγου[ς], ἐκ
 τῆς ἀμέμπτως αὐτοῖς πικρυμμένης λει-
 τυργίας.

Φιλόν[ειχοι] ἔσε, ἀδελφοί, & ζηλω-
 τὰς ὧν [μὴ] ἀνηκόντων εἰς ὧν τῆς.
 Ἐ[γκύπτει] εἰς τὰς γραφαί, τῆς ἀ-
 ληθεῖς [ρήσεις] πνέοντα τῷ ἁγίῳ.
 Ἰσ. 8. 12. * ὅτι ταῦτα [ὅτι] ἔδεν ἀδικοῦν ἐπὶ τὰς
 εἰρη[ποι]μῶν γέγραπται ἐν αὐ-

⁶ Locum hunc, à Patricio Junio pessimè versum, rectissimè immutavit Joh. Fell vigilantissimus Oxoniensium Antistes, & ipso prior H. Hammondus, in lectissimis Dissertationibus de Episcopatu.

inculpate ovili Christi defervierunt cum humilitate, quiete & absq; omni forde & turpitudine, & longo tempore ab omnibus testimonium præclarum reportarunt, hos non sine injuria munere vel officio suo exui existimamus. Non enim leviter peccabimus, si eos, qui sancte & sine reprehensione offerunt munera, episcopatu ejicimus. Beati sunt presbyteri, qui viam sunt emensi, & diem obierunt, quique perfectam & fructuosam dissolutionem consequuti sunt, non enim verentur, nequis eos de loco in quo constituti sunt dejiciat, & in alium transferat. Videmus enim vos nonnullos à munere transduxisse, quo præclare fungebantur, & quo rite & sine ulla reprehensione cohonestati sunt.

XLV. Contentiosi estis, Fratres, rerum, quæ ad salutem minime pertinent, accensi zelo. Scripturas diligenter inspicite, quæ Sp. sancti vera sunt oracula; in illis nihil injustum neq; fictum aut simulatum contineri, dis-

I cite;

ταῦτα [ὅ]ς γὰρ ἐβουλήσατε διαγίγναι ἀποβε-
 [βλημ]ένους ἀπὸ ὁσίων ἀνδρῶν. [ἐδι-
 ω]λθησθαι δὲ αἱμοὶ, ἀλλ' ὑπὸ ἀνό[μ]ων.
 ἐφυλάτθησθαι ἀλλ' ὑπὸ [α]νόσιων ἐλι-
 ἰσ. ἀλλ'. θάλασσαν * ὑπὸ πα[ρα]νόμων. ἀπεκτόμ-
 ἰσ. ἀλλ'. αἱσθῶν † [ὑπὸ] τῆς μαρτυρίας, ἡ ἀδικον
 ζῆλον [τῆς] ἐκκλησίας. Ταῦτα πάρο-
 ντες [ἐ]κλεώς ἡνεγκον. [Τι γὰρ] ἐ-
 πωλθῶν, ἀδελφοί; Δανιὴλ ὑπὸ τῆς φο-
 βητικῆς τὸν Θεὸν [ἐ]βλήθη εἰς λάχ-
 κων λεόντων; Ἀνδρίας ἡ Ἀζαρίας ἡ
 Μισαήλ, ὑπὸ τῆς θρησκουμένης πύ-
 λων τρεῖς ἡμέρας θρησκείῃς τῇ ὑ-
 ψίστῃ κατεβλήθησαν εἰς χάμνον πυρός;
 μηδ' αὖτε τῷτο γένοιτο. Τίνες οὖν οἱ
 ταῦτα δρασάμενοι; οἱ συνητοὶ ἡ πα-
 ἰσ. ἐξέκα-
 ἰσ. ἡ, ἐξέ-
 ρησαν.
 ἰσ. χάμνον
 ἐμβάλεν. σης κακίας πλήρεις, εἰς τοσούτον * ἐξέκα-
 σθαι θυμῷ, ὥστε τὴν ἐν ὁσίᾳ ἡ ἀμώμῳ
 πρὸς τὸν Θεὸν ἐκδιδόντες τῷ Θεῷ εἰς † αἰ-
 κίδιον περικταίνοντες μὴ εἰδότες ὅτι ὁ ὑψίστος
 ὑψίστος ἡ ὑψίστος ἐστὶν τῆς ἐν
 κατὰ τὴν Συνοδικῇ λατρευόντων τῷ ἐ-
 ναρέτῃ ὀνόματι αὐτοῦ. ὅτι ἡ δόξα εἰς τὴν
 αἰῶνα τῆς αἰῶνων. Ἀμήν. Οἱ δὲ
 ὑποκείμενοι ἐν πεποιθήσει, δόξαν ἡ ἐκ-
 κλησίαν ἐκκλησιονομήσαντες ἐπὶ τῇ ἐκ-
 * ἐπα-

site; non enim à virtis sanctis invenie-
 ris justos rejectos. Persecutionem passi
 sunt justi, sed ab impiis; in carcerem
 conjecti, sed à profanis; lapidibus ob-
 ruti, sed ab iniquis & legum violatori-
 bus; extincti sunt, sed à scelestis &
 injusta invidia contra eos stimulis?
 quæ omnia cum paterentur, gloriose &
 magnanimiter tulerunt. Quid enim
 Fratres dicemus? *Daniel* in speluncam Dan. 6. &
 leonum, ab eis qui Deum timebant, 14.
 conjectus est: *Ananias, Azarias &* Dan. 3.
Misael inclusi sunt in ardentis ignis ca-
 mino, ab eis qui magnificum & glorio-
 sum altissimi cultum profitentur? Ab-
 his hoc unquam eveniat. Quinam igitur
 sunt, qui hæc patrarunt? Abomi-
 nandi & omni malitia pleni, tanto fu-
 rore accensi sunt, ut servientes Deo in
 sancta & inculpata voluntate, in cami-
 num conjecerint; ignorantes Altissi-
 mum protectorem & defensorem eo-
 rum esse, qui in pura conscientia, no-
 men ejus virtute plenum colunt, cui sit
 gloria in secula seculorum, Amen. Illi
 vero in fiducia patienter tolerantes,

ισ. ἑλα-
θον, ἢ, ἕ-
παι.

* ἵπαφροι ἐγρόντο ἀπὸ τῆς Θεῆς ἐν τῇ
μνημοσύνῃ αὐτῆς εἰς τὰς αἰῶνας τῆς αἰῶ-
νων. Ἀμήν.

Τοιούτοις οὖν ὑποδείγμασι κυλλη-
θῶμεν ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί· γέγραπται
γὰρ, Κολλησάμενοι τοῖς ἀγίοις, ὅτι οἱ κυλ-
λώμενοι αὐτοῖς ἀγιασθήσονται· ἡ πάλιν
ἐν ἐτέρῳ τόπῳ λέγει, Μετὰ δυνάμεως ἀγαθῆς
ἀντὶ Θεοῦ ἔσθι. ἡ μετὰ σπέρματος ἀγαθῆς ψυχῆς.
Κολληθῶμεν οὖν τοῖς ἀγαθοῖς ἡ διχα-
στοῖς· εἰσὶν γὰρ ἔσθι ἐκλεκτοὶ τῆς Θεῆς. ἡ
[να] ἡ εἶρεσις, ἡ θυμὸς, ἡ διχοστασία, ἡ
ἡ γρίσμαται, πόλεμος τε ἐν τῇ ὑμῶν; ἡ ἡ
ἡ εἶνα Θεὸν ἔχοντες, ἡ εἶνα Χριστόν; ἡ
ἡ ἐν πνεύματι τῆς χάριτος τὸ ἐκχυθῆν ἐφ'
ἡμεῖς, ἡ μία κλήσις ἐν Χριστῷ; ἡ εἶνα τῇ
διέλευσιν ἡ ἀφασθῶμεν τὰ μέλη τῆς
Χριστοῦ, ἡ εἰσαπάζομεν πρὸς τὸ σῶμα
τὸ ἴδιον, ἡ εἰς τοσαύτῃ δυνάμει ἡ
ἡ γρίμια, ὥστε ὅτι λατρεύομεν ἡμεῖς ὅτι μέ-
λη ἐσμὲν ἀλλήλων; Μιμήσθε τῆς λῆ-
γων Ἰησοῦ τῆς κυρίου ἡμῶν, εἶπε γὰρ,

ισ. ἡμῶν.

* Καὶ μετ' ἐκλεκτῆς ἐκλεκτὸς ἔσθι. Ita Codex
Alex.

Οὐαί

gloriæ & honoris hæredes facti sunt,
& à Deo in memoria ipsorum exaltati
& elevati, in secula seculorum. Amen.

XLVI. Talibus igitur exemplis &
nos adhærere oportet, Fratres; scri-
ptum enim est, *Sanctis vos adjungite*, Ecclus. 6.
quia qui illis adherent sanctificabuntur. 35.
Et rursus in alio loco, *Cum viro innocen-* 1 Cor. 7.
te innocens eris, & cum perverso 14. *per-* Psal. 18.
verteris. 26.

Quare innocentibus & ju-
stis jungam⁹ nos, ii quippe sunt electi
Dei. Cur inter nos sunt contentiones,
iræ, simultates, schismata & bellum?
Nonne unum Deum, & unum Chri-
stum habemus? Nonne unus est Spi-
ritus gratiæ, qui super nos effusus est,
& una vocatio in Christo? cur Christi
membra divellimus & discerpimus, &
contra proprium corpus seditionem
movemus, eoq; vesaniæ devenimus,
ut alios aliorum membra esse oblivif-
camur? Recordamini verborum Do-
mini nostri Jesu Christi, dixit enim;

⁹ Hoc est, *perverso malum inures*, ut ad hunc lo-
cum Interpretum Psalmorum facilè princeps Lu-
dovicus Ferrand, Advocatus Parisiensis.

ἴσ. δι' ἑπὶ
σκανδαλά
ἔρχεται.
ἴσ. μάλ-
λον.

Οὐαὶ τῇ αἰσώπῳ ἐκείνῳ * καλὸν
ἦν αὐτῷ † εἰ ὅτε ἐλμνήθη, ἢ ἵνα τῷ
ἐκλεκτῷ μου σκανδαλίσαι· κρεῖττον ἦν
αὐτῷ φεικθῆναι μύλον, ἢ καταπον-
ταθῆναι εἰς πλὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα τῷ
μικρῶν μου σκανδαλίσαι. Τὸ γόσμα ὑ-
μῶν πολλὰς διέσπειρεν, πολλὰς εἰς ἀδυ-
μίδον ἔβαλεν, πολλὰς εἰς διασπυρὸν, τὰς
πολλὰς ἡμῶς εἰς λύπην· ἔπιμνον ὑ-
μῶν ὅστις ἢ γὰρ.

Ἀναλάβετε πλὴν ὀπισθὼν τῷ μα-
χαρίν Παύλῳ τῷ Ἀποστόλῳ· ἡ παρῶ-
τοι ὑμῶν ἐν ἀρχῇ τῷ εὐαγγελίῳ ἔγρα-
ψεν; ἐπ' ἀληθείας πινόμενα πῶς ἐπέσει-
λεν ἱμῶν, πῶς αὐτὸς τε ἔκ Κηφᾶ, ἔκ
Ἀπόλλω, ἀφ' οὗ ἔστι περὶ περισκλήσεως ὑ-
μῶς πεποιθὼς. ὅλ' ἡ περισκλήσις ἐκεί-
νη, ἥτις ἄμφοτεροῦ ὑμῶν περισκλήσεν
περὶ σκλήδετε ἢ Ἀποστόλοις μεμψυ-
ρημένοις, ἔκ ἀνδρῶν δεδοκιμασμένων πρὸς
αὐτοῖς. Νυνὶ ὅς καταρροῖσθε τινες ὑ-
μῶς διέσπειρεν, ἔκ τὸ σεμνὸν ἥτις παρῶ-
σόντες φιλαδελφίας ὑμῶν ἐμείωσαν.
Αἰσχερά, ἀγαπῆτοι, ἔκ λίδος αἰσχερά,
ὃ δὲ μάξις τῆς ἐν Χριστῷ ἀγωγῆς,
ἀχέει

Va illi per quem veniunt scandala, melius foret ei non natum fuisse, quam ut unum ex electis meis scandalizaret: præstaret molam asinariam de collo appensam habere, & in mare demergi, quam ut unum ex pusillis meis scandalizaret. Schisma vestrum multos pervertit, multos in animi dejectionem, multos in vacillationem, omnes nos in tristitiam coniecit, nos omnes mœrore affecit, & seditio vestra durat nec adhuc cessat.

Matt. 26.

24.

Mar. 9. 42.

Luc. 17.

Mat. 18. 6.

XLVII. Epistolam beati Pauli Apostoli in man⁹ sumite, quid primum vobis statim in initio Evangelii sui scripserit perpendite. Certe divinitus inspirat⁹, de seipso, de *Cepha* & *Apollo*, per E- 1 Cor. 1.
pistolam vos monuit, etiam tum inter vos factiones & partium studia fuisse. Verum in illa animorum inclinatione min⁹ à vobis peccatum est, in Apostolos enim præclaro testimonio celebres, & virum ab illis probatum, animis & affectu propendebatis. Nunc vero qui sint, qui vos perverterint, & nominatissimi amoris vestri fraterni decus immi-
nuerint, vobiscum perpendite. Turpia,
I 4 Fratres,

ις. κ. ε. θ. * ἀκένεον, πλὴν βεβαιότητι, ἢ ἄρ-
 χάν Κορινθίων ἐκκλησίαν, δι' ἐν ἡ
 δύο πρὸς ὅσα, καταστάζειν πρὸς τὰς πρεσ-
 βυτέρους. ἢ αὐτὴ ἡ ἀκρότης ἐ μόνον εἰς
 ἡμᾶς ἐχώρησεν, ἀλλὰ ἢ εἰς τὰς ἐπ-
 ερχομίνους ὑπάρχοντες ἀφ' ἡμῶν. ὥστε
 ἢ βλασφημίας ὁπφένεον τῷ ὀνόμα-
 τι κυρίου, ἀλλὰ πλὴν ὑμετέραν ἀφροσύ-
 νῃ, ἑαυτοῖς † ὃ κίνδυνον ἐπεξέρχαι-
 ζεσθαι.

ις. κ. θ. * Ἐξάρουμι οὖν τῇ ἐν τάξει, ἢ
 προσώσωμι τῷ δεσποτύῃ, ἢ κλαύω-
 μι ἐκιδύοντες αὐτὸν, ὅπως ἴλεως ἡμῶ-
 ν. ὁππότε ταλλαγῇ ἡμῖν, ἢ ὅτι πλὴν
 σεμνῶ τῆς φιλαδελφίας * ἀγνῶ ἀγω-
 γῇ ἀποκαταστήσῃ ἡμᾶς. Πολλὴ γὰρ δι-
 καιοσύνης ἀνέωγῃ εἰς ζωὴν αὐτῇ,
 καὶ τὸς ἡμέτερας, Ἀνοίξαι μοι πύλας
 δικαιοσύνης εἰσελθὼν ἐν αὐταῖς ὁδομο-
 λογήσομαι τῷ κυρίῳ αὐτῇ ἡ πύλη τῇ
 κυρίῳ, δίκαιοι εἰσελεύσονται ἐν αὐτῇ.

* Loquitur hic B. Clemens non absolutè, sed com-
 paratè ad alias Ecclesias ab Apostolis fundatas.
 Non erat itaque cur locus iste sapientissimum Big-
 nonium torqueret.

Πολλῶν

Fratres, turpia valde, & Christiana conversatione indigna, fama percrebescunt; antiquam scilicet & in fide firmissimam Corinthiorum Ecclesiam, unius aut duorum causa, contra Presbyteros seditionem movere. Et hic quidem rumor non tantum ad nos, sed ad eos etiam qui à nobis, & à fide animo sunt alieniore, manavit; ita ut propter vestram amentiam, blasphemix nomini Domini inferantur, & vobis ipsis periculum creetur.

Rom. 2.
24.
2 Tim. 6.
1.

XLVIII. Tollamus igitur hoc è medio quam celerrime, pedibus Domini advolvamur, & flentes suppliciter implorem⁹ eum, ut propiti⁹ factus, nobis reconciliari velit, nosq; pristinae, castae, & decorae fraterni amoris conversationi reddat & restituat. Hæc enim porta justitiæ est ad vitam aperta: sicut scriptum est, *Aperite mihi portas justitiæ, ingressus in eas confitebor Domino; hæc* ^{19.} *porta Domini, justi intrabunt in eam.*

Psal. 118.

¹ Clem. Alex. Strom. 1. p. 288. 6. p. 646. & Str. 4. p. 518. Hieron. ad Ephes. 4. 1. sub Barnabæ nomine.

Cum

Πολλῶν οὖν πυλῶν ἀνέωγμένῃ, ἢ ἐν
 δικαιοσύνῃ αὐτῇ ἔστιν ἢ ἐν Χριστῷ, ἐν
 ἣ μακάριοι πόμυτες οἱ εἰσελθόντες, ἐ
 καὶ δίδωσκοντες πλὴν πορείαν αὐτῇ, ἐν
 ὁσιότητι ἐ δικαιοσύνῃ, ἀπαράχως πόμυ-
 τες ὅππελόντες. ἦτω ἕως πύτος, ἦτω
 διωατὸς γνώσιν ἔχειπείν, ἦτω σοφὸς ἐν
 * δικίᾳ κρίσει λόγων, ἦτω † ἀγνὸς ἐν
 ἔργοις· πούτω μᾶλλον ταπεινοφρονεῖν
 ὀφείλει, ὅσῳ δοκεῖ μᾶλλον μείζον εἶναι
 ἐ ζῆτεῖν τὸ κρινωφελές πᾶσιν, ἐ μὴ τὸ
 ἑαυτῷ.

Cl. Al.
 διακρίσει.
 Cl. Al.
 γρηγός.

Ὁ ἔχων ἀγάπην ἐν Χριστῷ τηρησά-
 τω τὰ τῷ Χριστῷ ὡς ἀγαθήματα. τὸν
 δεσμὸν τῆς ἀγάπης τῷ Θεῷ τίς δύναται
 ἐξηγήσασθαι; ὅ μεγαλεῖον τῆς καλλονῆς
 αὐτοῦ, τίς ἀρκεῖ, ὡς ἔδδ, εἰπεῖν; τὸ ὑπο-
 εἰς ὃ ἀνάγκη ἡ ἀγάπη, ἀνεκδιήγητόν ἔστιν.
 Ἀγάπη πολλὰ ἡμῶς τῷ Θεῷ, ἀγάπη
 καλύπτει πληθύν. ἀμαρτωλῶν· ἡ ἀγάπη
 πόμυτα ἀνέχεται, πόμυτα μακροθυμεῖ·
 ὁδὸν βαίανυσον ἐν ἀγάπῃ, ὁδὸν ὑπερ-
 φθον· ἀγάπη χάρισμα ὅσον ἔχει, ἀγάπη
 ἔσασαίξει· ἀγάπη πόμυτα ποιεῖ ἐν ὁ-
 μολοίᾳ· ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐτελειώθησθαι πόμυ-
 τες

Cum igitur multæ portæ apertæ sint, quæ in iustitia est, eadem & in Christo est; in quam beati omnes qui intrarunt, & iter suum in sanctitate & iustitia direxerunt, sine molestia omnia & in pace peragentes. Sit aliquis fidelis, sit potens in explicanda cognitione, sit sapiens in sermonum iusta dijudicatione, sit castus in operibus, quanto maior esse videtur, tanto humilior esse debet, & quod omnibus utilitatem afferat, non suum quærere.

XLIX. Qui charitatem in Christo habet, servet Christi mandata. Dilectionis Dei vinculum quis verbis exprimere potest? Quis pulchritudinis ejus magnalia, prout par est enarrare valet? Altitudo ad quam evehit charitas innarrabilis est. Charitas nos Deo agglu-

1 Pet. 4.8.

1 Cor. 10.

2 Clem. Alex. ibid. p. 519.

in

πισ οἱ ὀκλεκτοὶ τῷ Θεῷ. διότι ἀγάπης
 ὅθεν ὑμᾶς ἐξιν τῷ Θεῷ. Ἐν ἀ-
 γάπῃ περιελάβετε ἡμεῖς ὁ δεσπότης.
 διὸ τὴν ἀγάπην ἡμεῖς ἐξεν ὑμῶν
 τὸ αἶμα αὐτοῦ ἔδωκεν ὑμῶν ἡμεῖς ὁ
 Χριστὸς ὁ Κύριος ἡμῶν, ὃν δεσπότης
 Θεῷ, ὃ τὴν σάρκα ὑμῶν τῆς σαρκὸς ἡ-
 μῶν, ὃ τὴν ψυχὴν ὑμῶν τῆς ψυχῶν
 ἡμῶν.

Ὁρᾶτε, ἀγαπητοὶ, πῶς μέγα ὃ
 δεσπότης ἐξιν ἡ ἀγάπη, ὃ τῆς τελει-
 ότητος αὐτοῦ ὅθεν ἐξιν ἐξήγησις. Τίς
 ἰσχυρὸς ὃν ὑμῶν εὐρε[θῆναι] εἰ μὴ ὅς
 ὁ * ἀγαθὸς [ὁ Θεός; ὑμῶν] ὅθεν
 ὅθεν καὶ ἀγαπᾷ [εἶναι ἀγαπᾷ] αὐτοῦ,
 ἵνα ὃν ἀγάπῃ [ζῶμεν], διότι περιελα-
 βετε αὐ[τοῦ] ἀγαπᾷ. Αἱ γὰρ
 αὐτοῦ ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τῆς δευτέρας
 ἡμέρας [ἡμέρας], ἀλλ' οἱ ὃν ἀγάπῃ τελει-
 [ωμένοι], καὶ τὴν τῷ Χριστῷ χάριν
 ἔχουσιν ὅθεν αὐτοῦ. οἱ φανερω-
 [θῆναι] ὃν τῇ ὁποιοῦν τῆς βασιλεί-
 [ας] τοῦ Χριστοῦ. γέγραπται γὰρ, Εἴσε-
 [λθε] εἰς τὰ ταμῆα μικρὸν [ὅσον] ὅσον,
 ἕως ὅτε ἔλθῃ ἡ ὁρμή καὶ τῆς [μυ-
 στή] καὶ

* Αὐτός.
 Cl. Alex.
 ὅς. αὐτοῦ.

Cl. Alex.
 Θεῷ.

concordia facit, in charitate omnes Dei electi perfecti sunt facti, sine charitate nihil Deo acceptum est, in dilectione nos Dominus sibi assumpsit: propter dilectionem quam erga nos habuit, Dom. noster Jesus Christus voluntate divina, sanguinem suum pro nobis debet, & carnem pro carne nostra, & animam pro animabus nostris. Joh. 3. 16. 4 9.

LI. Videtis, Fratres, quod magna & admiranda sit charitas, & perfectionem ejus nulla narratio æquare possit. Quis est idoneus ut in ipsa inveniatur, præter eos quos Deus dignos esse voluerit? Oremus igitur & precibus petamus, ut digni ea habeamur, & inculpati, sine studio & propensione aliqua humana, in charitate vitam transigamus. Generationes omnes usque in hodiernum diem præterierunt, qui vero per Dei gratiam in charitate sunt consummati, locum piorum obtinent, & in visitatione regni Christi manifestabuntur. Scriptum enim est, *Ingredere in cubicula tua, paululum quantulumcunque, donec ira mea & furor pertranseat:* Eccl. 16. 20.

&

Ἐ μνησθήσομαι ἡμέρας. ἀγαθῆς, Ἐ δὲ ἀ-
 γάπῃς ὑμῶς [ὅκ] τῷ σπῶν ὑμῶν. Μα-
 χάριοι ἐσμεν, ἀγαπητοί, εἰ [πρὸς] τὰ γ-
 μαζα τῷ Θεῷ ἐποιῶμεν ἐ[ν] ὁ]μονοία
 ἀγάπης, εἰς τὸ [ἀφ' ἐ]κ[τα] [ἐ]ν[α] ἡμῶν δι' ἀ-
 γάπης τὰς ἀμαρτίας [ἡμῶν,] γέγραπται
 γὰρ, Μαχάριοι [ὧν ἀφ' ἐ]κ[τα] σπῶν αἱ ἀμαρ-
 τίαί, Ἐ ὧν ἐπεκα[λύ]φθησιν αἱ ἀμαρ-
 τίαί· μαχάριον αἱ [τῶν] ὧν ἐ μὴ λογι-
 σθῶν κύνειον ἀμαρτίαν, ὅθεν ἔστιν ἐν
 τῷ σπῶν αὐτῷ δόλῳ. Οὕτω ὁ μα-
 χάρισμός ἐγγύετο ἐπὶ τὴν ἐκλελεγμένην
 ὑπὸ τῷ Θεῷ Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ Κυ-
 ρεύ ἡμῶν, ὅς ἡ δόξα εἰς τὴν αἰῶνα τῷ
 αἰῶνι. Ἀμήν.

ἴσ. ex Cl.

Al. Ὅσοι

ἐν ἀκόντεσ

παρέβημεν

διὰ πᾶς

τῶν ἀν-

τικειμένων

παρεμπίσ-

των, ἀξί-

ώσαντες

συζητήσαντες

αἰκίας.

* Ὅσοι οὖν τῷ [ἐ]κ[τα] μὲν ἔχ[ου]ν
 ἡμῶν [τῶ]ν ἀν[τι]κ[α] [ἐ]κ[τα] μὲν, ἀξιώσω-
 μεν [συζητήσαντες] Ἐ ἐκεῖνοι ὅ οἱ κενε-
 ἀρχητοὶ τῆς σαρκὸς Ἐ διχρασίας ἐκλήθη-
 σιν, ὁφείλαντες τὸ κρινόν τῆς ἐλπίδος σπῶ-
 πειν. Οἱ γὰρ μετὰ φόβου Ἐ ἀγάπης [πο-
 λι]τῶν ἡμῶν, ἐαυτοὺς διελυσιν] μετὰ
 λον † οἰκίας ἐπιπύπτεον [ἡ τὴν] πλη-
 σίον μᾶλλον ὅ ἐαυτῶν καταγνώσιν φέ-
 ρουσιν, ἢ τῆς ἀδελφότητος ἡμῶν καλῆς
 Ἐ

& recordabor diei boni, & suscitabo
 vos è sepulchris vestris. Beati sumus ² Efdrae 4.
 dilecti, si præcepta Domini in chari- ^{4.}
 tatis concordia impleverimus, ut per
 charitatem peccata nostra nobis re- ^{Quem}
 mittantur; scriptum enim est, *Beati* ^{auctorem}
quorum remissa sunt iniquitates, & quo- ^{Græcos}
rum tecta sunt peccata. *Beatus vir,* ^{sua lingua}
cui non imputabit Dominus peccatum, ^{habuisse}
neque est in ore ejus dolus. Hæc bea- ^{vel illa ar-}
 titudo contigit eis, qui per Jesum ^{guunt,}
 Christum Dominum nostrum à Deo ^{quæ ex c.}
 sunt electi, cui sit gloria in secula se- ^{5. v. 35. à}
 culorum. Amen. ^{Clemente}
^{Alexandr.}
^{Strom. l. 3.}
^{Græcè re-}
^{feruntur.}
^{Psal. 32. 8.}

LI. Quotquot igitur inviti per ali-
 quas adversarii suggestiones deliqui-
 mus, veniam & indulgentiam implo-
 remus, illos vero qui seditionis &
 dissentionis principes & authores ex-
 stiterunt, commune bonum spei at-
 tendere oportet. Qui enim in amo-
 re & charitate vitam degunt, seip-
 sos potius quam proximos in cruciatus
 incidere volunt, & seip-
 sos potius quam pulchram & justam traditam
 nobis consensionem, vituperant aut
 con-

ἔ διχαίαι ὁμοφωνίας. Καλὸν γὰρ ἀνδρα-
 γῶν ὁμοφρονεῖν καὶ τῷ πνεύματι ὁμοφρο-
 νῶν, ἡ σκληρυῖναι τὴν καρδίαν αὐτῶν, κα-
 ρδίως ἐσκληρυῖναι ἡ καρδία τῷ σαταζόν-
 των πνεύματι τὸν διεσπασμένον τῷ Θεῷ Μωϋ-
 σέϊ ὡς τὸ κρεῖμα πρὸς δόξαν ἐγενήθη,
 κατέβησθαι γὰρ εἰς αὐτὸ ζῶντες, ἔ δὲ
 [νατὸ κατέβη αὐ]τές. Φαραὼ ἔ ἡ
 στρα[τία αὐ]τῷ καὶ πόρτες οἱ ἡγέμενοι
 Αἰγύπτου, καὶ τὰ ἄρματα ἔ οἱ [* ἱπ-
 πό]ται αὐτῶν, † οἱ δὲ ἄλλοι πινὰ [αἰ-
 κίδον] ἐβυθίσθησαν εἰς θάλασσαν [ἐρυ-
 θρὰν, ἔ ἀπώλοντο, ἀλλὰ καὶ [τὸ
 Σκλη]ρυῖναι αὐτῶν καὶ ἀσ[νέτες]
 καρδίας, μετὰ τὸ γένεσθαι [πληγὰς] τα-
 πείαται ἐν γῇ Αἰγύ[πτου], καὶ διε-
 σπασθῇ τῷ Θεῷ Μωϋσέως.

ἰσ. ἀναβά-
 ται
 ἰσ. ἰ.

Ἀποστολῆς, ἀδελφοί, [ὁ] δεσπότης
 ὑμῶν ἀρχὴ τῶν ἀποστόλων, [ὁ] δὲ ὁμοφρονῶν
 ἡγήσει, εἰ μὴ * τὸ [ὁμο]φρονεῖν
 αὐτῶν. φησὶ γὰρ ὁ ἐκλεκτὸς Δαβὶδ,
 Ὁμοφρονησάτω καὶ κυρίως ἔ ἀρέσ-
 αται ὑμῶν μέγαν νόον κέραια ἐκφέρου-
 ντα ἔ ὅπλα· ἰδὲ πωσθὲν πῶς καὶ ἔ ἐν-
 φρανθήσθαι, ἔ πάλιν λέγει, Θύσου
 καὶ Θεῷ θυσιᾶν ἀνέσεως, καὶ ἀποδοῦναι τῷ
 ὑψίστῳ

ἰσ. π.

condemnant. Melius enim est ut homo peccata sua confiteatur, quam indurare cor suum, prout induratum est eorum cor, qui contra *Moysem* famulum Domini seditionem concitarunt; quorum condemnatio manifesta fuit, descenderunt enim in infernum vivi, & mors eos absorpsit. *Pharao* una cum ejus exercitu, & omnes præfecti *Ægypti*, currus etiam & equites eorum non aliam ob causam rubri maris profundo immersi sunt, & perierunt, quam quod stulta eorum corda post tot signa & miracula ostensa per famulum Domini in terra *Ægypti*, indurata fuerant.

Num. 16.

Exod. 14.

LII. Nullius rei, Fratres, indigus est Dominus, nihil à quoquam desiderat, præterquam ut ipsi fiat confessio: dicit enim electus *David*, *Confitebor Domino & placebit ei super vitulum novellum, cornua producentem & ungulas; videant pauperes & latentur.* Et rursus dicit, *Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissimo*

50. 14.

K

vota

ὑψίστῳ ταῖς ἐυχαῖς σου, ἔβηκxάλεσαί με
 ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, ἔξελεμμί σε ἔ-
 δοξάσῃς με. ἡυσία γὰρ τῷ Θεῷ πνεῦμα σω-
 περὶ μῦθον.

Ἐπίσταδε γὰρ, ἔχαλῶς ἐπίστα[αδε,
 ταῖς] ἱεράς γραφαῖς, ἀγαπητοὶ [ἔ-
 ἐγκε]κύφατε εἰς τὰ λόγια τῆ [Θεῶ-
 εἰς ἀ]νάμνησιν οὖν ταῦτα [λάβετε.]
 Μωϋσέως γὰρ ἀναβάν[ου] εἰς τὸ ὄ-
 ρος, ἔποιήσθ[η] πτωχά[χον]τα ἡ-
 μέρας, ἔπα[ράχοντ]α νύκτας ἐν
 νηστεία, ἔ[παπειν]ώσθ· εἶπεν πρὸς αὐ-
 τὸν [Θεός, Ἀνάστηθι] Μωϋσῇ, κατὰ ἡ-
 δι [τὸ τάχθ] ἐνέειθεν, οὐκ ἠνόμησεν
 [ὁ λαός σ]ε, ἐς ἐξήγηταις ἐκ γῆς [Αἰ-
 γυπ]· ἠρέβησθ[η] παχὺ ἐκ [τῆς ὁδ]·
 ἥς ἐνέτειλῶ αὐτοῖς, [ἐποίησθ] ἐαυ-
 τοῖς χωνόμματα. [Καὶ εἶπεν] κύριθ·
 πρὸς αὐτὸν, λελάλη[χε] πρὸς] σε ἀ-
 παξ ἔδῃς λέγων, [εἶραχα] τὸν λαὸν
 τῶτον, καὶ ἰδὲ [λαός σ]κληροτράχη-
 λθ· ἔασόν με [ἐξολ]οθρεῦσαι αὐτοὺς,
 καὶ ἐξα[λείψω] τὸ ὄνομα αὐτῶν ὑποκα-
 [τῶν] τῶ ἐρανθ· καὶ ποιήθ[ω] [σε εἰς
 ἔ]θνη μέγα καὶ δυναμῶσθ[ον] [καὶ πολὺ]
 μᾶλλον ἢ τῶτο. [Εἶπε δὲ] Μωϋσῆς, μη-
 δαμῶς

potata tua. Et invoca me in die tribulationis tuae, & eruam te, & glorificabis me. Sacrificium enim Deo, spiritus contribulatus. Ps. 51. 19.

LIII. Nostis autem, dilecti, & probe nostis sacras Scripturas, & penitus in divina eloquia introspexistis; illa igitur mente & memoria recolite. Cum *Moyſes* in montem ascendisset, & quadraginta dies, ac totidem noctes in jejunio & humilitate transegisset, dixit ad eum Deus, *Surge, descende velociter hinc, quia iniquitatem fecit populus tuus, quos eduxisti de terra Aegypti; transgressi sunt cito de via quam mandasti eis, & fecerunt sibi fusilia. Et ait Dominus ad illum, Locutus sum ad te semel & bis dicens, Vidi populum hunc, & ecce populus dura ceruice est, dimitte me exterminare eos, & delebo nomen eorum de sub caelo, & faciam te in gentem magnam & mirandam, & multam magis quam hanc.* Dixit autem *Moyſes*, neuti-

Exod. 32.
& Deut. 9.

Exod. 32.
32.

K 2

quam

δαμῶς κύριε, [ἄφες τίω] ἀμαρτίαν τῷ
 λαῷ τέτρω, ἢ ἔ³ με ὀξάλειψον ἐκ βί-
 βλου ζώντων. Ὡς μεγάλης ἀγάπης, ὡς
 τελειότη⁴ δυνάμεως· παρρησιάζε-
 ται δεράπων πρὸς κύριον, αἰτῆται ἄ-
 φεσιν τῷ πλήθει, ἢ ἔ³ ἑαυτὸν ὀξάλειψῃ-
 ναι μετ' αὐτοῦ ἀξιοῖ.

Τίς οὖν ἐν ὑμῖν γυναι⁴; τίς εὐ-
^{ισ. ππλη-}ωλα⁴χ⁴; τίς ^{εωμ⁴}πεπληροφορημέ⁴· ἀ-
 γάπης; εἰπάτω, Εἰ δι' ἐμέ σοις ἔ³ εἶς,
 ἔ³ ῥήματα, ⁴ ἐκχωρῶ, ἄπειμι, ἔ³ ἐδὴ
 βέληθε, ἔ³ ποιῶ τὰ προσασύμματα ὑπὸ
 τῷ πλήθει, μόνον τὸ ποιῦμιον τῷ Χριστῷ
 εἰρλωδέτω μετὰ τῷ καθεσμενίων πρεσ-
 βυτέρων. τῷτο ὁ ποιήσας ἑαυτῷ μέγα
 κλέ⁴ ἐν κυρίῳ πεποιήσεται. ἔ³ πᾶς
 πῶ⁴ δέξεται αὐτόν· τῷ γὰρ κυρίῳ ἢ γῆ
 ἔ³ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Ταῦτα οἱ πολι-
 τούμενοι τίω ἀμεταμέλητον πολιτεῖον
 τῷ Θεῷ ἐποιήσαν, ἔ³ ποιήσουσιν.

Ἴνα ὅ καὶ ὑποδείγματα ἔδωκ' ἐ-
 νέκωμεν· πολλοὶ βασιλεῖς ἔ³ ἡγέμενοι,

³ Rectior mihi videtur lectio ista, exemplarium
 nostrorum lectione. Vide quæ diximus in Observ.
 Sacris p. 123.

⁴ Epiphanius hæresi 27. adversus Carpocrat. &
 Chrysoft. Homil. 11. ad Eph.

quam Domine; remitte huic populo peccatum, vel etiam dele me de libro viventium. O charitatem magnam! O insuperabilem perfectionem! famulus Dominum libere alloquitur, pro plebe remissionem postulat, vel seipsum una cum eis deleri petit.

LIV. Qui igitur inter vos generosus est, qui misericors, & charitate plenus, dicat: Si propter me seditio, contentio & schismata orta sunt, emigrabo, abibo, quocunque volueritis, & quæ a plebe mandantur faciam, solum Christi ovile cum constitutis supra se presbyteris in pace degat. Qui hoc fecerit, magnam sibi gloriam in Domino conciliabit, & omnis locus libenter eum suscipiet. *Dominum enim* Psal. 24. *est terra & plenitudo ejus.* Hæc faciunt, & porro facient, qui vitam juxta normam Dei, cujus nunquam pœniteat, instituunt.

LV. Ut autem etiam exempla Gentium in medium proferamus; multi

Origen. ad Jo. 1. 29.

λουμικῶ πινθ. ἐν δ' ἀνίτῳ κερῶ, ῥησὶ
 μυστοτηθέντες, κῆρδα κῆρ εἰσὶ εἰς δα-
 νατον, ἵνα ῥύσωνται ἄλφ τῷ εἰσὶν αἱ
 μαίτῳ τὸς πολίτας. πολλοὶ ἔξεχῶρη-
 σθῃ ἰδίων πόλεων, ἵνα μὴ εἰσακτῶ-
 σιν ὅπῃ πλείον. Ἐπειμύθια πολλὰς ἐν
 ἡμῖν κῆρδα κῆρδα εἰσὶ εἰς δεσμίαν,
 ὅπως ἑτέρας λυτρώσονται. πολλοὶ εἰσ-
 τὸς κῆρδα κῆρδα εἰς δεσμίαν, ἔλθον-
 τες τὰς κῆρδας αὐτῶν, ἑτέρας ἐλθόντες.
 Πολλὰ γυναικὲς ἐνδυναμωθεῖσαι ἔλθ-
 οῦς χάριτῳ τῷ Θεῷ, ἐπεπελίσθησαν
 πολλὰ ἀνδρεία. Ἰσθίον ἡ μακρότητα, ἐν
 Συγκλεισμοῦ ἔσθῃ τῆς πόλεως, ἡγήσατο
 κῆρδα τῶν κῆρδα κῆρδα εἰσὶ εἰς δεσμίαν
 πῶς ἔξελθῇ εἰς τὴν κῆρδα κῆρδα τῶν
 ἀλλοφύλων. κῆρδα κῆρδα οὐκ εἰσὶν τῶν
 κῆρδα κῆρδα ἐλθόντες δι' ἀγάπην τῆς πα-
 τριδος, ἔλθον τῶν κῆρδα κῆρδα ἐν
 Συγκλεισμοῦ. ἔλθον κῆρδα κῆρδα κῆρδα.
 Ὁ λυτρώμενος ἐν χεὶρὶ θηλείας. Οὐκ ἦν-
 τον αὐτῷ ἡ πελὶα κῆρδα τῆς Εὐδῆς,
 κῆρδα κῆρδα κῆρδα εἰσὶ εἰς δεσμίαν, ἵνα τὸ δα-
 δεκάφυλλον τῷ Ἰσραὴλ μέλλον ἀπολέ-
 σται, ῥύσεται ἔλθον γὰρ τῆς τῆς εἰας, ἔλθον
 τῆς ταπεινώσεως αὐτῆς, ἡξίωσε τον πῶν-
 τοποιῶν

Reges & gubernatores grassante pestifera lue, & stragem minante, oraculo accepto, morti seipsos tradiderunt, ut suo sanguine cives liberarent. Multi ne diutius inter cives seditio duraret, civitatibus suis valedixerunt. Multos etiam inter nos cognovimus, qui ut aliis libertatis authores essent, seipsos ad vincula damnarunt. Multi in servitutem seipsos addixerunt, & accepto pretio sui, alios cibarunt. Multæ mulieres gratia divina corroboratæ, multa præclara & virilia gesserunt. Beata ⁶ *Juditha*, cum urbs circumfessa esset, rogavit Seniores ut sibi liceret in alienigenarum castra exire; & periculo se objiciens, propter amorem patriæ, & populi qui arcta obsidione cingebatur, egressa est, & tradidit Deus *Olophernem* in manus mulieris. Non minus, perfecta in fide *Esthera*, ut duodecim tribus *Israel* ab instanti exitio liberaret, periculis seipsam objecit: per jejunia enim & humiliationem, suppliciter oravit

⁶ Clem. Alex. Strom. 4 p 521. in paucis variat.

ποποιητῶν δεσποτέρῳ, Θεὸν τῷ αἰώνων
ὃς ἰδὼν τὸ ταπεινὸν τῆς ψυχῆς αὐτῆς,
ἐρρόσαστο τὸν λαόν, ὥν χάριν ἐκινδύ-
νισεν.

ἴσ. πει.
πρώματι.

Καὶ ἡμεῖς οὖν ἐντύχωμεν ὡς τῷ
ἐν πνι. ὡς πρῶματι ὑπαρχόντων, ὅ-
πως δοθῇ αὐτοῖς ὁπείκεα ἔταπει-
νοφροσύνη εἰς τὸ εἶσαι αὐτοὺς μὴ ἡμῖν,
ἀλλὰ τῷ δολήματι τῷ Θεῷ. ὥπως γὰρ
ἔσαι αὐτοῖς ἔκταρται. ἔπελεια ἢ πρὸς
τὸν Θεόν, ἔτις ἀγίους μετ' οἰκρυ-
μῶν μεία. Ἀναλάβωμεν παιδείαν ἐφ'
ἴσ. ὁφείλει,
ἢ, φιλεῖ.
τοί. ἢ νεότητις ἦν ποιέμεθα εἰς ἀλλή-
λους, καλὴ ἔστιν, ἔτις ὑπεράγει ὡφέλι-
μοι. πολλὰ γὰρ ἡμεῖς τῷ δολήματι τῷ
Θεῷ. ὥπως γὰρ φησὶν ὁ ἅγιος λόγος,
Παιδύων ἐπαδύσεν με ὁ κύριος, καὶ
τῷ δολάτω ἐπρέδωκέν με. ὅν γὰρ
ἀγαπᾷ κύριος παιδύει, μαθητῶν ὅ
ποῦτα ὑὸν ὃν ὡς ἀδέλφον. Παιδύει με
γὰρ φησὶν, δίκαιος ἐν ἐλπίδι, ἔτις
λέγει με. ἔλαβον ὅ ἀμύρτωλὸν μὴ λι-
ποῦν τὴν κεφαλὴν μου. ἔτις πάλιν
λέγει, Μακάριος ὁ ἀνδραπῶν ὃν ἡλε-
ξεν

rerum omnium opificem Dominum, seculorum Deum; qui animi ejus humilitatem cernens, populum liberavit, cujus gratia periculum adierat.

LVI. Oremus igitur & nos pro eis qui in calamitatem aliquam inciderunt, ut moderatio & humilitas eis concedatur, quibus instructi, non nobis sed voluntati divinæ cedere possint. Sic enim apud Deum & sanctos Rom. 12. 13. uberem & perfectam cum misericordia recordationem obtinebunt. Sectemur, dilecti, disciplinam, propter quam nemo irasci debet. Admonitio qua alii alios commonefacimus, bona est, & apprime utilis, voluntati enim divinæ nos agglutinat. Sic enim dicit sacer sermo, *Castigans castigavit* Pl. 117.8. *me Dominus, & morti non tradidit me.* *Quem enim diligit Dominus arguit,* Pro. 3.12. *flagellat autem omnem filium, quem suscipit.* Dicit enim, *Corripiet* Pl. 141.5. *me justus misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatorum non impinguet caput meum.* Et rursus dicit, *Beatus homo quem arguit Domi-* Job. 5.17. *nus,*

ξεν ὁ κύριος, νεκρότατος ὁ πόρνοκαρ-
 τος. μὴ ἀπομαίνε· αὐτὸς γὰρ ἀλγεῖν
 ποιῇ, ἔτι πάλιν ἀποκαθίστησιν· ἐπαρ-
 σεν, καὶ αἱ χεῖρες αὐτῷ ἰάσθητο· ἐξά-
 κως ὅξ ἀναγκῇ ὀξελείται σε, ἐν ᾧ τῷ
 ἐβδόμῳ ἐχ' ἀψεται σε κακὴν· ἐν λιμῷ
 ῥύσεται σε ἐκ θανάτου, ἐν πολέμῳ ὅ
 ἐκ χειρὸς σιδήρου λύσῃ σε· ἔτι ἀπὸ μίσ-
 γου γλώσσης σε κρύψῃ· ἔτι ἐν μὴ φο-
 βηθῇ κακῇ ἐπαρρησιάζων· ἀδίκων· ἔτι
 αἰσίων κατανυγείσῃ· ἀπὸ ᾧ θηρίων ἀ-
 γρίων ἐν μὴ φοβηθῇ· θῆρες γὰρ ἀγριοὶ ἐ-
 ρωδύουσιν σοι· εἴτα γνώσῃ ὅτι ἐρρωδύ-
 σῃ σε ὁ οἶκος· ἢ ὅτι δίαγται τῆς σκηνῆς
 σου ἐν μὴ ἀμάρτη· γνώσῃ ὅτι ὅτι πολὺ [τὸ
 σπέρμα σου,] τὰ ὅτι τέκνα σου ὥσπερ [τὸ
 σπέρμα] πόρον τῷ ἀγρῷ· ἐλδύσῃ [ὅτι ἐν
 ταύτῃ] ὥσπερ σπέρμα ὡρμηθῇ, κατὰ κα-
 ρὸν θειοζομῆθῃ, ἢ ὡς [τῷ] θημω[νία
 ἀλωνος κατ' ὥραν συ[γχομι]θεῖται· Βλέ-
 πετε, ἀγαπητοί, ὅτι ὑποφασισμὸς ἔστιν
 τ[οῖς] παροδύ[οις] ὑπὸ τῷ δεσπό[τῃ]
 ἔτι γὰρ ἀγαθὸς ὢν παροδύ[οις] θέλει νε-
 δεῖ[ν] ἡδύναται ἡμῶς, ἀλλὰ τῆς οὐσίας [πα]-
 ρείας αὐτοῦ.

nus, monitionem vero Omnipotentis ne
remuas, ipse enim dolere facit, & rur-
sus restituit; percussit, & manus ejus
sanaverunt. Sexies de necessitatibus
te eruet, & in septimo non tanget te
malum. In fame laberabit te à mor-
te, in pralio vero de manu ferri sol-
vet te. A flagello lingue abscondet
te, & non timebis à malis venienti-
bus; injustos & iniquos deridebis, &
feroces bestias non timebis. Bestia e-
nim fera pacata erunt tibi, deinde
scies quod in pace erit domus tua, ha-
bitatio autem tabernaculi tui non defi-
ciet. Scies autem quod multum semen
tuum, & liberi tui erunt quasi omnis
herba campi. Et venies in sepulchrum,
tanquam frumentum maturum, quod in
tempore messuerunt, vel sicut acervus
area in tempore comportatus. Vide-
tis, carissimi, protectione non ca-
rere, qui à Domino erudiuntur;
cum enim bonus sit corrector, fan-
cta sua correptione commonefieri nos
vult.

Ὑμεῖς οὖν οἱ πῶς καὶ βολῶν [τῆς] σά-
 αως ποιήσμετες, ὑπο[τάγη]τε τοῖς παρεσ-
 βυτέροις, ὅτι πα[αυδύ]στη εἰς μετάνοιαν
 καὶ ψ[υ]χ[αί]ας τὰ γόνατα τῆς καρδίας ὑ-
 μῶν, μάθετε ὑποτάσσας, ἀποθέμενοι
 πῶς ἀλάζονα ὅτι ὑποφύγοντες τῆς γλώσσης
 ὑμῶν ἀνιδά[δειν] ἀμεινον· γὰρ ἔστιν
 ὑμῶν [ὅτι τῶ] ποιμνίῳ τῆς Χρ[ι]στ[ο]ῦ μι-
 κροῖς ὅτι ἐλλογίμους εὐρεθίω, ἢ * καὶ
 ὑποφύγοντες δοκῶντας ἐκχειρῶν † ἐκ τῆς
 ἐλπίδος αὐτῶν. Οὕτως γὰρ λέγει ἡ πρῶ-
 τή [ὅτι] ὁφεία, ἰδὲ προήσθημι [ὑμῶν ἐμῆς]
 πνοῆς ῥῆσιν, διδάξ[ω] ὑμᾶς τὸν ἑμὸν
 λόγον. [Ἐπειδὴ ἐκάλεν, ὅτι ἔχ ὑπο-
 κέσσε[τε, ὅτι] ἐξέτεινον λόγους ὅτι [προ-
 σείχετε,] ἀλλ' ἀκύρους ἐποι[ε]τε ἐμᾶς]
 βουλῆς. τοῖς ὅτι ἐμ[οῖς] ἐλέγχους ἠπειδή
 αὐτῶν τοιγαρὲν καὶ γὰρ τῇ ὑμετέρῃ ἀπο-
 λεί[α] ὁππότε λάσσο[μα] καὶ ταλαρῶμα [ὅτι
 ἦν καὶ δὴ] ἐργη[το] ὑμῶν ὁλεθρο[ς, ὅτι] ὡς
 δὴ ἀφίκηται ὑμῶν ἀφ' ὧν θ[ό]ρου ὅτι, ἢ ὅτι
 καταστροφὴ ὁμοῖα [καταρῆδι πα]ρῆ, ἢ
 ὅτι ἐργηται ὑμῶν θλίψις ὅτι πολιορ-
 γία. Ἔστι γὰρ ὅτι ὁππότε ἀπὸ καλῆς με-
 τάνοις ὅτι [ὅτι] ἐκεί[α] καὶ σπομα ὑμῶν, ζη-
 τῶν[τες] με καὶ, ὅτι ἔχ εὐρήσασιν.
 Ἐμῶν

ἰσ. καὶ
 πρέχων.
 ἰσ. ἔξω
 καὶ γίγος.
 Rectius
 ὑπαυλίδος

LVII. Vos igitur qui prima fundamenta seditionis jecistis, in obedientia subditi estote presbyteris, & genua cordium vestrorum flectentes, in pœnitentia erudimini. Deponentes gloriosam & superbam linguæ vestræ arrogantiam, discite aliis subjici: melius enim est in ovili Christi parvos & in æstimatione bona reperiri, quam sibi videri aliis eminentiores, & spe illius ejici. Sic enim dicit virtute omni prædita sapientia, *Ecce proferebam vobis mei spiritus dictionem, docebo autem vos meum sermonem; quoniam vocabam, & non obediistis, & extendebam verba & non attendistis; sed irrita faciebatis mea consilia, & meis increpationibus rebelles fuistis; itaque & ego vestra perditione ridebo; gaudebo autem cum venerit vobis interitus, & cum advenerit vobis subito tumultus; everasio autem similis procellæ affuerit, & cum venerit vobis tribulatio & oppressio. Erit enim cum invocabitis me, ego autem non exaudiam vos, quarent me mali, & non invenient.* *Pro. I. 23.*
Oderunt

Ἐμίσσησθαι γὰρ σοφίαν, [τὸν δὲ φόβον τῆς κυ-
 ρεύσεως ἐν χειρὶ τοῦ Θεοῦ] ἡδέως ἐμὴς
 προσέχ[ειν βελῶς,] ἐμυκνόμενον δὲ ἐ-
 μέ[σελεγχες.] Τοιγαρὲν εἶδον τῇ[ς ἐαυ-
 τῆς] ὁδῷ τὰς καρπές, ἐ[κ τῆς ἐαυτῆς]
 ἀσεβείας πληθύνονται. *****

..... ἦτον ὁ πρῶτος τῆς Θεός, [ἐ] δα-
 σάτης τῆς πνιμότητος ἐν κύριῳ. [πά]-
 σης ἁγίας, ὁ ἐκλεξάμενος [τὸν] κύρι-
 ον Ἰησοῦν Χριστόν, ἐ[κ τῆς] δι' αὐτῆς εἰς
 λαὸν ὡρίσθαι, δῶκε πάση [ψ]υχῇ ὅτι
 κεκλημμένη τὸ μεγαλο[φ]ρεπὲς ἐ[κ τῆς] ἁγίας
 ὀνόματι αὐτῆς, [πί]στιν, φόβον, εἰρήνην,
 ὑπομονὴν, μακροθυμίαν, ἐγκράτειαν,
 ἀγνείαν ἐ[κ τῆς] σωφροσύνης, εἰς ὁμαλότητα
 τῆς ὀνόματι αὐτῆς, ἀφ' ἧς ἀρχιερέως, ἐ[κ
 τῆς] πρῶτης ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' ἧς αὐ-
 τῆς δόξα ἐ[κ τῆς] μεγαλωσύνης, κρατεῖται, ἡμῶν,
 ἐ[κ τῆς] νῦν καὶ εἰς πάντας τὰς αἰῶνας τῆς αἰῶ-
 νων. Ἀμήν.

Τὸς

..... Hic haud dubiè locum habuit Sibyllæ testi-
 monium, de quo auctores Quaestionum ad Or-
 thodoxos, ut ex Irenæo eruditè colligit Cl. Cote-
 lerius. Videant etiam quibus frui datum est Le-
 ontii

Oderunt enim sapientiam, timorem autem Domini non assumpserunt, neq; volebant meis attendere consiliis, subsanabant autem meas redargutiones. Ergo comedent via sua fructus, & sua ipsorum impietate saturabuntur.*****

Defiderantur hic quædam in græco.

..... inspector omnium Deus, & Dominus spirituum & omnis carnis, qui elegit Dominum Jesum Christum, & nos per eum in populum peculiarem, det omni animæ, quæ sanctum & gloriosum nomen ejus invocaverit, fidem, timorem, pacem, patientiam, lenitatem, continentiam, sanctitatem & sapientiam, ut nomini ejus recte placeat, per summum sacerdotem, & præsidem nostrum Dominum Jesum Christum, per quem illi sit gloria, majestas, potestas, honor, & nunc & in secula seculorum, Amen.

Deut. 7.6.

ontii Cyprii Locis Theologicis, annon ex his lacuna ista posset utcumque suppleri. In iis certe utriusq; Clementis Epistolæ fragmenta haberi, qui manu exaratos legit, affirmat Fr. Turrianus, Defensionis Epistolarum Pontificum, lib. 5. cap. 20.

LVIII.

Τὺς δ' ἀποσταλμένους ἀφ' ἡμῶν Κλαύ-
 διον, Ἐφῆβον, καὶ Οὐαλέριον, Βίτωνα
 σὺν Φορβενάτῳ, ἐν εἰρήνῃ μετὰ χαρᾶς ἐν
 τάχῃ δυνάμει παρῆναι ὡς ἡμεῖς, ὅπως
 θῶτον, πλὴν ἐκταμένῳ καὶ ὑπερόπῃτον ἡμῖν
 εἰρήνῃ καὶ ὁμόνοϊδι, ἀπαγγέλωσιν, εἰς τὸ
 τάχιον καὶ ἡμεῖς χαρῶμεθα ὡς τῆς ἐν-
 θείας ὑμῶν. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ ὑμῶν, καὶ μετὰ πάντων
 πόρρωθεν τῶν κεκλημένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ,
 καὶ δι' αὐτοῦ δι' ἑαυτοῦ δοξα, ἡμῶν, καὶ
 τῶν, καὶ μεγαλοσύνη, δόξα, αἰῶνι,
 ἀπὸ τῶν αἰώνων, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ-
 ώνων. Ἀμήν.

Κ Λ Ε-

LVIII. Missos autem à nobis *Claudium*, ⁷ *Ephelum*, & *Valerium*, *Bitonem* cum *Fortunato*, in pace cum gaudio brevi ad nos remittite, ut citius votis expetitæ, & desiderandæ vestræ pacis ac concordæ nuntium afferant, & nos de statu vestro recte ordinato citius gaudeamus. Gratia Domini nostri Jesu Christi sit vobiscum, & cum universis ubique à Deo, & per eum vocatis; per quem illi sit gloria, honor, potestas, majestas, & dominatio sempiterna, à seculis, in secula seculorum. *Amen.*

⁷ Ephelus iste memoratur inter Clementis discipulos, in Beati illius Historia, ad calcem Pseudo-Abdiæ à Lazio vulgati. Sed pro *Ephelus*, vitiosè legitur *Febus*.

[illegible]

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΠΡΟΣ
ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β.

CLEMENTIS

AD
CORINTHIOS
EPISTOLA II

GOTTIFREDO VENDELINO
INTERPRETE.

ΣΟΤΗΡΙΟΤΑΤΟΝ ΚΑΗΜΕΝΤΟΣ

ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Α Δελφοί, ὅπως δέῃ ἡμεῖς φρονεῖν περὶ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς περὶ Θεοῦ, ὡς
 περὶ κριτοῦ ζώντων καὶ νεκρῶν. καὶ ὡς δὲ
 ἡμεῖς μικρὰ φρονεῖν περὶ τῆς σωτηρίας ἡ-
 μῶν ἐν τῇ γὰρ φρονεῖν ἡμεῖς μικρὰ
 περὶ αὐτοῦ, μικρὰ καὶ ἐλπίζομεν λαβεῖν.
 καὶ οἱ ἀκούοντες ὅσπερ μικρῶν, ἀ-
 μνηστέοι, ὅσοι εἰδότες πόσον ἐκλήθη-
 μεν, καὶ ὑπὸ τῆς πίστεως, καὶ εἰς ὃν τόπον, καὶ
 ὅσα ὑπέμεινεν Ἰησοῦς Χριστὸς παθεῖν ἕνε-
 κα ἡμῶν. Τίνα οὖν ἡμεῖς αὐτῷ δώσο-
 μεν ἀντιμισθίαν; ἢ τίνα καρπὸν ἀξίον
 ὃ ἡμῖν αὐτὸς ἔδωκεν; πόσα ᾧ αὐτῷ ὀφεί-
 λωμεν ὅσα; τὸ φανερόν γὰρ ἡμῖν ἐξαλείφεται,
 ὡς πατὴρ ὁ ὢν ἡμεῖς ἀποστήσας, πολλὰ
 λυμνύει

S. CLEMENTIS

A D

CORINTHIOS

EPISTOLA SECUNDA:

FRatres: Sic oportet nos sentire de
 Jesu Christo, tanquam de Deo,
tanquam de Iudice vivorum & mortu- Phil. 2.
orum. Neque oportet nos exigua sen- Act. 10.
 tire de salute nostra; nam si de illo
 parva sentiamus, parva speramus ac-
 cipere. Utique si audiamus illa tan-
 quam exigua, peccamus; ignorantes
 unde vocati simus, & à quo, & ad
 quem locum; & quanta sustinuerit
 Jesus-Christus pati pro nobis. Ecquam
 ergo nos illi dabimus retributionem?
 Aut quem fructum dignum pro his,
 quæ nobis ipse largitus est? Quantam
 verò illi debemus sanctimoniam? Ip-
 sum enim lumen nobis donavit gratis;
 Tanquam pater filios nos appellavit:

L 3

perdi-

ἡσ. Ποῖον [λυμψύει] ἡμῶς ἔσσωσεν. * Ποῖον ἄγνον αὐ-
 τῷ δώσωμεν, ἡ μαστὸν αὐτὴ μωθίας ὣν ἐλα-
 βόμεν; περὶ ὄντες τῇ ἀφροσύνῃ, περσ-
 κίωμεν περὶ λίθους καὶ ξύλα, καὶ χρυσὸν καὶ
 ἀργυρον καὶ χαλκόν, ἔργα ἀνθρώπων,
 καὶ ὁ βίβλος ἡμῶν ὅλη. ἄλλο ἔσθιν ἢν εἰ
 μὴ θάνατος. Ἀμύρωσιν οὖν περικεί-
 μνοι, καὶ θιαύτης ἀχλύος γέμουσιν ἐν
 τῇ ὁρᾷ, ἀνεβλέψαμεν, ἀποδέμενοι
 ἐκείνο· ὁ περικείμενος πέφκος, τῇ αὐτῇ
 ἀελλήσῃ. Ἠλέησεν γὰρ ἡμῶς, καὶ σωτῆ-
 ριστὰς ἔωσεν, δεσπομεν. ὅτι ἡμῶν
 πολλὴν παρὰ τὴν ἀπάλειαν, καὶ μη-
 ἡσ. ἔχον-
 τας. δεμῶν ἐλπίδα † ἔχοντες σωτηρίας, εἰ μὴ
 πᾶσι καὶ αὐτοῖς. Ἐκτάλεσεν γὰρ ἡμῶς ὅσον
 ὄντας, καὶ ἡδέλησεν ἐκ μὴ ὄντων εἶναι
 ἡμῶς.

Εὐφρανθήτωσαν ἡμεῖς ἡ ἐκκλησία, ἡμεῖς
 καὶ βοήσων ἡ ὅσα ὠδίνουσι, ὅτι πολλὰ
 τὰ τέκνα τῆς ἐρήμης, μᾶλλον ἢ τῆς ἐχέ-
 σης τὸν ἀνδρα. Ὁ εἶπεν, Εὐφρανθήτωσαν
 ἡμεῖς ἡ ἐκκλησία, ἡμῶς εἶπεν σεῖρα γὰρ
 ἦν ἡ ἐκκλησία ἡμῶν περὶ τοῦ δοθῆναι
 αὐτῇ τέκνα. Ὁ δὲ εἶπεν, Βοήσων ἡ ὅσα
 ὠδίνουσι, τοῦτο λέγει, τὰς περσδολὰς ἡ-
 μῶν

perditos nos salvavit. Quam laudem ergo illi dabimus, aut retributionis mercedem, ob ea quæ accepimus? Cum essemus capti intellectu adorantes lapides & ligna, & aurum, & argentum, & æs, opera hominum, & vita nostra nihil aliud esset nisi mors? Obscuritate ergo circumdati, ac tali caligine oppletum habentes visum suspeximus, (abjecta illa quæ nos obsidebat nebula) per ipsius beneplacitum. Misertus est enim nostri: & commotus visceribus salvavit nos, considerans in nobis multum errorum ac perditionem, nullamque nos spem habere salutis, præterquam à se. Vocavit enim nos, cum non essemus: & voluit ut ex non ente existeremus.

II. *Latere sterilis & quæ non par-* II. 54. 1.
ris, erumpe & clama quæ non partu-
ris: quoniam multi filii deserta magis
quàm ejus quæ habet virum. Quod
ait, Latere sterilis quæ non parit; nos
indicat: sterilis enim erat ecclesia no-
stra, antequam darentur ei filii. Quod
verò ait, clama quæ non parturit; hoc

[μῶν] ἀπλῶς ἀναφέρειν πρὸς τὸν Θεόν,
 μὴ, ὡς αἱ ὠδίνουσαι, ἔγκρακῶμεν. Ὁ
 ὃ εἶπεν, ὅτε πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐ-
 ρήμης, μᾶλλον ἢ τῆς ἐχέσης τὸν ἄν-
 δρα· ἐπεὶ ἐρημὸς ἐδόκει εἶναι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ
 ὁ λαὸς ἡμῶν, νυνὶ δὲ πικρὸν ὄντες,
 πλείονες ἐλγόμεθα τῇ δόκῃ τῶν ἐχόντων
 Θεόν. Καὶ ἔπειτα δὲ γραφὴ λέγει, ὅτε
 σὺ ἡλθὼν καλέσας δικαίους, ἀλλὰ ἀ-
 μαρτωλούς. Τὸτο λέγει, ὅτι δὲ τὰς
 ἀπολλυμένους ὥζειν. Ἐκεῖνο γάρ ἔστιν
 μέγα καὶ θαυμαστόν, ὅτι τὰ ἐσώτα σελί-
 ζειν, ἀλλὰ τὰ πίπτοντα· ὥπως ἔστι ὁ
 Χριστὸς ἡδύλησεν σῶσαι τὰ ἀπολλύμενα,
 ἔσωσεν πολλὰς ἐλπίδων, ἔκαλέσας ἡμᾶς
 ἤδη ἀπολλυμένους.

Τοσούτον οὖν ἔλεγε ποιήσασθαι αὐτὸς
 εἰς ἡμᾶς· πρῶτον μὲν ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶν-
 τες τοῖς νεκροῖς θεοῖς καὶ θυομένοι, ἔτι
 προσκυνοῦμεν αὐτοῖς, ἀλλὰ ἐγνωμένοι δι'
 αὐτοῦ τὸν πατέρα τῆς ἀληθείας· ὅς ἡ

Locum hunc rectissime transtulit Wendeli-
 nus. Cui favet Hesychius his verbis: Ἐγκρακῶ-
 μεν, ὑφῆμεν. Nihil hinc vidit clarissimus Cote-
 tierius.

dicit : ut orationes modeste offeramus Deo, non ut clamose, parientium instar, vociferemur. Quod verò ait, *Quoniam multa proles deserta magis, quam ejus, quæ habet virum* : quandoquidem desertus videbatur esse à Deo populus noster; quod nunc utique credentes plures facti sumus illis, qui videbantur habere Deum. Sed & alia Scriptura dicit : *Quoniam non veni* Mat. 9. 13.
vocare justos, sed peccatores. Hoc ideo dicit, quoniam oportuit perditos salvare. Istud enim est magnum & admirandum, non stantia confirmare, sed cadentia. Sic nimirum Christus voluit salvare perditam, & salvavit multos veniens, vocans etiam nos jamdudum perditos.

III. Cum ergo tantam misericordiam ille exercuerit erga nos ; primum quidem, quod nos qui vivimus, mortuis diis non sacrificamus, neque illos adoramus ; sed per ipsum cognovimus patrem veritatis : quæ
nam

γνωσις ἢ πρὸς αὐτὸν, ἢ ὅ μὴ ἀρνείωται
 δι' ἧς ἐγνωμὴν αὐτόν; Λέγει δὲ ὁ αὐτός,
 Τὸν ὁμολογήσαστά με ἐνώπιον τοῦ
 δεσπότου, ὁμολογήσω αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ
 πατρὸς μου. Οὕτω οὖν ἔστιν ὁ μακάριος
 ἡμῶν, ἐδὴ οὖν ὁμολογήσωμιν δι' ἧς ἐστὶ
 δόξα. Ἐν ἧν δὲ αὐτὸν ὁμολογῶμεν;
 ἐν τῷ ποιεῖν ἃ λέγει, ὅ μὴ παρακέν
 αὐτῷ τοῦ ἐντολῶν, ὅ μὴ μόνον χείλε-
 σιν αὐτὸν ἱμαῖον, ἀλλ' ὅς ὅλης καρδίας,
 ὅς ὅλης τῆς ἀγαθοῦ. Λέγει δὲ ὁ ἐν
 τῷ Ἡσαΐα, Ὁ λαὸς ἔτι τοῖς χείλεσι
 μου ἱμαῖον, ἢ ὅς ὅλην αὐτῷ πόρρω ἄ-
 πεστιν ἀπ' ἐμοῦ. Μὴ μόνον οὖν αὐτὸν
 χαλῶμεν κύριον· ἐν γὰρ τῷ τοῦ σώσει ἡμᾶς·
 λέγει γὰρ, Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε,
 κύριε, σωθήσεται, ἀλλὰ ὁ ποιῶν τὰ δι-
 αμυσνόμενα.

Ὡστε οὖν, ἀδελφοί, ἐν τοῖς ἔργοις
 αὐτὸν ὁμολογῶμεν, ἐν τῷ ἀγαπᾶν αὐ-
 τὸν, ἐν τῷ μὴ μισῶν, μηδὲ κατα-
 λαλεῖν ἀλλήλων, μηδὲ ζητεῖν. ἀλλ'
 εἰρηαίους εἶναι, ἐλεήμονας, ἀγαθούς· ὅ
 Συμπάσας ἀλλήλοις ὀφείλομεν, ὅ μὴ
 φιλαργυρεῖν· ἐν τε ἀγαθοῖς τοῖς ἔργοις
 ὁμολο-

nam erit nostra erga ipsum agnitio? Nisi ut non abnegemus eum, per quem illum cognovimus? Ait enim ipsemet: *Qui me confitebitur coram hominibus, confitebor eum coram patre meo.* Mat. 10. 32 Ista est ergo retributio nostra, si utique confitebimur, per quem salvati sumus. In quo verò confitebimur? Faciendo quæ dicit, & non obfurdescendo ejus mandatis: Nec solum labiis eum honorando; sed *ex toto corde & ex tota mente.* Deut. 6. Dicit enim & in Esaia: *Populus iste labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me.* Is. 29. 13. Non ergo eum nomine tenus vocamus Dominum, neque enim hoc salvabit nos; ait quippe: *Non omnis qui mihi dicit, domine, domine, salvabitur, sed qui facit justitiam.* Mat. 7. 21.

IV. Ut ergo, fratres, in operibus ipsum confiteamur, diligendo eum, non fornicando, non detrahendo alterutri, non æmulando, sed temperantes nos exhibendo, misericordesque ac benignos, insuper invicem compati debemus & non avari esse. In sanctis istis

ὁμοιωμένοι τὸν Θεόν, & μὴ ὡς τοῖς
 ἑνδοκτίοις. & ὅτι δὲ ἡμεῖς φοβέσθαι τὴν
 ἀνθρώπους, μᾶλλον ἢ τὸν Θεόν.
 Διὰ τὴν τοιαύτην ἡμῶν παρασύρτων εἶ-
 πεν ὁ κύριος, Ἐὰν ἦτε μετ' ἐμῶν Συ-
 νηγμένοι ὡς τῷ κήλω μὲν, & μὴ ποι-
 εῖτε πᾶς ἐντολὰς μου, ἀποβαλὼν ὑμεῖς,
 & ἐρῶ ὑμῖν. Ὑπαίγετε ἀπ' ἐμῶν, ὅτι
 οἶδα ὑμεῖς, πόθεν ἔσε, ἐργάται ἀνο-
 μίας.

Ὅθεν, ἀδελφοί, καὶ ἀλλήλοισι πῶς
 ἡτοιμάσθαι τὴν χάριν τέτοιαν, ποιήσω-
 μεν τὸ θέλημα τὴν καλέσασθαι ἡμεῖς,
 & μὴ φοβησώμεν ἐξελθεῖν ἐκ τῆς χά-
 ριν τέτοιαν. Λέγει γὰρ ὁ κύριος, Ἔσεσθε
 ὡς ἀρνία ἐν μέσῳ λύκων. Ἀποκρι-
 θεὶς δὲ ὁ Πέτρος αὐτῷ λέγει, Ἐὰν οὕτως
 διασπαράξωσιν οἱ λύκοι τὰ ἀρνία;
 Εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Μὴ φο-
 βείωσθε τὰ ἀρνία τὴν λύκους μετὰ τὸ
 ἀποθανεῖν αὐτὰ. & ὑμεῖς μὴ φοβείσθε
 τὴν ἀποκτείνοντα τὸ σῶμα, & μηδὲν ὑμῖν
 διωαμνύειν ποιεῖν, ἄλλα φοβείσθε τὸν
 μετὰ τὸ ἀποθανεῖν ὑμεῖς, ἔχοντα ἐξουσίαν
 ψυχῆς καὶ σώματος τὴν βαλεῖν εἰς γῆ-
 ῖνα

istis operibus confiteamur Deum, non autem in contrariis. Neque oportet nos timere homines, sed magis Deum. Quapropter facientibus ista dicebat nobis Dominus: *Si fueritis* Apocr. *mecum collecti in sinu meo, & non feceritis precepta mea, abjiciam vos,* Mat. 7. 23. *& dicam vobis: Discedite à me; non novi unde sitis operarii iniquitatis.*

V. Idcirco, fratres, derelinquentes incolatum mundi hujus, faciamus voluntatem ejus, qui vocavit nos; & non timeamus emigrare ex hoc mundo. Dicit enim Dominus: *Eritis sicut agni in medio luporum.* 10. 16. *Respondens vero illi Petrus dixit: Quid si ergo lupi discerpant agnos?* Apocr. *Respondit Jesus Petro. Ne timeant agni lupos, postquam mortui fuerint: neque vos timete eos qui occidunt vos, & nihil ultra valent facere: sed timete eum, qui, postquam mortui eritis, potestatem habet anima & corporis, ad mittendum in gehennam ignis. Et scitote, fratres,*

ἐνιδρυ πύρος. Καὶ γινώσκει, ἀδελφοί,
ὅτι ἡ ὀπίσθημα ἐν τῇ κήρυξί τέτρω τῆς
ἐκείνης ζωῆς μικρὰ ἔστιν, ἔστι οὐλο-
γόνιον, ἡ δὲ ἐπαγγελία τῇ Χριστῷ
μεγάλη ἔστιν, ἔστι δυνά-
μεισι τῆς μελλούσης βασιλείας ἔστι ζωῆς
αἰωνίου.

Τί οὖν ἔστιν ποιήσασθαι ὀπιθυμεῖν αὐ-
τῷ, εἰ μὴ τὸ ὁσίως ἔστι διακίνας ἀσπρέ-
φωτα, ἔστι τὰ κηρυκτικὰ ζῶντα ὡς ἀλ-
λότης ἡγεῖσθαι, ἔστι μὴ ὀπιθυμεῖν αὐτῷ;
ἐν γὰρ τῇ ὀπιθυμεῖν ἡμῶς κλήσασθαι
ζῶντα, ἀποπίπτοντες τῆς ὁδοῦ τῆς διακίνας.
Λέγει δὲ ὁ κύριος, Οὐδεὶς οἰκέτης διώ-
κων δυοὶ κυρίους δουλεύειν. Ἐὰν ἡ-
μεῖς θελωμεν ἔστι Θεῷ δουλεύειν ἔστι
Μαμμωνᾷ, ἀσύμφορον ἡμῖν ἔστιν. Τί
γὰρ τὸ ὀφελος, εἰς ἃς τὸν ὅλον κήρυκτον
ἴσ. εἰσὶν. κερδήσει, πῶς δὲ ψυχὴν ζημιώσει; * Ἐ-
στὶν δὲ ἔτι. ὁ αἰὼν καὶ ὁ μέλλων δύω
ἔσονται. Οὕτως λέγει μοιχείαν, ἔστι
φθορὰν, ἔστι φιλαργυρίαν, ἔστι ἀπά-
την. ὁκνεῖν δὲ τέτοις ἀποτάσσεται.
Οὐ δυνάμει οὖν τῷ δύο φίλοι
εἶναι. δεῖ δὲ ἡμῶς τέτρω ἀγαπαξαρμόνους
ὁκνεῖν

fratres quod peregrinatio in mundo hoc carnis hujus exigua est & brevissimi temporis : promissio verò Christi magna est, & admiranda ; utpote requies futuri regni & vitæ æternæ.

VI. Quid ergo faciendo illa obtinebimus ? Nisi si secundum Deum ac justitiam nos convertendo, mundana hæc tanquam aliena reputando, ea non concupiscamus. Nam si concupiscimus illa possidere ; probabimur è via justa. Dicit verò Dominus : *Nemo servus potest duobus dominis servire.* Si velimus & Deo servire & mammonæ, non congruit hoc nobis. *Quid enim prodest, si quis totum mundum lucretur ; animæ verò detrimentum patiatur ?* Sunt vero sæculum hoc & futurum duo inimici : hoc loquitur fornicationem, & corruptionem, & avaritiam & deceptionem ; illud verò ista prohibet. Non possumus ergo istorum duorum esse amici : oportet verò nos ab hoc separatos illo

Mat. 624.

Luc. 16.

13.

Mat. 16.

26.

ἰσ. οἰώμε-
θα.

ἐκένω χρησθῆς. * Οἰομένη ὅτι βέλ-
πιν ἔστιν ἡ ἐνδοξία μυστήσας, ὅτε μι-
κρά & ὀλιγοχρόνια, & φθαρτά.
Ποιῶντες γὰρ τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ,
εὐρήσονται ἀνάπαυσιν· εἰ δὲ μήτε, ἡ-
δὲν ἡμεῖς ῥύσεται ἐκ τῆς αἰωνίου κολά-
σεως, ἐὰν ᾤκησώμεθα τῷ ἐντολῷ
αὐτοῦ.

Λέγει δὲ ἡ γραφή ἐν τῇ Ἰεζεκιήλ·
ὅτε ἐὰν ὀρέσῃ Νωὲ & Ἰωβ & Δαυιδ, ἡ
ῥύσονται τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν τῇ αἰχ-
μαλωσίᾳ. Εἰ δὲ οἱ ποιῶντες δι-
καίῃ ἐδιώκονται ταῖς αὐτῶν δικαιοσύναις
ῥύσας τὰ τέκνα αὐτῶν, ἡμεῖς ἐὰν μὴ
τηρήσωμεν τὸ βάπτισμα ἀγνόν & ἀ-
μίαντον, ποία πεποιθήσῃ ἐισέλδυσόμε-
θα εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Θεοῦ; ἢ τίς ἡμῶν
ᾤκησεν τῷ Θεῷ, ἐὰν μὴ εὐρεθώμεθα
ἔργα ἔχοντες ὅσα & δίκαια. Ὡς οὖν,
ἀδελφοί μου, ἀγωνισώμεθα, εἰδότες ὅτι
ἰσ. ἀγών. ἐν χερσὶν ὁ ἅγιος & ὅτε εἰς τὰς φθα-
ρτὰς ἀγῶνας καταπλέυσιν πολλοί, ἀλλ'
ὃ πόρτες, σφραγίζονται, εἰ μὴ οἱ πολλοὶ
ὑποπάσθῃτες, & χαλῶς ἀγωνισάμενοι.
Ἡμεῖς οὖν ἀγωνισώμεθα, ἵνα πόρτες σφ-
ραγισθώμεθα

illo frui. Existimam⁹ autem melius esse, *ut ea quæ hîc sunt oderimus*, quippe Barnab. exigua & transitoria, & corruptibilia, *illa verò diligamus, quæ bona sunt, & incorruptibilia.* Facientes enim voluntatem Christi inveniemus requiem: fin minus, nihil nos liberabit ab æterna vindicta, si negligamus ejus mandata.

VII. Dicit verò etiam Scriptura in Ezechiele: *Quoniam si resurgant Noe, & Job, & Daniel, non liberabunt filios suos à captivitate.* Ezech. 14. 14, 20. Si ergo etiam tales justî non possunt suis justitiis liberare filios; nos, nisi servaverimus baptismum castum & immaculatum, qua confidentia ingrediemur in regnum Dei? Aut quis erit noster advocatus, si non inveniamur habentes opera sancta & justa? Sic ergo, fratres mei, certemus, scientes quod in manibus est sæculum; quodque ad corruptibilia certamina navigant multi, sed non omnes coronantur, nisi soli illi, qui multa pertulerint & legitimè certaverint. Nos igitur certemus, ut omnes coronemur: ut

M

cur-

curramus viam rectam, certamen incorruptibile : multi quoque ad illud navigemus, & certemus ut corone-
mur: sin autem nequeamus omnes coronari; saltem proximè ad coronam accedamus.

VIII. Scire vos oportet, quod qui corruptibile certamen certat, si inveniatur delinquens, flagris cæsus expellatur, & extra stadium protrudatur: quid existimatis passurum qui certamen incorruptibilitatis violaverit? *Et* Isa. 66. 24. *enim non servantibus sigillum (inquit) vermis eorum non morietur, & ignis non exstinguetur & erunt in spectaculum omni carni.*

IX. Quamdiu ergo sumus super terram, pœnitentiam agamus: lutum enim sumus in manu artificis. Sicut enim figulus si confecerit vas, & inter manus suas illud distorserit vel colliserit, rursus idem refingit: sin autem præoccupaverit, illud mittere in fornacem, jam non amplius id corriget: sic & nos, quamdiu sumus in hoc mundo, quæ in carne

M 2   faciamus

Ἐρκεῖ αὖ ἐπαράξασθαι πονηρὰ, μετμο-
ήσασθαι δὲ ἅλης τῆς καρδίας, ἵνα ὡ-
σώμεθαι ὑπὸ τῆς κυρίας, ἕως ἔχουσιν
καρὸν μετμοίαι. Μετὰ γὰρ τὸ ἐξελ-
θεῖν ἡμᾶς ἐκ τῆς κήρυς, ὅσκιε διωά-
μιθα ἐκεῖ ἐξομολογήσασθαι ἢ μετμο-
εῖν ἐκ.

Ὡστε, ἀδελφοί, ποιήσασθαι τὸ δέλη-
μα τῆς πατρὸς, ἐπὶ τῇ σάρκα ἀγνῶνι τη-
ρήσασθαι, ἐπὶ ταῖς ἐντολαῖς τῆς κυρίας φυ-
λάξασθαι, ἀληθινὰ ζῶντες αἰώνιον.
Λέγει γὰρ κύριος ἐν τῇ εὐαγγελίῳ·
Εἰ τί μικρὸν ὅσον ἐτηρήσατε, τὸ μέγα
ἕως ὑμῶν δώσω; λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ὁ
πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ, ἐπὶ πολλῷ πιστὸς
ἔστιν. Ἀρα οὖν τῆς τοῦ λέγει· Τηρήσατε
τὴν σάρκα ἀγνῶνι ἐπὶ τῇ σφραγίδι ἀσπι-
λοῦν, ἵνα τὴν αἰώνιον ζῶντες * ἀπολαύ-
σωμεθαι. Καὶ μὴ λεγέτω ἕως ὑμῶν, ὅ-
τι αὕτη ἡ σάρξ ἐν κρίνεται, ὅσοι δὲ δύναν-
ται. Γινώσκετε ἐν κρίνι ἐσώθητε, ἐν κρίνι
ἀντιβλέψατε, εἰ μὴ ἐν τῇ Ἐρκεῖ τῇ αὐτῇ
ὄντες. Δεῖ οὖν ἡμᾶς ὡς ναὸν Θεοῦ φυ-
λάσσειν τὴν Ἐρκα. Ὁν ἔχοντες γὰρ ἐν τῇ
Ἐρκεῖ ἐκλήθητε, ἐπὶ τῇ Ἐρκεῖ ἐλθού-
σας δε-

ἰσ. ἀπολαύ-
σωμεθαι.

facimus mala, eorum pœnitentiam agamus ex toto corde; ut salvemur à Domino, quamdiu habemus tempus pœnitendi: postquam enim egressi fuerimus de mundo, non amplius poterimus illic confiteri aut ulterius pœnitere.

X. Unde, fratres, facientes voluntatem patris, & carnem castam conservantes, & prœcepta Domini custodientes, adipiscemur vitam æternam.

Dicit enim Dominus in Evangelio: *Si quod parvum est non servastis, magnum quis vobis dabit? Dico autem vobis, quod fidelis in minimo, etiam in multo fidelis est.* Itaque & hoc dicit: *Ser-* Luc. 16.
12, 10.
Matt. 25.
21.
Apocr.

vate carnem castam, & sigillum inviolatum, ut vitam æternam consequamini.

Neq; dicat quisquam vestrum, quod ipsa caro non judicabitur, aut non resurget: Cognoscite in quo salvati estis, in quo suspexistis: annon in carne hac constituti? Oportet ergo vos custodire carnem, tanquam templum Dei; sicut enim in carne vocati estis, ita & in carne veni-

σεαυτε. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός ὁ κύριος, ὁ
 ὤσας ἡμᾶς, ὃν μὴ τὸ παλαιὸν πνεῦμα,
 ἐχάρετο σάρξ. Ἐπειὶς ἡμᾶς ἐκάλεσεν
 ἕως ἡμεῖς ἐν ταύτῃ τῇ ἁγνῇ ἀπολη-
 ψομένη τὸν μωδόν.

Ἀγαπῶμεν οὖν ἀλλήλους, ὅπως ἔλ-
 θωμεν πρὸς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.
 Ἔως ἔρχομεν χαρὸν τοῦ ἰαθῆναι, ὁποῖ-
 ον ἐαυτοὺς τῷ δευραπύοντι Θεῷ, δι-
 κειμωδῶν αὐτῷ διδόντες. Ποῖον; τὸ μέ-
 τομοῖσαι ἐξ εἰλικρινῆς καρδίας. Περ-
 γνῶσθε γάρ ὅτι ἐστὶν ἡμῶν πόρτων, ἃ εἰδῶς
 ἡμῶν τὰ ἐν καρδίᾳ. Δώμεν οὖν ἐν-
 τὸν αἰώνιον, μὴ ἀπὸ σῶματός. μόνον,
 ἀλλὰ ἃ ἀπὸ καρδίας, ἵνα ἡμᾶς παρο-
 ρέξῃται ὡς Θεὸς ἕως. Καὶ γὰρ εἶπεν ὁ
 κύριος· ἀδελφοί μου ἕτοιμοί εἰσιν, οἱ ποι-
 οντες τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου. Ὡστε,
 ἀδελφοί μου, ποιήσωμεν τὸ θέλημα τοῦ
 πατρὸς, τοῦ ἡγαλῶσθαι ἡμᾶς, ἵνα ζή-
 σωμεν, ἃ διώξωμεν μέλλον τὴν ἀρε-
 τὴν τὴν ἡγαλίαν ἡγαυαλείᾳ, ὡς
 παροδοίπορον ἡμῶν ἡ ἀποκρίων ἡμῶν, ἃ
 φύγωμεν τὴν ἀσέβειαν, μὴ ἡμᾶς ἡγα-
 λῶσθαι τὰ κακά. Ἐὰν γὰρ παροδοίπορον
 ἀγαθοποι-

ἰσ. αἰνον.

ἰσ. πμω-
 εν.

etis. .Jesús Christus Dominus qui nos salvos fecit, cum prius esset spiritus, factus est caro, & sic nos vocavit : & sic nos in ista carne accipiemus mercedem.

XI. Amemus ergo nos invicem, ut perveniamus omnes in regnum Dei. Quamdiu tempus habemus ut sanemur, dedamus nos ipsos medicanti Deo, retributionem illi dantes; quam illam? pœnitere ex sincero corde. Præcognitor enim est omnium, & sciens interiora cordis nostri. Demus ergo illi laudem non ex ore solum, sed etiam ex corde, ut nos suscipiat tanquam Dei filios. Ait enim Dominus : *Fratres mei sunt hi, qui* Mat. 12.50 *faciunt voluntatem patris mei.* Sic ergo, fratres mei, faciamus voluntatem patris, qui vocavit nos, ut vivamus : & prosequamur potius virtutem, malitiam verò derelinquamus, tanquam anteambulonem castigationum nostrarum; & fugiamus impietatem, ne nos comprehendant mala. Si enim studuerimus benè

M 4

agere,

ἀγαθοποιεῖν, διώξεται ἡμεῖς εἰρήνῃ. Διὰ
 ταύτην γὰρ πῶς αἰτίαν ὅτι ἔστιν εὐρεῖν ὁ
 θεωπον. Οἴκνες γὰρ ἄγασσι φόβους ἀν-
 θεωπίνους, θεωρητῆρες μᾶλλον πῶς ἐν-
 δαίδη ἀπόλαυσιν, ἢ πῶς μέλλουσιν ἐπαγ-
 γελίδου. Ἀγνοοῦσιν γὰρ ἡλικίᾳ ἔχει βά-
 σμον ἢ ἐν δαίδη ἀπόλαυσις, ἔοιδον πρυ-
 φῶν ἔχει ἢ μέλλουσα ἐπαγγαλία. Καὶ εἰ
 μὴ αὐτοὶ μόνοι ταῦτα ἔπραττον, ἀεκτὸν
 ἦν. Νῦν δὲ ὁπρὸς μὲν καὶ κακοδιδασκαλῶντες
 ταῖς ἀρεταῖς ψυχαίς, ὅσοι εἰδότες ὅτι δις-
 σὼν ἔξουσιν πῶς κρείσιν, αὐτοὶ τε, ἔοι
 ἀκούοντες αὐτῶν.

ἱσ. ἀνα-
 πῆς.

Ἡμεῖς οὖν ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ δε-
 λούσωμεν τῷ Θεῷ, ἔοιδον δὲ ἀγαθοί
 εἶναι ὅτι μὴ δελούσωμεν, ὅτι τῷ μὴ π-
 ράξιν ἡμεῖς τῇ ἐπαγγαλίᾳ τῷ Θεῷ, πα-
 λαίπωροι εἰσώμεθα. Λέγει γὰρ ὁ θεωρη-
 τὴς λόγος. Ταλαίπωροί εἰσιν οἱ δίψυ-
 χοι, οἱ διαζόντες τῇ καρδίᾳ, οἱ δὲ λέ-
 γοντες ταῦτα πόρτοι ἡκούσωμεν ἔοιδον
 πατέρων ἡμεῖς, ἡμεῖς δὲ ἡμέραν ὅτι
 ἡμέρας θεωροδελούσωμεν, ὅσοι τῶν ἐ-
 ωραίσμων. Ἀγνοοῦντες, συμβάλετε ἑαυ-

Ep. 1. ἀπό.
 Sed Codex
 Alex. ha-
 bet ὅτι.

^a Locum hunc intelligit Vendelinus in sua Divina-
 tione de hujus Epistolæ tempore.

τῆς

agere, prosequetur nos pax; propter cuius causam non oportet ambire hominem. Quicumque enim curant timores humanos, eligentes potius præsentem ejus hîc fruitionem, quàm futurorum promissionem; ignorant qualem habeat tentationem quæ hîc est fructio; quantas verò delicias habeat illa futurorum promissio. *Et quidem si soli* Apocr. *ipsi ista facerent, tolerabile foret: nunc verò perseverant mala docere innocentes animas; nescientes quod duplex sustinebunt judicium; suum ipsorum scilicet, & illorum qui illos audiunt.*

XII. Nos igitur puro corde serviamus Deo, & erimus justi; si autem non servierimus, non credendo promissioni Dei, miseri erimus. Dicit enim propheticus sermo: *Miseri* Apocr. *sunt duplices corde, & dicentes: Ista quidem omnia audivimus à patribus nostris; nos verò de die in diem expectantes, nihil istorum vidimus. O stulti: comparate vos ligno, sumite*

τὸς ξύλῳ· λαβετε ἄμπελον· πρῶτον
 μὲν φυλλορροεῖ, εἶτα βλαστὸς γίνεται, μὲν
 ταῦτα ὁμφαξ, εἶτα σαφυλὴ κρησπικύα· ὅ-
 πως καὶ ὁ λαὸς με ἀκαταστάσιας ἐθλίψας
 ἔχεν, ἔπειτα ἀπολήψεται τὰ ἀγαθὰ.
 Ὡστε, ἀδελφοί μου, μὴ διψυχῶμεν, ἀλλὰ
 ἐλπίστῃτες ὑπομείνωμεν, ἵνα ἐπὶ τὸν με-
 δὸν κομισώμεθα. Πιστὸς γὰρ ἔστιν, ὁ
 ἐπαγγελάμενος τοῖς ἀντιμαχίας ἀποδι-
 δόναι ἐκαστῷ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ἐδὲ οὖν
 ποιήσαμεν τὴν διχοσυστήν ἐνδυστήν τῇ
 Θεῷ, ἐσχηκότες εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ,
 ἐληψόμεθα τὰς ἐπαγγελίας, ἃς ὅς σὺ
 ἤκουσεν, ὅθεν ὁφθαλμοὶ ἴδεν, ὅθεν ἔπι καρ-
 δίδι ἀνθρώπου ἀνέβη. Ἐκδεχόμεθα
 οὖν καὶ ὥραν τὴν βασιλείαν τῇ Θεῷ,
 ἐν ἀγάπῃ ἐ διχοσυστή· ἐπειδὴ σὺ οἶ-
 δαμεν τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιφάνειας τῇ
 Θεῷ. Ἐφωτισθεὶς γὰρ αὐτὸς ὁ κύριος
 ὑπὸ τινος, πότε ἦξει αὐτὸς ἡ βασιλεία,
 εἶπεν· Ὅπου ἔσται τὰ δύο ἐν, ἐξ ἑξῶ ὡς
 τὸ ἔσω, ἐπὶ τὸ ἄρσεν μετὰ τῆς θηλείας,
 ἔτε ἄρσεν ἔτε θῆλυ. Τὰ δύο ὅτι ἐν ἔστιν,
 ὅπου λαλῶμεν αὐτοῖς ἀλήθειαν, ἐπὶ
 δυοὶ ὄψεσιν ἀνυποκρίτως εἶναι μία ψυχή.
 Καὶ τὸ ἑξῶ ὡς τὸ ἔσω· τὸτο λέγει τὴν
 ψυχὴν

*sumite vitem. Ea quidem primum folia
 dimittit; deinde germen enascitur; po-
 stea acinus; denique uva perfecta. Sic
 & populus meus perturbationes & tri-
 bulationes habebit; postea recipiet bona.
 Itaq; fratres, duplici animo ne simus:
 sed sperantes expectemus, ut etiam
 mercedem reportemus. Fidelis enim
 est, qui promisit remunerationem da-
 re unicuique suorum operum. Si
 ergo fecerimus iustitiam coram Deo,
 introibimus in regnum ejus; & accipi-
 mus repromissiones, quas auris non au- 1 Cor. 2. 9.
 divit, neque oculus vidit, neque in cor
 hominis ascenderunt. Expectemus ergo
 per horam regnum Dei in charitate &
 iustitia, quandoquidem nescim⁹ diem
 manifestationis Dei. Interrogatus enim Apocr.
Evangel.
secundum
Ægypt.
 ipse Dominus à quodam, quando veniret
 ejus regnum? Respondit; quando duo
 erunt unum, & quod extra est, sicut id
 quod est intra: & masculum cum femello
 existens, neq; mas erit, neq; femina. Duo
 sunt unum, quando loquimur invicem
 veritatem: & in duobus corporibus,
 sine hypocrisi est una anima. Quod
 extra,*

ψυχῶν λέγει τὸ εἶναι, τὸ δ' ἐξω τὸ σῶ-
 μα λέγει. Ὅν τρόπον οὖν σε τὸ σῶμα
 φαίνεται, ἔτι καὶ ἡ ψυχὴ σε * δηλοῖ.
 ἔγω γὰρ τοῖς ἁγίοις ἔργοις. Καὶ τὸ ἄρ-
 σεν μετὰ τῆς ἀφελείας, ἔτε ἄρσεν ἔτε δι-
 λυ· τέτο *****

* ἰσ. ἐξήδηλα exponit Hesychius ἐρφαρίης. Voce
 ἐξήδηλα usus est B. Clemens Epistolâ primâ,
 Sect. 11. & 12.

extra est, sicut id quod intra; hoc dicit: animam vocat quod est intus; quod verò extra est: corpus intelligit. Sicut ergo corpus tuum apparet, sic etiam anima tua manifesta sit in operibus bonis. Masculum cum femella nec mas nec femina; hoc***** Philo Jud.

Reliqua desunt: hæc tamen postrema supplentur ex tertio Stromate Clementis Alex.

Masculum cum femella nec mas nec femina; hoc dicit: Animum (ἄνθρωπος) ejusque impetum vocat masculum: concupiscentiam (ἐκδημιον) intelligit femellam. Cum igitur quis neque animo, neque concupiscentiæ obsequitur; (quæ quidem utraque, & consuetudine, & prava educatione invalescente, obnubilant atque obscurant rationem) sed potius depulsa caligine hinc oborta, pudore suffusus per poenitentiam spiritum & animam unierit in obedientia rationis; tunc (ut ait Paulus) nec Gal. i. inest nobis mas nec femina.

Atque exhinc nata occasione differendi de castitate, reliquum, credo, epistola, omnemque penè sermonem * de virginitatis puritate contexuit: de quo multa superesse non dubito apud Clementem Alex. Patresque alios.

* Ἀντὶς παραδεδωκεν διδασκαλίας, inquit de Clemente Epiphanius, hæresi 30. Quod idem Hieronymus, lib. i. contra Jovinianum, cujus verba hic usurpat doctissimus Vendelinus.

Τὸ ἅγιον Κλήμης ὁ ἐκ τῆς πόλεως
Κορινθίους β.

Ο τῶν κερώντων ἀσθητικὸς Σωτήριον ὡς
ἔτε αὐτοὺς λογίζονται ἵνες εἶναι περὶ τὰς
ξένας ἐ μακραν ὅτι τῶν ἀπερῶν· ἀλλὰ ἐ
πλεῖτος πολλάκις μᾶλλον πενίας ἐθλίψε, ἐ
ὑγεία πλεον ἠνίασε νόσος, καὶ καρδία τῶν
λυπηρῶν ἐ φόβος τῶν πόνων ὑπόθεσις ἐ ὕλη
ἢ τῶν ἀσθενῶν ἐ κατ' ἐν χλὴν περιβολὴ γὰρ.

---

*Fragmentum aliud Epistolæ Secunda
S. Clementis ad Corinthios, ex opti-
mis Parallelis MSS. Joh. Damasceni.
Joh. Bapt. Cotelerio Interprete.*

QUI res præsentis vitæ agnoscit, in-
telligit neque ea quæ nonnulli ju-
cunda reputant, aliena esse aut pro-
cul dissita ab iis quæ odio habentur. Quin-
etiam divitiæ sæpenumero magis quàm
paupertas læserunt, & sanitas plus morbo
afflixit. In summa gratarum rerum ac
optatarum affluentia evadit in causam &
materiam omnium tristium atque dete-
statarum.

V E N.

VENDELINUS

LECTORI.

QUantum ergo hujus Epistolæ dari potuit hætenus, habes hic, Lector; * excepto quod non etiam Græca exhibeo, quorum desiderium volo ut tantisper sustineas, donec aliam forsan atq; accuratiorem editionem præstolaberis; quid si & plenior, vel etiam integram? Certè diffidere nos vetat Vita Peireskii (mei, dum viveret, amici) in qua Gassendus (item † meus) ad annum 1633. scribit, *Visam in Ægypto Bibliothecam octies mille voluminum, quorum pars non exigua præse ferret ævi Antoniani notas: & in aliis illic cænobiis variis codices raros exstantes superesse hætenus.* Ut apud me dubium nullum sit, quin plura hic illic supersint integra sacrorum Bibliorum exempla, illi similia quod ex Ægypto allatum nobis thesaurum hunc subministravit. Nimis hætenus fo-

* Nos Latinis Græca è regione adjunximus.

† Fuit Vendelinus Petri Gassendi præceptor.

gordes

cordes fuerunt hac in parte viri eruditi, aut potius supini principes : qui profusis liberalitatibus malè liberalibus in lurcones, comedones, ventres; verbo uno, telluris inutilia pondera; non id studuerunt potius, ut veram ac solidam sibi suisque posteris pararent gloriam recuperatorum monumentorum deperditorum, hoc est, resuscitatorum mortuorum; ad quæ miracula patranda privatorum res angustæ non sufficiunt. Audio verò & Constantinopoli proxime cubiculum Sultani servari adhuc plurimos codices, de naufragio Bibliothecæ Imperatoricæ tabulas. Annon etiam inter has ipsas fluitant nostri Clementis Epistolæ? si rescire non licet, opinari licet ac sperare, donec redivivus Balduinus Flander certum commonstret. Quod nobis sublato diro illo monstro felicibus Alexandri * Septimi auspiciis, & fatali Sardanapalibus nomine pariter ac omine, annuat Deus!

* Hæc
scripsit
Vendeli-
nus ci ca
ann. 1663.
ætat. 83.

THO.

THOMÆ BRUNONIS,

Canonici Windesoriensis,

DISSERTATIO

De Therapeutis PHILONIS,

Adversus

HENRICUM VALESIUM.

EDITORE

PAULO COLOMESIO.

N

LE.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

1891

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

1891

1

LECTORI.

Quantus vir fuerit Thomas ille Bruno, cujus Dissertationem oculis tuis exhibemus, LECTOR BENIGNE, ex ejus lectione facile deprehendes. Eam nobis ante menses aliquot pro solita sua humanitate communicavit vir, vel invidia fremente, maximus, Isaacus Vossius. Dolendum verò quòd ex tam multis Collectaneis, quæ D. Vossio, suo in paucis amico, moriens reliquit doctissimus Bruno, nihil fere ad editionem parari queat. Illud certè, magno Reipublicæ literariæ malo, usu plerunque venit, ut qui præclara multa in publicum proferre possent, vel sibi canant & Musis, vel pauca tantum scribant. In his apud Anglos fuere (ut de Gallis nostris sileam) Richardus Thomson, Gerardus Langbaine, & Matthæus Bustus, quos vel nominare, laudare est. Contenti simus ergo paucissimis illorum monumentis, quæ, tanquam pretiosissima κειμήλια, & suspicere, & venerari liceat. Bene vale.

De Therapeutis PHILONIS

DISSERTATIO.

JActa primò fuisse apud Alexandrinos Evangelii femina per D. Marcum Evangelistam, inter omnes, quantum scimus, Ecclesiasticos Scriptores mirè convenit; quamvis de initiis, progressu & incrementis istius Ecclesiæ ab adventu Marci Alexandriam, usque ad Martyrium ejus, valde sint dissona antiquorum placita; deque Episcopis in cæteris urbibus Ægypti ab illo constitutis, & illorum successionibus in illas Sedes Ægyptiacas, Thebaicas, vel Libycas, unica Sede Alexandrina excepta, silentium sit altissimum apud omnes. Qui utinam etiam de Marci Martyrio, de mense, die, locoque Martyrii ejus tacuissent, & non potius omnia miscuissent; veritatemque gravis historiæ conando stabilire, prorsus non enervassent. Verùm quo anno venerit Marcus Alexandriam,

xandriam, aut quo tempore Martyrium passus haud multum nostra refert, modò quid ab illo fuisset actum, in rebus ad Ecclesiam spectantibus, quamdiu vixit Alexandriæ dignoscere nobis ullo modo licuisset. Sed illud nobis occuluit vel invidia, vel incuria temporum, quæ Librum Philonis ipsius Evangelistæ contemporanei, quem ille de Primordiis Ecclesiæ Alexandrinæ composuit, prout Hieronymus refert, ante multa, quantum scimus, sæcula, perire funditus passa est; ac idcirco, præsidio Scriptorum destitutis, solis jam conjecturis res agenda est. Circa annum Domini quinquagesimum atque adventus Evangelistæ Alexandriam secundum, non est ab- simile vero Judæorum plurimos, illos præsertim, qui ex Secta Essenorum fuerant, retibus Evangelicis irretitos, id est, prædicatione & austera vita D. Marci captos, in cœtum non contemnendum Alexandriæ coaluisse; totidemque disertis verbis asserit Eusebius, & ex illo Hieronymus. De his Essenis scio agitari multa apud multos; quos certum

N 3

est

est non posse esse adeò æquos rerum æstimatores, ac Eusebius & Hieronymus fuerunt, qui nullo studio partium poterant abripi, cum nullæ partes essent. Metuens, tam altas radices agentem Monachismatum vir illustris Jos. Scaliger in Emendatione sua Temporum, cum nullus metus esset, plurima congerit, quibus probare nititur, hos Essenos non fuisse Christianos; quod idem planè est ac si probare niteretur Pharisæum non esse Sadducæum. Sed ut evincat illos ipsissimos homines post adventum Marci in Sectam Christianorum non transiisse, qui prius erant è Secta Essenorum, nihil quidem affert, quod sit alicujus ponderis aut momenti, salvo honore debito tanto viro. Neque assentior eruditissimo viro Henrico Valesio, qui in Annotationibus suis ad Eusebium, *lib. 2. cap. 17.* Multa de Essenis profert, nova prorsus, & quidem prius incognita, (quamvis quem ad finem proferantur, nisi ad minuendâ Origines fidei Christianæ apud Alexandrinos, quasi Romanis Originibus æmulas, nobis adhuc sit æquè

æquè incognitum) quæ tamen non conficiunt rem aliter opinanti, si quid ego video. Duo mihi restant adhuc scrupuli, priusquam in illius eam sententiam, de Essenis & Therapeutis eximendi, & quisquis est eximendo, per me licet, eximat; mihi quippe Therapeuta, Christianus, vel Essenus, nullo agitur discrimine, atque utrùm idem vel non idem sint, perinde prorsus est. Primi scrupuli fundus hic est; Certò certius est hos Essenos sive Christianos, sive Therapeutas, sive Ἀσκητὰς, sive quocunque alio vocabulo compellaveris illos, de quibus scribit Philo Judæus librum suum περὶ βίῃς θεωρητικῆς, sedes suas præcipuè posuisse non procul Alexandria, præsertim verò ad quendam collem modicè turgentem & fallentem gressus ascendentium, ad lacum Mariam situm. Verba Philonis sunt: πλεονάζει ὃ ἐν Ἀγύπτῳ καὶ ἔχαστον τῶν ἐστὶν ἁγίων νόμων ἐ μάλιστα περὶ τῆς Ἀλεξάνδρειας. οἱ ὃ πορνταχόθεν ἄριστοι, καὶ δὲ τῶν εἰς πατρίδα, θεραπευτῶν ἀποικίδου, ἐλλογόντων πρὸς κ' χωρίον ἐπὶ τῇ δεξιότατον, ὅ-

ὡς ὅτιν ὑπὸ λίμνης Μαρίας κείμενον, ὅτι
 γωλφὸς ῥαμαλωτὶς, σφόδρα ὠκεῖον,
 ἀσφαλείας τε ἐνεχὺ & ἄλλος ὠκεασίας, πλὴν
 μὲν ἐν ἀσφάλειαν αἱ ἐν κύκλῳ πῦρ χύουσιν ἐ-
 παύλεις τε καὶ κῶμα, πλὴν ὃ πρὸς τὸν ἄλ-
 ὠκεασίαν, ἐκ τε τῆς λίμνης ἀνεσομωμέ-
 νης εἰς πλὴν θαλάττης, & τῆς πελάγους ἐγὼς
 ὄντος ἀναδιδόμηναι συνεχεῖς αἵραι, λεπτὰ
 μὲν αἱ ἐκ τῆς πελάγους, παχέαι δὲ αἱ ἀπὸ τῆς
 λίμνης, ἀνεσομωμένης εἰς πλὴν θαλάττης.
*Maximè tamen in Ægypto frequentatur per
 præfecturas singulas, præsertim circum A-
 lexandriam. Ex omnibus autem locis op-
 timus quisque therapeutarum tanquam in
 hujus generis patriam colonus mittitur in
 locum quendam aptissimum, situm ad stag-
 num Mariam in terreno, colle acclivi leni-
 ter, tutum simul & laudatum ab acris tem-
 perie. Securitatem enim ei præstant villa
 vicique proximi aerem verò temperat emis-
 sorium stagni exonerantis se in mare,
 & aura nunquam non ex alto aspirantes te-
 nuiter; sicut crassiores feruntur è stagno.
 Cum his verbis Philonis de Therapeutis
 componantur illa quæ habet Author non
 inidoneus Palladius in Historia sua
 Lausiaca,*

Lausiaca, capite *ἡ δὲ τῆς ἐν τῇ Νιτρίᾳ*,
 de veteribus Monachis, & vix ovum re-
 perias ovo, vel lac lacti magis simile,
 quam locus apud Philonem, ubi The-
 rapeutæ, similis est loco apud Palladi-
 um, ubi Christiani veteres *ἀσκηταὶ* sese
 exercebant. Jam verò si Therapeutæ,
 qui tempore Philonis eremum illam pro-
 pe lacum Mariam dictum incolebant,
 fuerunt ex instituto Judæi (prout vide-
 tur eruditissimo viro) atque illi *ἀσκηταί*,
 qui tempore Palladii duobus postea sæ-
 culis & quod excurrit, ibidem fixerunt
 domicilia, fuerint absque dubio ex il-
 lorum Christianorum instituto, quos
 jam vocamus Monachos; quî, quæso,
 fiebat, ut illi Judæi, qui ne quidem
 Samaritanis contuntur, tam bellè cum
 Christianis convenirent, & in una sede
 morarentur? Num Judæi loco cessere
 Christianis? Atqui Christiani potius,
 ut minores Judæis, loco cedere debue-
 runt: Num vi pulsi sunt à Christianis
 ex illo loco? Atqui deerant illis vires,
 ut omnes benè norunt; restat hæc ergo
 sola species verisimilitudinis in hoc ne-
 gotio

gotio captanda, ut dicamus hos locos circa Mariam Paludem à Christianis occupatos, qui à Judæis conversi per Evangelistam D. Marcum, & strictius vitæ genus professi, domicilia fixerunt ibidem, ut urbe procul, Deo melius vacarent, circa Philonis tempora; quibus postea non longè ante tempora Palladii, nonnulli ex Thebaide, præsertim D. Antonius, adjunxerunt se, qui novas vivendi regulas, novos habitus, & Ordinem demum Monasticum induxerunt ibidem, cum adhuc nullus esset. Secundus mihi scrupulus hic est; Certissimum est fuisse tres Sectas insignes apud Judæos, Essenorum, Phariseorum & Sadduceorum; à longe retro actis temporibus, prout Josephus refert Anriquit. *lib. 13. cap. 9. & lib. 18. cap. 2.* De Essenorum fide, pietatē, justitia, temperantia, communione & victu multa miranda congerit Josephus, & tandem addit, eos eandem ferè vivendi rationem sequi, ac ii qui apud Dacos nominantur Plisti. De Dacorum Plisti nihil me legisse memini, atqui fuisse apud

pud Dacos quoddam genus hominum
σφεγγαίης mirè excolentium, quos vo-
 cabant *κλίσας*, è Strabone didici. Et
 fortassis ex Strabone * cor-
 rigendus est Iosephus. Et
 durasse hanc Sectam usque
 ad Philonis tempora, cum
 Marcus veniret Alexandri-
 am, testis est ipse Philo, qui de illis li-
 bellulum composuit, cujus ipse memi-
 nit initio *ᾧ ἐὶ βίῃ θεωρητικῇ*. Jam verò
 quî, quæso, fit ut statim à tempore
 Philonis ad hunc diem usque, omnis
 hæc Essenorum Secta, per quindecim
 continuata sæcula prorsus evanuerit?
 Quî fit, ut, cum per omnes mundi pla-
 gas tot innumeri reperiantur & Pharisei
 & Sadducei, ex Sadduceis orti & Pha-
 riseis, ne unus, quantum scimus, in
 toto terrarum orbe Essenus jam reperia-
 tur, aut insequente Philonem sæculo re-
 pertus fuerit? Quî fit, ut, cum veteres
 Scriptores, omnes penè qui de Hæresi-
 bus apud Judæos scripserunt, Hegesip-
 pus, Justinus, Hieronymus, ipse deniq;
 Clemens Romanus, cum septem alii
 numerent

* Haud ex Strabone
 corrigendus Iosephus,
 sed apud hunc pro
πλείστοις legendum *πο-
 λυαῖς*.

numerent Hærefes, alii decem inter illos, nemo illorum tamen Essenos inter illos numeret? Certè nulla facilior occurrit mihi ratio solvendi hunc nodum, quàm si dicamus Essenos illos in Christianismum transiisse, per prædicationem Evangelii, morum similitudine inescatos, & miraculis in fide, quam prius habebant de immortalitate animorum, ut ex Josephi loco proximè citato discimus, in dies stabilitos. Ad argumenta quæ profert vir incomparabilis in contrarium, quibus probare se putat tum Therapeutas illos apud Philonem non fuisse Essenos, tum etiam illos Therapeutas non fuisse Christianos, facilis foret illi responsio, qui odiosam contentionis feram velit ducere. Prima ratio, cur illos Philonis Therapeutas esse nolit Essenos, hæc est, quia nimirum Philo nunquam vocat illos Essenos in toto illo libro. Verùm hæc ratio neutiquam procedit; primò namq; disertis verbis illos Philo vocat Essenos in ipsis libellulis primordiis *Εσσηνῶν περὶ Ἀγαλῆ θείας*, &c. quibus verbis Essenos suos dividens in Practicos

cticos & Contemplativos, prout genus in suas species, libro de Practicis absoluto, novum orditur de Contemplativis, subaudi Essenis. Quod autem dicit vir eximius nihil necesse esse ut subaudiatur Essenis, & hoc fefellisse Scaligerum; certè, non ego sum, qui cum Scaligero mallet errare, quàm cum Valesio benè sentire, modò possit ostendere necesse esse ut non subaudiatur, quod illum puto adhuc non ostendisse. Secundò, concedamus Philonem in illo libro nunquam vocare illos Therapeutas suos, Essenos; atqui tamen negari non potest, illum in alio libro, nempe *quòd omnis probus sit liber*, vocare Essenos, Therapeutas, quod tantundem est. Tertiò, dici potest opus non fuisse ut Philo nomine illorum generico compellaret Essenos suos, Therapeutas, in illo libro, quorum quandam solummodò speciem tractare proposuerat; cum, eadem ratione, etiam qui legerit Ἀσκητικὰς Διατάξεις Divi Basilii, sive Constitutiones ejus Monasticas, negare possit illos suos Monachos, sive Ἀσκητὰς, fuisse Chri-

Christianos, quia, in totis 34 Capitulis, nunquam vocat illos Christianos, sed tantum Ἀσκητας, omni loquendi de illis anſa præbita; quod eſſet à ratione ſatis alienum. Neque ſœlicius ſuccedit Valeſii ratio ſecunda, nempe, Therapeutas illos non fuiſſe Eſſenos, quia Eſſeni tantum erant in Judæa & Palæſtina, ut diſertè ſcribit Philo, tum in Libro *quòd omnis probus ſit liber*, tum in *Apologia pro Judeis*, quam citat Eufebius, *lib. 8. de Præp. Evang.* Therapeutæ verò per omnem Græciam & Barbariam diffuſi fuerant, præſertim circa Alexandriam. Philo quippe non diſertè ait Eſſenos extra Judeam & Palæſtinam nunquam moviſſe pedem, ſed Judæam & Palæſtinam, utpote illorum patrium ſolum, illos protuliſſe; velut Perſia Magos, India Gymnoſophiſtas, aut Gallia Druidas protulit; qui tamen aliquando, relicta patria, ut cæteri populi, per varias terrarum plagas diſpergebantur, prout animus, vel occaſio ferebat; neque poſteſt excogitari ratio, quare genus illud Eſſenorum, intra ſolos Judææ & Palæſtinæ

stinæ limites contineret se, magis quàm genus alterum Pharisæorum vel Sadducæorum, qui, ubicunque Judæorum gens porrigebat se, per omnes mundi plagas, propagines suas traduxerant. Tertia ratio cur existimat vir Doctissimus hos Philonis Therapeutas non fuisse Essenos, est hæc, quòd Josephus, Scriptor alioqui diligentissimus, cum de Essenorum Secta duobus in locis ex professo disseruerit, tamen de his Therapeutis ne verbum quidem dixerit. Sed & illam rationem vacillare facilè sentiat, quisquis apud se rationem temporis probè perspectam habuerit; cum enim Philo scriberet librum, ut est verosimilius, sub Claudio, quando vel non ortum Antiochiæ, vel saltem non notum Alexandriæ Christianorum nomen, non est mirum quòd illos ex Essenis ad fidem Christi conversos viros, appellet Philo Therapeutas, & fœminas Therapeutrides, quo nomine tùm vocabantur Alexandriæ, apud promiscuum vulgus; cum verò Josephus, annis non minus quadraginta post, absolveret Antiquitates suas, id

id est, circa finem Domitiani, quando nomen Christianorum, tùm Alexandria, tùm Hierosolymis, vel potius Pellæ, tùm denique per totum penè terrarum orbem increbescebat, & nomen Therapeutarum prorsus in defuetudinem abierat, non est omninò mirum, si Josephus Christianos jam, nomine suo Christianorum & non emerito nomine Therapeutarum vocitet; cum malè audiat apud Oratorem, malle loqui lingua, qua locuti sunt homines, quàm qua loquuntur, ut optimè Quintilianus inquit. Josepho autem notum fuisse tùm nomen Christi, tùm Christianorum, quorum neutrum Philoni, quantum conjectura possumus assequi, fuit cognitum, ex illis quæ de Christo & Christianis memorat Josephus Antiquit. *lib. 18. cap. 4.* abundè liquet. Scio quidem totum illud *χρειον* (ut Græci vocare solent quemvis contextum) haberi apud eruditos tanquam assumentum posterioris Josepho sæculi, Josephum, utpote celebrem Scriptorem, vi-dolo in Christianorum partes trahentis, qui, Origene teste va-
riis

riis in locis adversus Christum nonnulla fertur edidisse; sed æquè conficitur illa res, nempe, Christianorum vocabulum apud plebem obtinuisse, tempore quo scripsit Josephus Antiquitates suas, sive adversus illos ipse scripserit, sive in illorum laudem plurima protulerit. Neq; majoris ponderis est quartum argumentum, nempe, fuisse mulieres inter Therapeutas, ut ex Philone constat, Essenos autem muliebrem sexum averfari referente Josepho, ac proinde Therapeutas, Philonis Essenos esse neutiquam potuisse. Sed excidit memoria viro longè doctissimo quoddam fuisse genus Essenorum, referente eodem Josepho, *lib. 2. de Bello Judaico, c. 12.* qui nuptias non aspernarentur, ac proinde neque muliebrem sexum. Locum latinè tantùm subjiciemus: *Est autem, inquit, & alius ordo Essenorum, cibos, mores & leges similes cum ceteris habens, distans verò in opinione de conjugio: Maximam quippe vitæ hominum partem, successionem scilicet, amputare credunt illos qui abstinent à nuptiis; præcipuè cum quàm citissimè deficere sit necesse genus humanum, si eandem omnes ho-*
mines

mines amplecterentur sententiam. Ergo neque sic habetur viro doctissimo propositum. Videtur quidem alicujus esse momenti postrema ratio quam vir doctissimus affert, ut probet Philonis Therapeutas non fuisse, scilicet quod Philo dicat Therapeutas patrimonium suum propinquis & amicis sponte relinquere, cum Josephus affirmat Essenos nihil propinquis suis donare, sed omnia in commune conferre; premeret illa quippe ratio, si tantum unus esset ordo Essenorum, de quo non est verosimile Philonem & Josephum scribere diversa, multò minus contraria, voluisse; atqui verò certissimum est ex illis Josephi verbis nuperrimè citatis fuisse duos ordines Essenorum; de quorum uno, nempe ordine *ἱππὶς ἀγῶνιστῶν*, ut Philo vocat illos, quos, ut puto, posterior ætas appellavit Laicos, verum esse poterat quod asserit Josephus, illos nempe in commune facultates suas contulisse; nam cum urbes & forum illi colerent, & negotiis etiam civilibus, ut homines cæteri, sese immiscerent, opus illis erat ad sustentandos pauperes, qui cibis indigebant

digebant. De altero verò ordine nempe *ἱεροσολιῶν*, quos Therapeutas tempore Philonis, & sæculis insequentibus *Ἀσκηταί*, vel Monachos appellabant, æquè verum poterat esse quod memorat Philo, illos nempe patrimonium suum propinquis & amicis ultrò concessisse: namque cum urbes fugerent, vitamque solitariam in deserto colerent, quam aqua & sale, & aliquando hyssopo & cibo lautiore sustentabant, prout expressis verbis idem Philo scribit, quid opus erat ullo patrimonio, ad instruendas istas dapes, inter illos dividendo? Solitos autem fuisse Patres antiquissimos Christianos, qui vitam colebant Eremiticam, patrimonia sua propinquis vel proximis quibusvis elargiri, ab institutore vitæ Monasticæ B. Antonio, qui paternos agros hominibus juxtà habitantibus ultrò concessit, referente Sozomeno, *lib. 1. cap. 13.* sic edoctos, nullus, puto est qui nesciat. Et sic Philonis Therapeutæ possunt esse adhuc Esseni; neque necesse est Josephum cum Philone committere; cum de diversis ordinibus Essenorum diversa proferant. Quod ad

illas rationes attinet quibus probare nititur doctissimus Valesius Philonis Therapeutas haud fuisse Christianos, neque quidem illæ adeò cogentes sunt, ut fidem illis extorqueant, quibus libet aliter opinari. Paucis agam rem. Argumentum primum viri illustrissimi sic procedit. Philo dicit Therapeutas habuisse Scripta veterum quorundam suæ Sectæ authorum qui Legem allegoricè exponerent. Quomodo hæc de Christianis accipi possunt, qui tùm novelli erant, & nudiustertius nati? Quænam, rogo, sunt illa Scripta; quinam vetusti authores & principes illius Sectæ? Non certè Prophetarum libri. Hos enim disertè ab illis separat Philo. Quibus verbis arbitratur vir doctissimus penitus se negotium confecisse. Atqui, ad manus erit illi facilis responsio, quisquis velit arripere; neque video quomodo possit evadere vir doctissimus infortunium. Primò dici potest illa Scripta veterum, quæ Therapeutarum manibus terebantur apud Philonem in *œμνείαις* suis, esse potuisse Scripta nonnullorum

lorum veterum inter Judæos, qui ab ipsis Ptolomæi temporibus novæ insudantes methodo exponendi Legem Mosis allegoricè, non poterant non reddere fidem, quæ Legi Christi suo tempore promulgandæ debebatur, populo Judæico multò faciliorem, quàm si nudæ literæ Legis inhæsisissent. Inter hos Scriptores eminebant Eleazarus & Aristobulus, quorum meminit Eusebius Præp. Evang. lib. 8. cap. 9. De quibus eadem refert Eusebius, & ipsissimis verbis, quæ de Scriptoribus illis inter Therapeutas adeò celebres refert Philo; nempe illos *οὗτοι τῶν τῶν ἱερῶν νόμων ἀλληγορευμένης ἰδίας* multa Commentariis illevisse. Ad hos patrios Scriptores suos, & sensum legis reconditum & involutum, per illorum *κατασκευασθέν* enucleatum, qui libri forsan illo sæculo legebantur unà cum Lege Mosis apud Judæos, eo modo quo Homiliæ veterum patrum sæculis insequentibus in Evangelia, legebantur unà cum ipsis Evangeliiis apud Christianos, ablegasse D. Marcum nuper conversos Essenos suos, ut inde etiam veritatem sui Evan-

geli exsculperent, ut ipse Dominus amandasse Judæos dicitur apud Evangelistam Johannem 5. 39. cum jubet illos scrutari Scripturas; Quæ quidem verba Domini de Scripturis suis allegoricis omnium manibus tritis, meo quidem judicio, rectius intelliguntur, quàm de ipsa Scripturæ litera, quæ de Christo pauca testatur in suo cortice, non est prorsus improbabile; Facileque fieri poterat, ut Origenes Alexandriae degens, & Catechistam illic agens, illam methodum suam tractandi S. Scripturas allegoricè (in qua nimium putatur indulgisse genio suo) ab his antiquis Judæorum Scriptoribus Hellenistis, qui præcesserant illum, & quorum libros omnium penè Christianorum manibus tritos inaudiverat, antequam promerentur Evangelia, quæ in Ecclesiis legerentur, acciperet. Neque est quod admiretur vir Doctissimus, quomodo hæc de Christianis accipi possint, cum, ante promulgata Evangelia, atque Epistolas Apostolorum, quorum sub Claudio vix ulla pars extabat, prorsus necesse sit, ut
vel

vel idem fuerit Scripturæ Canon Chri-
 stianis & Judæis, quo in sacris suis ute-
 bantur, vel ut Christianis fuerit omnino
 nullus. Poterant igitur Philonis Thera-
 peutæ, quamvis Christiani, libris hisce
 allegoricis incumbere, & in legendis
 illis à mane ad vesperam tempus suum
 in privatis *σεμνείois* suis terere, (quo-
 rum patres & authores rectè poterat
 Philo vocare *τῆς αὐτοῦ ἀρεσσεως ἀρχηγέας*,
 quia velum à facie Mosis primi subdu-
 xerunt, ut D. Marco prædicante, coram
 suis oculis Christum quasi crucifixum
 cernerent) & cum conventus agebatur
 publicus, qui die solùm septimo fiebat,
 (neque enim dies Dominicus apud Ju-
 dæos ad fidem conversos videtur adhuc
 obtinuisse pro die publici conventus,
 sed tantùm Sabbatum) audire Disserta-
 tiones sive Conciones Presbyterorum
 suorum, super ipsam Mosis Legem viva
 voce habitas, quas ipsi summa cum mo-
 destia & gravitate hauriebant; cum il-
 lis quasi proprium quarto modo semper
 fuerit habitum, *τῷ σεμνότητι ἀσκεῖν*,
 sive gravitatem colere, Josepho teste,

lib. 2. de Bello Judaico cap. 12. Secundum clarissimi viri argumentum est huiusmodi: Philo dicit Therapeutas bis tantum quotidie preces fecisse, oriente scilicet Sole & occidente; cum primi Christiani tertia, sexta, & nona hora Deum oraverint, ut in Actibus legitur, & singulis non modò diei, sed & noctis horis idem præstiterint. Neque pugnant hæc contra sentientes hos Philonis Therapeutas fuisse Christianos; quamvis enim verosimile sit; Essenos illos Christianos, qui vocabantur Practici, de quibus Philo librum peculiarem ediderat, qui Civitates incolebant, forum frequentabant, & civilibus sese negotiis immiscebant, adiisse Templum statis horis, id est tertia, sexta & nona, cum Templi fores aperirentur (inde potius, ut mihi videtur *ἀπαίται* dictæ, quòd illis Horis aperta semper essent, quàm quòd essent ita speciosæ, prout Actuum, 2, & 3. legimus) & preces suas Deo fuisse, ut ceteri Christiani; tamen aliter poterat fieri cum illis Essenis, quamvis Christianis, qui vocabantur Theoretici, qui sunt hi
Philonis

Philonis Therapeutæ, qui urbibus relictis in eremo vitam agebant, seclusi ab omnium consortio, & meditationi totos se dabant, quorum tota vita, una quasi fuerat oratio continua; cum adeò perpetuam Dei memoriam habuissè illos Philo dicat, ut ne in somnis quidem aliud eis obversetur, quàm divinarum imagines pulchritudinum, & fuerint inter illos qui in somniando proferre solebant præclaras sacræ Philosophiæ sententias, adeò pleni erant Deo. Neque dicit Philo suos Therapeutas bis tantum quotidie preces suas fundere, sed bis; hoc est, oriente Sole & occidente, Deum voce invocant, & per omne interstitium meditantur, id est, mente precantur illum. Nemo itaque veterum Christianorum, qui singulis horis tum diei tum noctis precibus suis fatigaverunt Deum, poterat dici sæpius oravisse Deum, quam hi Philonis Therapeutæ, quos ille dicit bis orâsse quotidie; ac proinde propter horas illorum Canonicas imminutas, non sunt è numero Christianorum profligandi; cum nunquam non precarentur.

Quod

Quod ad illorum Cantica & Hymnos attinet, vario metrorum genere compositos, quem canendi morem primævis Christianis competere non posse vir doctissimus arbitratur, quia serius Hymnos contexere cœperunt Christiani, scilicet post Antoninorum tempora, cum viri docti sese ad Religionem Christianam applicuissent: responderi potest vix esse dubitandum, quin Judæi ad fidem conversi, prout adhuc eisdem Scripturis utebantur, quibus prius, in conventu publico, sic & uterentur ipsissimis Hymnis, omni data ansa; cum non sit verosimile Paulum & Silam novos sibi Hymnos contexuisse, quos canerent in carcere, sed popularibus suis notos & usitados cecinisse. Neque præcepturum fuisse Apostolum, ut qui lætatur, psalleret, *Jacob. 5. 13.* sed ut primò sibi Hymnum componeret, quem psalleret, si non essent Hymni jam compositi à Judæis, quos, etiam qui ad Christianismum transierant, possint canere. Post Antoninorum tempora poterant quidem Hymni varii in honorem Christi,

Christi, ab ipsis Christianis componi, & in illorum sacris conventibus, modulorum variis generibus usurpari; atqui verò quo minus Hymni alii, ab ipsis Judæis in honorem Dei contexti, non possint etiam ante tempora Antoniniana cantari ab ipsis qui jam in Christianos evaserant, illud nihil obstat. Hymnis hifce Philo dicit Therapeutas suos ordine decenti, cunctos intentè, & summo cum silentio auscultasse, usque ad ultimam Hymni clausulam, quando omnes vocem unà extollebant; quæ quidem *συνόπῃς*, auscultatio & silentium, adeò solemnis fuit antiquis Christianis, præsertim Ἀσκηταῖς, ut cum caneretur *ᾠδὴ ψαλμῶν* (qui est Psalmus 3. 37. 62. 87. 102. 142. continuo ordine decantatus) nemo toto illo tempore vel spueri vel tussire auderet, ut ex typico Sabæ discimus: Et erat aliqua pars Psalmorum, quæ dicebatur, *ὑπακοή*, ab illa animi intensione, quâ audiebatur, ut nonnullis placet. Meminit ejus Chrysostomus in Psalmum 41. & quod mireris, duodecies, ad minus, meminit istius vocabuli, in explanatione
istius

istius Psalmi, cum, in omnibus aliis operibus suis, illo Psalmo excepto, neque semel, quantum sciam, meminerit ejus. Fortasse debemus hanc expositionem (qualis est, neque enim quicquam habet simile cæteris, & ad duos tantum sese versus Psalmi porrigit) Antiocho Ptolemaïdos Episcopo, qui etiam Χρυσόστομος dicebatur, teste Sozomeno, *lib. 8. cap. 10.* & Constantinopoli magnam de Concionibus suis laudem retulerat, eo ipso tempore quo præfuit Ecclesiæ Chrysostomus; vel alicui sequioris ævi. Porro addè mihi videtur verosimile, Judæos Alexandriae conversos ad fidem, Canticis eisdem, imò sacris nonnullis ceremoniis, quibus utebantur in Judaico cultu; in Conventibus suis Christianis, adhuc tempore Philonis usos fuisse, cum rudis & indigesta foret Ecclesiæ Christi publica facies & forma; ut nonnullis annis postea, nempe temporibus ipsius Hadriani, quæ ultra centesimum à Christo annum sese porrigunt, certum sit etiam Gentiles apud illos ad fidem conversos, multa de Sacris suis Serapicis adhuc retinuisse

tinuisse, ut planè colligi potest ex Hadriani ad Servianum Epistola, quæ est apud Vopiscum in Saturnino; in qua mores Ægyptiorum leves, pendulos, & ad omnia famæ momenta volitantes acriter satis exagitans, illos qui Serapin colunt, esse Christianos, imò Christi Episcopos affirmat; nempe ob communes nonnullos, inter utrosque, ritus & ceremonias indifferenter habitos. Certè duo fuerunt, quæ non facilè poterant eximî Alexandrinorum animis ad illa nimium pronis, id est, Musica & Mathesis. Illos cantu ductos, ut nullos alios, notat Dio Chrysostomus, hujus sæculi Scriptor, *Orat.* 32. atque illud exprobrat illis ad faciem, Apologo non illepido, ab avibus & ovibus, quæ sequebantur Orpheæ, ducto, quibus ortos Alexandrinorum proavos, nempe Macedonas, Alexandri τῶ ἁλίσκου commilitones, arbitratur: & rerum novarum illos usque ad cantilenas publicas fuisse cupidos memorat Hadrianus in prædicta Epistola. Quinetiam Mathematicis studiis adeò deditos fuisse notat Imperator, ut vix esset

esset Alexandria Christianorum Presbyter, qui non esset Mathematicus, aut Aruspex; & multis abhinc sæculis Tributum Alexandria pendere solitum, quod dicebatur *βλακηνόμιον*, five Tributum stultorum, ut homines ineptuli & stolidi suos Astrologos adirent impunè, refert Suidas in *Βλαγγα*. Non est ergo mirandum si Therapeutæ Philonis, quamvis essent Christiani, Canticis suis, modò non illiberalibus & inhonestis, etiam adhuc uterentur. Ex quibus omnibus puto manifestum fieri, nihil illas nobis adversari, quas protulit vir egregius rationes, quo minus illos Philonis Therapeutas, tum non fuisse Essenos, tum non fuisse Christianos, arbitremur. Priusquam verò hoc argumentum dimittamus, non abs re erit de Essenis locum insignem paucis explanare. Habetur ille apud Josephum, *lib. 2. de Bello Judaico cap. 12.* Porphyrium *τῷ ἀποχρῆς lib. 4.* & Eusebium Præp. Evang. *lib. 9. cap. 1.* his verbis : *οὗτος δὲ τῶν τοις ὁμνυσι μηδενὶ μὴ μετὰ δῶνα τῆς δογμάτων ἐπέως ἢ ὡς αὐτὸς πῶς λέγειν, ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ληθεύει,*

ληΐείας, ἐ σωτηρήσῃ ὁμῶς ἡ τε τῆς αἰρέ-
 σεως αὐτῆς βιβλία, ἐ ἡ τῆς ἀγγέλων ὀνο-
 ματα. Quæ verba sic reddas; *Præter*
hæc etiam jurat, nemini se traditurum præ-
cepta Religionis, sive Dogmata, aliter quàm
ipse ab aliis acceperit, à latrociniis * se ab-
stenturum; Sectæ suæ libros, & Angelo-
rum nomina observaturum. Per solem-
 ne hoc juramentum, videntur mihi in-
 telligeri Esseni Sacramentum Dominici
 corporis & sanguinis; quod initio
 nascentis Ecclesiæ, pro quodam quasi ju-
 ramento fidelitatis credo fuisse habitum,
 quamvis in Sacramenti nomen mollius
 ætas postera commutaverit; quem pri-
 stinum morem revocare voluisse Novati-
 anos, hoc est, jurare per corpus & san-
 guinem Christi, cogere suos voluisse, ne
 unquam fidem fallerent quam Christo
 dederant, à Conditore Annalium Eccle-
 siasticorum Baronio rectè notatum vide-
 as, Anno Christi 254. Ultima verba
 ἐ τὰ τῆς ἀγγέλων, &c. optimè reddidisse

* Eadem ferè legas apud Plinium Juniorem de illius ætatis
 Christianis, in decantatissima illa ad Trajanum Augustum E-
 pistola.

mihi

mihi videtur Porphyrii Interpres Fogel-
rolles, & *Nunciorum Dei nomina se obser-*
vaturum, loco Angelorum. Quòd si sic
reddidisset, & *Nunciorum Dei verba cu-*
stoditurum; hoc est, & illa quæ ore Mi-
nistrorum, sive Angelorum sive Nunci-
orum illorum Evangelicorum qui prædi-
cabant illis verbum vitæ, tradebantur
illis, se diligentissimè auditurum, & fa-
cturum, certè consultissimus Interpres a-
cu tetigisset rem, nisi me fallit animus.
Ἀρτέλως enim sæpè pro Nunciis usurpa-
ri notissimum est, Ὀνόματα verò Græ-
cis Scriptoribus non rarò ῥήματα signifi-
care, & pro verbis sumi, præsertim Phi-
loni, Porphyrio ac Eusebio, haud minus
notum. Sensus ergo horum verborum,
meâ quidem sententiâ, talis est; nem-
pe, Ellénos illos, sive vetustissimos illo-
rum temporum Christianos, Sacramen-
to Dominico sumpto, quasi quodam ju-
ramento, sese mutuò obligare solitos,
ad hæc tria præcipuè præstanda; primò,
ut accuratè fervarent omnia fidei suæ
Dogmata ipsis tradita, neque in traden-
do aliis aliquo modo corrumperent;
secundò,

secundò, ut libros illos veteres *ὡς αὖ τῆς
ἡμῶν ἱερῶν νόμον ἀληθοφανέως ἰδέας*, de
quibus antea dixi, quibus ad fidem in
Christo, per Judæos ipsos ante ipsius ad-
ventum, facilior & planior via erat red-
dita, diligentissimè custodirent & tere-
rent; tertio, ut illos sermones, si verba
Ministorum suorum, singulis præsertim
Sabbatis, in Conventu publico, coram illis
habita, de fide Christi, summa cum atten-
tione acciperent, diligentiam ruminarent,
neque unquam animo excidere pateren-
tur. Et certè tanta videtur fuisse Chri-
stianis Alexandrinis illo tempore gravi-
tas & attentio, sobrietas & silentium in
audiendis Angelorum suorum sive Nun-
ciorum Domini verbis & Concionibus,
circa finem Domitiani præsertim & ini-
tium Trajani, quo tempore Dio Chryso-
stomus erat Alexandriæ, ut non dubi-
taret ille mores illorum sobrios & com-
positos, in contumeliam & opprobrium
Gentilibus Alexandrinis, Orationum
suarum ineptis & procacibus audito-
ribus trahere, qui nihil sobrii pote-
rant, vel facere vel audire. Verba

Dionis hæc sunt; ἄλλ' ὅν αὐτῇ τῇ δέξῃ,
 τὰ γινόμενα αἰχρὰ ἐ μέσῃ πάσης ὕβρεως δμῶν
 πεπαιδωγ ἐ ἀποβλέπειν, μόνον ὅσα ἐπὶ ταῖς
 χεῖλεσι τῆς ψυχῆς ἔχοντες, καὶ πάντ' οἶμα,
 ὅσα τῶν ὧτων πρὶν οὐδαμῶς δέχοντες,
 Σωτῆρα ἐ Θεὸν καλῶντες ὁρῶμεν ἄθλιον.

Orat. 32. ad Alexandrinos. Malè affectum esse credo hunc locum, ut mille alios, & forsan ab Interprete fatis infelicitè acceptum: Atqui verò cum tota versetur hæc Oratio in perstringendis Alexandrinorum moribus, qui petulanter sese gerere solebant, & inconditos clamores, strepitus & tumultus in Conventibus publicis & Theatris edere; prout innuit Photius, in lectione sua Dionis Chrysostomi; verosimile est in verbis illis latere non illepidum sarcasum, & Dionem fugillare Alexandrinos illos obstreperos, quasi animam suam per linguas suas efflantes; cum vice versa nonnulli essent inter illos qui ne quidem hircere vel mutire auderent in Conventibus suis publicis, sed fœlicitatem per aures suas intromitterent; illi nempe qui Servatorem & Deum vocant
 miserum

miserum Hominem ; quibus verbis videtur mihi Dio Chrysostomus Christianos intelligere, qui tempore Trajani Conventus suos publicos agebant Alexandriae.

FINIS.

CLARORUM VIRORUM
EPISTOLÆ SINGULARES.

Collectore

PAULO COLOMESIO.

*Harum aliquot nunc primum prodeunt: reli-
quæ vel sunt editis longè meliores, vel non
ita facile obvia.*

M B TO V. M B A A

RECEIVED

1870

PAID TO ORDER

The undersigned hereby certifies that the above is a true and correct copy of the original as the same appears in the records of the Court of Sessions of the County of New York.

Witness my hand and seal this 1st day of January 1870.

CLERK OF THE COURT OF SESSIONS OF THE COUNTY OF NEW YORK.

JOHN J. HARRIS

EUBULUS CORDATUS

(f. *Ulricus Huttenus.*)

MONTESIO SUO

S. D.

I.

Mittis è Germania, ubi nunc
 agis, subinde novos libel-
 los, quibus Romanam Cu-
 riam quidam sic depingunt,
 ut hic vel nati, vel habitasse videan-
 tur. Sed non esse novam hanc quere-
 lam Libellus Nicolai de Clemangis,
 jam olim sub Clemente 7. conscriptus,
 testatur. Quem è Vaticana mutuatum
 Bibliotheca ad te mitto, unà cum ver-
 siculis ritmo constantibus, quos ex
 altero quodam Codice mirandæ vetu-
 statis desumpsimus. Verùm quid pu-

tas hunc autorem dicturum fuisse, si vel Alexandri 6. Epicureismum, vel Julii Martialem animum vidisset? Sub quibus etiam in negotiatione præbendaria multæ novæ technæ repertæ sunt, ad pecunias undique corradendas, & ab illis receptæ sunt approbatæque magis fisci quàm Christi rem agentibus. Nempe quòd hic ob bellorum sumptus innumeris egeret, ille verò filiorum petulantiam luxuriam & tyrannidem legitimis proventibus fovere non posset. Cæterum spes est rem Christianam melius habituram sub Leone hoc 10. quandoquidem hîc non desunt qui huic seriò consulant: primum, ut Alvaros & Sylvestros, & quicquid est Summularum & Summulariorum prorsus aboleat, quòd per istos mundus seducatur, non ubiq; Evangelium aut Paulum secutos. Deinde, ut edicat ne posthac vel Scoto vel Thomæ vel cuiquam Sententiariorum fidatur, nisi S. Scripturæ testimoniis agenti, non autem rationibus physicis, aut metaphysicis; atque qui nihil profuturum Concilium, si istis sua maneat auctoritas.

Postremò

Postremò consulunt, ut jussu Pontificis Decretales ad Evangelium & Pauli doctrinam conferantur, per aliquos bonos viros, qui not syllogismos, sed Christum habeant in pectore. Nam aiunt multas quæstum & avaritiam olere, nonnullas tyrannidem, quasdam arrogantiam & fucum. Sed multis secus videtur, præcipuè Religiosis. Dii rem benè vortant. Rectè fecerint nostri, si in tempore resipiscant priusquam—Vale. Datum Romæ Cal. Jul. 1519.

Johannes Calvinus Lelio Socino.

II.

NON est quod expectes, dum ad illa, quæ objicis, quæstionum portenta respondeam. Si tibi per aëreas illas speculationes volitare libet, sine me, quæso, humilem Christi discipulum ea meditari, quæ ad fidei meæ ædificationem faciunt. Ac ego quidem silentio id quod cupio consequar, ne tu mihi posthac

posthac sis molestus. Liberale verò ingenium, quod tibi Dominus contulit, non modò in rebus nihili frustra occupari, sed exitiis figmentis corrumpi vehementer dolet. Quod pridem testatus sum, seriò iterùm moneo: nisi hunc quarendi pruritum maturè corrigas, metuendum esse ne tibi gravia tormenta accersas. Ego si indulgentiæ specie vitium, quod maximè noxium esse judico, alerem, in te essem perfidus & crudelis. Itaque paululum nunc mea asperitate offendi te malo, quàm dulcibus curiositatis illecebris malè captum non retrahi. Erit tempus, ut spero, cum te ita violenter expergefatum esse gaudebis. Cal. Jan. 1552. Joh. Calv. tuus.

Hugo Grotius Johanni Crellio.

III.

Libro tuo, quo ad eum, quem ego quondam scripseram, Eruditissime Crelli, respondisti, adeò offensus non fui,

fui, ut etiam gratias tibi tunc intra animum meum egerim, nunc autem & hisce agam literis. Primum, quòd non tantum humanè, sed & officiosè valdè mecum egeris; ita ut queri nihil possim, nisi quod in me prædicando modum interdum excedis. Deinde verò, quòd multa me docueris, partim jucunda scitu, partim utilia, mèque exemplo tuo excitaveris ad penitus expendendum sensus Sacrorum Librorum. Benè autem in Epistola tua, quæ mihi longe gratissima advenit; de me judicas: Non esse me eorum in numero, qui ob sententias salva pietate dissidentes alieno à quoquam sim animo, aut boni alicujus amicitiam repudiem. Etiam in Libro de vera Religione, quem jam percurri, relecturus & posthac, multa invenio, summo cum judicio observata. Illud verò seculo gratulor, repositos homines, qui neutiquam in controversiis subtilibus tantum ponant, quantum in vera vitæ emendatione & quotidiano ad sanctitatem profectu. Utinam & mea Scripta aliquid ad hoc studium

dium in hominum animis excitandum inflammandumque conferre possint. Tunc enim non frustra me vixisse haecenus existimarem. Liber de veritate R. C. magis ut nobis esset solatio, quàm ut aliis documento, scriptus, non video quid post tot aliorum labores utilitatis adferre possit, nisi ipsa fortè brevitatem. Si quid tamen in eo est, quod tibi tuique similibus placeat, id mihi supra spem eveniet. Libris de Jure Belli ac Pacis, id præcipuè propositum habui, ut feritatem illam non Christianis tantum, sed & hominibus indignam, ad bella pro libitu suscipienda, pro libitu gerenda, quam gliscere tot populorum malo quotidie video, quantum in me esset, sedarem. Gaudeo ad Prîncipum quorundam manus hos Libros venisse, qui utinam partem eorum meliorem in animum suum admitterent. Nullus enim mihi ex eo labore fructus suavior posset contingere. Te verò quod attinet credas rogo, si quid unquam facere possim, tui aut tuorum, quos singulariter amas, causâ, experturum

rum te, quanti te tuo merito faciam. Nunc cum aliud possim nihil, Dominum Jesum supplice animo veneror, ut tibi aliisque pietatem promoventibus propitius adsit. Parisiis 10. Maii 1631.

Justus Lipsius Franc. Villerio.

IV.

UBI es, mi Villeri? quid fecisti? à quibus ad quos ivisti? O meum dolorem! Florebas ut lectum germen inter tuos. Quis turbo subitus evertit? Si error, fraus, impetus est, redi, agnosce, resipisce. Portus ille penitentiae semper patet, & pharus divinae bonitatis allucet. Ah! redi. Sacra majorum cogita, sacramenti tui religionem: & noli ad minutas disputationunculas ire. Hic Ecclesia est, hic successio, hic consensus: quæ frustra alibi quæras. Quid addam? Etiam virtutem & probitatem alibi requires, illam veram & sine fūco. Repete memoria
quæ

quæ legisti, quæ audisti. Non conquiescet animus, & interior meliorque ratio dicet: Quid feci? Cur feci? Me vide, qui ætatem & usum habeo, & doctrinam aliquam ac prudentiam: nec hostes detrectabunt. Me, inquam, vide. Trepidavi & ego aliquando in adolescentia: & solent magna ingenia: neque novum aut mirandum est in tot procellis. Sed grandior firmavi pedem, & in religione majorum consto, è qua nec mors depellat. Errare liceat, redire libeat, & poenitentiam, quam æternam poenam malle. Examina illud æternum. Rem factam habes, & iterum es noster. O quàm te amplectar! Quàm etiam tui! Nec timenda propone, quæ mali aut Malus ille fingunt. Ego spero & rogo: & quocunque loco es, erisque, te amo, atque utinam sine exceptione possim. Vale, & hanc Epistolam uni tibi scriptam scito, nec malo more divulga. Lov. 5. Id. Sept. 1605.

*Fragmentum Epistola Hug. Grotii ad
Ger. Vossium A. 1630.*

V.

Nuper totus Senatus Parlamenti Di-
vionensis ad Regem preces ad-
moverat, ut Salmasium sibi habere col-
legam liceret, patre parato ei suam dig-
nitatem transcribere. Sed ὁ σφεραγδο-
φύλαξ, (*Marillacus*) homo, ubi vel re-
ligionis nomen increpuit, asper & in-
exorabilis, dixit se prius regni statum
in maxima pericula daturum, quàm ut,
se conscio, Huguenottus ad id hono-
ris irrepatur. Vides, ut ubique animus
veri amans, & servitutis impatiens do-
mini obstet. Non tantum apud illum
poterunt hæc mala, ut non de Ecclesi-
astica antiquitate optimè mereatur: cu-
jus argumenti quod sub manus sumpse-
rat opus, supra spem crescit, mira &
ne ipsi quidem satis cognita eruditionis
ubertate. Multa in illum inclementer
dixit

dixit Petavius in accessione Uranologii & Juliani, ad quæ, me quoque auctore, constituit non ordine respondere, ne obtineant quod velint, si illi meliora ex manibus extorqueant; neque maledicta maledictis totidem ulcisci, sed ubi ejus quod tractat argumenti series permiserit, res rebus opponere, & posteritati judicium relinquere, uter plura, uter felicius legerit.

---

*Fragmentum Jac. Sadoleti Epistola ad
Joh. Sturmium A. 1539.*

VI.

PAlam, cum facultas datur, soleo & commemorare & loqui, me tibi & Melanctoni & Bucero, hominibus doctissimis, planè benevolum & ex animo fautorem esse.

Hieronymus

Hieronimus Grossetius Jacobo Lætio.

VII.

Mitto ad te Scazontem in urbem
Romam, miræ rotunditatis, quem
volo tum meæ, tum ipsius carminis, tum
etiam auctoris causâ, quem scio amas,
diligenter legas probesque. Is est uni-
cum ornamentum hujus ævi Jos. Scali-
ger, qui discedens Roma hos versus sic
composuit.

** Spurcum cadaver pristina venustatis,
Imago turpis puritatis antiquæ,
Nec Roma Romæ compos, sed tamen
Roma,
Sed Roma quæ non potes præstare Ro-
mam,*

Verba hæc tacito Scaligeri nomine usurpavit Fr. Ju-
etus ad Symmachum lib. 1. Ep. 24. edit. primæ. Quæ
tum minus artificissent Expurgatoribus Madritensibus,
in secunda Symmachii editione vir optimus expunxit.

Q

Sed

Sed quæ foveris fraude, quæ foves fraudem,

*Urbs prurienti quæ aboletior scorto,
Et obsoleti more pruriens scorti,*

*Quæ penè victa face prostituerarum
Te prostituta vincis & tuum facta es
Tibi lupanar in tuo lupanari.*

*Vale pudoris urbs inanis & recti,
Tui pudoris nominisque decoëtrix,
Turpis litura non merentium rerum,
Ocelle quondam, nunc lacuna fortune,
Negotiosa mater otiosorum;*

*Vale nefanda, constuprata, corrupta,
Incesta cælibum Quiritium manceps
Contaminata; quippe quid tuos mirer
Putere mores, quando vita computeret?*

*Fragmentum Epistolæ Jacobi Bongarsii ad
Joachimum Camerarium, Joachimi
lium.*

VIII.

HIC, clarissime & prudentissime
Domine, effundam in sinum tuum
um amicum & candidum, quæ me faciat
Du
pe

frangere agitant nec turbant tamen. Repete
 & nostros Duces qui armis suis Religio-
 nem prætulerant. Videbis victos ve-
 stros à Carolo quinto, captosque & af-
 fectos contumeliis, privatos etiam bo-
 nis. In Gallia captum primo bello Con-
 dæum, tertio occisum; Amiralium sem-
 per victum, tandem trucidatum cum
 magna Procerum turba. In Belgio iti-
 dem, Aurangium globo prostratum.
 Certè judicare aliud non possum, quàm
 ingrata illorum arma Deo fuisse.

Armandus Cardinalis de Richelieu
Casp. Barleo.

IX.

fi ad
 ni f
 ffime
 n tu
 e fa
 pe
Heroicum Carmen tuum accepi, le-
 gi, perlegi. Eo gratius fuit, quod
 veluti miraculo factum est, ut dum Pa-
 negyricum meum ad me miseris, tuum
 te acceperim. Laudantis saltem &
 laudati Panegyricus est libellus tuus.
 Dum quæ nobis tribuuntur gesta extol-
 lis,

lis, ingenii tui acumen & industriam exhibes, eruditionem tuam prodis. Sic tibi met ipsi gratias debes, sed non solus, referam pro utroque, & meritò; cùm tuo factum sit beneficio ut maiorem tui quàm mei curam habere teneat. Religiosè id me præsbiturum agnosces, si res locusque dabunt. P. S. Versibus tuis qualis esse debeam Orbi Christiano palam fecisti. Ectypum meum ad te mitto, ut te doceat qualis sim. Si in eo affectum erga te meum non cernis, agnosces, si usui unquam tibi esse possim: Datum Parisiis 8. Cal. Febr. 1642.

---

*Sanctissimo D. Domino nostro Pio 4.
Pont. Max.*

X.

Beatissime Pater,

Cùm Antissiodorensis Episcopus Romanam proficisceretur,, arripui occasionem ad te scribendi, quam jamdiu quarebam. Id quod mihi visus sum

com-

ex- commodissimè facere posse per hunc,
Sic qui, quia mihi intimus est, longitudi-
fo- nem Epistolæ meæ sermone suo releva-
itò; bit. Scio falsos quosdam de me rumo-
majo- res, vel ab obrectatoribus, vel à male-
neat. volis, vel inimicis meis, Romæ atque
sces; adeo per totam Italiam Hispaniamque
ibus disseminatos, quibus rumoribus aures
iano Principum aliorum atque etiam tuæ pa-
d te tuerunt. Non essem commotus ea re,
n eo si audiisses tantum, non etiam credidis-
ag- ses. Sed cum accepissem mandasse te
sim: tuis, ut Regis matrem commonerent, ne
quid illa mihi crederet, ut à me tan-
quam à pestifero aliquo homine caveret,
non putavi longius esse differendum pur-
gandi mei tempus. Quod sanè com-
4. modius facerem, si tenerem crimina mi-
hi objecta, ad quæ responderem. Nunc
velut in umbra pugnans, quod ab eis
suspisor dictum quoquomodo diluam.
Quicumque à vero Dei cultu, atque à
Ro- vera pietate abhorrent, qui Sacerdotium
oc- munus obire nolunt, pecuniam & fru-
ndiu ctum capiunt, qui vitam suam corrigi,
sum mores emendari nolunt, cum iis mihi

fato quodam perpetuum bellum est. Pugnavi cum illis, fateor, legibus, edictis; sed nihil præter odium & inimicitias reportavi. Si quid à me factum acerbius, si quid vehementius, Deus ac Dei Vicarius iudex esto. Gessi & feci omnia hîc in aula, velut maximo Galliæ nostræ Theatro. Dedi operam, quod potui, ut nova repudiarem, vetera corrigerem. Sed neq; illi me, neque ego illos ferre possum. Facio fortassis imperitè, qui non serviam temporibus, ut multi prudentes in sua quique Republica fecerunt. Sed is meus est mos, mea natura, mea ætas etiam ingravescens morosiores me facit. Habes veluti caput excusationis nostræ. Nam huic latori præsentium, qui pro eo loco quem in Consilio Regis tenet, omnes actiones nostras nosque ipsos penitus cognoscit, explicanda singula relinquemus. Quem tu virum bonum & tui tuæque dignitatis amantissimum experiere. Quare quæcumque in eum ornamenta conferes, erunt, mihi crede, benè posita, & in memori gratissimoque viro collocata. Deus Optimus Maximus

mus Principatum Ecclesiæ tuum in multos annos proroget, ad Christi filii sui gloriam & populorum omnium salutem. Ex Aula nostra 3. Cal. Aug. 1562.

Tuæ Beatitudinis filius &
famulus obsequentissimus,
M. Hospitalis.

---

*Fragmentum Epistolæ Cælii Calcagnini ad
Jac. Zieglerum.*

XI.

CAve putes tam uberem ingeniorum proventum, tantam studiorum frugem esse quàm Romæ. Multi verò sunt quorum familiaritate ita oblector, ut nihil mihi tota vita fortunatius aut sperem aut optem. Inter omnes charissimus est Hieronymus Aleander, vir Græcè, Latinè, ac Hebraicè doctus: quem sponte paulò ante adventum meum summus Pontifex Bibliothecarium fecit post obitum Zenobii Acciajoli viri religiosi,

fed & docti. Is mihi quotidie ingentes thesauros ex bibliotheca Palatina eruit. Accedit Ægidius cardinalis, vir singulari integritate ac nominis celebritate, qui Porphyrii Myſteria & Procli Theologiam Latinam fecit. Is verò, Di boni ! quantum habet literarum, quantum ingenii, ad eruenda totius vetustatis arcana. Eſt Fabius Rhavennas, Senex Stoicæ probitatis, quem virum non facile dixeris, humanior ne ſit an doctior. Per hunc Hippocrates integer planè Latinè loquitur, & jam veteres illos ſolæciſmos exuit. Id habet homo ſanctiſſimus rarum apud omnes gentes, ſed ſibi peculiare, quod pecuniam ita contemnit, ut oblatam recuſet, niſi ſumma neceſſitas adigat. Alioqui à Leone Pont. menſtruam habet ſtipem, quam amicis aut affinibus ſolet erogare. Ipſe holuſculis & lactucis Pythagoræ vitam traducit, in gurguſtiolo, quod tu jure dolium Diogenis appellaveris, ſtudiis non immorans, ſed immoriens ; & planè immoriens, quum gravem admodum & periculofam ægritudinem homo alioqui

qui octogenarius contraxerit. Hunc alit
& quasi educat vir prædives & Pontifici
gratissimus Raph. Urbinas, juvenis sum-
mæ bonitatis, sed admirabilis ingenii.
Hic magnis excellit virtutibus, facile Pi-
ctorum omnium princeps, seu in The-
orice, seu praxin inspicias. Archite-
ctus verò tantæ industriæ, ut ea inve-
niat ac perficiat, quæ solertissima inge-
nia fieri posse desperarunt. Prætermi-
to Vitruvium, quem ille non enarrat
solum, sed certissimis rationibus aut de-
fendit aut accusat: tam lepidè, ut om-
nis livor absit ab accusatione. Nunc
verò opus admirabile ac posteritati in-
credibile exequitur, (nec mihi nunc de
Basilica Vaticana, cujus architecturæ
præfectus est, verba facienda puto) sed
ipsam planè urbem in antiquam faciem
& amplitudinem ac symmetriam instaura-
tam magna parte ostendit. Nam & mon-
tibus altissimis & fundamentis profundis-
simis excavatis, req; ad Scriptorum vete-
rum descriptionem ac rationem revocata,
ita Leonem Pont ita omnes Quirites in
admirationem erexit, ut quasi cœlitus
demis-

demissum numen ad æternam urbem in pristinam majestatem reparandam omnes homines suspiciant. Quare tantum abest ut christas erigat, ut multò magis se omnibus obvium & familiarem ultrò reddat, nullius admonitionem aut colloquium refugiens. Hic Fabium quasi præceptorem & patrem colit ac fovet; ad hunc omnia refert, hujus consilio acquiescit. Sed ne historia etiam nostrorum temporum desideraretur, Paulus Jovius, ut magis mireris, primi nominis Medicus, tam luculenter, tam doctè, tam eleganter scribit nostri temporis historiam, cujus decem libros jam edidit, ut pudeat me de homine tam disertò tam indisertè scribere.

Johannes Bona R. P. Luca Acherio.

XII.

Admodum Reverende Pater,

CItius quàm credideram mitto tibi
Capitulare Aytonis Episcopi Basiliensis.

liensis. Reperi illud præter spem in Bibliotheca Eminentissimi Card. Barberini, & lætatus sum, sicut qui invenit spolia multa. Tum nulla interposita mora petii, obtinui, & amanuensi transcribendum tradidi, quod fidelissimè peractum est. Inferes illud 6. aut 7. tomo Spicilegii tui, dicesque te illud accepisse ex Bibliotheca Eminentissimi Cardin. Fr. Barberini S. R. E. Vicecancellarii. Capite 21. genu positum reperies pro generatione sive gradu generationis, obsoleto planè vocabulo, nisi quod in usibus feudorum geniculum eodem sensu usurpatum reperitur. Multum laudat summus Pontifex Spicilegium tuum, dixitque sibi præ omnibus placere virorum illustrium Epistolas, & ea quæ pertinent ad historiam & ad antiquam Ecclesiæ disciplinam: nam hæc, inquit, singularia sunt, & historia Epistolaris omnium certissima est. Tum subdidit utiliore præstare operam reip. literariæ, qui eruendis è situ Bibliothecarum veterum lucubrationibus incumbunt, quàm qui novos cudant libros: Libri enim novi,
fi

fi quid boni continent, ab antiquis mutuari solent. Hoc est iudicium de studiis, quod ab ore Sanctissimi Domini nostri acceptum tibi sincerè repræsentò, nihil addens, nihil minuens. Deus tibi vires largiatur ut plures hujusmodi spicas colligere possis ad Ordinis Monastici decus, & totius Ecclesiæ utilitatem. Id voveo ex animo Romæ die Sept. 10. 1663.

---

*Fragmentum Andr. Masii Epistola ad
Georgium Cassandrum A. 1565.*

XIII.

QUod tuum nomen in Catalogum illum invidiosum sit per malevolorum hominum artes relatum, eo mihi dolet magis, quo te id gravius ferre animadverto; quanquam apud eos, qui res ipsas judicant, tibi illud tuisque scriptis infamiæ futurum non est. Quis enim nescit ut nullo cum iudicio, ita maxima cum invidia Indicem illum esse com-

comportatum & confutum? Quis Je-
 fuitarum importunam impudentiam, &
 conjunctas cum hac virtute mirificas ad
 quævis Ecclesiastica munia (ut sic di-
 cam) obrepenti artes ignorat? Ego
 certè persuasus sum illis solis à Concilio
 permissam fuisse illam operam. Ve-
 rum, mi Cassander, quando nostri se-
 culi summum decus & ornamentum E-
 rasimum habes socium eadem illa censu-
 ra perstrictum, non est profectò quod
 magnopere tibi illo nomine displiceas.
 Nam Erasmi nomen, ut Cassandri, in
 primam classem, Desiderij verò, ut Geor-
 gii, in secundam retulerunt Aristarchi il-
 li aut Aristippi verius. Centuli de his
 rebus cum Recco nostro, tui certè aman-
 tissimo. Is affirmat Vicelium seriò sibi
 dixisse, optare se suum quoque nomen
 eodem adscriptum fuisse, cùm illic Eras-
 mum videret. Et quis scit, mi Cassander,
 num ductu divinæ providentiæ in famo-
 sum illud album sis relatus, quo luben-
 tius tua Scripta ab iis, legantur, adversus
 quorum protervas parumque religiosas
 novitates illa imprimis elucubrasti.

Frag-

*Fragmentum Epistolæ Cornelii van Drebbel
ad Isebrandum à Rietwick.*

XIV.

EGO in camera manifestè sedeo solus, nemine mihi adstante. Et primò vestitum meum transformo in præsentia & adspectu illorum omnium, qui in cubiculo sunt. Nunc induor totus nigro holoserico, & momenti spatio, imò tam confestim, quàm aliquis cogitatione assequi possit, holoserico viridi ac rubro amictus sum, in colores omnes mundi me transmutans. Nec solum hoc, sed commuto meam vestem cum qualibet specie pannorum, qua ipsemet volo: nunc bombycina seu sericea colorum omnium, tum ex villis texta omnium colorum: nunc argento, nunc auro variegatis vestibus utor: nunc regio ornata, & adamante ac omni gemmarum specie sum splendidus, at in momento postea mendici habitum assumo, pannis obli-

oblitus ac deformis : cum in illo actu unicam duntaxat vestem habeam, quam abs me non depono. Præterea converto memet in arborem naturalem, contra quam aliter aliquis animadvertere queat, folia hinc inde motantem, quasi vento agitaretur. Nec solum in formam arboris, sed in omnia genera arborum, prout mihi placuerit. Postea formam mutuo cujuslibet rei creatæ, quamcunque cupio, ut jam muter in Leonem, jam in Ursu, jam in Equu, in Vacca, in Ovem, in Vitulu, in Porcu, &c. Et præter hæc apparere facio, quasi terra aperiretur, & spiritus ex ea provenirent : primum in forma nubis, & postea se vertentes in aliam speciem, quam illis impero, & uti quæque bona mihi videntur, ut in personam Alexandri M. vel alterius Principis aut Regis, pro arbitrato meo. Quin & hoc exhibeo, ut Gigantes veteri ævo cogniti ex terra prodire videantur, viginti ac triginta pedum longitudinem exæquantes, qui tam miris modis ac ea perfectitudine corporis sui membra librent ac moveant, quasi

quasi naturaliter viventes. Atque hæc omnia in medium produco nova Inventionem, quam beneficio Opticæ excogitavi, cujus vi res mirabiles ac pulcherrimæ præstari possunt, quos longum hîc memorare foret.

---

*Reverendissimo Patri D. Lancelloto
Andrews, Episcopo Wintoniensi, Petrus
Molinaus.*

XV.

Misi ad te, Reverendissime Præsul, Librum meum de Vocatione Pastorum, cui additæ erant literæ, quibus conabar tibi satisfacere, super quibusdam capitibus, in quibus visus sum Regi Serenissimo iniquior erga Ordinem Episcopalem. Quas literas si accepisti, non dubito, quin de me judices ut de homine, qui de vestro ordine honorificè sentit & loquitur. Non sum tam fastidiosè arrogans, ut velim me opponere toti antiquitati: Et rem, quæ jam inde
à se-

à seculo Apostolis proximo recepta fuit
in Ecclesia, ut vitiosam aut improbam
aspernari. Semper putavi inter Eccle-
sias, sub diversa politiæ Ecclesiasticæ
forma viventes, posse factam esse & in-
tegram concordiam: dummodò Chri-
stus annuncietur, qualis proponitur in
Evangelio, & fides Christiana maneat
integra & illibata. Te verò inter ho-
mines tui Ordinis semper feci maximî,
multis de causis, quas malo apud alios
quàm apud te commemorare. Cujus
animi mei testem mitto Librum novum
quem mihi extorsit Ecclesiæ cui servio
voluntas, & Jesuitæ aulici proterva insul-
tatio. Tu, obsecro, mihi esto adjutor
ad Regis animum mitigandum, ut a-
pud se reputet & æqua lance perpen-
dat non posse esse locum in Gallicis Ec-
clesiis Pastori qui doceret, Primatum E-
piscoporum rem esse juris divini, sine
qua non sit salvus, nec possit stare Ec-
clesia. Hoc asserere, nihil aliud esset
quàm omnes nostras Ecclesias addicere
Tartaro, & in meum gregem damnatio-
nis ferre sententiam. Quod si facerem,

R

tu

tu ipse me censes hominem improbè
 vecordem & dignum ab omnibus con-
 spui. Sed de his *νεττινίους* nam apud
 virum sapientem supervacanea est in re
 clara & aperta, nimis operosa defensio.
 Deus te servet & tuos conatus provehat,
 ut redundant ad Ecclesiæ ædificatio-
 nem. Vale. Datum Latetiæ 16. Cal.
 Decemb. 1618.

Episcopi Responso.

XVI.

DE mitigando in te Regis animo,
 non est mihi crede, quod labores.
 Nihil habet animus ejus, quod mitigare
 opus sit: habet fortè unde magis adhuc
 magisq; conciliare possis; facturus ope-
 ræ pretium si id feceris. Feceris autem
 si viam ineas, quam à nemine morta-
 lium melius discas, quàm ab ipso. Ego
 verò libens agnosco æquiores te in res
 nostras plerisque vestrum; quanto ma-
 gis antiquitatem versas, tantò æqui-
 orem:

orem: addo & æquiores adhuc multò futurum, si te fineret, Ecclesia vestra; utinam autem fineret! Illa, ut videtur, personarum vitia ad res transtulit, rerumque adeò legitimum usum propter abusum sustulit, paulatim hoc à vobis dedocenda. Cui dum tu morem gerere vis, morem ipse animo tuo non geris. Nam de animo tuo ex calamo conjecturam facio. Adeò enim in nos propensus calamus tuus, ut scripserit (crede autem, te non invito) nostrum Episcoporum ordinem, rem esse receptam in Ecclesia inde à seculo Apostolorum. Rectè autem hoc scripserat calamus: Id tu liturà scilicet induxisti, (nempe *τὸ Apostolorum*) ac vicem ejus *Apostolis proximo* reposuisti. Credo autem hoc in gratiam Ecclesiæ vestræ. Ac verum illud quidem quod reposuisti, (*Apostolis proximo*) sed & illud non minus verum quod obduxisti. Fuit enim ordo ille non à seculo modò Apostolis proximo; sed & ab ipso adeò seculo Apostolorum, aut nos tota fallit antiquitas, aut nulla superest historia Ecclesiæ fide digna.

Totam antiquitatem à nobis esse nec ipse negas : an verò Ecclesiæ jam ulli plus deferendum, quàm antiquitati toti, ipse videris. Si te scio, quàm magis hæc ad te liberè ingenueque scripsero, tam me magis amabis ; ego te itidem ; paria mecum in hoc facientem. Audi ergo ; nobis hoc satis non est, si non aspernetur quis nostram Ecclesiæ politeiam, ut rem vitiosam aut improbam. Id enim agimus, ut palam sit & in confesso, eam esse apud nos Politeiæ formam, quæ quam proximè accedat ad morem institutumque Ecclesiæ priscæ, sive, ut tu concedis, Apostolis proximæ, sive, ut semel scripseras & nos contendimus, ipsius Apostolicæ. Quin hic idem nobiscum sentias, nullus dubito : quod sentis, si per Ecclesiam vestram potes præ te ferre, rem nobis pergratam feceris ; si non potes, rem non ingratam, si nostra igitur dehinc jam missa feceris. Quam enim Viam ingressus es, vix erit ut & tuis placere possis, & nostris non displicere. Nec tamen, si nostra divini juris sit, inde sequitur vel quod sine ea
salus

salus non sit, vel quod stare non possit Ecclesia. Cæcus sit, qui non videat stantes sine ea Ecclesias: Ferreus sit, qui salutem eis neget. Nos non sumus illi ferrei: latum inter ista discrimen ponimus. Potest abesse aliquid quod divini juris sit, (in exteriori quidem regimine) ut tamen substat salus: nec tu igitur addices Tartaro, aut sententiam damnationis feres in gregem tuum. Non est hoc damnare rem, melius illi aliquid anteponere: Non est hoc damnare vestram Ecclesiam, ad formam aliam, quæ toti antiquitati magis placuit, id est, ad nostram, revocare; sed ubi Deus dederit, & res vestræ ferent. De hoc si conveniat inter nos, cætera concordēs erimus. Benè vale. Londini prid. Id. Decemb. 1618.

*Fragmentum Epistolæ Roberti Scheilderi,
Canonici Atrebatensis, ad Seb. Tegna-
gelium, Biblioth. Casarea Præfectum,
Sept. 6. 1614.*

XVII.

DE morte Freheri aliunde inaudive-
ram: puto & te scire Casaubo-
num animam exhalasse. Aiunt post e-
ditas Exercitationes gravi dolore con-
fectum, quod illas minus probari videret:
alii asserunt, ex abscessu in renibus
exorto, contracta febre continua debi-
litatum, vitam cum morte commutasse.
Dolebunt multi materiam triumphi sibi
ereptam, qui stilum in eum jam strinxerant.
Absque dubio melius famæ suæ
& literis consulisset, si tempus suum
impendisset illustrando Polybio.

Andreas

*Andreas Schottus Jesuita
Is. Casaubono.*

XVIII.

TUas accepi, clarissime Casaubone, & in Britannia hærere velle legi invitus. Mallent docti omnes ac φιλέλλωνες Polybium illum Græcorum Historicorum κορυφαῖον edolare, ut cœperas, pergeres, & promissa pridem χάρις dares : potes enim, ac debes ; potius quàm te in certamen non necessarium demittas, extraque chorum saltas, sine fructu, imò damno tuorum Scriptorum. Scis quàm Josephi (Scaligeri) fama deterfa, dum fenex tangit acerbius, à quibus ne verbo quidem læsus esset, Socios nostros, viros omni doctrinæ genere præstantes, Toletos, Bellarminos, Possevinos, Pererios, cæteros. Certè nollem in nuperis tuis illud de Libro adjecisses ejus, cujus me potestati semel commisi, dictoque audiens, domi unà versor.

R 4

Qui

Qui in Amphitheatro cavit studiosè ;
 ne Thuanum Præsidentem amplissimum
 réque, etsi nominaret, volens læderet.
 Optaret potius in Ecclesia te Romana,
 desertis illis Calvinii castris, complecti
 in Domino. Quid enim prodest homi-
 ni, &c. Et absque fide majorum salus
 minimè speranda, ut extra Petri cym-
 bam naufraganti. Sed hæc tu melius.
 Quò illi, ut opto, æquiores te præbe-
 as, mittam ad te, si voles, tres ejus Scri-
 banii Controversorum in fide Orthodo-
 xa Libros, typis Plantinianis propè e-
 vulgatos: placebit *ὑποκρίσας χάριν* lectio
 & stylus magis delectabit, nisi judicans
 fallor. Verba enim dare nollem; quan-
 do Belgarum candorem non ignoras.
 Antuerp. Id. Janu. 1612.

Inclyte

---

*Inclytæ Academiæ Cantabrigiensi
Th. Beza.*

XIX.

Quatuor Evangeliorum & Actorum
Apostolicorum Græco-Latinum
Exemplar ex S. Irenæi Cœnobio Lugdu-
nensi ante aliquot annos nactus, muti-
lum quidem illud, neque satis emendatè
ab initio ubique descriptum, neque, ita
ut oportuit, habitum (sicut ex paginis
quibusdam diverso charactere insertis,
& indocti cujuspiam Græci Calogeri bar-
baris adscriptis alicubi notis apparet)
vestræ potissimum Academiæ, ut inter
verè Christianas vetustissimæ, plurimis-
que nominibus celeberrimæ dicandum
existimavi, Reverendi Domini & Pa-
tres, in cujus Sacrario tantum hoc vene-
randæ (nisi fortè fallor) vetustatis mo-
nimentum collocetur. Etsi verò nulli
melius quàm vos ipsi quæ sit huic exem-
plari fides habenda æstimarint, hac de
re

re tamen vos admonendos duxi, tantam à me in Lucæ præsertim Evangelio repertam esse inter hunc Codicem & cæteros quantumvis veteres discrepantiam, ut vitandæ quorundam offensionis asserendum potius quàm publicandum existimem. In hac tamen non sententiarum sed vocum diversitate, nihil profectò comperi unde suspicari potuerim à veteribus illis hæreticis fuisse depravatum. Imò multa mihi videor deprehendisse observatione digna; quædam etiam sic à recepta scriptura discrepantia, ut tamen cum veterum quorundam & Græcorum & Latinorum Patrum Scriptis consentiant; non pauca denique quibus vetusta Latina editio corroboratur; quæ omnia pro ingenii mei modulo inter se comparata, & cum Syra & Arabica editione collata, in majores meas Annotationes à me nuper emendatas, & brevi, Deo favente, prodituras, congeffi. Genevæ 8. Id. Decemb. 1581.

*Fragmentum Epistolæ Sam. Petiti ad
Samuelem Sorberium Nepotem.*

XX.

Hierarchiam esse dixi jam ab ipsis
Apostolorum temporibus institu-
tam, ut dissentionum plantaria evelle-
rentur & Schismatum semina tollerentur,
& intra hoc intervallum quod est
ab Anno Neronis quarto ad septimum
eiusdem, toto orbe decretum fuisse, ut
unus de Presbyteris electus, Episcopus
κατ' ἑοχλὴ dictus, cæteris superpone-
retur, & ad eum omnis Ecclesiæ cura
pertineret. Habes paucis, sed tibi uni,
animi mei sensum in hoc negotio.

Jacobus

Jacobus Sirmondus Seb. Tengnagelio.

XXI.

Clarissime & doctissime Domine,

NIcephori vetus exemplar Cæsareum, quod ego post Patris Frontonis Ducæi obitum in fidem meam ceperam, saluum ad te D. Werdemanni Residentis operâ pervenisse spero. Quid verò ejus editionem tamdiu antehac retardarit, non facilè dixerim; sed video nunc tandem à Cramoïsio nostro typos Græcos comparari, ut eam, proximo, ut ait, Decembri mense aggrediatur. Quod si fiet, multorum expectationi satisfaciet; tibi autem imprimis gratiam habebunt, qui tuo id se potissimum beneficio consecutos intelligent. Pater Petavius absoluto ante biennium Epiphonio, alterum ingens opus suum de Doctrina Temporum adversus Jos. Scaligerum prælo subjecit, eoque jam perduxit, ut posterioris Tomi pauca supersint paucis

paucis mensibus absolvenda. Posthæc ad Juliani *ᾠδαίτῃς* reliqua se accinget. De Theophanis enim Historia consilium, opinor, abjecit, quod & ab aliis tùm in Germania, tùm in Gallia, pariter abjectum videtur. Bibliothecam Patrum Græco-Latinam duobus item voluminibus comprehensam, Parisiis editam vidimus, paulò ante quàm Patre Frontone careremus. In hoc enim Opere desit *ὁ μὲν γὰρ εἰς*. Qui & alia, ut nosti, meditabatur, Nicephorum scilicet, Theodoretum, Cyrillum Alexandrinum, & Biblia Græco Latina. Ex quibus Nicephorum plane absolverat: itaque cum Græco Textu Latina Versio, ut ab eo recognita fuerat, conjungetur. Theodoretum enim magna ex parte confectum habebat. Quod deerat, supplere ipse, licet impar, institui, si Deus mihi, post Concilia Gallicana, quibus adhuc distineor, vitam viresque concesserit. Ad Cyrillum pauciora collegerat, quæ usui tamen esse possint, si quis hîc aliquando ad eam curam animum adjiciet. In Bibliis Sacris multùm ac diligenter

ligenter laborarat, unumque hoc opus præ cæteris urgebat : sed vereor, ut in posterum sperare liceat, propter novam editionem Græco-Latinam, quæ hîc jam inchoata est, curante, ut audio, Joh. Morino, è Congregatione Oratorii viro docto, cujus nuper in lucem prodierunt Exercitationum Eccles. libro duo. Cramoissium monui ut cum Adventoria, quam desideras, Propempticum simul nostrum, quod Adventoriam secutum est, tibi meo nomine offerat ; non quod illa tanti æstimem, ut à te legi debeant, sed ne defuisse videar voluntati tuæ, cui & in aliis omnibus, quæ possum, obsequar libenter. Deum, quod restat, oro, ut te rei literariæ nobisque meliori utentem valetudine diutissime conservet. Parisiis 3. non Sept. 1626.

Frag-

*Fragmentum Epistolæ Claudii Sarravii
ad Jac. Usserium Armacanum, Lut.
Nov. 9. 1648.*

XXII.

COgitaverat aliquando Fronto Ducæus de recensendis Græcis Sixti Bibliis, & multa, ut aiunt præclara in eam rem congesserat. Dum autem omnem movet lapidem ut suam *ἐκδοσιν* undique conquiritis opibus locupletet, scripsit de suo consilio Romam ad Socios & ad Vaticanæ Bibliothecæ Custodes, ut se aliqua juvarent. Illi verò eximiis, quos promovere debebant, conatibus, conatibus intercesserunt, his ferè rationibus, falsis certè & futilibus: Quod omnes istæ lectionum varietates turba-
rent potius quàm firmarent aut instruerent Christianorum animos, quodque post Clementis Vulgatam, nihil, quod alicujus foret momenti, superesset. Nec hoc dixisse contenti, voluerunt, juss-
runt,

runt, ut Romam mitteret quæcumque de eo argumento sibi paravisset. Parere autem necesse fuit misero isti mortali, cui ita omnis insumptus labor οἰ-
 χετης Hoc de Fronte nuper didici ab ipso Sirmondo.

*Fragmentum Epistolæ Christophori Carleili
 Angli ad Castalionem. 3 Cal. Maii 1562.*

XXIII.

IN altero, qui in te invehitur tum majorem in judicando æquitatem, tum in reprehendendo modestiam desiderassem. Convicia dedecent Christianum, & immanitas hominem. Legi quidem tua omnia studiosè & quotidie lego; unde uberrimum & salutarem percipio fructum. Joh. Checum Lat. Gr. & Hebraicè perbenè scientem, equestriis ordinis virum, nonnunquam sum adortus, & reperi semper tua legentem Biblia. Percontabar de tua interpretando fide, & eloquentia: tum ille ridendo, ut e-
 rat

erat affabilis, Mehercule, inquit, majorem percipio fructum in legendo Castalione, quàm in evolvendis omnium Scriptorum Commentariis. Oratio facilis est, explicata, dilucida, suavis, concinna & disertà: verba pura & Latina, & quæ propius naturam notationemque Græcæ Hebraicæque locutionis attingunt: Martinum Bucerum audiavi explanantem Psal. 119. & cùm omnia exposuisset quæ Gr. Lat. & Hebræi Doctores de ea quam tractavit sententiâ præclare scripsissent, monuit audiendum Castalione, qui, inquit, ut est tum pius, tum eruditus, ita de Hebræis tum gravius, tum disertè convertit in hunc modum, &c. Atque hoc fecit me præsentem in Academia Catabrigiensi.

S

Cornelii

*Cornelii Valerii Epistola ad
M. Ant. Muretum.*

XXIV.

Justus Lipsius, familiaris & idem discipulus meus, literarum & antiquitatis causa in Italiam proficisci velle cepit. Petiit à me, amicis quibusdam commendari, in primis autem contendit, ut ad te, cujus cognoscendi & videndi studio mirificè flagrat, literas sibi darem. Mitto igitur ad te hunc Justum Lipsium, alumnum, ut dixi, disciplinæ meæ, adolescentem ea probitate, modestia, ingenio, eruditione, judicio, quanta testari possum equidem me in alio nullo, ista imbecillitate ætatis, adhuc esse expertum, tum verò, quod apud te plurimum valet, studiosum antiquitatis & artium illarum, quas tu amas, & in quibus maximè excellis, id est optimarum. Cave autem existimes me hæc ambitione, & supra quàm res est, commendantium

tium more, scribere: imò verò minus fortasse, quàm virtus & eruditio adolescentis merentur, scribo, ne, dum eum laudo, videar nos ipsos, institutionemque nostram velle extollere. Quamobrem rogo te, Murete mi, vel potius precibus omnibus oro & obtestor, adolescentem hunc omni studio, amore, benevolentia complectare atque devincias. Et quoniam is honesto quidem genere & optimis parentibus natus, ea tamen mediocritate fortunæ est, ut se in longinqua & externa regione difficulter suis facultatibus sustentare possit, verecundè etiam hoc abs te petam, (vides quantum mihi sumam) ut si qua in re commendatione & opera tua juvare eum potes, quod certè potes, ei ut ne desis.

S 2

Nobilissimo

*Nobilissimo, reverendo & summo viro, Jo-
anni Forbeshio, Domino à Corse, S. Theo-
logia Doctōri eximio, inque Academia
Aberdoniensi ejusdem Professore, Gerar-
dus Johanneſſ Vossius S. P. D.*

XXV.

NON dubium est quin omnibus ve-
ritatis ac concordiaē amantibus
dolorem adferat maximum, quòd anti-
quæ toties repullulent, hæreses ; quan-
doque etiam succrescant novæ, & olim
inauditæ, nec minus veteribus illis sectis
veritati adversæ & paci. Cujus rei cau-
sam esse præcipuam arbitror, quòd qui
animum adplicant ad legendum S. lite-
ras, magnam id partem faciant, vel cum
stulta ingenii sui fiducia, vel præjudicio
ab iis profecto, quos per omnia sequi
sibi proposuerint, vel ab animo haut a-
liter eas interpretandi, quàm iis locis,
ubi degant, conducibilius videatur, ad
consequendum, vel retinendum, mundi
bona.

bona. Quomodo adfecti parum cogitant, Scripturas non esse Scripturas, quoties alio intelliguntur Spiritu, quàm sunt scriptæ. Nisi igitur de infœlici horum grege esse velimus, quemque veritatem magis amare convenit, quàm se ipsum; ac ante omnia quidem scrutandum, quid Deus dicat in verbo suo: Sed ne perperam illud interpretemur, quando omnes ad errorem sumus proclives, attendere etiam debemus, non modò quid unus & alter, sed omninò quid constanter docuerit Ecclesia Dei. Quantopere enim repugnat perspicuitati Scripturæ, si ita exarata credantur, ut, ab Apostolorum excessu, ne in præcipuis quidem fidæi capitibus ipsi eas Ecclesiarum doctissimi ceperint Antistites! Quantum item adversatur bonitati Dei, & amorì erga nos, si per tot secula ad Scripturarum intelligentiam defuisse statuamus Spiritum Dei, viris licet pietate & sanctimonia præcellentibus, Ecclesiæque semper commendatissimis, atque eo melioribus, quo Apostolicis propiores erant temporibus! Nec igno-

ro, dicta hæc nostra parum descendere in animos multorum, quia videant etiam ad antiquitatem provocari in causa deploratissima. Qui cogitare debebant, nisi isti hospites forent in veterum lectione, non tam futilibus motum iri. Viderent enim, bellos hosce provocatores incassum jactare antiquos, præterquam apud vetustatis nescios, qualibus se os facile sublinere posse sperant. Cæteri autem, qui historia Ecclesiæ sunt exculti, nullo negotio cernunt opiniones eas, quas frustra venditant pro antiquis, si non heri vel nuper natæ sint, plurimum saltem cœpisse demum ante duo tria, vel summum sex septem secula, vel non multò amplius. Ut obducere illis liceat hoc Optati Milevitani lib. 6. *Quæ est ista nova & stulta sapientia, novitatem querere in visceribus vetustatis?* Quis verò non fateatur, præscriptione istiusmodi multum firmari animos nostros in genuina Scripturæ interpretatione; validius quoque, munitiusque hæreses refelli? Quare hoc armorum genere semper pugnatum fuit à S. Pa-

Patribus : qui præcipuè quidem se tu-
entur Scripturæ auctoritate : nec tamen
prætereunt priorum temporum consen-
sum. Hoc luce clarius est ex iis, quæ
differunt adversus Marcionem, Valen-
tinum & his æquales : item Samosate-
num, Arrium, Macedonium ; nec mi-
nus Pelagium, Nestorium, Eutychem :
ut præteream hæreticorum cæteros. Vel-
lem ista adtenderent, qui territi diffuso
adeo, ut aiunt, Ecclesiasticæ antiquita-
tis Oceano, propterea veteres Theolo-
gos non legunt ; &, quia negligunt, ne-
sciunt ; & postquam ignorant, aspernan-
tur ; ac ne temerè contemnere, vel soli
nescire, videantur, etiam traducendo il-
los, complurium animos ab iis abalie-
nant. Tanti mali fons, caputque est,
otii amor ac laboris fuga : dum non satis
cogitant, certissimum illud Aristotelis
essatum in Nicomachiis, artem ac vir-
tutem versari circa id quod difficilius
est. Et tamen difficultatem illam, de
qua tantopere queruntur, multum leniat
rectus studiorum ordo, & hoc omni hi-
storix innatum, quod delectat, & affi-

dua ingentis boni cogitatio, quod ex historia Ecclesiæ, veterumque Theologorum lectione ad nos redit. Fidem fecerint vel solius magnæ Britanniæ vestræ, vel etiam nostræ, tot Theologi summi: ante omnes *κεφάλιον* illud hominis Joannes Juëllus, Antistes Sarisburiensis. Quis enim è Conciliis, vel Doctoribus (quotquot primis fuere annis sexcentis) non animosius modò, sed doctius quoque, vel felicius, impugnavit adversarios? Non defuere quidem, quibus hoc disputandi genus minùs probaretur: sed, præstantissimi etiam Whitakeri judicio, timidiores hi fuere, quàm necesse erat. Poteram & alios subdere magno numero. Semper enim Britannia abundavit Theologis, ut Scripturarum, sic antiquitatis etiam intelligentissimis. Sed ut de iis pluribus dicam, brevitati instituti non finit. Ad te itaque venio, eximie Forbesi, qui, uti habuisti antea, quem sequereris, patrem tuum *τὸν μακαρίτην* Patricium Forbesium, Episcopum Aberdoniensem, virum undecunque doctissimum; ita ipse deinceps,

deinceps, in hoc antiquitatis studio patriæ præibis, ac cunctis amantibus rectam studiorum viam. Nihil me aurbustuis dare, indicio omnibus erit utraque hæc & Theologica, inquam, & Historica Instructio tua, & ille signorum tuorum adspectus adversus tot infesta hæreticorum agmina. Quem equidem nescio utrùm comparare velim phalangi Macedonicæ, an aciei Romanæ. Sed huic potius, quando (quod defuisse phalangi Polybius ostendit) copiis tuis semper erit locus, sic armorum viribus, sic scientia, atque arte instructis ad nulum non pugnæ genus. Habet igitur sacrata Musis adolescentia, unde melius sapiat, dum videt eos, qui sic avocant ab antiquis, sibi semitam non sapere, licet aliis monstrent viam. Habet quoque media illa ac constans ætas, quo accendatur deinceps ad studium antiquitatis, si prius neglexit; vel si ferum id putet, saltem ut alienis videre oculis adsuescat, ibi nequit suis. Habent denique etiam, in veteribus Theologis subacti, unde proficiant: imò si ipsi pariter

riter bene mereri de hoc studio volent, non deerit hinc exemplum, quod scribendo æmulentur; quò ita magis & magis gliscat hìstorix Ecclesiasticæ honos ac fructus. Vides, ut quòd nostrum sit de laboribus tuis iudicium, non pigritum fuerit memorare: ac confido idem omnes uno ore dicturos, quorum palato antiquitas sapit. Etsi verò nunquam tam feliciter agatur cum Ecclesia Dei, ut etiam boni omnes per omnia conspirent; confido tamen, etiam ex iis qui antea dissenserint, hìsce tuis lectis, conventuros non paucos; saltem in illis religionis capitibus, super quibus in sex Conciliis universalibus, vel Africanis etiam, & Arausionensi olim convénit. In iis autem, quæ non ad fundamentum, sed structuram pertinent, non pacem minus consector, quàm amplectar veritatem: ut qui sciam, non modo hæresin vitandam, sed etiam schisma: ac propterea, licet ubique grata esse veritas debeat, aliter tamen cum fratribus, quàm Hæreticis, esse disputandum. Utinam verò, Nobilissime, ac clarissime Forbese
hac

hac cruda ac viridi senectute pertexere tibi detur cetera hujus operis auro magis aurei. Hoc ut contingat, rogamus omnes Dominum Deum : cui, Ecclesiæ suæ causâ, curæ fore confidimus, & te, & labores tuos. Amstelodami 10. Cal. Sext. 1645.

---

*Fragmentum Epistolæ Joh. Boissii Eliensis
Canonici ad Henricum Savilium.*

XXVI.

Magno æstimassem judicium tuum, si in alio quovis auctore edendo me in societatem tuam ascivisses, & consilii tui fecisses participem : at verò quod Chrysostomum editurus, Scriptorem Græcum & Ecclesiasticum, Scriptorem non minus utilem, quàm uberem, non minus uberem, quàm dulcem & mellitum, quo nemo ex antiquis aut majore dexteritate Scripturas tractavit, aut populum docuit salubrius, aut hæreticos, oppugnavit acrius ; quo nemo aut ad
virtu-

virtutis studia inflammavit vehementius, aut vitia sui temporis infectatus est liberius: quod, inquam, tam aureum, tam politum, tam omni omnium amore dignum auctorem luce donaturus, me inter alios, veluti optionem tibi sump-
fisti, hoc si non pro summo & planè singulari beneficio haberem, insulsus certè essem, nulliusque judicii, & ut Chrysostomus sæpiuscule loquitur, homo ἀγνώμων & ἀχάριστος. Summo igitur me beneficio affectum à te esse agnosco, nec agnosco solùm, sed profiteor & præ me fero, & ut meo nomine gratias tibi ex animo ago maximas, sic tuo, nostroque omnium, Deo. O. M. *ὑποδὸν αἰνέσεως* offero, qui & nos voti damna-
rit, & tibi singulari sua benignitate concesserit, ut opus longè omnium difficil-
limum, & ut impensæ, ita laboris maxi-
mi, ad umbilicum tandem perduceres. Admirentur alii ædium magnificentiam ac nitorem, trophæa illustrissimorum Ducum, Colossorum majestatem, Pyra-
midum, quæ cælum ipsum minentur, altitudinem: at mihi unius Chrysosto-
mi

mi integra & accurata editio, (qualem à te aut à nemine habituri sumus) omnibus Colossis, omnibus trophæis, omnibus denique quantumvis magnificis Palatiis, aut præaltis Pyramidibus, longè multumque præferenda videtur. Dicent & sentient hoc idem mecum quibuscunque Græcæ literæ curæ ac cordi sunt, maximè verò Theologi, & in his præcipuè Ecclesiastæ, & Evangelii Christi præcones atque interpretes, quibus peculiari quædam ratione ita utilis & necessarius est Chrysostomus, ut semper illum oculis ferre, semper sinu gestare, nunquam de manibus deponere debeant. Post S. enim Biblia, & Paulinas inprimis Epistolas, nullum novi Scriptum, in quo qui Concionatores sunt, & Græcè non nesciunt, majore cum fructu versentur quàm in B. Chrysostomi Homiliis, quas ita numerosas quidem reliquit, ut nemo plures, ita bonas, ut nemo meliores, ita disertas & dilucidas, ut nihil ne excogitari quidem possit disertum aut dilucidum magis. At ne quis temerè, aut animi à me causâ dictum

Etum hoc putet, intelligat, velim me bonam Chrysostomi partem legisse; nec indiligenter, quas dotes habeat, quas virtutes dicendi, observasse. At naves habet? Scio, nec possum diffiteri. Sed hi navi adeò sunt conspicui, adeò repertu faciles, ut nullum periculum sit, ne lector paulò cordatior (quales Concionatores omnes esse par est) aliquid detrimenti inde accipiat: illis verò detractis aut detectis (audacter loquor) non est in tanta Scriptorum Ecclesiasticorum multitudine, quem potius effingere & exprimere debeant Concionatores, quàm aureum nostrum Johannem. Quocirca si alicujus essem apud homines mei loci ac ordinis auctoritatis hortarer eos omnes, & quantum vox & latera permetterent, clamando instigare, ut Chrysostomum tanquam Concionatorum ducem ac coryphæum, vel potius ut Christianum Ciceronem, aut Demosthenem intuerentur, ut vestigiis ejus insisterent, ut pro absolutissimo Christianæ eloquentiæ exemplari, ad imitandum sibi proponerent? præterea ut quotidiana

tidiana eum lectione familiarem sibi facerent, & Opera ejus omnia, quantumvis iniquo pretio, primo quoque tempore sibi compararent. Nullam enim in re tam eximii usus impensam formidandam. Cæterum hîc mirari subit hominum nostrorum præposteram parsimoniam, qui, si parandus sit equus, aut toga paulò elegantior, aut amici vocandi ad cœnam, non adeo magnam sumptuum habent rationem: at si liber sit emendus, præ quo cœnam vel lautissimam etiam Ethnicus Philosophus contemneret, præ quo togam conculcaret, & aspernaretur equum, hîc certè dici non potest quàm sint tenaces, quàm sordidi, quàm planè Eucliones! Si pro jugo bouum dependendæ sunt octo minæ, aut etiam decem, non metuis sumptum: at si pro Johanne Chrysostomo solvendæ sunt minæ totidem, aut fortasse pauciores, pretii magnitudine deterreris? O cor? O cerèbrum! Si tanti vitrum quanti margaritum? Sed reprimo me.

Magnifico

---

*Magnifico Domino Andr. Dudicio Pètrus
Carolinus, Concionator Varadiensis.*

XXVII.

GRatiam & pacem à Deo Patre & Domino nostro J. C. unigenito à Patre ante tempora secularia, & in plenitudine temporis ex muliere nato precatur, suaque officia commendat. Quamquam virtutis, sapientiæ & humanitatis tuæ, in omnes propemodum Orbis Christiani plagas pervulgata fama, me quoque tui nominis desiderio inflammatum jamdudum impulit, Magnifice & clarissime Domine Dudici, ut aliquas notitiæ saltem tecum ineundæ fores meis literis aperiam, hætenus tamen accusantibus etiam amicis timiditatem meam, nihil hujusmodi tentare ausus sum. Nam etsi insigni tua pietate, quam uno omnium ore prædicari ubique audio, & in summo tuo ingenio liberalibusque disciplinis cultissimo, cui profectò nihil
agreste

agreste aut asperum inesse potest, con-
quiescens, futurum omninò sperabam, ut
meam interpellationem non molestè la-
turus esses: meus tamen pudor quodam-
modò frænum mihi injiciens, animum
scribendi cupidum retrahebat. Virum
enim tam illustri loco & excellentis e-
ruditionis fastigio positum, cujus ami-
citiam magni quique & præstantes viri
certatim & cupidè expeterent, ab homi-
ne in obscurum angulum projecto, nec
literis satis, ut oportet, munito, qualem
me esse fateri non dubito, sine aliqua
temeritatis nota, interpellari non posse
judicabam. Quin etiam literæ tuæ ad
Petrum Melium, quem ego fratris in lo-
co habeo, cultissimæ & ornatissimæ, su-
perioribus mensibus perscriptæ materi-
am timori meo, suppeditabant, quibus
tu quod importunitate nescio qua mole-
stiam tibi attulisset, paulò acerbius &
stomachosius, ut bona tua pace dicere li-
ceat, eum perstrinxisse videris. Verùm
enimvero his dubitationum fluctibus,
quibus me agitatam fuisse non inficior,
emergere mihi cupienti, hunc nihilomi-

T

nus

nus portum tenendum esse statui quem & magna de tua eximia humanitate spes, & meus erga tuas virtutes amor incredibilis, studiumque perpetuum promerebant. Quapropter patere obsecro, præstantissime D. Dudici, in scribendis ad te literis sola nominis tui observantia incensum, summaque tua humanitate frerum, audacius manum admovisse, eoque, ut meam hanc, si quæ est, importunitatem placidè tollens, mihi quoque tuis occupationibus obstrepenti, veniam des vehementer peto. Neque ego nunc ut in album tuorum amicorum recipias, abs te contendo, quod certè magnæ temeritatis & impudentiæ foret. Sed nunc me ex eorum numero esse agnoscas, qui tuas virtutes ad omnem posteritatem immortales admirantur & observant. Et si enim (dicam enim sicut mea fert natura ingenuè) subobscuri & ambigui rumores, præsertim ab adversariis nostris circumferuntur, te relicta Orthodoxa de Deo doctrina, professione renovata, Serveti opinioni favere cœpisse: Nunquam tamen ut in hanc de te opinionem venirem

nirem persuaderi mihi passus sum, neque
 patiar eo usque, donec aut scriptis pub-
 lictis, aut literis tuis mens tua mihi per-
 specta fuerit. Virum enim te ista pieta-
 te, sapientia & eruditione, cujus exem-
 plum in utramque partem plurimum va-
 let, non existimo temerè quippiam com-
 missurum, quod magno universæ Orbis
 Christiani Ecclesiæ detrimento futurum
 sit. Videre te etiam certò scio, principia
 quibus isti nituntur, tam absurda & infir-
 ma esse, ut sine magno labore colligere
 liceat, nihil nisi acuti ingenti famam
 captare voluisse, qui ab aliis dissentiendo
περὶ αὐτῶν hæc opinionum in Ecclesiam
 invexerunt, de quibus, si per te liceat, erit
 alius commodior disputandi locus. Quin
 etiamsi verum sit id (quod omen Deus
 avertat!) quod tui nominis patrum a-
 mantes disseminant: summum tamen tu-
 um ingenium, summam sapientiam, eru-
 ditionem & eloquentiam studiose colere
 non desinam, quibus tu certè non solum
 tuæ gentis homines longissimo intervallo
 post te reliquisti, sed eos etiam qui in-
 geniosissimi & eloquentissimi censentur,

eruditorum omnium iudicio, æquasti. Nec id modò, sed incredibilem etiam humanitatem attulisti, quæ, etsi mihi coram perspecta non est, sermones tamen nostrorum popularium mirificè eam extolentium, sic mihi fidem fecerant, ut nihil tantillum de ea ambigere summa mihi religio sit. Neque verò extimesco, Magnificè & præstantissime Domine Dudici, ne gratiam tuam immodicè assentando aucupari nonnullis videar. Quidni enim tuas ego virtutes admirer, admirando colam, quas eximii & summi viri ad cœlos usque laudibus evehunt? Nec tu his tuis laudibus faves, scio, ac fortasse etiam animus tuus vehementer hisce offenditur, sed nos ingrati sumus, si præclara hæc ornamenta, quæ divinitus in te collata agnoscimus, turpi silentio sepeliamus. Non igitur vereor ne hæc assentatio sit, à qua profectò meum ingenium abhorret summoperè, sed officio potius me adductum sentio, ut meam in te gratitudinem hîc saltem declararem, idque in optimam te partem accepturum, pro tua humanitate non dubito.

bito. Quod si hanc voluntatis meæ significationem, gratam tibi, quemadmodum spero, sensero, dabo equidem operam, ut reipsa cognoscas me unum esse ex præcipuis, qui tuis ornamentis præclarissimis favent, quique diutissimè florentem te esse cupiunt. Benè vale, seculi nostri ornamentum. Datum Varadini 12. Cal. Quint, 1572.

Petri Molinæi Epistola ad Jac. Montacutum, Bathoniensem Episcopum, An. 1610.

XXVIII.

Cunctantem me, Præsul amplissime, & metuentem tuas gravissimas occupationes intempestiva scriptione interrumpere, impulit tandem Ecclesiæ utilitas, suavitque ea tibi exponere, quæ mihi videntur ad Ecclesiæ vestræ & nostræ communem utilitatem pertinere: neque enim quisquam est apud quem melius & tutius hæc deponam quàm apud te, quem scio Dei zelo tangi & apud

Serenissimum Regem plurimum posse gratiâ. Causa mihi scribendi If. Casaubonus, cujus ad vos profectio mihi non parvam injicit sollicitudinem. Vir est sanè cordatus, pius, & probus, sed quem metus & iracundia transversum egerunt. Abhinc triennium cœpit de Religione malè sentire & inclinare in Papismum, paucis capitibus exceptis, quæ eum in Religione nutantem à manifesta defecti-
 one cohibuerunt, qualis fuit Communio sub una specie, Tyrannis Pontificiâ, Liturgia linguâ ignotâ, Imaginum Cultus, Opera Supererrogationis. Hos errores ille nondum concoquit, & in iis adhuc nobiscum sentit. In cæteris capitibus controversiarum non obscure præ se fert, ac palam profitetur odium nostræ Religionis, quam inter Pontificios traducit contumeliosè, & quasi novitiolum Calvini commentum odiosè exagitat. Me verò quo semper usus amico & familiari momentem amicè non tulit. Initium mali, odium in Genevenses, quos in lite pecuniaria, quam Geneva moverat, expertus est sibi adversos, quibusque interest foribus

foribus ait se excidisse causa & uxoris dote exutum fuisse. Ex eo cepit ministros omnes acerbè insectari, & in cuiusvis obvii sinum virus hoc effundere. Hominem ita perturbatum & impotentis iracundiæ adortus Cardinalis Perronius ingenium instabile loco facilè movit, & pene pestum dedit. Ibi tum Casaubonus Cardinale impulsore legere Patres, & clam cum Cardinale habere colloquia; quæcunque verò in Patribus inveniret in speciem nobis adversa mordicus apprehendere. Vir sanè in philologis & linguis doctissimus, sed circa rerum cognitionem non perinde diligens, & in quo acrimoniam iudicii desideres: quippe qui plus memoriam quàm iudicium exercuit, & insita facilitate sequacem quamcunque in partem impuleris. Tantum malum in viro tantæ doctrinæ, & quem colo & facio maximi, tuli sanè graviter, & quod potui conatus sum ad pristinam mentem revocare; sed frustra fui, hæcenus incalescente in dies ejus odio in Genevenses, & Cardinale atrinsecus instantè, & suasiones pollicitationibus con-

T 4

diente.

diente. Inter hæc commodum accidit ut Rex vester Serenissimus, impulsore D. Archiepiscopo Cantuariensi, eum ad se evocaret. Ea res me recreavit aliquantulum, & in spem erexit fore, ut tuis colloquiis & suasionibus, aliorumque, quos habet Anglia doctissimos in rectam viam reducatur, ejusque iracundia detumescat, mollita locorum & temporis intervallo: quam ad rem ut quod potes industriæ conferas, Vir magne, etiam atque etiam rogo. Quod si nullatenus potest à sententia dimoveri, commodissimum & tutissimum erit eum honestis præmiis obstrictum occupare circa Historiam Ecclesiasticam & refutationem Baronii, ad quod Opus jam multa congeffit: Est enim, ut dixi, Papæ Tyrannidi adversus: ac in hac parte nobiscum sentit: quocirca quicquid in hoc argumento scripserit, cedit in Ecclesiæ ædificationem. Denique oro, obtestor, facite ut quocunque modo vester sit; nam si ad nos redierit, certa est defectio. Unde ingens Ecclesiæ scandalum & offensio infirmorum: Vivimus enim inter adversarios,

farios, qui nostrorum lapsu incredibiliter triumphant, & ejusmodi Circenses pompas speciose circumducunt. Ille quidem Reginae nostrae valedicens promisit reditum: unde necesse habet datam fidem liberare: Sed si apud vos meliorem conditionem invenerit & otium cum honore, redibit proculdubio ad vos, postquam hîc convasaverit supellectilem & Bibliothecam, quam habet amplissimam: Nec mediocre erit Angliæ ornamentum, homo rei literariæ facile princeps, & nos liberaveritis magno metu, & animam jam pronam in ruinam servaveritis vestra industria. Avertat Deus hoc malum, & vos faciat tam boni operis instrumentum. Sed de his *καταχρώσ.*

Jo. Baptista Folenius Nicodemo fratri.

XXIX.

ET tu frater, me in nemoribus latitantem interpellas? Méne tam alta scribere opinantur amici? Cæcum id prorsus

prorsus est amoris genus, quod in amicis eam videt excellentiam, quam ne statam quidem virtutis formam appellarent semidocti. Ego enim quid de me meisque scriptis sentiam, non raro hisce in Commentariis (*in Psalmos scilicet*) tum dico, tum, ne erret Lector, ad ravim usque clamo: sincerum me scilicet tantummodo esse Scriptorem, nempe cui pro scopo Dei sit honor, & sui que deq; religio; nihil præterea. Quare meis in monumentis nihil aliud in primis quærere debent amici, quàm amplam erga omnes charitatem, atque in Deum fidem. Tantum eruditionem in re sacra non ostento. Quæ tamen, si in me aliquam esse judicant, ea tandem est, quæ meam ubique præ se fert, ut tu eam vocas, mediocritatem, non grandiora illa Sophocleo, ut aiunt, digna cothurno, quæ tu frater alioqui mihi charior oculis propriis de me æque prædicas, ac de incognito omnino hospite quis rudis prorsus ac expers iudicii prædicaret. Amor enim vero te in me audaculum aliquantisper facit. Verum ego interea meo me spiritua-

mo

mo metiens, adeo ex superfluis amicorum laudibus non efferor, quin me esse Folengium cogitem, hominem nimirum natum Hyadum tempore, idcirco ab a- quis illis non abhorrentem, quas Christus in Davide usque ad animam suam intrasse queritur. Hæc est crux vitæ, hæc proborum delicia, id duri cum mundo certaminis theatrum, forsitan & trophæum; cujus quidem labores etiam tu mecum experiris Nicodeme. Experitur & Theophilus noster, *alter Folengii frater, qui sub Merlini Cocaii nomine Carmina quædam edidit*) cujus ingenium nostro ævo rarum atque insolens, semper infensum fuit ranis. Sed cum edentulæ sint, nihil aliud quam coaxant: qua quidem re non tam iram quam risum viatoribus excitare solitæ sunt. Sed ad propositum redeo. Ain' tu meas expectari lucubrationes? En habeant qui expectant: en nostri exilii fructus, (quo enim alio appellabis nomine hanc vitam?) En nemorum parvus, en meæ fidei confessio, en quid tandem meus toties insipulatus à mundo animus responderit. Vale, Albanetæ, idib. Decemb. 1542.

Frag-

*Fragmentum Epistola Johannis Slechte
Costelecii ad Erasmus; ex Arce Costele-
cenci 10. Octob. 1519.*

XXX.

Tertia Secta est eorum quos vocant
Pyghardos : hi denominationem à
quodam transfuga ejusdem gentis acce-
perunt, qui huc veniens ante annos 97.
eo tempore quo Johannes Zizka, homo
sacrilegus & sceleratus, bellum hic Ec-
clesiasticis & omni clero indixerat. Hi
de Summo Pontifice, Cardinalibus, Epi-
scopis & cæteris personis Ecclesiasticis
non aliud sentiunt quàm de manifestis
Antichristis, Pontificem ipsum nunc be-
stiam, nunc meretricem illam Apocaly-
pticam appellantes. Episcopus & Sa-
cerdotes ipsi sibi eligunt Laicos rudes &
literarum expertes, uxores & liberos ha-
bentes, fratres se & sorores invicem vo-
cant, & salutant : autoritatem tantum V.
& N. T. ex Scripturis recipiunt. Docto-
res

res omnes veteres & neotericos & libros eorum contemnunt, nec doctrinæ eorum quidquam tribuunt. Sacerdotes eorum, cum Officia Missarum celebrant, absque ullis id vestibus Sacerdotalibus faciunt, nec ullis circa hæc preculis vel orationibus utuntur, præter solam Dominicam Orationem, qua panem fermentatum consecrant. De Sacramentis Ecclesiæ vel parum vel prope nihil credunt & sentiunt : qui ad hæresim eorum accedunt, coguntur singuli in aqua simplici rebaptizari, nec salem nec aquam benediciunt, nec de oleo consecrato quicquam tenent, in Sacramento Eucharistiæ nihil esse divinitatis credunt, sed solum panem & vinum consecratum, signis quibusdam occultis mortem Christi representantem affirmantes : & propterea in idololatriam cadere omnes quotquot coram illo genua flectunt & incurvant, vel illud adorant : cum in alium finem à Christo Sacramentum illud institutum non sit, nisi ad memoriam passionis ipsius recolendam, & non ut hinc & inde circumferatur, aut elevatum à Sacerdote viden-

videndum ostendatur: quoniam Christus ipse qui adorandus & cultu patriæ honorandus est, sedet ad dextram Dei patris, sicut in Symbolo fidei Christiana confitetur Ecclesia. Suffragia Sanctorum & Orationes pro mortuis, rem vanam & ridiculum arbitrantur: similiter Confessionem auricularem, & pœnitentiam pro peccatis à Sacerdotibus injunctam. Vigilias & Jejunia, fucum & tectorium esse hypocritarum: Festa D. Virginis Mariæ, Apostolorum & reliquorum Divorum, inventa esse otiosorum affirmant: Dies tamen Dominicos, & festum Natalis Dominici, Paschæ & Pentecostes celebrant. Multa essent alia illorum portentorum perniciosa dogmata commemoranda, si non rationem meliorum & graviorum studiorum tuorum haberem. Si tamen superiores duæ factiones ad concordiam reducerentur, posset & ista nefaria Secta (quamvis jam plurimum aucta, maxime verò propter vitam Sacerdotum nimium dissolutam) opitulante Rege exterminari, vel in meliorem fidei & religionis formam reduci.

Erasme

Erasmi Responſio.

XXXI.

FActionem Pyghardicam longius abesse à regula pacis Evangelicæ minus mirandum est, quum, ut scribis, ab autore scelerato profecta sit. Nam si ideo Antichristus est Pontifex impius, aut si ideo meretrix est Ecclesia Romana, quòd aliquoties habet Cardinales aut Episcopos aut alioqui ministros improbos, eadem opera, nullis Episcopis, nullis Pastoribus, nullis Regibus obtemperaremus: ut ne dicam interim, quòd hac fenestra aperta, ut cuique hic aut ille esset invisus, ita impius haberetur. Quod si illi refractis omnis pudoris repagulis, pergant palam esse scelerosi, ut aliqua ratione coercendi sunt, ita neque cuiuslibet est illos incesſere, nec armis rem geri placet, ne semel-admissum exemplum violentiæ sæviat in innoxios. Quòd sibi Sacerdotes & Episcopos eligunt, non abhor-

abhorret à consuetudine Veterum. Sic electus est S. Nicolaus, sic Ambrosius, sed nondum edita formula electionis canonica, quemadmodum olim & Reges à populo designabantur. Deinde crebri tumultus populares effecerunt, ut res paucorum arbitrio transigeretur. Cæterum quod indoctos eligunt & literarum expertes; tolerabilius esset, si vitæ pietas pensaret eruditionis inopiam. Nunc gemina calamitas est populi, si non minus impii sunt, quàm indocti. Jam quod se vicissim fratres & sorores appellant, non video cur debeat reprehendi. Atque utinam eadem appellatio mutux charitatis perseveret apud omnes Christianos, sic uti mores non dissentirent à verbis. Quod minus tribuunt doctoribus quàm divinis voluminibus, hoc est plus deferunt Deo quàm hominibus, rectè sentiunt: Sed quod horum auctoritatem ubique rejiciunt, tam iniquum est quàm si ubique reciperent. Jam tametsi non abhorret à vero, Christum & Apostolos in quotidiano vestitu consecrassè, tamen impium est contemnere, quod non absque

sque salutari consilio post à Patribus est institutum. Ceremoniæ sunt, sed his ceremoniis commendantur populo divina mysteria. Et si nihil aliud, quorsum attinet in ea re dissentire, quæ citra negotium potest observari? Nisi Pontifex Romanus hoc illis permetteret, ut ad antiquitatis memoriam suis ritibus uterentur, quemadmodum Græcis & Mediolanensibus suos concedit, ritus, a nostris multum diversos. Quod si istis tantopere placet Dominica precatio, ea & nostri Sacrificii pars est. Ut stultum est nihil admiscere Sacris præter unam precationem, ita non rectè faciunt qui quilibet quorumlibet nœnias admiscent. Jam quæ de Sacramentis sentiunt absurdiore sunt, quam ut aures piæ ferre possint, nisi quod è tantis malis hoc boni possumus excerpere, ne nos rebus bene institutis ad quæstum aut inanem gloriam; aut etiam tyrannidem abutamur. Vigiliæ ac moderata jejunia demiror qua fronte contemnant, cum ea nobis toties Apostolicis verbis commendentur, quanquam ad hæc malissimè hortatu duci

homines, quàm imperio trahi. Porrò de festis diebus non multum abest istorum opinio, à sæculo Hieronymi. Nunc in immensum accrevit festorum turba, quum nullis diebus plus scelerum committat vulgus: &, quod est inhumanissimum, coguntur esse otiosi totos dies, qui non aliis redditibus alunt uxores ac liberos, fortassis etiam parentes, quàm opera diurna. His indicare ferias nec dare quicquam, quid est aliud, quàm eos ad famem adigere? Sint crebra festa, sed in Templis, ad quæ divitibus liceat accedere, sed ita ut pauperibus liceat vivere. Saltem illud concederetur ut peractis sacris redeant ad sanctos labores. Quid enim sanctius quàm manuum labore prospicere liberis ac familiæ? Nunc ad cujuslibet superstitiosum affectum instituitur festus dies, imo fere videmus hoc studio esse quibusdam Episcopis, ut singuli singulos festos dies addant Calendario, quo vel hoc monumeto suum nobilitent Episcopatum.

*Ben. Aria Montani Epistola ad Philip-
pium II. Hispania Regem, ex Hispanico
sermone Latine versa.*

XXXII.

Sacra Catholica Regalis Majestas,

TAnquam fidelis & obligatus servus
secundum simplicitatem Christia-
nam & pro fide in omnibus illis debita,
quæ ad Dei vestræque Majestatis servi-
tium & ad rectam Rerump. ipsi subje-
ctarum administrationem pertinent, ut
eo nomine quantum in me est faciam,
testor ac moneo, unam illarum rerum,
quas Majestas V. Gubernatoti ac Mini-
stris, qui in Belgio sunt aut posthac e-
runt, servissimè debet injungere, esse
istam, ut caveant Jesuitis commisceri, nec
quicquam negotiorum cum illis com-
municent, neque ad id, quod nunc ha-
bent auctoritatis vel opum in his pro-
vinciis, ullam accessionem faciant: in
specie autem ut Gubernator Belgii ne-
mine illorum pro Prædicatore vel Con-

fessario uti audeat, Deo enim & conscientia teste perspectum habeo, tam hoc, quàm quicquam aliud ferre ad rem M. V. & ad liberam executionem boni regiminis harum provinciarum. Et M. V. pro certo habeat, perpauca in Hispania inveniri, extra ipsorum Societatem, qui pluribus & certioribus quàm ego, argumentis perspectum habeant, quæ sint illorum prætensiones seu studia, qui fines, quantoque ingenio & conatu ad fines sibi propósitos conitantur, similiterque de multis eorum rebus particularibus, quibus observandis non ab uno, sed jam inde à quindecim annis animum adverti. Albanum Ducem in iis quæ ipso Gubernatore affectarunt, aliquanto trepidiorem fuisse accepi; nequid dubito quin eum ad id impulerint causæ ad rem M. V. pertinentes: quo nomine prius privatim, post etiam publicè, de illo dolentissimè questi sunt. Nunc ipsum verò ob allatum de novo Gubernatore nuncium triumphant, & gloriose jactitant se apud illum plus, quam vellent ac postularent, commoditatis & auctoritatis

tatis habituros. Totus enim noster est, aiunt illi, solemni inter illos loquendi formula. Neque verò dubium habeo, quin enixe facturi sint quicquid poterunt, ut voto potiantur. Visum mihi est pro eo ac debeo ejus rei M. V. peculiari Epistola certiore facere, quam Gastelo perferendum credidi, etsi ille argumentum ejus ignorat: nec enim me praterit quos passim exploratores habeant, ut quicquid de suis & alienis negotiis agatur, resciscant, quantique nocuenti, & quam tectas exerceant inimicitias contra minoris auctoritatis homines, quos quovis modo rerum suarum quicquam non satis ex sua libidine attingere intelligunt. Negotia particularia literis per-scripta M. V. tedium afferrent. Ego aliud nec desidero nec postulo, quam M. V. inservire, nec quicquam ei molestiæ aspergere, cujus regiam personam & coronam Deus longum prosperet, ad sancti sui nominis gloriam. Antuerpiæ 18. Feb. 1571. S.C.R.M.

*besa les pies de U. M. su Capellun
y criado Ben. Arias Montano.*

Hoperus Calvino S.

XXXIII.

NON dubito, vir præstantissime, quin res Angliæ & regni status per amicorum literas hæcenus intellexeris. Et quod Rex pientissimus noster (*Edwardus VI.*) fatis concessit, dubio procul propter nostra peccata. Illius mortem subsequuta est turba calamitatum miserrima. Passim in regno eriguntur altaria, privata Missæ in pretio habentur, pluribus in locis, omnia in Ecclesiis Latine aguntur. Pii viri sibi metuunt. Ecclesiarum proceres, & omnes qui Christum purè docuerunt, extrema expectant. Ecclesiæ vestræ & omnium piorum preces supplices rogamus, ut alacri & infracto animo Christi gloriam quæramus, & mortem ipsam gloriosissimam pro nomine illius sustineamus. Londini ex carcere, 3. Sept.

1553.

Tuæ pietatis studiosissimus Joh.
Hoperus Vigorn. Episcopus. *Ex;*

*Eximie pietatis & eruditionis Viro
Georgio Cassandro.*

XXXIV.

SI omnia humanitatis tuæ officia erga me enumerare pergerem, frustra equidem laborarem, charissime in Christo Cassander. Interim in pectoris mei adyto reposita ea esse scias, utpote quorum nulla me unquam ceperit oblivio. Postquam visum fuit Domino nostro, de cujus providentia semper pendemus, nos in patriam revocare, cum primis ipse Wormacia discessi, & Coloniam veni, ibi meum Cassandrum Corneliumque salutaturus, eisque valedicturus. Neutrum reperi. Illinc recta in Angliam. Ibi pacata omnia, sit Deo gratia, mortua Maria. Regnat Elisabetha, pietatis amatrix & fautrix. Per hanc pulsa superstitio Papistica, restauratum Evangelium Christi, pulsi ministri Papistici, restituti Pastores Christi. Det Dominus ut Evangelii Chri-

sti professionem vita Evangelio digna exprimamus, ne scilicet posthac deterius nobis contingat. Non contentio est, sed neque integra inter nos consensio de imagine Crucifixi in Templis erigenda, quemadmodum hactenus usurpatum fuit. Alii existimant licere, modò absit cultus aut veneratio ipsi imagini exhibenda. Alii putant ita in universum omnes imagines prohibitas, ut nefas sit ullam omnino in Templis perstare, propter periculum ita inseparabiliter annexum. In hoc autem statu nunc sumus, ut nulla hodie in Ecclesiis extare cernatur. Hac in re quoniam iudicio tuo plurimum semper detuli, te vehementer rogatum velim, ut animi tui sententiam paucis mihi explicare digneris. Vale in Christo charissime Cassander. E civitate Londino in Anglia, ex ædibus meis Holburnensibus, 4. Martii 1560.

Tui Studiosissimus
Richardus Coxus
Elien. Episcopus.

Josia

*Josia Simlero S. Theologiae Professori
Joh. Juellus Sarisburiensis Episc.*

XXXV.

Semper amavi, doctissime Josia, humanitatem, suavitatem, amorem tuum. Quis enim non amet hominem hoc ingenio, hac comitate, istis literis, ita veteris amici memorem, ita denique amabilem. Verum cum ad amorem erga te meum nihil videretur addi posse, tu tamen tuo merito facis, ut quotidie videar ardere, ut si amor maximus major esse posset, magis amem. Recepi à te Eiconam argenteam, & vitam atque obitum optimi illius senis Petri Martyris. In Eicone quidem etsi multa egregiè conveniant, tamen erat etiam aliquid nescio quid, in quo artificis solertiam requirerem. Et quid mirum in illius hominis similitudine erratum esse, cujus equidem cum omnia circumspicio, vix quicquam puto fuisse simile? Libellum autem tuum avidissime & summa cum

cum voluptate perlegi. Videre enim mihi videbar illum ipsum Senem, quocum antea suavissime vixeram, eum nescio quo pacto propius etiam & penitius videre quàm cum unà cum illo viverem. Stancarum autem obscurum & insolentem Scurram, quem ego nunquam natum audieram, & argute & pererudite, neque, uti spero, sine magno Ecclesiæ commodo confutasti. Parcius ad te ista, mi Josia, de te præsertim. Auribus enim tuis dare non est nec amicitiae nostræ, nec pudoris mei. Equidem libenter illa legi, ut soleo, tua omnia. Erant enim scripta de rebus jejunis plenissimè, de obscuris splendidissimè. De omni ista tua humanitate agnosco & fateor atque etiam profiteor me esse in ære tuo. Ecclesia nostra Dei beneficio immunis est ab istis monstris. Tantum res nobis est cum satellitibus quibusdam Pontificiis. Illi turbant, quantum possunt, in angulis, atq; etiam hoc tempore impediunt quominus ea possim pertexere contra Ubiquitarios quæ cogitaveram: sed de ea re ad D. Bullingerum scripsi plenius. Si
Scripta

Scripta D. Martyris edideris, & Ecclesiæ consulueris, & multorum bonorum expectationi, qui ea cupiunt, satisfeceris. Commentaria autem in Genesin, quoniam de illis quærere videris iudicium meum, equidem ea, mi Jofia, nunquam legi: tamen non dubito esse ejusmodi, ut, si edantur, videri possint Petri Martyris. Egò tuus, mi Jofia, totus sum, siue scribo, siue taceo.

---

*Illustri & erudito viro Joachimo Vadiano,
Consuli apud S. Gallum in Helvetia, Thomas Cranmerus Cantuariensis Antistes.*

XXXVI.

TAndem à negotiis conciliisque publicis missionem vel verius respirationem nactus, & inter ceteros doctos viros quorum Epistolis responsa jamdiu debueram, tibi quoque, Vadiane vir illustris doctissimeque, nunc demum verrente anno respondere incipiens (utpote cujus literas superiore hyeme acceperim unà cum munere literario, quod genus

nus quidem soleo vel inter pretiosissima numerare) illud inprimis mecum reputare pudibundus occepi, veterique, ne forte suspicionem aut etiam opinionem mihi aliquam sinistram apud animum tuum silentio meo tam diuturno contraxerim, qui sciam apud vulgus hominum fieri plerumq; solere, quum hospes hospitem salutat, ut in primo maxime aditu responsum sollicitè expectent. Quod si differatur, vel superbiam aliquam, vel neglectum sui, vel, ut minimum, oblivionem intervenire suspicantur, qualemque in primo illo accessu invenere, talem in universam reliquam vitam erga se fore præjudicant. Cum qui citò respondit, libenter & gratanter id facere judicatur, eumque proinde humanum, facilem gratumque interpretantur: contra qui tardè, fastuosus, difficilis, & incivilibus ac inamœnis moribus præditus existimatur: usque adeo bis facit, quod citò facit, quicquid quis citò facit. Verùm ego de tua neutiquam vulgari prudentia & humanitate meliora mihi polliceor, confidoque te hanc meam

meam non spontaneam tarditatem aut
cessationem, sed necessariam dilationem
benignè accepturum, eamque non tam
moribus quam negotiis meis imputatu-
rum. Quæ qualia & quanta fuerint, pu-
to rumores ad vos usque jampridem
pertulisse, & ego de eisdem nonnihil ad
Grynæum meum imò nostrum scripsi,
cum quo pro amicitiae jure omnia tibi
communia futura esse non ambigo. Ad
illum igitur te remitto, si quid hac re
offenderis, qui me tibi reddat excusati-
orem. Tuam erga me voluntatem &
promptitudinem animi ad contrahen-
dam mecum sanctiorem necessitudinem
in literis tuis perspicio, & libens ample-
ctor osculorque. Virum enim dignum
te judico, quem ego propter eximiam e-
ruditionem, qua me quoque adjutum
profecisse neutiquam dissimulavero, &
propter morum probitatem multorum
gravissimorum virorum testimoniis com-
probatam, omni amore, favore, ac vene-
ratione prosequar. Verumtamen, ut a-
nimi mei sensum (sicuti inter bonos vi-
ros fieri oportet) ingenuè tibi profitear,
argu-

argumentum, quod tractas, in sex illis libris (*Aphorismorum de consideratione Eucharistiae*) quos mihi dono dederas, in totum mihi displicet, vellemque vigilias tuas tantas felicius collocasses, & mecum ineundæ amicitiae melioribus aut certe minus improbatis auspiciis fuisses usus. Nam ego, nisi certiora afferri videro, quàm hactenus videre potui, sententiae illius vestrae nec patronus, nec astipulator esse volo. Et plane mihi vel ex eo maxime persuasum est, causam esse non bonam, quod eam viri tam ingeniosi, tam disertis, tamque omnibus artibus & disciplinis instructi, non videamini fatis valide tueri ac sustinere. Vidi pleraque omnia quæ vel ab Oecolampadio, vel à Zuinglio scripta sunt & edita, didicique omnium hominum omnia cum delectu esse legenda. Et fortasse illud D. Hieronymi de Origene elogium in illos quoque non absurde aliquis detorserit: *Ubi bene, nemo melius*, &c. Nosti enim quod sequitur. Quatenus quidem Papisticos & Sophisticos errores & abusus indicare, convincere, corrigereque sunt, conati laudo

laudo & approbo. Atque utinam intra fines illos constitissent, neque fruges una cum zizaniis conculcassent, hoc est veterum Doctorum, primorumque in Ecclesia Christi Scriptorum auctoritatem unà violassent. Nam ut ingenia vestra quantumcunque versaveritis, mihi tamen certe nunquam approbaveritis, nec cuiquam opinor æquo lectori, veteres illos authores in hac controversia pro vestra facere sententia. Fuistis nimirum in investigandis erroribus plus satis curiosi, & dum omnia purgare studetis, illic quoque errorem fuisse putavistis, ubi nullus fuit. Quando hic certe si error est, jam inde à primordio Ecclesiæ ab ipsis Patribus & viris Apostolicis nobis fuit propinatus. Quod quis pius sustinuerit vel audire, nedum credere? Ut ne quid interim dicam, quod bonus Dominus noster unice dilectam sponsam suam in tam pudenda excitate tam diu nunquam dereliquisset. Quamobrem cum hæc, quam tenemus, Catholica fides de vera præsentia corporis tam apertis ac manifestis Scripturis fuerit Ecclesiæ
ab

ab initio promulgata, & eadem postea per primos Ecclesiasticos Scriptores fidelium auribus tam clare tamque studiose commendata, ne quæso, ne mihi pergatis nam tam bene radicatum & suffultam velle amplius convellere aut subruere. Satis, jam, satis tentatum est hactenus, Et nisi super firmam petram fuisset firmiter ædificata, jamdudum cum magnæ ruinae fragore cecidisset. Dici non potest, quantum hæc tam cruenta controversia, cum per universum orbem Christianum, tum maxime apud nos bene currenti verbo Evangelii obstiterit, Vobis ipsis affert ingens periculum, & cæteris omnibus præbet non dicendum offendiculum. Quocirca, si me audietis, hortor & suadeo, imò vos oro, obsecro & in visceribus J. C. obtestor & adjuro, uti concordiam procedere & coire sinatis, in illam confirmandam totis viribus incumbatis, pacemque Dei tandem, quæ superat omnem sensum, Ecclesiis permittatis, ut Evangelicam doctrinam unam sanam, puram & cum primitivæ Ecclesiæ disciplina consonam junctis

ctis viribus quam maxime propagemus. Facile vel Turcas ad Evangelii nostri obedientiam converterimus, modò intra nosmetipsos consentiamus, & pia quadam conjuratione conspiremus. At si ad hunc modum pergimus adinvicem contendere & commordere, timendum erit, ne (quod dicens abominor) juxta comminationem Apostolicam ad invicem consumamur. Habes, optime Vadiane, meam de tota controversia illa neutiquam fictam sententiam, unà cum admonitione libera ac fideli. Cui si obtemperaveris, non modò inter amicos, sed etiam vel inter amicissimos mihi nomen tuum ascripsero. Bene vale.

Anno 1537.

T. Cantuariens.

Hæc tunc temporis Cranmerus, qui, à Riddleio persuasus, postea sententiam mutavit.

*Henrico Bullingero Nicolaus
Partrigius Anglicus.*

XXXVII.

Religio apud nos pulchre procedit. Regis jussu missi sunt in omnes partes Angliæ, qui sincere Christum concionentur. De Walsinghamica Virgine ac aliis Idolis comminutis puto te jamdudum audivisse. Æstuans ille Purgatorii ignis apud nos nunc extinguitur. De Missa privata magna conturbatio est. Agunt adhuc Londini Legati Ducis Saxonix & Lantgravii Hessiæ, qui in Lambeth Palatio Cantuariensi quotidie fere intersunt disputationibus de Religione institutis. Pollicentur nobis optimi optima, nec possumus nobis non optima polliceri.

Eidem

Eidem Thomas Schlidhurstus Anglicus.

XXXVIII.

JAmdudum Romanensis monstri caput dejectum est. Evertuntur nunc undique præcipuæ, quibus hoc innitebatur Regnum, columnæ, ne reædificandi in posterum ullis ulla suppeditetur occasio. Otiosa enim illa Monachorum turba è domiciliis suis traditur, non tamen sine honesto stipendio, quo sibi victum quærat. Consultant nunc & deliberant prudentissimi viri, quomodo sine turba omnis in universum impietas aboleatur. Nos è Principibus, Magnatumque nostrorum Conventu expectamus determinatam & absolutam omnium rerum & opinionum expeditio-
nem.

Thomas Othlæus Anglus.

XXXIX.

CUcullatum Papæ Stellitium in dies decrefcit. Monachi ac Fratres pauci apud nos funt reliqui, brevi nulli omnino in tota Anglia erunt. Peregrinationibus nullus relinquitur locus. Dii Denique omnes, quas imperitiores per univerfam Angliam invifebant, nunc Londini funt.

Johannes Hokerus Meidftonenfis Anglus.

XL.

RUit hic paffim Azoticus Dagon, Bel ille Babylonicus jamdudum confractus eft. Repertus eft nuper Cantianorum Deus ligneus, penfilis Chriftus, qui cum ipfo Prometheo concertare potuiffet. Nam & capite nutare,
minari,

minari oculis, barbam concutere, incurvare corpus, adeuntium averfari & recipere preces fcitiffime noverat. Hic, cum Picales Monachi fua caufa caderent, repertus eft in eorum Templo, plurimo cinctus anathemate, linteis, cereis, agricis, urbicis, exterisque dicatus muneribus. Subodoratus eft fucum cordatus vir Nocolai Partrigii noſtri frater. Affixum ergo parieti e veſtigio ſolvit; apparent artes, apparent impoſturæ mirus ac Polypeus præſtigiator deprehenditur. Erant foraminofa corpori occultæ paſſim fiſtulæ, in quibus ductile per pinnulas ferrum à myſtagogo trahebatur, laminis nihilominus meatus artificioſè celantibus. Hinc factum eſt, ut populum Cantianum, imò Angliam totam, jam ſæculis aliquot magno cum quæſtu dementarit. Patefactus, Meidſtonenſibus meis ſpectaculum primitus dedit, ex ſummo ſe culmine confertiſſimo oſtentans populo, aliis ex animo, aliis Ajacem riſu ſimulantibus. Delatus hinc circulator Londinum eſt. Inviſit Aulam Regis. Regem ipſum novus hoſpes novo ſalutat

more. Conglomerant apum rita Aulici, Barones, Duces, Marchiones, Comites adsunt è longinquo, circumstant, intuentur & vident penitus. Agit ille, minatur oculis, averfatur ore, distorquet nares, mittit deorsum caput, incurvat dorsum, annuit & renuit. Vident, rident, mirantur, strepit vocibus theatrum, volitat super æthera clamor. Rex ipse incertum gavisusne magis sit ob patefactam imposturam, an magis doluerit ex animo tot sæculis miseræ plebi fuisse impositum. Quid multis Opus? Res delata est ad Consiliarios. Hinc post dies aliquot habita est Londini Concio, prædicabat è sacra Cathedra Episcopus Rossensis. (*Johannes Hilsey*) stat ex adverso Danieli Bel Cantianorum summo erectus pulpito, ita ut commode videri posset ab omnibus. Hic denuo Comædus fabulam scite agit. Mirantur, indignantur, stupent, pudet ab Idolo tam turpiter fuisse delusos. Cumque jam incalcesceret Concionator, & Verbum Dei occultè operaretur in cordibus auditorum, præcipitio demolitus est ligneum trun-

truncum in confertissimos auditores. Hic maximus auditur diversorum clamor, rapitur, laceratur, frustillatim comminuitur, conscinditurque in mille fractas partes, tandem in ignem mittitur, & hic tulit exitus illum.

---

*Nobilissimo & clarissimo viro D. Gulielmo
Bellaio Langeo, Patrono suo S. D.*

XLI.

Illustrissime Domine,

Gessi morem voluntati tuæ, & collegi præcipuos articulos (*Lutetia An. 1607. editos curâ Jac. Aug. Thuani*) de quibus sunt controversiæ, & ostendi quandam in his moderationem, ut mihi quidem videtur, non inutilem Ecclesiæ. Nec dubito quin de omnibus istis articulis facile conveniri posset, si Monarchæ aliqui efficerent, ut aliquot boni & docti viri amanter & libere inter se colloquerentur: sunt enim controversiæ non ita multæ: sed ineruditi non vident quibus de rebus agatur, & interdum præter rem

tumultuantur. Nam in utraque parte discordia publica, ut fit, locum præbet multis indoctis. Atque hos articulos, quos mitto, eo congeffi libentius, ut magis perspicui posset, proprie de quibus rebus agatur. Non hoc agitur, ut Politia Ecclesiastica, aut Potestas Pontificum aboleatur. Non hoc agitur, ut veteres ordinationes sine discrimine mutantur. Præcipui ex nostris maximè cupiunt usitatam Ecclesiæ formam conservare, quantum possibile est. Consenserunt etiam pleræque controversiæ molitæ tempore. Quare, rogo ut quod facit Cels. tua propter Christi gloriam, hortetur summos Monarchas ad concordiam pie constituendam, dum locus est moderatis consiliis. Qualia impendant tempora, si nemo præsentibus dissidiis medicinam faciat, quanta dissipatio Reip. & Ecclesiæ futura sit, si res ad arma deducitur, melius videt Celsitudo tua quàm ego. Illud autem dignum officium est magno ac tui simili viro, in tantis periculis non deesse salutem Reip. & Ecclesiæ. Sed nihil opus est te currentem,

rentem, ut dici solet, adhortari. Illud tibi polliceor, me consilia mea ad tuam & cæterorum bonorum virorum voluntatem summa fide accommodaturum esse, & effecturum ut intelligas, me tranquillitatis publicæ cupidissimum esse. Bene ac feliciter vale. Cal. Aug. 1534.

Celsitudini tuæ deditissimus

Ph. Melanchton.

Reverendissimo viro D. Marco Ant. de Dominis Archiepiscopo Spalatensi.

XLII.

NOli gravatè fere, Reverendissime Præsul, candidam hanc & animi & calami (devotissimi tibi utriusque) libertatem. Sanè expressit mihi, vel renitenti, verba hæc priùs sincerus quidam & Religionis zelus & tui. Fama est te discessum à nobis meditari, neque tam loco cedere velle quàm fide. Strenua profectò suspicione non caret hoc ipsum

sum proficisci ; neque enim cujusquam subire mentem potest, hominem senem velle hoc ætatis, copore tam malè ad molestum iter comparato, animi causâ peregrinari. Deferbuit proculdubio jamdiu juvenilis ille ardor relictas pridem oras curiosè revisendi : nec ita crassi sumus insulares, ut credere possimus, cœlum te mutare velle, nisi animum prius quadantenus mutare decrevisses ; multò verò minus septem illos invisos cœlo totiesque tuo fulmine ictos colles repetere. Novimus & nos sat bene ingenium Romæ. Ecquem latere potest, nedum hominem cordatum, quàm infida sit illa statio superbæ Hierarchiæ expugnatori ? Moneat te olim vester Fulgentius, quàm nihil ita tutum sit Pontificiæ Majestatis tantillo violatori, etiam post fidem (si qua famæ fides) sanctè datam, post promissa munera, post benignissimæ invitationis blanditias. Viderit tua prudentia, ut te vel propudiosissima palinodia, tactæque, quas dejerasti prius, aræ liberaverint. O tuam, si (quem modò profiteris) sanus & Orthodoxus Romam remeare

meare audeas, miram animi confidentiam, piamque Martyrii sitim! dignam stupore nostro, dignam immortalitate! Quin nobis istic liceret & hanc tibi gloriam invidere, & gratulari felicitatem: sed quàm te parum provehat ambitio, quòd non immeritò timeamus. Quid ergo? Ægrè profectò monuero, opus esse novas profectionis suæ rationes exponat Reverentia vestra. Quas verò tandem illas? Si ex falsis liceat (uti plebeiis semper ingeniis licuit) conjectare, fortassis sanctum quoddam Uniendæ Ecclesiæ studium te Romam, discordiæ hujusce facerrimam sedem, propellit; machinaturum demum aliquid, quo funestissimæ Christiani orbis lites aliquando sopiantur: ad quod quidem opus instructiorem te aliis omnibus produxisse visus est ille pacis author; animus certè quàm non desit, memini te alicubi palam profiteri. Dignam sanè piissimo Præfule lapsoque è cœlis pacis Φιλοπρίδω! Quis non hunc unà & animi candorem, & ardorem zeli pronus exosculetur? Pereat certè quisquis est, pereat pes-

peffimè, qui difcerptiffimæ Ecclefiæ re-
dintegrationem fuo ipfius fanguine re-
demptum ire noluerit. Sed parce, fi
me audis, Colendiffime Præful, parce
huic labori. Noximus nos iftic, quid
poffint humanæ vires : votis nos unâ te-
cum, fi lubet, ufque contendemus, ut
Dei beneficio beet aliquando Chriftia-
nam Remp. pax alma, refpiciensque ab
alto diffipet tandem omnes errorum ini-
micitiarumque procellas, quibus hodi-
erno die miferime conflictamur. Sed
mortalium quifquis fe hoc effectum dare
poffe fperat, nimio quàm frustra eft : aut
enim exuat fe prorsus oportet Romana
Ecclefia (quod quis hominum fuadere
fe poffe autumet?) aut hoc profectò
nullo modo fieri poteft. Non negarim
equidem (dedimus enim & nos ftrenue,
quantum potuimus, operam huic insti-
tuto) penes utramque litigantium par-
tem, effe facra pacis limina, quæ ali-
quanto propius liceret, absque ullo fidei
damno, falutare. Nam & levicula quæ-
dam funt, quæ tutò liceret alterutrique
(fi opus foret) indulgere, neque quid
impedit

impedit quominus in tractandarum, quæ
necessario obveniunt, controversiarum
modo, plus utrinque moderationis Chri-
stianæ possit adhiberi ; sed ut unanimum
in summis Religionis Capitibus, quæ
nunc est Romæ indoles, concordiam in-
eamus (dolens edico) haud minus im-
possibile est, quàm lucem tenebris, Be-
liali Deum consociari. Quàm infamis
audit hodie Joannis Sturmii media, non
secus ac lata illa, qua ad inurn usque
Barathrum tenditur, via ! Quàm vapu-
lat etiamnum bonus ille Cassander, Fri-
ciusque, & quisquis moderatioris ingenii
Theologus, pacis ausus est meminisse !
Quin & tepidos Hæreticis suis connu-
merandos censuit pridem non nemo
Gallicanorum Patrum Gualterius. Quis
verò te melius novit, quàm mordicus
olim tenuerunt Tridentini Patres vel mi-
nimas quasque quisquiliis, stipulamque
suæ (quam vocant) fidei ? quibus or-
bem Christianum penitus conflagrare
maluerunt Romani rerum domini, quàm
ut tantillum suo qualicunque jure cede-
re viderentur ? Ecqua nunc spes est, post

rot annorum pertinaciam, profusiores
 veri Pontificios charissimis erroribus ul-
 trò abrenunciaturos? Nimia profecto
 fide sit oportet, qui istud crediderit. Eat
 nunc quis probus monitor, & suggerat
 ista (cujus in pectore conclusa delitescit
 Ecclesia) Pontifici Summo: Sine modò
 suaderi tibi, obsecro, Sancte Pater, ut
 fastuosum hunc Papatum, Monarchi-
 cumque in Ecclesias Dei imperium abdi-
 care velis: noli Cathedram tuam, quod
 soles, ἀναμάρτητον venditare: desine tibi,
 post tam apertam tuorum hominum e-
 rubescentiam, arrogare gladium illum
 alterum potestatis secularis: cave tui
 ipsius præcepta divinis æquiparanda cen-
 seas, edicasque: insigne illud commen-
 tum Transubstantiationis, Sacrificii Mis-
 sati, Purgatorii ignis, fatere tandem
 & exhibila: noli Ecclesiam Christianam
 deinceps ludos facere, lucrosis Indulgen-
 tiarum nundinationibus: jubeas ne San-
 ctorum effigies reliquiæve in Idola con-
 vertantur. Quid, quæso, aliud à mag-
 no Romuli nepote, nisi facem crucemve
 reportabit? Quid ergo? Ubi steterit pa-
 lam

lam errorum parentibus simul & patro-
 nis quidvis aut agere aut pati potius,
 quàm ut à sententia sua, quamlibet im-
 pia ac prodigiosa, discedere velint: quid
 à nobis tandem putat, Paternitas vestra,
 primævæ veritatis asseclis, posse expe-
 ctari? Ut conclamatissimis erroribus da-
 re manus, & plus quàm servili jugo Pon-
 tificiæ Tyrannidis colla subdere, jam
 serò animum inducamus? Non ita sane
 & Deum & hominem exuere possumus,
 ut hac tam infana lege pacem colere ma-
 velimus. Alterum profectò horum (si
 quando convenire lubitum) planè ne-
 cesse erit, ut aut illi errare, aut nos re-
 ctà ire desinamus: illud, ipsi valde no-
 lunt, hoc, Deus. Quod si (qui olim
 Cæsari animus fuisse dicitur, non nisi
 difficillima quæque obeundi) idem ho-
 die sacratum Deo pectus tuum infideat
 promoveatque: cave tibi, Tyrrhenum
 mare ingressuro, à *Duodecim Scopulis*,
 plebi quidem nautarum forsitan incog-
 nitis, tibi verò peritissimo Naviculatori
 exploratissimis. Minitantur illi scilicet
 exitium non cymbis modò quotidianis,
 seu

feu onerariis, feu actuariis : sed ubi eo transfretaveris, sanè aut impingat navis tua necesse est, aut subsidat. Dicam planius, nec te salus ipsa servare poterit, ubi Romam accesseris, quin aut damnatos à te pridem errores, mutata velificatione revoces resorbeasque, aut damneris vivicomburio. Durum utrumque omen, nec ulla alia ratione, nisi prudenti, quod cautus usque fecisti, profugio avertendum. Potèstne fieri ut adeò sis prodigus totius tui, horum uti alterutrum, tutò placideque vitam istic agenti arrideat? Certa mors imminet utrinque reduci : corporis quidem, si verum fateari audes ; si dejerare, animæ. At, si quidem animo jampridem discessum à nobis anteverteris, non erit ut de diuturniore aliqua molis extimæ retentione solliciti simus. Nolo ego de te, tanto Theologo, mali quicquam opinari : levis cujusdam inconstantia, si te tuum ipsius factum palam alligarit, est quòd tibi succenseas. Dic mihi verò, per Deum immortalem, Magne Præsul, quid tandem est, quod te nobis post aliquot anno-

annorum moram, jam de subito abriper-
te, Romamque pellicere potuit? Nun-
quid inhospita tibi visa est gens nostra?
Minusve quàm fortè speraras, virtutibus
tuis indultum? Causari profectò istud
non potes, in quem larga benignissimi
Regis manus, tam ampla, tam opima
concessit ultrò, munera, majora insuper,
si foret opus, largitura: quem Aula,
Urbs, Academia utraque, plebs denique
universa ita suspicere solita est & vene-
rari. Quin & hæc ipsa, qua jam Sere-
nissimi Regis beneficio fruëris, disceden-
di libertas, quàm ingenuè tecum istuc
actum fuerit, satis clamat. Non ea
potest ubique nobis plenissima eundè
quà lubet, redeundique facultas. Fue-
re è nostris quibus Romam vidisse capi-
tale pridem fuit: sunt qui ubi sævæ Ur-
bis limina infelici pede tetigerint, ces-
serint illico Lictori, jamque septemde-
cim plus minus annos (modò usque su-
peresse licuerit) carcere Inquisitorio cru-
delissimè detenti sunt. Non ita nos tra-
ctamus hostes, non perduelles nostros,
necum advenas. Aequò patent istuc cœ-

Y

lum

lum & terra; pessimèque de Britannia nostra meriti, hospitium nimis herclè benignum sibi pollicentur. Num tibi ergo parum placuere mores nostri? Paulò forsan depravatiores solutioresque, quàm per est, vivendi rationes? Obrepent certè vel sanctissimo populo seculi sui vitia: neque nostros omnes immunes venditamus ab illa malorum illuvie, cujus bonos quosque & piget & pudet ferio. Venient scandala, vetus verbum est servatoris. Atqui teipsum appello testem, judicemque; quicquid sumus, non adhuc Italiam impietate exæquavimus. Cedemus profectò non inviti genti Pontificiæ, neque illi diram hanc inhonestamq; palmam invidemus. Finge nos, si placet, multò adhuc improbiore, justificabit nos tamen Roma, ipsa Delos Pontificii Apollinis, Itali vice Dei cælum. Etiam inter Purpuratos Ecclesiæ illius Moderatores comperies, à quibus turpissimi inter nostros ganeones facillè se victos fatebuntur. Quid ergo demum? Num displicet quam nos istic profiteamur, religio? Absit, absit,

ut

ut grandævus Antistes, tam eximiis animi dotibus imbutus, recidivam patiatur. Apage mendacem famam! Non possum ego tam iniquis rumusculis aurem præbere: quicquid ogganniat vulgus, nolo istoc credere, nolo suspicari. Quod si quis, tui similis, tam male confuleret & suæ & aliorum saluti, eum sic audacter compellare non dubitarem. Displicetne ergo Religio? Non ea nunc primulùm innotescit: diu est ex quo utriusque Ecclesiæ dogmata seriò soliciteque pensiculaveris, ac trutinam à te probe sententiam nostram denique amplexus, solam veritati divinæ consonam, Orbi propinaveris, veracique calamo palam consignaveris. Ecquod verò nunc novi luminis tibi improvise abortum sic illustravit oculos, ut quæ solertissima viginti ferè annorum indagine frustra perquisiveris, clarissimè demum cerne-
res? Res eadem est; Tu, si sis alius, videris quod te Numen mutâret. Certè qui Religionem nostram odio habent plus quàm Eteocleo, fatentur nos verum dicere, sed totum non dicere criminan-
tur.

tur. Quicquid est positivæ, quam appellant, apud nostros Theologiæ, etiam adversariis perplacet: negationum solummodò quarundam, paulò atrociorum, graviter accusamur. Nempe audacem illam impiamque novæ fidei farraginem ferre nec posse nos nec debere profitemur. Nihil quicquam addidimus, nihil immutavimus: non aut formosior est, quàm fuit olim, Romanæ Ecclesiæ facies, aut Reformatæ turpior. Dic mihi nunc, cur, quæ intoleranda tibi primum visa sunt Religionis assumenta, placere incipiant? Cur jam serò primigenia nostræ simplicitatis forma tibi sordescere videatur? Obsecro te, Amplissime Domine, imò adjuro per D. N. J. C. redeas ad cor tuum, velisque animæ tuæ misereri. Senex nunc res; moneant te cani tui (flores illi Cœmeteriales, qui nunc caput tuum gravi quodam decore obtegunt) non longè ab esse fatalem illum diem, quo tremendo Summi Judicis Tribunali sisteris, rationem demutatæ sententiæ redditurus. Cogita jam serio quid responsi daturus sis illi, illi falli nescio,

nescio, vivorum mortuorumque Arbitro. Quicquid certe fiat cæcæ plebeculæ (cui, fœda doctorum Tyrannide, cœlestis doctrinæ jubar intercludi solet) fieri non potest quin ut tu, quem tam insigni eruditione rerumque omnium scientia instruxit Deus, servissimum judicium à veritatis agnitæ prius abnegatæque acerrimo vindice reportes. Assurgent contra te in illo verendo die Scripta tua egregia, ὁρῶν δὲ ξίας quondam tuæ monumenta æviterna, testabunturque & quis olim fueris, & quàm solidis rationum nixus firmamentis ad nostras partes accesseris, turpemque tibi lapsum coram Deo & Angelis exprobrabunt. Interim verò cœlum & terra nobis attestentur, ecquid sit in quo nos satis indubitisque Dei eloquiis non firmissime adhareamus; ecquid in quo SS. Patrum Conciliorumque authoritate destituamur; ecquid in quo nos à Romanis discessionem fecerimus, nisi ubi illos à se, à Deo discessisse constiterit. O pios salutareque nostros errores! Ecquis bonus est, qui cum beatissimis Patribus, cum gloriosis

Martyribus, cum SS. Apostolis, cum Deo denique ipso errare dubitaverit. Aliam profectò semitam qui sibi calcandam elegerit; erret, cadat, pereat necesse est. Fige ergo, si sapis, Venerande Præsul, fige istic pedem; mane usque nobiscum, & fruire Deo, fruire Evangelio, fruire suavissima bonæ conscientie pace. Quod si te ista parùm moveant, age, orna hanc modò & accipe, quandoquidem ita vis, fugam ab hoc Asylo pacis simul & religionis, daque aurem noctuis illis (si quæ sint) Loioliticis, quæ tibi istæc suaserint: olim (vivit Dominus) fera duceris facti pœnitentia, Britanniamque nostram aut nunquam vidisse, aut nunquam dereliquisse frustra exoptabis: quod ex animo deprecor.

Reverentiæ vestræ humil-
limè deditissimus
Josephus Hallus Archi-
presbyter Vigornienfis.

Edmundus

Edmundus Grindallus H. Zanchio
Salutem in Christo.

XLIII.

GRatulabar mihi proximis tuis literis novam dignitatem, (*Archiepiscopi scilicet Cantuariensis*) seu potius, ut tu verè scribis, officium & onus, cui me valdè imparem ingenuè agnosce. Ego verò tibi gratulor, Clarissime D. D. Zanchi, istam tuam magnanimitatem & constantiam in optima causa defendenda. Audivimus enim quot & quantos labores ac certamina sustinueris in vera sententia tuenda de Eucharistia ac Prædestinatione. Est hoc quidem veri Doctoris tenacem esse fidelis illius sermonis, qui ad doctrinam facit, atque à veritate ne latum quidem unguem discedere. Equidem non dubito quin Magistratus vestri, pro ipsorum prudentia, satis moderatè judicabunt, etiamsi multa, ut nosti, quorundam importunitati con-

cedere cogantur. Sed si ad extrema ventum fuerit, Dominus ubique ostium satis amplum aperit. Nos hic, Dei beneficio, utcunque pacatam habemus Ecclesiam : habemus Episcopos in vera doctrina consentientes, non otiosos, sed in vinea Domini laborantes. Augetur etiam indies numerus fidelium, etiamsi non desunt, ut fit, hostes clancularii, sed hi angulos quærere coguntur, palam virum suum prodere non audent. Faxit Deus & motus Gallici felicem habeant exitum, quod hostibus nostris omnem spem præcideret. In Scotia etiam hactenus summa Procerum contentione bene successit. Sola Regina apud illos sacra Papistica admittit, quæ alioqui Senatusconsulto per totum regnum haberi non permittuntur. Quanquam autem dubium non est, quin Antichristi satellites in illo regno huic libertati insidiabuntur, præsertim si Guisiani, ex quorum familia est Scotia Regina, superiores evadant : tamen speramus Dominum causæ suæ non defuturum, & optimis illis regni Proceribus non solum animos, fed

sed & vires suppeditaturum, ut hoc tam sanctum negotium perficere possint. D. Coccius, D. Urollius, D. Hetonus, cæterique amici & noti vivunt, valentque, ac te plurimum salutant. Vale. Londini A. 1576.

Quirino Rentero Mosbacensi, tanquam filio suo charo, Andr. Dudithius.

XLIV.

Quid dicam? si tempora utriusque nostrum, vel tua potius tempora ita tulissent, ut unà semper vivere potuissemus, equidem vitam longè jucundiorē ducerem. Quid enim? In pietatis & bonarum literarum studiis, ut hoc biennio fecimus, reliquum tempus omne transigendo, ego cum liberis, meis atque adeò familia tota, in tua doctrina, pietate, modestia, humanitate, benevolentia conquievissemus: sed te aliò tua fata vocant. Nobis quidem magnum tui desiderium relinquis, quod omnibus officiis

ficiis lenire, mutuūque amorem conservare mihi certum deliberatumque est. Par ut pari referas multis abs te verbis contenderem, nisi tua mihi virtus & constantia plenè perspecta esset. Nunc, quoniam abeundum tibi est, quo te Deus vocat, in pede fausto, nostri memor: ac creberrimis dolentem abitu tuo animum meum literis recrea, si me verè amas, ut certè amas. Vale, & feliciter vive, atque inter vivendum benè mori disce, quæ est ars artium omnium difficillima, simulque præstantissima. Uratislaviæ, ex ædibus nostris 13. Junii 1582.

---

*Fragmentum Epistola Ph. Melanchtonis ad
Joach. Camerar. Erphordia A. 1543.*

XLV.

ET si res in Ubiis actas narrabo, tamen interim summam significandam esse duxi. Postquam Bucerus & ego Librum (*Reformationem intellige Hermannii Coloniensis Archiep. Bonna An. 1545. excusam in folio*) absolvimus: Episcopus

piscopus senex adhibitis Coadjutore, (*Adolpho*) ut vocant, & Decano Comite Stølbergio, ingenioso homine, & aliis quibusdam præcipuis viris, & me, legi sibi totum librum jussit, attentissimè audivit, multa de plerisque locis graviter differuit, quædam suo judicio rectè mutavit, interdum nostras sententias re disputata suæ opinioni prætulit. Huic labori dies sex tribuit, ac quotidie matutinas horas quaternas continuas. Miratus sum senis assiduitatem & diligentiam, ac animadverti seriò hanc rem tantam ab eo agi, quod, quantum referat, intelligis. Et has controversias penè ut artifex dijudicat. Continet autem Liber initio doctrinæ summam. Postea politica de Collegiis, ut teneant ἀξιώματα, ac tantùm corrigant doctrinæ & ceremoniarum vitia. Cùm de Libro statuisset Episcopus ipse, postea conventum indixit; delecti sunt qui legent & expenderent. Tandem igitur Comites, Ordo Equester, & Legati Civitatum magno consensu Librum comprobant, & pollicentur se ad eam formam Ecclesias instauraturos esse.

Litera

Litteræ à Patriarcha Alex. ad Archiep. Cantuariensem, ex Ægypto in Britanniam transmissæ, ex autographo Cyrilli Græco Latine versæ, Archiepiscopi jussu, à Daniele Featleyo eidem Archiepiscopo à Sacris.

Beatissimo & magnificentissimo Domino Archiep. Cantuariensi, totius Angliæ Primate & Metropol.

GEORGIO ABBATI, mihi multis nominibus colendissimo, officiosè cum honore & debita reverentia in Britanniam tradantur istæ.

CYRILLUS Dei gratia Papa & Patriarcha magna urbis Alexandria, & Judex Oecumenicus.

Beatissime

XLVI.

Beatissime & amplissime Archiepiscopo Cantuariensis, totius Angliæ Primas & Metropolitane, Domine Georgi, Domine & frater charissime,

EXopto amplitudini vestræ prosperam valetudinem, ad emolumentum & coagmentationem concediti tibi gregis. Cum jam Christi gratiâ Egypto nostræ redditi, pace fruamur Ecclesiastica, res postulat ut fidem per literas B. vestræ astrictam liberemus. Nusquam siquidam magis quàm hac in nostra Christus Ecclesia altam agit pacem, nulla de fide lite aut contentione inter nos gliscente, idque adeo inimicis Christiani nominis acerrimis & infestissimis habenas moderantibus. A quibus etiamsi variis exagitemur exerceamurq; modis, nobis tamen pro Christi nomine quem spiramus, cujusque stigmata in corpore circumferimus, ab istiusmodi hominibus perquam volupe est affligi, vexari,
&

&, si necesse est, durissima atque ultima
sustinere, ut hac exploratione fides no-
stra magis magisque splendescat, & Dei
gloria illustretur. Ab his igitur nihil
nobis timemus, sed à canibus potius &
operariis subdolis, Hypocritis dico, qui-
bus solenne est aliud clausum habere in
pectore, aliud promptum in lingua; qui
Deum ipsum projecta audacia impetere
haud erubescunt, dummodò Romani
Pontificis tyrannidi quoquo modo veli-
ficentur: hi emissarii terrorem mirum
in modum nobis incutiunt, nostræque
imponunt simplicitati, cui mancipandæ
varias admovent machinas, maximè fre-
ti eruditionis fuco, & spinosarum dispu-
tationum aculeis, cum nos interea eru-
ditorum penuria laboremus, qui cum
sciolis istis æquo Marte congregiantur.
Etenim propter peccata nostra despi-
cibiles facti sumus præ omnibus gen-
tibus, & cum imperio artes quoque li-
berales amisimus. Hæc cum crebrò a-
nimum feriret cogitatio, negotium tan-
dem cum charitate vestra contulimus,
vestrumq; consilium & auxilium implo-
ravimus

ravimus. Ac ex responso vestræ B. maximum cepimus solatium : quo, non sine mandato Principis, nobis authores fuistis, ut quendam è nostratibus transmitteremus, qui sedulam SS. Theologiæ apud vos navaret operam. En igitur hominem Græcum, (*Metrophanem Critopulum, postea Patriarcham Alex.*) gradu presbyterum, Græcis literis non leviter tinctum, Ecclesiæ nostræ Alex, alumnum, haud obscuro loco natum, ingenio ad reconditiorem eruditionem imbibendam probè comparato. Cujus progressus non pœnitendos fore speramus, Gratia divinæ aura cœlitus aspirante, & B. vestra dextram auxiliatricem porrigente. Ac quia, ut ex te audio, allubescit hoc consilium nostrum Serenissimo & à Deo coronato Regi Jacobo primo, gratiæ debentur ipsius humanitati, qua ad cœlestis Regis bonitatem & misericordiam proximè accedit. A quo certè nec aliud expectari poterat, utpote cui Deus cœlitus benedixerit, & uberrimis eum gratiæ donis locupletaverit, & ex speciali providentia tanti talisque Imperii guber-

bernaculis admoverit. Quapropter primò à B. vestra petimus, ut, nostro nomine, summa cum reverentia, & humilissima corporis inclinatione, celsissimam ipsius Majestatem venerabundè salutet, cui ex intimis nos sensibus vitam prolixam & senectutem productam precamur. Deinde ab ipsius humanitate submississimè petimus, ut pro innata & prope dixeram immensa benignitate, scintillulam beneficentiæ aliquam huic nostro Metrophani jubeat affulgere. Ad extremum, si quid in hisce literis nostris, quod ad hunc hominem instruendum, perpoliendum pertineat, desideretur, id omne tua facile assequetur supplebitq; Prudentia, quem Deus extulit, & tanquam faciem clarissimam in edito loco constituit, ut & aliis solatio esse possis, nec tuis tantùm Britannis, sed & Græcis nostratibus lucem porrigas. Vale, vir Beatissime: largiatur tibi Dominus Deus diuturnam & felicem vitam, unaq; vires subministret, quibus & regni negotiis & Ecclesiæ curis per sis subeundis. Ex Ægypto Cal. Martiis, æræ Christianæ An. 1616.

GEOR-

GEORGIUS ABBAT *divina provi-*
dentia Archiep. Cantuariensis, totius
Angliae Primas & Metrop. Sanctissimo
Domino & Fratri

CYRILLO, *Papa, & Patriarcha Alex.*
& Judici Oecumenico, in Christo S.

XLVII.

CUM multa sint quæ universalis
Ecclesiæ in membris sympathiam,
suavissimamque conspirationem loquan-
tur: tum eandem vel hinc maximè in
hoc tempore persentisco, quod mihi fra-
ternitatem vestram de facie nunquam
cognitam, longissimisque adeò terræ ma-
risque spatiis dissitam, tanquam præsen-
tem ambabus datur ulnis amplexari; u-
trumque nempe fidei unitate colligante,
& communi charitatis vinculo constrin-
gente, per unum eundemque spiritum:
Quo Christum, quem uterque spiramus,
meritis celebramus laudibus, vobisque
pacem Ecclesiasticam, nullo, ut affirmas,
Z schif-

schismate, aut malo intestino turbatam ex animo gratulamur, necnon externam tranquillitatem haud quidem omni ex parte inviolatam & halcyoniam stupendam tamen, qua etiam inter hostes Christiani nominis acerrimos infensissimosq; fruimini, juxta illud Prophetæ Regis de Christo vaticinium, *dominare in medio inimicorum tuorum.* Vestram & nos vicissim rogamus pietatem, ut nobiscum unâ lætetur de variis Dei donis in Ecclesiam Britannicam affatim effusis. In qua (quod olim de nostris Insulis vester Chrysostomus) *audire est ubique populum è Scripturis sacris philosophantem, voce quidem peregrina, fide domestica, lingua barbarorum utentem, moribus sanctorum.* Etenim, quod in Ecclesiis Romano Pontifici dicatis obtineri nequit, populus Christo colendo addictissimus in clarissima Evangelii luce versatur, & aquæ vivificæ rivis limpidissimis, arcente nemine, sitim abundè explet. Ac, ad disciplinam quod spectat, (quod in aliis Ecclesiis, etiam à fæce Papismi repurgatis, aliter habet) antiquissimam Ecclesiastici regiminis formam,

mam, distinctos Ministrorum gradus retinemus. Hæc nobis æternum seruet bonorum omnium largitor Deus, ut nos, quæ naturæ nostræ est pravitas, propter peccata nostra, maximè labem animi minus grati jamdiu meruimus, ut Candelabrum nostrum aureum, suo dimoveretur loco, nosque omni S. Scripturarum luce penitus destitueremur. Nec enim hæc quibus fruimur bona, nostris, quæ nulla sunt, meritis, accepta ferimus, sed divinæ primum misericordiæ, deinde singulari, qua electum suæ gloriæ organum complectitur, charitati, Regem dico Serenissimum Jacobum, qui laudatissimæ Elisabethæ, tum regni tum religionis hæres, utraque & firmat legibus, & illustrat exemplo. Etenim non solum assiduum se præbet sacrarum concionum auditorem, & ad tremendam mensam Dominicam in celebrioribus præsertim Ecclesiæ festis convivam, sed etiam, quod exemplo majus, & in Rege magno maximum,

Qui tot sustineat, qui tanta negotia solus :

de abstrusissimis Scholæ mysteriis cum
Episcopis in palæstra Theologica exerci-
tatissimis nervosè differit. Imò & de re
Theologica multa calamo regio accura-
tè exaravit, quæ nuperrime typis man-
data sunt, ad fidem orthodoxam statu-
minandam & errores præsertim Pontifi-
cios convellendos. Talem tibi tantum-
que Regem perquam gratulor amicum,
qui lectis vestræ Sanctitatis ad me literis,
vestram Beatitudinem piè resalutat, &
de vobis honorificè loquitur. Ac quò
suam erga vos benevolentiam testatio-
rem redderet, mihi in mandatis dedit,
ut delectissimus vester Metrophanes hu-
maniter amiceque exciperetur. Quem
quidem ego, ut amoris in me vestri obli-
dem, arrhamque pretiosissimam in sinu
habebo ; & quæ illi necessaria erunt, aut
opportuna, omnia haud gravatè impen-
dam. Jam verò etiam generosum hunc
è Seminario Græcanico furculum, quò
apud nos germinet, fructusque maturè
proferat, horto amœnissimo inserui. A-
cademiæ Oxoniensi, Bibliotheca instru-
ctissima, & septendecim Collegiis splen-
didissi-

didissimis eruditorumque gens numero-
sa tanquam in Prytanæo publicè alitur.
Horum Catalogo vester inscriptus jam
est Metrophanes, qui cùm maturuerit,
& fructus uberes exeruerit, prout vestræ
prudentiæ visum fuerit, & è re erit ve-
stræ Ecclesiæ, aut apud nos fixasaget
radices, aut in natale solum denuò trans-
plantandus remittetur. Quod reliquum
est, vestram, Sanctissime frater, implo-
ramus pietatem, ut precibus ad Deum
assiduis Ecclesiam Britannicam habeatis
commendatam, sicut & nos pro vestra
Græca itidem interpellabimus: ut illa
unà cum tota Catholica divinæ provi-
dentiæ præsidio, ceu muro circumcincta,
in veritate juxta ac pace firmetur. Nec-
non ut ab emissariis istis novatoribus
Christianam veritatem pariter ac liber-
tatem cuniculis oppugnantibus libere-
tur. Quos inter imprimis cavenda &
averruncanda pseudomonachorum tur-
ba recens è figulina prodeuntium inte-
merandum Servatoris cognomen sibi ar-
rogantium, qui pacem sectari se profi-
tentur, turbant tamen miscentq; omnia,

& veritati unicè studere videri volunt, æquivocum tamen mendacium, etiam perjurio implicitum dogmatizant. Ab his vulpeculis lupisque rapacibus universis gregem suum tueatur magnus ille ovium Pastor, unaque vestram pietatem in gratia perpetuaque felicitate conservet. Londini 17. Novem. 1617.

---

*Beatissimo Patri, Georgio, prudentissimo
Archiep. Cantuariensi in Anglia.*

XLVIII.

BEatissime Pater Archiepiscopo, post fraternam salutem & pacem à Domino nostro J. C. Non capiunt præsentēs literæ ut de dilatione mea ad B. vestram responsionis prolixius exponam: quoties enim rescribere proponebam, toties distractus, à variis rerum generibus, (quæ me indies obruunt) differebam. Verum est, quod tempus interfluxit, sed recens in cordis intimo remanet vinculum Christianæ charitatis, quam seriò
unà

unà mecum B. vestra colit. De suis occupationibus nemo est cui non constet, multis publicis, multis privatis, prudentiam vestram detineri: plures sine dubio fuerunt in excessu Serenissimi quondam Regis Jacobi beatæ memoriæ, de cujus obitu doluit quisque bonus. Vixit enim ille in hoc seculo, non minus Rex quàm Philosophus; nec minus Philosophus quàm Rex. At nunc felicissimus Regni cœlestis Aulicus, augustiori & excellentiori fruitur vita & lumine in sempiternum. Christiana Resp. maximum bonum amisit: Sed Majestatis & Regni & virtutum dulcissimi parentis hæres, Serenissimus & Christianissimus Carolus, vivam undequaque imaginem paternam redolens, dat sperare majora. Ejus Regiæ Majestati ego minimus felicissimum & augustissimum auguror Imperium in florentissimo M. Britanniæ Regno, Deumque patrem Domini nostri J.C. genuflexus supplico, ut Regiam S.M. diutius conservet, Spirituq; S. suo regat, omni benedictione ornet, atque augeat cumulatissimè. Ista precor S.R.M. & ro-

go summopere vestram B. ut nomine meo velit referre, & humiliter manus S.R.M. osculari, obnixequē rogare, ut nos sua clementi gratia prosequatur. Interim de quibus Libris scribit ad nos B. vestra, non arbitror me posse satisfacere. Cum meo tamen dulcissimo amico, fautore & patrono, Thoma Roe, Oratore in hac Aula prudentissimo, agam, si quid agere potuero. Ab illoque certior fies de successu. Pro fine, Deum O. M. oro vestræ B. pro bono Ecclesiæ longos annos donet, ab omniq̃ malo liberet. Quod ut mihi vicissim precetur à Domino vestra B. per suas orationes opto, si est possibile, possim evadere, ne me absorbeant indiscreti veritatis persecutores. Bene valeat B. vestra. Data domi meæ Patriarchatus $\frac{26}{16}$ Januarii 1627.

Vestræ Beatitudinis in Christo observantissimus

Cyrillus Patriarcha Constantinopolitanus.

Illu-

*Illustrissimi Principis Electoris Palatini
Brevis Fidei Confessio, exhibita Rudol-
pho 2. Imperatori, Ratisbona A. 2594.*

XLIX.

Fredericus 4. Palatinus Rheni Elector.

A Religione Parentis optimi (*Ludovici
Frederici 3. filii*) non defeci: cu-
jus religio scriptis Prophetis & Aposto-
licis nitebatur. Qui, dum vixit, non in
Martinum aut Jacobum, sed in Christum
credidit, & in ejus invocatione expiravit
Illam in Christum fidem, idem Symbo-
lum, eadem fidei fundamenta ego con-
stanter tueor & tuebor. Arianos, Ne-
storianos, Eutychianos, Anabaptisticos
furores detestatus est Pater, detestor &
ego filius toto corde. Sacramentarios
errores (quorum duo sunt genera: eo-
rum qui ex Sacramentis Idola faciunt,
& signa ut rem signatam venerantur, nec
sacramentales locutiones agnoscunt: i-
tem qui pro nudis signis ea habeat) de-
testatus

testatus est Pater, detestor & ego filius. Progredior longius. Calvinismum, & Zuinglianismum detestatus est Pater, detestor & ego filius, si tale quippiam esset, quale Ubiquitarii & Flaciani fingunt; si scilicet vel veritas, vel Christi omnipotentia, vel omnis ejus in terris præsentia negaretur. Sed hoc nomine ego sum Patre beatior, quòd agnovi sub nomine Calvinismi deformari ab inquietis & ambitiosis per Germaniam veritatem religionis orthodoxam. Quod ipsum proculdubio agnovisset Pater, si ipsum diutius superesse voluisset Deus: quemadmodum illam fraudem agnoscere cœperunt potentissimi duo Saxoniae Electores, Pater Augustus, & Filius Christianus, magnanimi & magni judicii Principes, laude & memoria Scriptorum dignissimi, D. Lutheri autem Scripta non minoris ego facio, quàm Pater laudatissimus. Sed illos merito pro stolidis habeo, qui omnia, quæ aliquando illi, ut homini, exciderunt, tanquam aurum & gemmas, exosculantur.

Clarissimo

---

*Clarissimo Viro Conrado Rittershusio
J. C. Jacobus Bongarsius.*

L.

DE Bodino quid cognoverim, paucis accipe. Libros de Republica, cum primùm ederentur, legi avide, anno, nisi fallor 1576. recens tum à Germania. Ingenium hominis arridebat; placebat multa illa lectio; sed quoties attingebat res Germanicas, videbam hominem errare turpiter, & judicium passim desiderabam. Venio inde ad audiendum Cujacium. Inaudierat is tangi se à Bodino; Librum requirit; is nullus erat apud Bibliopolas: Mittit ad me, quem Historiarum studiosiorem noverat quàm Juris Tribonianici. Librum à me accipit, & aliquot post dies, data occasione, in hominem publica in lectione insurgit per duas horas & quod excurrebat oratione perpetua. Recitatio illa à quibusdam ad Bodinum mittitur. Is in altera editione
Episto-

Epistolam premittit operi, inscriptam Pibracio, qua in Cujacium atrociter invenitur, sed eorum quæ Cujacius notaverat in ista altera editione nec volam reliquit nec vestigium. Anno 1583. venio inde in Daniam. Principes & magnos viros convenio. Quærent quod sit de Bodino judicium? Ego ignorans scripsisse illum quod eos morderet, respondeo haberi pro homine magni ingenii, judicii nullius. Tum hi, scripsisse illum de gente & moribus Danicis falsissima. Consulo inde Carolum Danzæum, Regium in Dania Legatum, virum & doctrina & usu rerum & pietate insignem. Is mihi statim paginas aliquot profert inscriptas ipsi Pibracio, quibus querebatur Bodinus factam sibi injuriam, qui falsa & inepta scribens de Danicis rebus, laudasset literas scriptas ab ipso Danzæo tanquam visas & lectas; sed sibi ista scribere, aperte & crasse conficta, nunquam venisse in mentem, petere ut sequenti editione retractentur; aliàs accusaturum hominem apud Regem. Excerpserat Danzæus mendacia illius de Danicis omnia, quæ

quæ cùm exscribere ego cuperem, nec vacaret discedenti, dicebat Danzæus non esse exscriptione opus, nam ne nominare quidem unquam Daniam aut Sueciam, aut alium Septentrionis illius locum sine mendacio. Idem in Polonia mihi de suis rebus multi confirmarunt. Et erat mos Bodini, quæcumque de exteris à circumforaneo quolibet audiret, ea absque alia cura notare & publicare. Jam edidisse illum Lectiones Turnebi in Oppianum pro suis, nemo nostrorum ignorat. Sed in Libris de Rep. monitus, pleraque mutavit in melius. Ego primam tantùm editionem legi, secundam inspexi leviter. Sit non inutilis ejus opera; ea certe non est, ad quam deduci debeat adolescens, tanquam ad fontem aut purum rivulum. Sed de his plus fati. Vale, vir clarissime, & me ama. Francofurti 4. Apr. 1600.

*De Metrophane, de quo supra,
Addenda quadam.*

Metrophanes Critopulus scripsit, antequam ad Sedem Alexandrinam esset evectus, Confessionem Ecclesiæ Orientalis, puro ac eleganti stylo, à Joh. Horneio Latinè versam, & Helmestadii anno 1661. excusam. Videatur Erasmus Schmidius in N. T. p. 900. Metrophanem laudat Willielmus Schickardus in Proëmio Regum Persiæ pag. 80. *Jesu nomen, inquit, Turcis ita est honorabile, ut eo tanquam adversus omne infortunium efficacissimo in suis Chamailis abutantur. Sic vocant Amuleta per suos Talismanlar, sive Sacrificos, magica devotione confecta, & in schedis circumvolutis descripta, quæ præculis quibusdam, circulis aliisque characteribus constant. Ea sacculo serico inclusa de collo suspendunt, aut in sinu sub pectore gestant; unde ἐγὼλμα numinantur ab hodiernis Græcis, ut mihi prodidit Hieromonachus ille Berrhoensis Macedo, Dn. Metrophanes*

phanes Kritopulus, amicus & non ita pridem hospes noster.

Anniani Celedensis Diaconi Praefatio in Chrysostomi Homilias de D. Pauli laudibus à se Latinè versas, auctior ac emendatior quàm in Chrysostomi Operum editione à Frontone Ducao curata.

LI.

Domino Sancto Evangelo Presbytero Annianus. Recenti experimento didici, quàm sint utilia obsequentibus imperia bonorum, qui, rectiore quadam ingredientiens benignitatis via, beneficia deferunt sub specie jussionis. Quid enim mihi jucundius, quid fructuosius imperare potuisti, quàm ut ex beati viri Joannis Operibus in nostram linguam aliqua transferrem, id est, septem libellos ejus, quos super Pauli Apostoli laudibus in Ecclesia aliquando dissevit? In quo mihi, etsi in sermone peregrino admodum rudi, plus evenit tamen

men voluptatis & commodi quàm laboris. Secutum est enim ut eum, dum tibi vertere conor è Græco, pressius ipse com-
biberem, pleniusque tam insignis doctrinæ veritate perfruerer ; maximè cum ubique dives ingenium in materia locupletiore versetur. B. enim hic Paulus exprimitur non fucatæ alicujus laudis ad umbratus coloribus, sed inviolabili virtutum suarum veritate formatus ; quem tam integrè ubique, tam solidè, nunc ex magnitudine operum, nunc ex illuminatione dictorum, modò ex consilio vario, modò ex dispensationum profundo, tum ex tolerantia passionum, tum ex claritate signorum eximius laudator asseruit, ut eum non depinxisse solùm, verùm quasi ad præbendum rursus perfectionis exemplum quodammodo resuscitasse videatur. Nam cum ab aliis cæterorum merita laudantur, usitatum quiddam solot atque exile resonare, & velut in superficie circumvagante sermone virtutes ipsæ nominibus magis suis ad commemorationem videntur venire quàm rebus. Beatus autem Joannes Paulum altius

tius intuendo, dilucidéque in medium proferendo, ipsas mihi videtur inspexisse venas, ac medullas virtutum expressisse. Quæ ita omnes in ista laudatione vivunt, ita floribus suis decorantur & fructibus, ut eas prope non minus ab hoc tam sublimiter explicatas, quàm ab Apostolo fortasse miremur. Quod quidem Opus eo esse apud te amabilius debet & gratius, quod de S. Scripturarum luce rutilans clarissimi syderis vice noctem Manichæi erroris exagitat. Quantum enim nobis consolationis exoritur, cum cernimus tam erudito tamque illustri Orientis magistro, eam, quam in nobis Traducianus (S. *Augustinus*) oppugnat, adstrui veritatem? quam certè B. Joannes, ut in omnibus libris suis, ita hic quoque, ab omni munitam latere, custodit, armat, accendit, ut videatur non tam præsentis informasse discipulos, quàm nobis contra veræ fidei oppugnationem auxilia præparasse. Quantus enim ille adversus necessitatem, quantus pro libero surgit arbitrio, quàm nostrorum libris ubique concinnens, voluntatis

jure servato, divinæ gratiæ præsidia commendat, quàm contra omnium vitiorum tenebras, quàm pro cunctarum speculo virtutum splendidissimum vas electionis opponit? Primo, B. Paulum libello, & omnibus præferendo Sanctis & Angelis conferendo: Secundò, ex virtutibus ejus atque sententiis bonum asserendo naturæ? Tertiò, ejus charitatem pro cunctorum salute ferventissimam comprobando? Quartò, de vocatione ejus & confirmata ubique ab ipso Evangelii veritate dicendo: Quintò, de passionibus ejus & dispensationum varietatibus disserendo: Sextò, solvendo omnes illas quæstiones, quibus Traducianus innitens B. Paulum vitiorum obfuscatione commaculat, ut scilicet fidelibus suis Apostolico exemplo peccata conciliet: Septimò, ignem zeli ejus in Christum, & ante honorem quoque Apostolatus fervorem docendi supra ceteros efferendo; ut satis liquidò clareat extinctam esse peccandi necessitatem, quam adversus Manichæos & doctrina Apostoli depræliatur & vitæ. Verùm nos, in tam egregii interpretatione

tatione Operis, etsi nihil ut puto de sensuum veritate, non tamen parum de eloqui venustate perdidimus; splendorem tam nobilis styli & elocutionum gratiam exprimere non valentes. Sed ne sic quidem te istud imperasse pœniteat; neque enim verendum tibi est, ne forte asperitate translationis offensus, lectionis hujus careas voluptate; cum quidquid nobis ex cultu defuit ornatuque verborum, id totum illius quem transtulimus magnifica inventa compensent. Est enim S. Joannes tam clarus totus ac fulgidus, ut facile possit sententiarum suarum luminē etiam inter nostri sermonis nubila coruscare.

---

*Fragmentum Epistolæ Beati Rhenani ad
Fridericum Nauseam, Viennensem Episcopum, Selestadie postr. Cal. April 1546.*

LII.

Pontifex (*Paulus III.*) nepotem suum Horatium (*Farnesum*) in Galliam misit, in aula Regis versaturum anno stipen-

pendio quatuor millium coronatorum. Scribitur è Tridento, sibi illum à Concilio metuere propter reformationem: à qua Summorum Pontificum animi, prohi dolor! diutissimè fuerant alienissimi. Sed metu liberabitur, si ea pars adulatorum vicerit, quæ Papam supra Concilium statuit: qua de re nunc aiunt agi, summa animorum concertatione. Et miramur fatalem istam in Ecclesia dissentionem, quæ se magis atque magis in dies propagat & munit armis, etiam invitis Principibus à Deo inamissam, ut de emendatione tandem Ordo Sacerdotum cogitet, luxum superbiamq; fugiat, frugalitatem ac sobrietatem amplexetur. Sanè Colloquium illud Ratisbonense ita abruptum esse doleo, nisi forte Cæsar, Princeps sapientissimus, meliorem aliquam componendi negotii rationem demonstrabit.

Is. Casauboni Judicium de Ecclesia Anglicana Ritibus ex ejus Ephemeridibus MSS.

PRidie Cal. Novemb anni 1610. Diem sacrum non malè posui Dei beneficio.

cio. Sum enim invitatus hodiè, ut inter-
 essem sacris, quæ facta sunt ad conse-
 crandos duos Episcopos Scotos, & Archi-
 episcopum Scotiæ. Vidi illos ritus &
 impositionem manuum, & preces in eam
 rem. O Deus! quanta fuit mea volup-
 tas. Tu, Domine Jesu, serva hanc Ec-
 clesiam, & Catharis, qui ista rident, da
 bonam mentem.

Pridie Non. Jan. an. 1611. Gratias tibi
 Domine, quod hodie ad sacram mensam
 sum admissus, & Corporis Christi San-
 guinisque factus sum particeps in Eccle-
 sia Anglicana, cujus formulam heri dili-
 genter meditatus admodum probavi, &
 Ordinem agendi mirè laudavi, præ re-
 cepta apud alios consuetudine.

M. Ant. Muretus M. Ant. Ciofano.

LIII.

ET ad literas tuas & ad versus suavis-
 simi adolescentis Julii Roscii citius
 respondiſsem, si habuiſsem per quem ar-
 bitrarer literas meas ad vos perlatum iri.

A a 3

Cepi

Cepi tandem hoc consilium: ut eas mitterem ad amicum quendam, qui mea causa eas perferret in seminarium ad Roscium, à quo spero has quoque tibi redditum iri. Eadem causa est cur nihil scribam ad literas Germani illius (*Nathanis Chitrai, cujus Epistola inter Maretii Epistolas occurrit*) quas tu à Manutio tibi datas ad me misisti. Scribit enim ad me Rostochio, cujus ego oppidi nomen nunquam antea audiveram, neque ubi terrarum sit scio. Et alioqui, ut verum tibi fatear, non admodum libenter scribo, ad homines ignotos, præsertim ortos in eis regionibus, ubi vulgo à recta & vera religione homines desciverunt. Vereor enim ne imprudens ad aliquem *ἄσχετον* literas idem: cum quibus ego nihil mihi esse aut familiaritatis aut commercii volo. Nec causa quidem ulla est cur hoc quidem tempore, præsertim occupatus, respondeam ad literas fratris tui, quibus mihi gratias agit, quod se Episcopo Sulmonensi commendandum curaverim. Ego semper quæ ad te, quæque ad illum pertinebunt, studiosissime procurabo,

rabo, neque in tanta nostra conjunctio-
 ne ullus unquam gratiarum actioni futu-
 rus est locus. Manutium, si adhuc istic
 est, meis verbis salutes velim, eique ad-
 firmes in valetudinem ipsius mihi summo
 dolori esse; qui, si fortè animum indu-
 ceret, hoc ad nos secedere, & nobiscum
 transigere hos æstivos calores, fortasse
 perciperat eandem utilitatem è salubri-
 tate cœli Triburtini, quam multi alii ca-
 piunt: à me certè expectare posset ea
 omnia officia, quæ vetustissimæ inter nos
 amicitia & summis ipsius erga me bene-
 ficiis debentur. Salutabis etiam meo no-
 mine optimum & eruditissimum homi-
 nem Fulvium Cardulum: eique, quod
 adductus mea commendatione rationi-
 bus tuis consulere conetur, ex meo quo-
 que gratias ages. Plura scriberem: sed a-
 vocor. Vale 11. Cal. Sextil. 1570. Romæ.

Joh. Quistorpius V. Cl. Bernardo Taddelio.

LIV.

Contendis à me, amicissime Tadde-
 li, ut perscribam, quomodo, mun-

do huic valedicturus, Literatorum Phœnix Hugo Grotius se gesserit. En, paucis id habe. Conscenderat ille Stockholmiae navim, qua Lubecam ferretur: vehementibus per triduum in mari jactatus procellis, naufragium patitur, & æger ad Cassubia litora appellit. Inde perquam incommodo curru, pluvia tempestate, per sexaginta & plura milliaria, tandem Rostochium nostrum devehitur. Divertit ad Baemanniam. D. Stocmannum Medicum advocari curat, qui ætate, naufragio, incommodis itineris fractas vires advertens, vitæ terminum imminere præfagit. Secundo ab ingressu in hanc urbem die, (qui scilicet veteri erat 18. Augusti) me hora nona vespertina ad se vocat. Accessi; propemodum in agone virum constitutum offendi: compellavi, & me nihil maluisse affirmavi, quam ut mihi cum ipso incolumi sermones sociare licuisset. Regerit ille; *ita Deo visum fuit*. Pergo: ut ad beatam emigrationem se componat, peccatorem, super commissa doleat, moneo; quumque inter loquendum Publicani peccatorem se fatentis,

&

& ut Deus sui misereretur precantis, meminisssem : Respondet, *Ego ille sum Publicanus !* Progredior, ad Christum, extra quem nulla est salus, ipsum remitto. Subjicit ille, *In solo Christo omnis spes mea est reposita.* Ego clara voce precationem illam Germanicam Germanicè recitabam, quæ incipit, *Heer Jesu, &c.* Ille complicatis manibus, submissa voce me insequabatur. Quum finivissem, quæsi vi an me intellexisset : Respondet, *probè intellexi.* Pergo illa recitare ex verbo Dei, quæ jam morituris in memoriam revocari solent. Quæro, an me intelligat ? Respondet, *vocem tuam audio, sed quæ singula dicas, difficulter intelligo.* Quum hæc dixisset, planè conticuit, & brevi post spiritum exhalavit, in puncto duodecimæ nocturnæ. Habes catastrophem vitæ, ab Grotio summo viro actæ. Cadaver Medicis post commissum est. Intestina lebeti aheneo imposita, ut in Templi apud nos primarii Mariæ Virgini sacri locum honoratissimum reponerentur, à Templi Præfectis facile impertavi. Molliter cineres cubent ! Vale. Dabam Rostochii, propriodie Michaëlis, Anno 1645.

Frag.

*Fragmentum Epistola Lud. Crocii ad
Ger. Joh. Vossium.*

LXV.

ADfuit mihi non ita pridem Baro quidam à Wolzogen, (*Joh. Ludovicus Wolzogenius, postea inter Socinianos haud postremus*) profectus in Protoniam, qui spem mihi fecit Historiæ Ecclesiasticæ de Mysterio SS. Trinitatis, manu tua conscriptæ & edendæ in morem Historiæ Pelagianæ. Imple spem nostram & votum, si pote, & matura. De posteritate ut es meritissimus, ita meritis tuis hanc coronidem impones. Sic vive, virorum summe, & Crocium tuum redamare, quod facis, perge. *Bremæ 19. Octob. 1646.*

F I N I S.

SINGULARUM EPISTOLARUM.

INDEX.

- I. **E**ubulus Cordatus (f. Ulricus Hut-
tenus) Montefio suo S.D. Pag. 209
- II. Johannes Calvinus, Lelio Socino. p. 211
- III. Hugo Grotius Johan. Crellio. p. 212
- IV. Justus Lipsius Franc. Villerio. p. 215
- V. Fragmentum Epistolæ Hug. Grotii ad
Ger. Vossium A. 1630. p. 217
- VI. Fragmentum Jac. Sadoleti Epistolæ
ad Joh. Sturmium A. 1539. p. 218
- VII. Hieronymus Groslotius Jacobo Le-
etio. p. 219
- VIII. Fragmentum Epistolæ Jacobi Bon-
garsii ad Joachimum Camerarium, Joa-
chimi filium. p. 220
- IX. Armandus Cardinalis de Richelieu
Casp. Barleø. p. 221
- X. Sanctissimo D. Domino nostro Pio 4.
Pont.

I N D E X.

- Pont. Max.* p. 222
- XI. *Fragmentum Epistola Cælii Caltag-
nini ad Jac. Zieglerum.* p. 225
- XII. *Johannes Bona RP. Luca Archerio.*
p. 228
- XIII. *Fragmentum Andr. Maffi Epistola
ad Geor. Cassandrum A. 1565.* p. 230
- XIV. *Fragmentum Epistola Cornelii van
Drebbel ad Isebrandum à Rietwick.* p. 232
- XV. *Reverendissimo Patri D. Lancelloto
Andrewes, Episcopo Wintoniensi, Petrus
Molineus.* p. 234
- XVI. *Episcopi Responsio.* p. 236
- XVII. *Fragmentum Epistola Rob. Scheil-
deri, Canonici Atrebatensis, ad Seb. Teng-
nagelium, Biblioth. Casarea Praefectum,
Sept. 6. 1614.* p. 240
- XVIII. *Andreas Schottus Jesuita Is. Casau-
boni.* p. 241
- XIX. *Inclyta Academia Cantabrigiensi
Tho. Beza.* p. 243
- XX. *Fragmentum Epistola Sam. Petiti ad
Sam. Sorberium Nepotem.* p. 245
- XXI. *Jacobus Sirmondus Seb. Tengenage-
lio.* p. 246
- XXII. *Fragmentum Epistola Claudii Sar-
ravii*

I N D E X.

- ravii ad Jac. Usserium Armacanum, Lut.*
Nov. 9. 1648. p. 249
- XXIII.** *Fragmentum Epistola Christophori*
Carleili Angli ad Castalionem. 3. Cal.
Maii. 1562. p. 250
- XXIV.** *Cornelii Valerii Epistola ad M.*
Ant. Muretum. p. 252
- XXV.** *Nobilissimo, reverendo & summo*
viro, Joanni Forbesio, Domino à Corse,
S. Theologiae Doctore eximio, inque Aca-
demia Aberdoniensi ejusdem Professore,
Gerardus Johannes Vossius S.P.D. p. 254
- XXVI.** *Fragmen. Epistola Joh. Boissi E-*
liensis Canonici ad Henricum Savili-
um. p. 261
- XXVII.** *Magnifico Domino Andr. Dudicio*
Petrus Carolinus, Concionator Varadi-
ensis. p. 266
- XXVIII.** *Petri Molinaei Epistola ad Jac.*
Montacutium, Bathoniensem Episcopum,
Anno 1610. p. 271
- XXIX.** *Joh. Baptista Folengius Nicodemo*
fratri. p. 275
- XXX.** *Fragmen. Epistola Joh. Slechte Co-*
steleccii ad Erasmus, ex Arce Costeleccensi
10. Octob. 1519. p. 278
- XXXI.**

I N D E X.

- XXXI. *Erasmi Responsio.* p. 281
- XXXII. *Ben. Ariæ Montani Epistola ad Philippum II. Hispaniæ Regem, ex Hispanico sermone Latine versa.* p. 285
- XXXIII. *Hoperus Calvino S.* p. 288
- XXXIV. *Eximia pietatis & eruditionis Viro Georgio Cassandro.* p. 289
- XXXV. *Josia Simlero S. Theologia Professori Joh. Juellus Sarisburiensis Episc.* p. 291
- XXXVI. *Illustri & erudito viro Joachimo Vadiano, Consuli apud S. Gallum in Helvetia, Thomas Cranmerus Cantuariensis Antistes.* p. 293
- XXXVII. *Henrico Bullingerò Nicolaus Partrigius Anglus.* p. 300
- XXXVIII. *Eidem Thomas Schlidhurstus Anglus.* p. 301
- XXXIX. *Thom. Othlaus Anglus.* p. 302
- XL *Johannes Hokerus Meidstonensis Anglus.* p. ibid.
- XLI. *Nobilissimo & clarissimo viro D. Guilielmo Bellaio Langæo, Patrono suo S.D.* p. 305
- XLII. *Reverendissimo Viro D. Marco Ant. de Dominis Archiepiscopo Spalatensi.* p. 307
- XLIII.

I N D E X.

- XLIII. *Edmundus Grindallus H. Zanchio*
Salutem in Christo. p. 321
- XLIV. *Quirino Reutero Mosbacensi, tan-*
quam filio suo charo, Andr. Dudithius.
 p. 323
- XLV. *Fragmentum Epistolæ Ph. Melanch-*
tonis ad Joach. Camerar. Erphordia
A. 1543. p. 324
- XLVI. *Beatissimo & magnificentissimo*
Domino Archiep. Cantuariensi, totius
Angliae Primati & Metropol. Georgio
Abbati, mihi multis nominibus colendis-
simo, officiosè cum honore & debita reve-
rentia in Britanniam tradantur istæ.
Cyrillus Dei gratia Papa & Patriarcha
magnæ urbis Alexandria, & Judex Oe-
cumenicus. p. 326
- XLVII. *Georgius Abbat divina provi-*
dentia Archiep. Cantuariensis totius An-
glia Primas & Metropol. Sanctissimo Do-
mino & Fratri Cyrillo, Papa, & Pa-
triarchæ Alex. & Judici Oecumenico, in
Christo S. p. 331
- XLVIII. *Beatissimo Patri, Georgio, pruden-*
tissimo Archiep. Cantuar. in Anglia. p. 336
- XLIX. *Illustrissimi Principis Electoris Pa-*
latini

I N D E X.

- latini Brevis Fidei Confessio, exhibita
Rudolpho 2. Imper. Ratisbona A. 1594.*
P. 339
- L. *Clarissimo Viro Conrado Rittersbusio
J. C. Jacobus Bongarsius* P. 341
- De Metrophane, de quo supra, Addenda
quædam.* P. 344
- LI. *Amiani Celedensis Diaconi Prefatio
in Chrysostomi Homilias de S. Pauli lau-
dibus à se Latine versas, auctior ac emen-
dacioꝛ quàm in Chrysostomi Operum edi-
tione à Frontone Duceo curata.* P. 345
- LII. *Fragmentum Epistolæ Beati Rhenani
ad Fridericum Naujeum Viennensem E-
pisc. Selestatii post. Cal. April. 1546.*
P. 349
- IS. *Casauboni Judicium de Ecclesia Angl.
Ritibus, ex ejus Ephemeridibus MSS.*
P. 350
- LIII. *M. Ant. Muretus M. Ant. Ciofano.*
P. 351
- LIV. *Joh. Quistorpius V. Cl. Bernardo
Taddelio.* P. 353
- LV. *Fragmentum Epistolæ Lud. Crecii
ad Ger. Joh. Vossium.* P. 356

